

รายงานการศึกษา
สถานภาพการถือครองที่ดินทางการเกษตร
กรณีศึกษาจังหวัดชัยนาทและสุราษฎร์ธานี

นักวิจัย

อารีวรรณ คุณันเทียะ   นันทา กันตริ
ภาพิตรี เพชรรัตน์   สมจิต คงทน

กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่นไร้พรมแดน

สภาเครือข่ายองค์กรประชาชนแห่งประเทศไทย(สค.ปท.) -ชัยนาท
สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สทศ.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี

มูลนิธิชีววิถี

งานนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการแผนงานฐานทรัพยากรอาหาร
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พฤษภาคม 2553

อารีวรรณ คุณันเทียะ : กรณีศึกษาสถานภาพการถือครองที่ดินทางการเกษตรของ จังหวัดชัยนาทและสุราษฎร์ธานี

(Case study the state of landholder of agricultural ; Chainat , Surat Thani)

นโยบายการจัดการที่ดินและปัญหาการถือครองที่ดินของประเทศไทย มีความไม่เป็น
ธรรมมาช้านาน สะท้อนได้จากความแตกต่างระหว่างเจ้าของที่ดินรายใหญ่ที่ถือเป็นคนส่วน
น้อย ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีที่ดินไม่เพียงพอต่อการทำกิน บ้างตกอยู่ใน
ภาวะไร้ที่ดิน งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้มุ่งนำเสนอตัวอย่างการกระจุกตัวและสภาพการถือครอง
ที่ดินในสองพื้นที่ที่ชัยนาทและ สุราษฎร์ธานี เพื่อให้สังคมได้ร่วมกำหนดแนวทางการใช้
ประโยชน์และเกิดการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
การวิจัยเอกสาร (Documentary research) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจงตาม
ขอบเขตของการวิจัย เพื่อสังเกตการณ์ สัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา

ผลของการศึกษาพบว่า การถือครองที่ดินของเอกชนยังไม่ได้รับเปิดเผยกับสาธารณะ
และมีเกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีภาระหนี้สิน และที่ดินส่วน
ใหญ่กลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของอุตสาหกรรมเกษตรขนาดใหญ่และนายทุนต่างชาติ
ที่กว้านซื้อที่ดินเพื่อลงทุน ซึ่งมีผลกำไรจากธุรกิจทางการเกษตร ส่งผลให้นักธุรกิจทั้งใน
และต่างประเทศพยายามถือครองที่ดินเพิ่มมากขึ้น เกิดการกว้านซื้อที่ดินจากชาวบ้านใน
พื้นที่ที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งการเปิดพื้นที่สัมปทานให้เอกชนเช่าราคาสูงเพื่อปลูกพืช
เศรษฐกิจของรัฐ

กรณีศึกษาการกระจุกตัวของที่ดินสองจังหวัดคือชัยนาทแล สุราษฎร์ธานี เพื่อ
ต้องการให้เป็นข้อมูลพื้นฐานอธิบายเหตุและที่มาของปัญหาในอีกหลายพื้นที่ของประเทศ
และเพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีการเปิดเผยการถือครองที่ดินของประชาชนทั่วประเทศไทย.

สารบัญ

บทที่ 1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	5
	สมมุติฐานการวิจัย	8
	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	8
	ขอบเขตการศึกษาวิจัย	9
	วิธีการศึกษาวิจัย	9
บทที่ 2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	ความสำคัญของสนธิสัญญาเบาว์ริงต่อเศรษฐกิจไทย	14
	แนวคิดเกี่ยวกับทุนนิยม	17
	พื้นฐานทุนนิยมไทยในพ.ศ. 2475	18
	วิถีทุนนิยมนำไปสู่วิกฤติเศรษฐกิจ	19
	ภาวะหนี้สินของชาวนาไทย	21
	เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในสมัยรัชกาลที่ 7	23
	แนวคิดการจัดรูปที่ดิน	33
บทที่ 3	สภาพการถือครองที่ดินทางการเกษตร	49
	ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน	50
	จังหวัดชัยนาท	56
	สภาพด้านการเกษตรของชัยนาท	58
	สภาพการถือครองที่ดินของชัยนาท	59
	ขนาดและสัดส่วนการถือครองที่ดิน	62
	ภาวะหนี้สินเกษตรกร	65
	การเปลี่ยนมือที่ดินตั้งแต่ปี 2548 – 2551	67
	จังหวัดสุราษฎร์ธานี	68
	สัดส่วนการถือครองที่ดิน	71
บทที่ 4	สภาพการถือครองที่ดินระดับหมู่บ้าน	91
	การถือครองที่ดินทำกินของชาวบ้านหอรบะนัง	93
	การถือครองที่ดินทำกินของชาวบ้านคอนพุทรา	95
	การถือครองที่ดินทำกินของชาวบ้านหมาก	98
	การถือครองที่ดินทำกินของชาวบ้านน้ำแดง	103
บทที่ 5	บทสรุป	116
	บรรณานุกรม	124
	ภาคผนวก	127

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แสดงการถือครองที่ดิน 50 อันดับแรกใน 8 จังหวัดของประเทศไทย	51
ตารางที่ 2	แสดงการเช่าที่ดินในประเทศไทย 1937 – 67 (พ.ศ.2480 – 2510)	54
ตารางที่ 3	จำแนกพื้นที่การเกษตรจังหวัดชัยนาทปี 2550/2551	60
ตารางที่ 4	จำแนกการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดชัยนาทตามชนิดของพืช	61
ตารางที่ 5	แสดงจำนวนครัวเรือนและประชากรของจังหวัดชัยนาทตั้งแต่ปี 2545/46 –2550/51	64
ตารางที่ 6	แสดงหนี้ในระบบจากรายงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนชัยนาท	66
ตารางที่ 7	แสดงจำนวนบุคคลและนิติบุคคลที่ถือครองที่ดินมากกว่า 100 ไร่ของชัยนาท	67
ตารางที่ 8	แสดงสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินและพื้นที่รกร้างว่างเปล่า	70
ตารางที่ 9	แสดงบุคคลที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	77
ตารางที่ 10	แสดงรายละเอียดของสวนปาล์มน้ำมันของบริษัทสหอุตสาหกรรมฯที่มีการปลูกจริง	82
ตารางที่ 11	แสดงพื้นที่สวนปาล์มที่เอกชนเข้าใช้ประโยชน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	89 – 90
ตารางที่ 12	แสดงผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ในพื้นที่ชุมชนบ้านหมาก หมู่ 6 จังหวัดสุราษฎร์ธานี	99
ตารางที่ 13	แสดงจำนวนแปลงและขนาดการถือครองที่ดินแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ของ จังหวัดชัยนาท	109
ตารางที่ 14	แสดงจำนวนแปลงและขนาดการถือครองที่ดินแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ของ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	112
ตารางที่ 15	แสดงจำนวนรายของบุคคลและนิติบุคคลที่ถือครองที่ดินในจังหวัดชัยนาทและ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	115
ตารางที่ 16	แสดงพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรของจังหวัดชัยนาทและสุราษฎร์ธานี	118

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยถือเป็นประเทศเกษตรกรรม ที่ดินสำหรับประกอบเกษตรกรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่รัฐจะต้องคุ้มครองและรักษาไว้ให้มีความเหมาะสมและใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เพื่อเป็นฐานการผลิตทางการเกษตรในระยะยาว

ในอดีตสมัยแผ่นดินรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411 – 2453) ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านทั้งปฏิรูปการปกครอง การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อให้ไทยมีความทันสมัยทัดเทียมนานอารยะประเทศ หนึ่งในความทันสมัยนั้นคือการทำแผนที่ระบอบอาณาเขตของประเทศถูกจัดพิมพ์ขึ้นทั้งภาษาไทยและอังกฤษในพ.ศ. 2439 ในระยะนี้เองที่มีปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินมากขึ้น มีการออกหนังสือสำคัญเพิ่มขึ้นหลายประเภท เช่น โฉนดสวน ใบตราจอง เพื่อประโยชน์ในการเก็บภาษีค่านา ต่อมาก็มมีปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินสู่ศาลบ่อยขึ้น เพราะหนังสือสำคัญที่เจ้าหน้าที่ผู้เก็บภาษีอากรออกให้เจ้าของที่ดินยึดถือไว้เวลานั้นไม่อาจจะจับข้อพิพาทโต้แย้งได้ เนื่องจากมีข้อความไม่กระจ่างว่าผู้ใดมีสิทธิอยู่ในที่ดินเพียงใดอย่างไร เนื่องจากส่วนมากระบุเพียงว่าได้ทำอาสิน (ผลประโยชน์รายได้อันเกิดจากต้นผลไม้) ปลูกไม้ผลพืชพันธุ์อะไรควรเรียกเก็บอากรได้บ้าง รัชกาลที่ 5 โปรดฯ ให้กระทรวงเกษตรพาณิชย์การจัดดำเนินงานเรื่องสิทธิในที่ดินให้รัดกุมยิ่งขึ้น แต่การสร้างหลักฐานเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินให้เห็นได้ชัดเจนลงไว้ในโฉนด ต้องมีการทำแผนที่ระวางรายละเอียดเรียกว่า การทำแผนที่โฉนด

เมื่อเจ้าพระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์มาดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงเกษตรราชการที่ตั้งขึ้นใหม่ เมื่อวันที่ 2 กันยายน ร.ศ. 118 (พ.ศ. 2442) การทำทะเบียนที่ดินให้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินก็เริ่มขึ้นอย่างจริงจังและรีบด่วน ด้วยทรงมีพระราชดำริเห็นว่าที่ดินมีราคาสูงขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก ข่อมเป็นเหตุให้ราษฎรมีคดีพิพาทกันด้วยเรื่องที่ดินชุกชุมขึ้น สมควรจัดระเบียบสิ่งสำคัญอันเป็นหลักฐานสำหรับที่ดินให้มีสิ่งหมายเขตที่ดินนั้นๆ ให้มั่นคงยิ่งขึ้นตามกาลสมัย

(ประวัติการทำแผนที่ประเทศไทย สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 12 ประวัติการทำแผนที่ประเทศไทย โดย พลโท พระยาศัลวิธานนิเทศ)

การขยายพื้นที่ทำกินเพื่อเร่งผลิตข้าวในการส่งออกในช่วงเวลานั้น ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์โยกย้ายถิ่น เพื่อบุกเบิกที่ดินทำกิน ซึ่งผู้บุกเบิกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนยากจน ที่ไม่เคยมีที่ดินมาก่อน เมื่อตั้งรกรากในที่ดินใหม่ก็ยึดการทำนาเป็นอาชีพ ผลิตข้าวส่งพ่อค้าคนกลาง ภาพของชนบทภาคกลางในช่วงเวลานั้น คือการบุกเบิกที่ดินทำกินใหม่ๆ และการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนทั่วสารทิศ ทำให้ช่วงปีพ.ศ.2433 - 2443 เป็นช่วงที่การค้าข้าวเจริญรุ่งเรืองมากที่สุด

ปัญหาเกษตรกรรมขาดแคลนหรือสูญเสียที่ดินการเกษตร มีสาเหตุสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศและนโยบายด้านการเกษตรของรัฐบาลที่ไม่ได้ให้การสนับสนุนภาคการเกษตรและเกษตรกรรายย่อยอย่างจริงจัง แต่กลับเน้นการส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม และให้การอุดหนุนช่วยเหลือธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่แทน

การเปลี่ยนแปลงกระบวนการถือครองที่ดินของเกษตรกรเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งในช่วงหลังยุคปฏิวัติเขียวที่เริ่มเกิดขึ้นในแถบเอเชียราวปีพ.ศ. 2503 การปฏิวัติเขียวคือการใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่นการปรับปรุงพันธุ์พืชร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระบบชลประทาน เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ ส่งผลให้การเกษตรกรรมของไทยเปลี่ยนไปจากการปลูกเพื่อกิน เมื่อเหลือจึงขาย มาเป็นปลูกเพื่อขาย ระบบชลประทานและพันธุ์ข้าวแบบใหม่ ทำให้เกษตรกรไทยต้องทำนาต่อเนื่องตลอดปี เกิดการจ้างแรงงาน ดันทุนการทำเกษตรสูงขึ้นมาก นี่กลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาต่างๆ ที่ตกค้างมาถึงปัจจุบัน เพราะโครงสร้างการถือครองที่ดินของไทยเรานั้นโดยเฉลี่ยมีเพียงครอบครัวละ 10 – 20 ไร่เท่านั้น ในขณะที่สังคมเกษตรตะวันตกถือครองในระดับ 1,000 – 10,000 ไร่ ฉะนั้นต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรของไทยเราจึงมีต้นทุนที่แพงกว่าชาติตะวันตก โดยเฉพาะเมื่อต้องพึ่งพาการนำเข้าปัจจัยการผลิตแทบทั้งสิ้น เกษตรกรไทยส่วนใหญ่จึงยากจนและล้มละลายในที่สุด

ทุกวันนี้สถานการณ์การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทยขึ้นอยู่กับตลาดการซื้อขายที่ดินและการลงทุนในภาคอสังหาริมทรัพย์ โดยไม่มีการควบคุมการเก็งกำไรซื้อขายและการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างเป็นระบบ ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 320.7 ล้านไร่ โดยมีพื้นที่ทางการเกษตรประมาณ 170 ล้านไร่ พื้นที่ป่าไม้ 104.7 ล้านไร่ และการใช้ประโยชน์อื่นๆ อีกจำนวนหนึ่ง พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่องจากเดิมร้อยละ 55 ของพื้นที่ประเทศ นับตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 มากระทั่งพ.ศ. 2551 ทำให้เหลือพื้นที่ป่าไม้เพียงร้อยละ 33 พื้นที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก 168 ล้านไร่หรือร้อยละ 53 ของพื้นที่ประเทศ และถูกนำไปใช้ผิดประเภทไม่เหมาะสมจำนวนมาก

ที่ดินในเมือง ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ ทำให้มีการเปลี่ยนพื้นที่เกษตรเป็นพื้นที่การพาณิชย์ และการท่องเที่ยว พื้นที่อุตสาหกรรมและพื้นที่เมือง ในขณะที่การจัดการสิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นระบบทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดังกล่าวตามมา

การกระจุกตัวของการถือครองที่ดินจะมีภาวะขึ้นลงรวดเร็วในภาวะเศรษฐกิจเฟื่องฟู และมีการเก็งกำไรที่ดินที่เหมาะสมในการใช้ที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์และนันทนาการ การซื้อขายที่ดินได้ใช้กลไกของสถาบันการเงินในการปล่อยกู้และการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดิน โดยขาดการตรวจสอบที่ดิน จึงทำให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินอย่างผิดกฎหมายและไม่มีการทำประโยชน์ที่ดิน ทำให้สูญเสียมูลค่าของเงินที่ปล่อยกู้ในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์จำนวนมาก

สถานการณ์วิกฤตปัญหาที่ดินดังกล่าวมาจากนโยบายของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อการสูญเสียที่ดินของคนส่วนใหญ่และก่อให้เกิดปัญหาการแย่งชิงที่ดินในที่ดินของรัฐและเอกชน มีการละเมิดสิทธิในที่ดินของชุมชนและประชาชน ทำให้เกษตรกรรายย่อยและประชาชนทั่วไปต้องเผชิญกับปัญหาความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินและมีผลทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติตามมา

วิกฤตการเมืองไทยโยงใยกับปัญหาพื้นฐานเรื่องความถักถักในมิติต่างๆ เช่น รายได้ ความมั่นคง การเลือกปฏิบัติแบบแผนการพัฒนาของไทยที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออก ขณะเดียวกันกับปัญหาการปฏิรูปที่ดินไม่เคยมีนโยบายกระจายรายได้ รัฐบาลมีแนวโน้มเป็นรัฐรวมศูนย์อำนาจ ปิดกั้นขบวนการทางสังคมสู่รัฐสวัสดิการ สิ่งที่เห็นชัดเจนคือ ปัญหาด้านรายได้ สินค้าสาธารณะ การศึกษา สาธารณูปโภคที่จำเป็น ยังไม่ได้รับการกระจายอย่างทั่วถึง

ภาคประชาชนต่างเห็นว่าความไม่เป็นธรรมในการถือครองที่ดินเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการของรัฐ เช่น ทิศทางการบริหารประเทศที่กำหนดให้ที่ดินเป็นสินค้า ทำให้มีการเก็งกำไรและเกิดการกระจุกตัวของการถือครองที่ดิน การมีเอกสารสิทธิ์หลายประเภทที่หน่วยงานออกให้ ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยมาตรการทางกฎหมายและนโยบายของรัฐ เช่น การออกกฎหมายภาษีมรดกในอัตราก้าวหน้าตามขนาดของการถือครองที่ดิน เพื่อให้เกิดการกระจายตัวการถือครองที่ดิน ออกกฎหมายจัดตั้งธนาคารที่ดิน ออกกฎหมายคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติในประมวลกฎหมายที่ดินปี 2497 เพื่อรับรองสิทธิในที่ดินของรัฐ เอกชน และชุมชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

นโยบายการจัดการที่ดินและปัญหาการถือครองที่ดินของประเทศไทยนั้น มีความไม่เป็นธรรมมาช้านาน สะท้อนได้จากความแตกต่างระหว่างเจ้าของที่ดินรายใหญ่ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยถือครองที่ดินกว่าร้อยละ 90 ของที่ดินทั้งหมด ขณะที่คนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 ของประเทศกลับถือครองเพียง ร้อยละ 10 ของที่ดินทั้งหมด ส่งผลให้คนใหญ่ส่วนใหญ่ของประเทศมีที่ดินไม่เพียงพอต่อการทำกินอันนำไปสู่ภาวะไร้ที่ดิน

ที่ดินจำนวนมากกระจุกตัวอยู่ในมือผู้มีฐานะ มีที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่ได้ทำประโยชน์อยู่เป็นจำนวนมาก และคนยากจนไม่มีที่ดินทำกิน ปัญหาดังกล่าวมีรากฐานที่มาจากนโยบายการจัดการที่ดิน 3 ประการสำคัญคือ

1. การผูกขาดอำนาจการจัดการที่ดินของรัฐและการใช้กลไกตลาดในการจัดการที่ดิน
2. การใช้ระบบกรรมสิทธิ์ที่ไม่เหมาะสม
3. การมีนโยบายด้านการเกษตรที่ทำให้เกษตรกรรายย่อยสูญเสียความมั่นคงในการดำรงชีวิต

1.2 สมมติฐานการวิจัย

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ต้องการแสดงให้เห็นข้อมูลพื้นฐานของนโยบายการจัดการที่ดินและปัญหาการถือครองที่ดินของประเทศไทย โดยสะท้อนจากจำนวนพื้นที่ในการถือครองของเอกชนและการทำประโยชน์ในที่ดินของตนเอง เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายการจัดการที่ดินในสามด้านหลักคือ การปรับเปลี่ยนระบบสิทธิในการจัดการที่ดิน การสนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน และการส่งเสริมระบบการผลิตและการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาและเก็บข้อมูลพื้นฐานสภาพการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรในพื้นที่ศึกษา
2. ศึกษาภาพรวมสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรและที่ดินทิ้งร้างในจังหวัดพื้นที่ศึกษา
3. เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลสนับสนุนเครือข่ายเกษตรกรที่ประสบปัญหาด้านที่ดินและการเกษตรในระดับ ท้องถิ่น

1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยข้อมูลการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยมีวิธีการเข้าถึงข้อมูล 2 ช่องทางคือ การเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานราชการในระดับจังหวัดและระดับกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และโดยการกำหนดพื้นที่ในการวิจัยสองจังหวัดคือชัยนาท ที่หมู่บ้านหระงัง ต.บางซุด อ.สรรคบุรี และหมู่บ้านคอนพุทรา ต.หนองแซง อ.หันคา จังหวัดที่ 2 คือจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นเครือข่ายของคหกรชาวบ้านกลุ่มเกษตรกรยากจนไร้ที่ดิน สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สกต.) โดยเลือกพื้นที่ศึกษาที่หมู่บ้านหมาก(ชุมชนสันติพัฒนา) ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง และหมู่บ้านน้ำแดง ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งการวิจัยออกเป็นสองส่วนคือการศึกษาวิจัยแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการสืบค้นข้อมูลเอกสารเพื่อให้ทราบถึงปัญหาในเอกสารหลากหลายแบบทั้งเอกสารปฐมภูมิ (primary document) และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary document) ซึ่งอาจเป็นทั้งเอกสารสาธารณะ (Public document) และเอกสารส่วนบุคคล (Personal document) และการศึกษาวิจัยแบบเลือกสำรวจจากตัวอย่าง (Sample survey research) จากจังหวัดชัยนาทและ สุราษฎร์ธานี จังหวัดละสองหมู่บ้าน โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive research)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูลที่ชัดเจนของการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษา เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยน กำหนดทิศทางของการเชื่อมโยงผลักดันเงินโยบายที่สนับสนุนให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ “กรณีศึกษาสถานภาพการถือครองที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดชัยนาทและสุราษฎร์ธานี” นี้ต้องการรวบรวมปัญหาการจัดการที่ดินในสังคมไทยที่เป็นปัญหาเรื้อรังมายาวนาน การกระจุกตัวของ การถือครองที่ดินในบางกลุ่มคนและการทิ้งร้างไม่ทำประโยชน์ อีกทั้งการขาดแคลนและการสูญเสียที่ดินทำกินของเกษตรกร การเข้าไปทำประโยชน์ในพื้นที่ของรัฐและเอกชน ล้วนเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขรวมถึงการสร้างระบบกฎหมายเพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมในระบบการจัดการที่ดินให้เกิดขึ้น

หลังการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง ระบบการค้าต่างประเทศของไทยที่เป็นระบบผูกขาดโดยเจ้าและขุนนางกลายเป็นเรื่องของการค้าเสรีพร้อมๆ กันนี้ก็เกิดเศรษฐกิจที่มุ่งส่งผลผลิตทางการเกษตรเป็นสินค้าออกในช่วงรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 ซึ่งตรงกับ การเจริญเติบโตของระบบการค้าส่งออกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่วนรวม (export boom) กล่าวคือ ประเทศเจ้าอาณานิคมได้เข้ามามีบทบาทเป็นตัวกลางในการนำสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคเข้ามาในดินแดนแถบนี้ ในขณะที่เดียวกันก็กระตุ้นให้มีการผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออก ในกรณีของไทยสินค้าส่งออกที่สำคัญคือข้าว ทำให้เกิดการบุกเบิกที่ดินรกร้างว่างเปล่าเป็นจำนวนมากเพื่อทำการเพาะปลูกเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การขุดคลองเชื่อมแม่น้ำสายสำคัญหลายสายในบริเวณภาคกลางของประเทศ การขุดคลองเพื่อเปิดที่ดินและเพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมลำเลียงสินค้านี้จะเห็นได้ชัดทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาในสมัยรัชกาลที่ 4 และในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็หันมาดำเนินการขุดคลองเป็นจำนวนมากทางด้านตะวันออก จุดสุดยอดของการเปิดที่ดินเพื่อเพาะปลูกข้าวนี้จะเห็นได้จากกรณีของคลองรังสิต สถิติกล่าวว่าเนื้อที่เพาะปลูกของไทยเพิ่มจากประมาณ 5.8 ล้านไร่ในสมัยรัชกาลที่ 4 กลายเป็น 9.2 ล้านไร่ในปลายรัชกาลที่ 5 และเพิ่มเป็น 20.1 ล้านไร่ในสมัยรัชกาลที่ 7 ประมาณเวลาตอนเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ : ปฏิวัติ 2475 ,2547 หน้า33-34)

ในปลายรัชกาลที่ 5 ไทยส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นประมาณ 15 เท่าจากสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ไทยส่งออกข้าวปีละกว่า 1 ล้านตัน ในสภาพการณ์เช่นนี้จะมีผู้คนเริ่มอพยพเข้าสู่ภาคกลางของประเทศเพื่อทำการเพาะปลูกเพื่อส่งออกในขณะเดียวกัน

จากความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจเพื่อส่งออก ปัญหาของโลกสมัยใหม่จึงตามมา ที่ดินได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เริ่มมีการสะสมที่ดิน มีการเก็งกำไรจากการมีที่ดินอย่างไม่เคยมีมาก่อน เจ้าและขุนนางตลอดจนคหบดีจะมีความได้เปรียบในแง่ของการรู้คุณค่าและราคาของที่ดิน บุคคลเหล่านี้จะเริ่มสะสมที่ดิน และเป็นสมัยเริ่มต้นของการมีเจ้าที่ดินขนาดใหญ่ ในขณะที่เดียวกันกับที่เริ่มเกิดปัญหาชาวนาไร้ที่ดิน

จากการสำรวจของคาร์ล ชิมเมอร์แมน นักวิชาการอเมริกัน พบว่าในภาคกลางนั้น ประมาณร้อยละ 36 ของชาวชนบทไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินต้องเช่าเขาทำ ในบางเขต เช่นรังสิตนั้นปัญหาจะรุนแรงมากถึงกับ บางตำบลชาวชนบทถึงร้อยละ 78 ไม่มีที่ดินทำกิน ปัญหาที่ตามมาพร้อมกันนี้ก็คือ ชาวไร่ชาวนามีหนี้สิน (ชาญวิทย์ อ้างแล้ว, หน้า 34)

สอดคล้องกับงานของศ.ดร.เจมส์ ซี อินแกรม ที่กล่าวถึงการถือครองที่ดินไว้ว่า “แม้ที่ดินทั้งหมดจะเป็นของพระมหากษัตริย์ตามจารีตประเพณีในหลายศตวรรษที่ผ่านมา แต่ไพร่ก็มีสิทธิที่จะครอบครองที่ดินที่ตนเองและครอบครัวสามารถเพาะปลูกได้ ซึ่งตามปกติจะไม่เกิน 25 ไร่ มีกฎเกณฑ์หลายอย่างที่เขาจะต้องปฏิบัติตาม และในกฎเกณฑ์นี้บาง อย่างเช่น การที่ต้องมีเอกสารแสดงสิทธิ เขาจะต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่ก็เพื่อป้องกันสิทธิขั้นพื้นฐานของเขา เสรีชนยังสามารถที่จะครอบครองที่ดินที่ยังว่างเปล่าได้อีกหากปฏิบัติให้ถูกต้อง ทั่วประเทศยังคงมีที่ดินที่ว่างเปล่า ซึ่งยังมีได้ถูกใช้อีกมากมาย ซึ่งรอเพียงการหักล้างทางพงเพื่อการเพาะปลูก”

“เมื่อไพร่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆแล้ว ก็จะมีสิทธิเหนือที่ดิน แม้ว่าตามทฤษฎีแล้วจะเป็นเพียงแค่สิทธิในการครอบครองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ไพร่เหล่านี้สามารถจะขายหรือจ้างนองที่ดินของเขาได้ และพระมหากษัตริย์สามารถยึดที่ดินกินมาเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเมื่อที่ดินนั้นถูกทิ้งไว้โดยมิได้เพาะปลูก 3 ปี ทุกคนเป็นสมบัติของพระมหากษัตริย์ และไพร่ถูกบังคับให้ต้องรับใช้พระมหากษัตริย์ในระยะเวลาที่กำหนดและยังต้องแบ่งผลผลิตให้ด้วย ในทางปฏิบัติจวบจนถึงปี 1850 (2393) ไพร่จะต้องรับใช้มูลนายครบถ้วนตามพันธะที่มีต่อมูลนาย แม้ว่าระบบศักดินาของไทยจะเปลี่ยนจากการยึดหลักการครอบครองดินแดน แต่ขุนนางและเชื้อพระวงศ์อาจจะขยายพื้นที่การเพาะปลูกของตนออกไปได้โดยการใช้ทาสและแรงงานของไพร่ ที่ดินอาจจะได้มาจากการซื้อหรือได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ ขุนนางสามารถจะครอบครองที่ดินขนาดใหญ่ได้โดยการอ้างสิทธิเหนือที่ดินที่ยังไม่ได้ใช้ทำการเพาะปลูกให้มากที่สุดเท่าที่เขาจะสามารถทำการเพาะปลูกได้ หรือโดยการนับบริวารของตนเป็นคนในครอบครัวเพื่ออ้างสิทธิครอบครองที่ดิน นับเป็นเวลาหลายศตวรรษก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 ถือเป็นประเพณีที่กษัตริย์จะมอบที่ดิน

ให้แก่ข้าราชการ ขุนนางและบุคคลอื่นๆ จำนวนที่ดินที่มอบให้นั้นจะแตกต่างกันไปตาม ศักดินา ซึ่งจะมีจำนวนตั้งแต่ 25 ไร่มอบแก่คนธรรมดา จนถึง 10,000 ไร่ สำหรับเจ้าพระยา ชั้นสูงสุด ระบบดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการถือครองที่ดินขนาดใหญ่เป็นจำนวนมากมาย ระบบนี้ถูกยกเลิกไปในสมัยรัชกาลที่ 5 แม้ว่าระบบยศ ตำแหน่งต่างๆ จะยังคงมีอยู่ต่อไปก็ตาม “

(การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในประเทศไทย 1850 – 1970 ;เจมส์ ซี อินแกรม, 2552, หน้า 19-21)

นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 โครงสร้างศักดินาเริ่มอ่อนแอลงและที่สุดกลายเป็นจุดเริ่มต้น ของระบบการเก็บภาษี ค่าเช่าซึ่งต้องจ่ายสำหรับการใช้ประโยชน์จากที่ดินตามสัญญาไม่มีความสำคัญนักในสยามช่วงปีพ.ศ. 2493 เจ้าของที่ดินไม่สามารถจะบังคับเอาค่าเช่าตาม สัญญา ทั้งนี้เพราะยังมีที่ดินที่ยังไม่ได้ถูกรอบครองอีกมากมาย การจ่ายค่าตอบแทนของ ไพร่จะขึ้นอยู่กับพันธะผูกพันของเขาต่อพระมหากษัตริย์ นั่นคือ ขึ้นอยู่กับสถานภาพไม่ใช่ สัญญา อีกทั้งที่ดินในยุคนั้นมีอยู่มากมายจนอาจทำให้ไม่มีมูลค่าในการแลกเปลี่ยนและด้วย เหตุนี้จึงทำให้ไม่สามารถเก็บค่าเช่าได้ ดังนั้นจึงต้องมีระบบบางอย่างเพื่อให้มีการแบ่งปัน ผลผลิตให้แก่ชนชั้นปกครอง ในช่วงปีพ.ศ. 2393 นี้จำนวนที่ดินที่ชาวนาธรรมดาสามัญจะ ถือครองได้สูงสุดคือ 25 ไร่ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เช่นเดียวกับที่ถือว่าที่นาขนาดใหญ่ อาจมีจำนวนได้มากถึง 10,000 ไร่

จูเลียน สจ๊วต (2498) นักมานุษยวิทยากล่าวว่า ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์จะมีการแบ่งปันการใช้ทรัพยากรระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ที่มีการแข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากร จะมีการครอบครองดินแดนเมื่อทรัพยากรนั้นมีค่าทางเศรษฐกิจ ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรน้อย จะไม่มีการครอบครองดินแดนเพราะต้องใช้เงินดูแลมากและไม่คุ้ม ทรัพยากรที่ควบคุม ไม่ได้ถือเป็นทรัพยากรที่ไม่มีค่า การที่ชนเผ่าพื้นเมืองหลายพื้นที่ถูกรุกกล้าดินแดนของตัวเอง โดยอำนาจรัฐก็เพราะการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เน้นการนำที่ดินมาใช้เพื่อประโยชน์ทาง เศรษฐกิจ

งานเขียนของพระองค์เจ้าดิศกรพรรัตน์ในช่วงปีพ.ศ. 2448 กล่าวว่า การเช่าที่ดินมี ความสำคัญน้อยมากในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะสิทธิที่จะเรียกร้องที่ดินจากรัฐบวกกับ หน้าที่ ที่จะต้องทำการเพาะปลูกทำให้การถือครองที่ดินมีขนาดค่อนข้างเล็ก การถือครอง ที่ดินรายใหญ่ส่วนมากจะอยู่ใกล้ๆ กรุงเทพฯ ซึ่งสามารถเก็บค่าเช่าได้ ส่วนที่อื่นๆ ประชาชนสามารถครอบครองที่ดินของรัฐแทนที่จะเช่าโดยทั่วไปดูเหมือนว่าการเช่าที่ดิน และการเป็นหนี้ส่วนใหญ่จะพบเห็นในภาคที่มีการค้า โดยเฉพาะในตอนกลางของที่ราบภาค กลาง

ปัญหาเรื่องการเช่าที่ดินและหนี้สินของเกษตรกรไทยเริ่มก่อตัวให้เห็นอย่างชัดเจน ในช่วงรัชสมัยของรัชกาลที่ 6 กระทั่งมาถึงยุคสมัยของรัชกาลที่ 7 ที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก นั้นทำให้หนี้สินชาวนาไทยที่มีอยู่แล้วกลับเพิ่มหนักขึ้นไป มีการกล่าวถึงในช่วงหลายปีสุดท้ายของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และปีแรกๆของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ มีการกำหนดแผนงานและตั้งคณะกรรมการหลายคณะ ภาวะเงินเฟ้อและช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ราคาข้าวเปลือกสูงขึ้น จะผ่อนภาระหนี้สินเก่าของเกษตรกรไทยไปได้บ้าง แต่การเช่าที่นาและการเป็นหนี้ก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในภาคที่มีการค้า โดยเฉพาะในที่ราบภาคกลางและในท้องที่รอบเชียงใหม่ มีการสำรวจการเช่าที่นาในช่วงปีพ.ศ. 2490 พบว่านาเช่าที่มีสัดส่วนค่อนข้างน้อยในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีสัดส่วนสูงสุดในภาคกลาง สำนะโนเกษตรในปีพ.ศ. 2493 – 2494 พบว่านาเช่าจะมีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับที่นาทั้งหมดที่มีอยู่ การเช่านาจะมีความสำคัญเฉพาะใน 2 – 3 ภาคที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษเท่านั้น

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่ม 12 ได้กล่าวไว้ว่า ชนบทนอกจากจะเป็นที่รวมของเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศแล้ว ยังเป็นแหล่งผลิตและเป็นตลาดรองรับการขยายตัวของความเจริญเติบโตในภาคเศรษฐกิจสาขาอื่น ด้วยเหตุนี้ชนบทจึงเป็นรากฐานแห่งความเจริญและความมั่นคงของชาติ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนบทจึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อโยงใยถึงทุกส่วนของสังคม การพัฒนาชนบทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว จึงประสบอุปสรรคและข้อขัดข้อง ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้คล่องตัวได้ง่าย

โครงสร้างการถือครองที่ดินที่ไม่เป็นธรรมและปัญหาการไร้ที่ทำกินของเกษตรกรรายย่อย ที่ผ่านมา ได้สร้างแรงกดดันและความไม่พอใจให้กับเกษตรกรรายย่อยและคนยากจนในชนบทไทยมาโดยตลอด

ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 320.7 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ป่าประมาณ 100 ล้านไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 130 ล้านไร่ ทรัพยากรที่ดินในประเทศไทยมีพอเพียงสำหรับการใช้ประโยชน์ของคนไทยทุกคนในประเทศ ถ้าทรัพยากรที่ดินจะถูกบริหารจัดการและมีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม

จากการศึกษาของมูลนิธิสถาบันที่ดิน พบว่า ที่ดินที่มีการครอบครองโดยประชาชนทั่วไป 120 ล้านไร่มากกว่าร้อยละ 90 เป็นที่ดินที่มีเจ้าของอยู่เพียงร้อยละ 10 หรือประมาณ 6 ล้านคน และที่ดินร้อยละ 70 ที่มีการถือครองอยู่นี้เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า ไม่ได้ใช้

ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์ไม่ถึงร้อยละ 50 ประเมินความสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจ 127,384 ล้านบาทต่อปี

ข้อมูลดังกล่าวมีลักษณะตรงกันข้ามกับการถือครองที่ดินของเกษตรกร ที่พบว่าเกษตรกรร้อยละ 40 เป็นผู้ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินน้อยกว่า 10 ไร่ ตัวเลขการขึ้นทะเบียนคนจนทั่วประเทศ พบว่า คนที่ต้องการความช่วยเหลือเรื่องที่ดินทำกินมีถึง 4,800,000 ราย ในขณะที่ปัญหาที่ดินหลุดมืออันเนื่องมาจากความล้มเหลวในการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรและผลกระทบการค้าเสรี ทำให้มีที่ดินจำนวน 30 ล้านไร่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟูหนี้สินฯ อยู่ในระหว่างการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีและยึดทรัพย์ขายทอดตลาด

ความสำคัญของสนธิสัญญาเบาว์ริงต่อเศรษฐกิจไทย

สาระสำคัญของสนธิสัญญาเบาว์ริง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการค้าระหว่างประเทศ ลักษณะสินค้าออก โครงสร้างการผลิตรวมทั้งระบบและกลไกด้านรายได้และรายจ่ายของรัฐ เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการค้าระหว่างประเทศจากการค้าผูกขาดของรัฐโดยพระคลังสินค้ามาเป็นการค้าเสรี และลักษณะสินค้าหลักที่เป็นที่ต้องการของต่างชาติเปลี่ยนจากลักษณะการส่งสินค้าออกหลายชนิด มาเป็นสินค้าเพียงไม่กี่ชนิด และหนึ่งในสินค้าหลักนั้นก็คือข้าว อาจกล่าวได้ว่า การค้าข้าวเฟื่องฟู 2 ช่วง คือ ตั้งแต่พ.ศ.2413 – 2423 และช่วงที่สองคือ พ.ศ.2431 – 2447 ส่วนภาวะการส่งออกที่ตกต่ำทั้งสองช่วงนี้ไม่ได้เกิดจากการความต้องการของตลาดลดลงแต่เป็นเพราะภาวะฝนแล้งและอุทกภัย ทำให้ผลผลิตข้าวน้อย

ข้อมูลบ่งชี้ในพ.ศ. 2413 – 2423 พื้นที่การผลิตข้าวเพิ่มจาก 5.8 ล้านไร่ในพ.ศ. 2398 เป็น 9.2 ล้านไร่ และสินค้าออกข้าวเพิ่มจาก 2.4 ล้านหาบเป็น 8.1 ล้านหาบ การขยายตัวของการผลิตข้าวเพื่อส่งออกมีมากในบริเวณภาคกลางเป็นสำคัญ ส่วนภาคอื่นๆ ยังคงปลูกข้าวเพียงเพื่อพอกินในชุมชน เมื่อข้าวกลายเป็นสินค้าออกหลัก จึงทำให้เกิดความพยายามเพิ่มผลผลิตโดยการขยายเนื้อที่เพาะปลูก รัฐพยายามส่งเสริมให้มีการเปิดป่าให้เป็นพื้นที่ทำนาด้วยการขุดคลองระบายน้ำเข้าไป โดยมีแรงจูงใจของการลงทุนขุดคลอง คือ การได้กรรมสิทธิ์พื้นที่ดินสองฝั่งคลอง ในที่สุดแล้วนำไปสู่การจัดระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินแบบใหม่ ขณะเดียวกันการมุ่งเพิ่มผลผลิตข้าวยังมีผลต่อการปลดปล่อยแรงงานจากระบบไพร่ – ทาส มาสู่แรงงานเสรี ไพร่และทาสมุ่งเข้าสู่อาชีพทำนากลายเป็นชนชั้นชาวนา ขณะเดียวกันกับการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานไปตามถิ่นต่างๆ ตามความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เพาะปลูก ทำให้เกิด

กระบวนการแบ่งงานในการผลิตในสังคม ชาวไร่ชาวนาโดยเฉพาะในภาคกลางซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่จะหันมาให้ความสนใจปลูกข้าว เพราะความต้องการข้าวเพิ่มขึ้นจนทำให้การผลิตพืชหลักอื่นๆ ที่เคยมีอยู่ก่อน เช่น น้ำตาล ฝ้าย ลดลง

ที่ดิน จึงถือเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเพาะปลูก ตลอดมาที่ดินที่ใช้ในการปลูกข้าวจะอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ราบลุ่มแม่น้ำของภาคกลาง ที่ดินที่อยู่ไกลแม่น้ำออกไปยังคงเป็นป่าเพราะที่ดินบริเวณลุ่มน้ำยังคงมีพอเพียงแต่การปลูกข้าวและพืชผลอื่นๆ ในเวลานั้น กระทั่งไทยลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง และข้าวกลายเป็นสินค้าที่ต้องการของตลาดโลก ทำให้รัฐบาลยุคนั้นเร่งเพิ่มปริมาณการผลิตข้าว ด้วยวิธีการขยายพื้นที่เพาะปลูก ดังนั้นรัฐบาลจึงใช้วิธีขุดคลองเพื่อเปิดป่าให้เป็นที่นา โดยให้ภาครัฐและเอกชนเข้ามาดำเนินการขุดคลอง การบุกเบิกที่ดินใหม่นับตั้งแต่การขยายตัวของการค้าข้าวจะมุ่งเน้นอยู่ที่บริเวณรอบๆ กรุงเทพฯ ที่เรียกว่า ที่ราบลุ่มแม่น้ำใหม่ คือ บริเวณตั้งแต่อยุธยาเรื่อยมาจนถึงอ่าวไทย

นโยบายขุดคลองเพื่อเปิดป่าเป็นนาในรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 มีอยู่ 2 วิธีการ คือ ในระยะแรกตั้งแต่พ.ศ. 2403 – 2420 มุ่งใช้นโยบายขุดคลองด้วยการลงทุนของรัฐบาล ให้เจ้านายและขุนนางเป็นแม่กองในการขุดคลอง เมื่อขุดเสร็จจึงพระราชทานที่ดินริมคลองเป็นการ

ตอบแทน และพวกเจ้านายขุนนางก็ให้ไพร่หรือผู้อื่นเข้าทำนา คลองที่รัฐบาลลงทุนขุดในช่วงพ.ศ. 2403 – 2420 ได้แก่ คลองมหาสวัสดิ์ คลองภาษีเจริญ คลองดำเนินสะดวก คลองนครเนื่องเขต เป็นต้น จากเงื่อนไขที่พระราชทานที่ดินแก่ผู้เป็นแม่กองในการขุดคลอง จึงมีผลให้เจ้านายและขุนนางกลายเป็นผู้ถือครองที่ดินรายใหญ่ แม้การลงทุนขุดคลองของรัฐบาลจะทำให้ป่ากลายเป็นนา แต่ที่นาเหล่านั้นยังขาดแคลนแรงงานอย่างมาก มีเพียงแรงงานไพร่ ทาส ของเจ้านายและขุนนางเท่านั้นจนอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาที่ดินโดยการขุดคลองในระยะแรกนั้นเติบโตอยู่เฉพาะภายในระบบเศรษฐกิจของเจ้าขุนมูลนายเท่านั้น ทำให้รัฐบาลไม่สามารถพัฒนาพื้นที่สองฝั่งคลองให้เป็นที่นาที่ปลูกข้าวอย่างเต็มที่ได้ตามเป้าหมาย ฉะนั้นนับตั้งแต่พ.ศ. 2420 เป็นต้นมา รัฐบาลจึงได้ออกประกาศขุดคลองฉบับใหม่เพื่อเปลี่ยนนโยบายขุดคลอง

การขุดคลองในระยะที่สองตั้งแต่พ.ศ. 2420 เป็นต้นมานั้นมุ่งให้เอกชนเข้ามาลงทุนในการขุดคลอง โดยได้รับพระราชทานที่ดินสองฝั่งคลองเป็นการตอบแทน และเพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่ได้รับที่ดินทำประโยชน์ในที่ดิน รัฐจึงออกประกาศว่า หากผู้ใดทำการเพาะปลูกจะงดเว้นค่าเช่าและค่าสมพัตร 5 ปี แต่หากปล่อยพื้นที่จับจองไว้ว่างเปล่าครบกำหนด 5 ปี ก็จะเรียก

ที่ดินนั้นคืน นโยบายดังกล่าวนี้ประกาศออกมาในช่วงที่การค้าข้าวและราคาข้าวสูงมาก ทำให้มีเอกชนมากมายกระตือรือร้นที่จะขุดคลองทั้งเพื่อเพาะปลูกและเพื่อขาย เพราะที่ดินริมคลองเริ่มมีมูลค่าทางเศรษฐกิจมากขึ้น ผันแปรไปตามความเฟื่องฟูของการค้าข้าว ในการฉนี้ มีประชาชนที่พอมีฐานะขุดคลอง 6 คลองคือ คลองประเวศบุรีรมย์ คลองทิววัฒนา คลองนราภิรมย์ คลองเปรี้ง คลองนิคมยตรา คลองไผ่สิงห์โต

นอกเหนือจากนั้นยังมีเอกชนรวมทุนกับบริษัท ขอพระราชทานขุดคลองเพื่อได้โอกาสจับจองที่ดินริมสองฝั่งคลอง ที่รู้จักกันดีคือ โครงการขุดคลองรังสิตของบริษัทขุดคลองและคูนาสยามจำกัด ซึ่งตั้งขึ้นในพ.ศ. 2431 โดยการลงทุนร่วมกันของพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ นายโจกิม แกรซ วิศกรชาวอิตาเลียน พระนานาพิพิธภายีและเจ้าสัวยม ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตผูกขาดการขุดคลองทั่วพระราชอาณาจักร เริ่มโครงการแรกด้วยการขุดคลองรังสิตเชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำนครนายก พร้อมคลองซอยทั้งหมด 43 คลอง ผลของการขุดคลอง บริษัทได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินตลอดทั้งสองฝั่งคลองมากถึง 840,000 ไร่ บริษัทนำที่ดินเหล่านั้นมาขายในราคาตั้งแต่ 2 – 25 บาท เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะความต้องการข้าวและราคาข้าว ทำให้บริษัทได้ผลกำไรงดงามมาก

กล่าวโดยสรุป ผลของการขุดคลองเพื่อเปิดป่าให้เป็นที่นาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 นั้นทำให้ประสบความสำเร็จในการขยายพื้นที่เพาะปลูกบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำใหม่ตั้งแต่อยุธยาไปจนถึงอ่าวไทย ตั้งแต่พ.ศ. 2413 – 2442 พบว่าพื้นที่เพาะปลูกขยายได้ทั้งหมดประมาณ 1,314,005 ไร่ แต่ยังไม่พอกับความต้องการ พื้นที่เพาะปลูกที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นราคาที่ดินช่วงพ.ศ. 2423 – 2447 อยู่ระหว่าง 4 - 37.50 บาท ราคาที่ดินที่มีมูลค่ามากเช่นนี้ทำให้เกิดความพยายามแสวงหาที่ดินกันมากด้วยวิธีการต่างๆ จนเกิดกรณีพิพาทเรื่องที่ดิน รัฐบาลจึงต้องวางระเบียบจัดระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินใหม่ในพ.ศ. 2444 ให้กรรมสิทธิ์แก่ผู้ถือครองที่ดินอย่างถาวร ไม่ว่าผู้นั้นจะทำประโยชน์ที่ดินหรือไม่ก็ตาม และผลของการดำเนินนโยบายการขุดคลองของรัฐนี้เองที่ทำให้ที่ดินจำนวนมากในภาคกลางตอนล่างตกอยู่ในมือของกลุ่มคนชั้นสูง คือ เจ้านาย ขุนนาง และผู้มีทรัพย์ แทนที่จะอยู่ในมือชาวบ้านซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของแผ่นดิน เนื่องจากคนกลุ่มนี้ได้รับอนุญาตให้จับจองที่ดินสองฝั่งคลองได้ หรือได้รับพระราชทานที่ดินเนื่องจากเป็นแม่กองในการขุดคลองในเขตภาคกลาง ส่วนพวกชาวไร่ชาวนาที่มีที่ดินของตนเองนั้นมีเพียงร้อยละ 64 และพวกที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมีร้อยละ 36 พวกที่มีที่ดินนั้นได้มาจากการซื้อหรือ โดยยอมเสียค่าขุดคลองซึ่งมักจะได้ที่ดินขนาดไม่ใหญ่นักหรือโดยการจับจองซึ่งต้องพยายามหาพื้นที่ ที่ยังไม่มีผู้ใดจับจองและต้องใช้แรงงานในการบุกเบิกจับจองด้วยตัวเอง

ในขณะที่พื้นที่ภาคใต้ของประเทศ เพิ่งจะเริ่มมีการปลูกยางเมื่อพ.ศ. 2444 กล่าวกันว่า เพื่อทดแทนการปลูกพริกไทย ซึ่งประสบความสำเร็จในภาคใต้ของไทย และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2455 ก็เริ่มมีการปลูกยางในภาคใต้ของไทยมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเพาะปลูก ขนาดย่อม การเพาะปลูกยางขยายตัวอย่างเชื่องช้าในระยะแรก เนื่องจากยางเป็นพืชใหม่และ ไม่มีการลงทุนจากต่างประเทศ เพราะเชื่อกันว่าประเทศไทยไม่เหมาะต่อการปลูกยาง รัฐบาลไทยในยุคนั้นก็ไม่ส่งเสริมให้มีการถือครองที่ดินขนาดใหญ่ และประการสุดท้ายมี การขาดแคลนแรงงานสำหรับการเพาะปลูกขนาดใหญ่

การผลิตยางได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากราคาขายใน ตลาดโลกสูงมาก นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่สนับสนุนการปลูกยาง เช่น การสร้างทาง รถไฟและถนนลงไปทางใต้ การหลั่งไหลเข้ามาไทยของแรงงานชาวจีนอพยพและ ผู้ประกอบการชาวจีนจากมลายูและจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่ย้ายทุนมาสู่การปลูกยาง ใน ด้านทุนที่ใช้ในการทำสวนยางนั้นส่วนหนึ่งมาจากทุนของเจ้าของสวนเอง และบางส่วน ได้ จากพ่อค้ายางในป็นังและมลายู

เมื่อเริ่มเพาะปลูกยางในกลางทศวรรษ 2440 การขยายตัวเป็นไปอย่างเชื่องช้า และมา เพิ่มอย่างรวดเร็วระหว่างพ.ศ. 2459 – 2463 เนื่องจากราคาขายสูงขึ้นหลังจากนั้นการผลิต ลดลงและฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่งในช่วงพ.ศ. 2466 – 2468 เพราะการลดการผลิตในมลายู ในช่วง ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก การผลิตลดลงอีกครั้งหนึ่ง และไม่มากนัก เพราะชาวสวนยางยัง เชื่อว่าราคาขายจะกลับสูงขึ้นอีก และก็เป็นจริงตั้งแต่พ.ศ.2477 เป็นต้นมา ทั้งนี้เนื่องจากได้มี การรวมตัวของผู้ผลิตยางในตลาดโลกทำให้ราคาขายสูงขึ้นและผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับทุนนิยม

ผู้เสนอแนวคิดแบบการค้าเสรีในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 คือ อาดัม สมิท (Adam Smith) โดยกล่าวไว้ในหนังสือ ความมั่งคั่งของชาติ (The Wealth of Nation) ว่า ต้องให้เอกชน เป็นผู้ดำเนินธุรกิจโดยรัฐต้องไม่เข้ามาแทรกแซงให้เกิดมือที่มองไม่เห็น (invisible hand) เป็นผู้กำหนดกลไกเศรษฐกิจ แต่ รัฐมีหน้าที่เพียงรักษาความสงบภายในรัฐเพื่อให้การดำเนิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปได้โดยสะดวก การแข่งขันกันโดยเสรีจะทำให้เศรษฐกิจมั่งคั่ง ขึ้น

ทุนนิยม(capitalism) กล่าวถึง ทุนและที่ดินเป็นสมบัติส่วนบุคคล การตัดสินใจทางเศรษฐกิจ เป็นกิจกรรมส่วนบุคคล ไม่ใช่การควบคุมบริหารโดยรัฐ และตลาดเสรีหรือ เกือบเสรีจะเป็น ตัวกำหนดราคา ควบคุมและระบุทิศทางการผลิต รวมถึงเป็นที่สร้างรายรับ บางคนกล่าวว่า

ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันของโลกตะวันตกคือระบบทุนนิยม ในขณะที่หลายคนมองว่าในบางประเทศก็มีระบบเศรษฐกิจเป็นเศรษฐกิจแบบผสม กล่าวคือ มีลักษณะเฉพาะของทั้งทุนนิยมและรัฐนิยม

แนวคิดทุนนิยม จะมีแนวคิดตรงข้ามกับสังคมนิยม ที่มีความเห็นคัดค้านว่ากำไรที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดช่องว่างทางสังคมทำให้คน ที่มีฐานะมั่งคั่งรวยมากขึ้น โดยกำไรควรจะมีการแบ่งปันให้กับสังคมในชั้นล่างลงมา

ทุนนิยม เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

- การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งหมายความรวมถึงการอนุญาตให้เอกชนสามารถถือครองทรัพย์สินได้มากเท่าที่จะหามาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- การแข่งขันเสรี ลัทธิทุนนิยมสนับสนุนให้มีการแข่งขันเสรี ซึ่งจะทำให้ผู้ขายเสนอราคาที่เหมาะสมที่สุดด้วยศักยภาพการผลิตที่ดีที่สุด คนที่ไม่เหมาะสมกับการผลิตประเภทนั้นๆ จะถูกกันออกจากตลาด และเหลือแต่ผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพ
- ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ซึ่งหมายถึงระบบที่อนุญาตให้เอกชนสามารถลงทุนในการผลิตหรือใช้จ่ายเงินเพื่อหาซื้อสินค้าและบริการได้ตามความสามารถ และความต้องการ โดยไม่มีกฎระเบียบหรือข้อบังคับจากรัฐบาล โดยเชื่อว่าจะทำให้ราคาของสินค้าและบริการอยู่ในจุดสมดุล คือจุดที่ผู้ซื้อและผู้ผลิตมีความเห็นตรงกันว่าราคาอยู่ในช่วงที่เหมาะสม
- อิสระในการบริหาร ลัทธิทุนนิยมต้องการอิสระในการบริหารงานโดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล เพราะในความคิดของพวกเขาทุนนิยมเชื่อว่ารัฐบาลไม่มีทางเข้าใจได้หมดว่าเอกชนต้องการอะไร ส่วนคำว่าสังคมนิยมนั้น เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนจากส่วนกลาง เพื่อผลประโยชน์ของชุมชน โดยส่วนรวม ลัทธินี้จึงอยู่คนละด้านกับทุนนิยม

พื้นฐานทุนนิยมไทยก่อนพ.ศ. 2475

นับจากไทยเปิดประเทศเข้าสู่ระบบทุนนิยมในพ.ศ. 2398 มาจนถึงพ.ศ. 2475 กลุ่มทุนหลักในเศรษฐกิจไทยสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ (Shehira 1989) ดังนี้

- กลุ่มทุนยุโรป มีกิจการเช่น โรงสีข้าว โรงเลื่อย การทำป่าไม้ การทำเหมืองแร่ การเดินเรือ การธนาคาร การส่งออกและนำเข้า

- กลุ่มทุนจีน มีกิจการ เช่น โรงสีข้าว โรงเลื่อย เหมืองแร่ การเดินเรือ การค้าทอง โรงรับจำนำ โรงบ่อน การเป็นกัมปาดอร์ (นายหน้า) การเป็นพ่อค้าคนกลางในเครือข่ายการค้าสินค้าอุปโภคบริโภค
- กลุ่มนายทุนศักดินา ที่สำคัญคือ พระคลังข้างที่เป็นเจ้าที่ดิน นายทุนเงินกู้แก่ชาวจีน และได้ลงทุนในกิจการโรงสี

พรณิ บัวเล็ก (2543 : หน้า 19) ได้แบ่งการพัฒนาทุนนิยมในประเทศออกเป็น 6 ช่วงคือ

1. ทุนนิยมในสมัยศักดินา ตั้งแต่สมัยปลายอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อันเป็นยุคสมัยของเจ้าภาษีนาอากร ถือเป็นนายทุนกลุ่มแรก มีฐานะเป็นกึ่งข้าราชการที่ทำหน้าที่ช่วยรัฐเก็บภาษีและพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับภาษีอากร ระบบนี้สิ้นสุดไปเมื่อรัฐปรับตัวเข้าสู่รัฐสมัยใหม่
2. ทุนนิยมการค้าหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงถึงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สาระสำคัญคือ เปิดโอกาสให้นำสินค้าเข้า – ออก ประเทศได้สะดวก อันเป็นการยกเลิกการผูกขาดการค้าโดยพระคลังสินค้าและการลดอัตราภาษีร้อยละ 3 เป็นการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ระบบการค้าเสรี และระบบการผลิตสมัยใหม่
3. ทุนนิยมการค้าเสรี หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยในปี พ.ศ.2475 มีการขยายตัวของการส่งออกและนำเข้าอย่างมากและญี่ปุ่นเริ่มเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคทำให้เริ่มมีการเกิดทุนในชนบท โดยผ่านทางพ่อค้าคนกลางที่ค้าขายกับญี่ปุ่น
4. ทุนนิยมแบบชาตินิยม คณะราษฎรกับการสร้างทุนนิยมโดยรัฐเป็นการสร้างทุนนิยมโดยรัฐแนวทางเศรษฐกิจแบบชาตินิยมผ่านทางเค้าโครงเศรษฐกิจของปรีดี พนมยงค์
5. ทุนนิยมขุนนางกับทุนนิยมเอกชน เป็นการผูกพันของทุนนิยมของสองกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างอำนาจรัฐกับกลุ่มที่อาศัยการอุปถัมภ์ของนักการเมือง
6. ทุนนิยมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นยุคสมัยที่ทุนนิยมในประเทศไทยถูกพัฒนาขึ้นภายใต้พันธมิตร 3 กลุ่ม คือ ทหาร ทุนต่างชาติ และทุนท้องถิ่น การพัฒนาของทุนในยุคสมัยนี้ถูกกำหนดจากรัฐ บนพื้นฐานของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมา คือ ปัญหาชุมชนเมือง ปัญหากรรมกรและแรงงานราคาถูก ปัญหาชนบทถูกทอดทิ้ง ปัญหาปัญญาชน และปัญหาของกลุ่มตนเอง

2.1.1 วิธีทุนนิยมนำไปสู่วิกฤติเศรษฐกิจ

ปัญหาการเช่าที่ดินและหนี้สินทางการเกษตรได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในทศวรรษ 2463 (รัชกาลที่ 6) และ 2473 (ร.7) ความเสียหายอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่ผลผลิตในปีพ.ศ. 2462 -2463 และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในทศวรรษ 2473 ไม่เพียงแต่เพิ่มหนี้สินของ

ชวานาเท่านั้น แต่ยังทำให้หนี้สินที่มีอยู่หนักยิ่งขึ้น การเพิกถอนกรรมสิทธิ์ในทศวรรษ 2473 ยิ่งไปเพิ่มปัญหาสังคมของภาระหนี้สินมากขึ้น มีการกล่าวถึงปัญหาเหล่านี้อย่างไม่จบสิ้น ในวงการรัฐบาลในช่วงหลายปีสุดท้ายของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และปีแรกๆ ของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ

ได้มีการกำหนดแผนงานมากมายและได้ตั้งคณะกรรมการหลายคณะ แต่ก็ไม่ได้ทำอะไรมากนัก ราคาสินค้าที่สูงขึ้นภายใต้ภาวะเงินเฟ้อในระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วยลดภาระหนี้สินเก่าและราคาข้าวเปลือกที่สูงขึ้น ช่วยให้ชาวนาสามารถชำระหนี้ของเธอได้ แต่การเช่าที่นาและการเป็นหนี้ก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในภาคที่มีการค้า โดยเฉพาะในที่ราบภาคกลางและในที่รอบๆ เชียงใหม่ การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง 26 จังหวัด ในปีพ.ศ. 2490 ได้แสดงให้เห็นว่าที่นาเช่ามีสัดส่วนค่อนข้างน้อยในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีสัดส่วนสูงสุดในภาคกลาง

สำมะโนเกษตรในปีพ.ศ. 2493 – 2494 ซึ่งให้เห็นว่าที่นาเช่ามีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับที่นาทั้งหมด และการเช่าจะมีความสำคัญเฉพาะในสองสามภาค ซึ่งมีลักษณะเฉพาะพิเศษเท่านั้น จุดสำคัญของปัญหาการเช่าที่นาและปัญหาหนี้สินในยุคนี้ก็คือ ปัญหาอัตราดอกเบี้ย เพราะชาวนามักจะยอมรับเงินที่พ่อค้าคนกลางจ่ายให้ล่วงหน้า โดยไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงราคาที่ตัวเองต้องจ่าย อีกทั้งไม่มีระบบสินเชื่อทางการเกษตรที่เพียงพอในประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ไม่เคยเตรียมปล่อยเงินกู้ให้แก่ชาวนา และรัฐบาลก็ไม่เคยพยายามที่จะตั้งระบบธนาคารเพื่อการเกษตร หนี้สินด้านการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในมือของนายทุนเงินกู้ และคิดอัตราดอกเบี้ยสูง

(เจมส์ ซี อินแกรม, 2552 : การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในประเทศไทย 1850 – 1970 : หน้า 93 – 94)

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันเนื่องมาจากการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยคือการเปลี่ยนแปลงในระดับรากฐานของระบบเศรษฐกิจ วิธีทางในการพัฒนาเศรษฐกิจที่รัฐไทยเลือกใช้คือการพัฒนาแบบไม่สมดุลโดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาแบบไม่สมดุลนี้วางอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่า การมุ่งพัฒนาภาคอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดผลในการเหนี่ยวนำให้เกิดการพัฒนาในภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ไปด้วยและในบั้นปลายจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม และแนวคิดที่ว่าเมื่อเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดผลของการไหลรินลงสู่เบื้องล่าง (Trickle Down Effect) ซึ่งหมายถึงผลได้จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะไหลล้นจากผู้มีรายได้มากไปสู่ผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีนัยว่าผลดีอันเกิดแต่การพัฒนาเศรษฐกิจจะทำให้ประชาชนทุกส่วนได้รับประโยชน์โดยถ้วนหน้ากัน

ความพยายามในการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย คือ การพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ด้วยการพยายามพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นอุตสาหกรรม ในระยะต้นปีพ.ศ. 2536 ที่ประเทศไทยประกาศใช้ระบบวิเทศธุรกิจ (BIBF's) ซึ่งสร้างความคล่องตัวทางด้านการเงินผนวกกับวิกฤตค่าเงินเยนแข็งในปีพ.ศ. 2537 ทำให้ต่างชาติย้ายฐานการผลิตมาที่ประเทศไทยมากขึ้น แรงจูงใจสำคัญ คือ การมีอุปทานของแรงงานจำนวนมากที่มีค่าจ้างแรงงานระดับต่ำกว่าการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม จึงไม่ต่างอะไรกับแม่เหล็กที่ดึงดูดกองคาราวานของผู้คนกำลังแรงงานที่ยังมีอยู่มากในชนบทสู่ภาคเมือง อันเป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม แต่การจากบ้านมาของแรงงานในวัยหนุ่มสาว หมายถึง พลังแรงงานที่ร่อยหรอลงของภาคชนบท ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเกษตรกรรม การเหลือเฉพาะคนแก่และเด็กในชนบทจึงกระทบต่อการพัฒนาภาคเกษตรด้วย เพราะขาดแคลนแรงงานในการพัฒนาการผลิตในภาคดังกล่าว การจากไปของกำลังแรงงานในชนบทจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาภาคเกษตร อันเป็นอาชีพหลักในชนบทเอง ทำให้ภาคเกษตรมีโอกาสมปลักอยู่กับความล้าหลัง ได้มากขึ้น (สมภพ มานะรังสรรค์, 2545 : หน้า 117 – 120)

2.1.2 ภาวะหนี้สินของชาวนาไทย

การเพิ่มค่าเงินบาทของรัฐบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของรัฐบาลตามการวิเคราะห์ของ จอห์นสตัน (Johnston) ผู้ศึกษาค้นคว้าภาวะเศรษฐกิจถดถอยของไทยในช่วงเวลาพ.ศ. 2453 – 2474 การเพิ่มค่าเงินบาททำให้การส่งออกของไทยลดลง ขณะเดียวกับที่มีการเก็บภาษีที่ดิน ค่าขึ้นทะเบียนสัตว์ อุปกรณ์การประมงต่างๆ เพื่อชดเชยกับภาษีการพนันการภาษีฝิ่นที่ค่อยๆ ถูกยกเลิกไป ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวสูงขึ้น ยังความเดือดร้อนให้แก่ชาวนา โดยเฉพาะเจ้าของที่ดินและชาวนารายย่อย เพราะรายได้ต่ำ ขาดแคลนทั้งข้าวบริโภคและเมล็ดพันธุ์ ในช่วงเวลาคับขันดังกล่าวชาวนาที่เป็นผู้เช่านายังเดือดร้อนมากขึ้น เพราะไม่มีเงินเสียค่าเช่านา บางครั้งเจ้าของที่ดินก็เข้ายึดทรัพย์สินของผู้เช่านา จนทำให้หนี้สินของผู้เช่านายังเพิ่มมากขึ้น

วิกฤตการณ์ข้าวของไทยนั้นเกิดขึ้นหลายครั้ง เช่นต่อมาในปีพ.ศ. 2462 เกิดภาวะฝนแล้งทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อการผลิตข้าว วิกฤตการณ์ครั้งนั้นทำให้ชาวนาได้รับความเดือดร้อนมากในเรื่องเมล็ดข้าวทำพันธุ์และข้าวสำหรับบริโภค บางแห่งเกิดการแย่งชิงข้าว ยิ่งภายหลังสงครามค่าครองชีพสูงขึ้น ชาวนาที่มีรายได้ตกต่ำอยู่แล้วต้องจ่ายเงินซื้อ

สินค้าอุปโภคบริโภคในราคาแพง ทำให้เกิดภาวะหนี้สิน การใช้ที่ดินจํานองหรือประกัน
เงินกู้จึงเกิดขึ้นเป็นเหตุให้ชาวนาสูญเสียที่ดิน

เศรษฐกิจที่ตกต่ำในช่วงปีพ.ศ. 2475 – 2483 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อฐานะความเป็นอยู่
ของชาวนา เพราะราคาข้าวที่ลดต่ำลงมีผลให้ระดับรายได้ของชาวนาในเวลาดังกล่าวลดลง
ด้วย ภาวะราคาข้าวตกต่ำประกอบกับสภาพความตกต่ำของเศรษฐกิจโลกทำให้ชาวนาต้อง
ประสบปัญหาหนี้สิน แม้ว่าสถานการณ์ผลิตข้าวของไทยจะไม่ได้ตกต่ำมากนักในช่วงพ.ศ.
2475 – 2483 เพราะมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของไทยตกต่ำลงเพราะ
โครงสร้างพื้นฐานการผลิต ที่ใช้พื้นที่ดินและแรงงานมากกว่าประเทศอื่นๆ มีผลให้ต้นทุน
การผลิตสูง การขยายเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มมากขึ้นทำให้ต้องใช้แรงงานมากขึ้น เมื่อต้องการ
แรงงานมากขึ้น ชาวนาในบางพื้นที่จึงเผชิญกับภาวะขาดแคลนแรงงาน ในช่วงนี้ชาวนาบาง
พื้นที่จึงเปลี่ยนจากทำนาดำมาเป็นนาหว่านเพื่อประหยัดแรงงานได้มากกว่า

ศาสตราจารย์คาร์ ซี ซิมเมอร์แมน นักเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ออก
สำรวจภาวะเศรษฐกิจในชนบทของภาคต่างๆ ในประเทศไทยระหว่างพ.ศ. 2473 – 2474
สรุปได้ว่า จํานวนหนี้สินรวมของชนบททั้งประเทศเป็นจํานวนเท่ากับ 143,000,000 บาทใน
พ.ศ. 2473 หนี้จํานวนนี้ถ้าหักของชาวนาภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหนี้ 4 ใน
10 ของชาวนาภาคเหนือและภาคกลาง ซึ่งคํานวณได้ประมาณ 65,000,000 บาทแล้ว ยังคง
เหลืออีก 78,000,000 บาท การที่หักเอาหนี้ของชาวนาในภาคใต้ ตะวันออกเฉียงเหนือ และ
ส่วนหนึ่งของหนี้ในภาคเหนือและกลาง เพราะถือว่าเป็นภาคการผลิตเพื่อยังชีพและยังไม่
จำเป็นต้องปลดเปลื้องหนี้สิน หนี้สินจํานวนนี้กู้ยืมมาจากพี่น้องและเพื่อนบ้านที่ไม่เป็นภัย
แก่ลูกหนี้ จึงคงเหลือหนี้จํานวน 78,000,000 บาท ซึ่งเป็นหนี้ที่ต้องปลดเปลื้อง เนื่องจาก
ลูกหนี้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงถ้าไม่จัดการชำระดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ กรรมสิทธิ์ที่ดิน
ของลูกหนี้ก็จะสิ้นสุดลงในเวลา 10 ปีข้างหน้า

หากจํานองโครงสร้างหนี้สินของชาวชนบทไทยในภูมิภาคต่างๆ ในพ.ศ. 2473 จากการ
สำรวจของศาสตราจารย์ซิมเมอร์แมนแล้ว พบว่า ชาวนาในภาคกลางมีหนี้สินมากที่สุด รวม
เป็น 123,500,000 บาท หรือคิดเฉลี่ยหนึ่งครอบครัวเท่ากับ 190 บาท มีจํานวนครอบครัวที่
เป็นหนี้ถึง 650,000 ครอบครัว ส่วนชาวนาในภาคใต้มีหนี้สินน้อยที่สุด

ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีภาคเกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญมากภาค
หนึ่งของประเทศ ในทางการเกษตร ที่ดินถือเป็นปัจจัยการผลิตพื้นฐานที่สำคัญ ที่ดินเป็น
ทรัพยากรที่มีปริมาณจำกัดโดยที่ดินแต่ละแห่งมีคุณสมบัติหรือคุณภาพแตกต่างกัน ดินที่มี
ความอุดมสมบูรณ์ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ในการผลิตมากกว่าดินที่มีคุณภาพด้อยกว่า

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ที่ดินส่วนใหญ่เพื่อการทำนามากที่สุด รองลงไปคือการปลูกพืชไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น แต่เรากลับพบว่าเนื้อที่ป่าไม้ของไทยมีจำนวนลดลงมาโดยตลอด จากที่เคยมีอยู่กว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมดในปีพ.ศ. 2508 เหลือเพียงร้อยละ 28 ในปีพ.ศ. 2530 และเหลือร้อยละ 25.6 ในปีพ.ศ. 2538

ในด้านการถือครองที่ดินทางการเกษตรของประเทศเป็นรายภาคพบว่าในปีพ.ศ. 2538 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรมากที่สุดเท่ากับ 57.86 ล้านไร่ ภาคเหนือ 29.22 ล้านไร่ ภาคกลาง 27.24 ล้านไร่ และภาคใต้ 18.16 ล้านไร่ เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรส่วนใหญ่เป็นเนื้อที่ของตนเองประมาณร้อยละ 71.90 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมด และเป็นเนื้อที่ของคนอื่นประมาณร้อยละ 28.10 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมด

หลายครัวเรือนในชนบท มีภาระค่าใช้จ่ายที่สะสมมาจากความล้มเหลวของผลผลิตในปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติ จากรายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน พ.ศ. 2545 ระดับจังหวัด แสดงให้เห็นว่าข้อมูลก่อนปีที่จะทำการสำรวจคือ พ.ศ. 2544 มากกว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั่วประเทศ คือประมาณ 11.2 ล้านครัวเรือน มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 132,151 บาท โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีสัดส่วนของครัวเรือนที่เป็นหนี้สูงสุดจะมีมูลค่าหนี้ต่ำสุดประมาณ 87,492 บาท / ครัวเรือน ส่วนภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ มีมูลค่าหนี้สินประมาณ 134,321 บาท ,94,346 บาท และ 123,672 บาท ตามลำดับ โดยกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ ซึ่งเป็นตอนพิเศษ มีมูลค่าสูงสุดประมาณ 347,344 บาทต่อครัวเรือน วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เป็นการกู้เพื่อนำมาใช้จ่ายในครัวเรือนเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 63.5 นำมาใช้ในการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร ร้อยละ 20.1 ใช้ในการประกอบธุรกิจการเกษตร ร้อยละ 14.7 ใช้ในวัตถุประสงค์อื่นๆ ร้อยละ 1.7 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ,2545 หน้า 36)

2.1.3 เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในสมัยรัชกาลที่ 7

เศรษฐกิจทั่วโลกตกต่ำในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2472 – 2475 โดยเริ่มจากการพังทลายของตลาดหุ้นในสหรัฐอเมริกา และแผ่ขยายไปทั่วโลกของระบบทุนนิยม ผลกระทบใหญ่ที่มีต่อเมืองไทยยุคนั้นในระดับประชาชนก็คือ ชาวนาที่เพาะปลูกข้าวซึ่งถือเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของประเทศ มีราคาข้าวที่ตกต่ำลงอย่างมากถึง 2 ใน 3 และราคาที่ดินก็ตกลง 1 ใน 6 ชาวนาขาดเงินสดที่จะใช้ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ในขณะที่เดียวกันก็ขาดเงินสำหรับ

เสียดายอาหาร ซึ่งภาษีหลักคือ เงินรัฐอุปการ ปีละ 6 บาทกับเงินเสียดายค่า่าน ทั้งยังไม่สามารถหาเงินกู้หรือเครดิตมาแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าได้ จึงเกิดหนี้สินรุงรัง และเกิดอัตราการว่างงานสูง รัฐบาลดำเนินนโยบายการเงินและการคลังที่เป็นอนุรักษ์นิยม เป็นผลให้มีการตัดงบประมาณ พร้อมกับมีการเก็บภาษีรูปใหม่ เช่น ภาษีรายได้ และภาษีจากที่อยู่อาศัย และที่ดินในเขตเมือง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยในพ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้พยายามปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎรส่วนใหญ่มากที่สุด โดยหนึ่งในหกข้อหลักของคณะราษฎร ได้ระบุไว้ว่า จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ รวมทั้งจะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

คณะราษฎรได้มอบหมายให้หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นผู้ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ให้คณะราษฎรพิจารณา แต่ภายหลังที่ร่างเสร็จแล้ว เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม กลับได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาลและสมาชิกของคณะราษฎรบางส่วน

สาระสำคัญของเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) มีหลักการพอสรุปได้ดังนี้

1. รัฐบาลจะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก โดยเหตุที่รัฐบาลรับราษฎรทั้งหมดเข้าทำงานเป็นข้าราชการแม้แต่เด็กคนป่วย คนพิการ คนชรา ซึ่งทำงานไม่ได้ก็จะได้รับเงินเดือนจากรัฐบาล นอกจากนี้ราษฎรที่เกิดมาย่อจะรับประกันจากรัฐบาลว่า ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งสิ้นชีพ ซึ่งในระหว่างนั้นจะเป็นเด็ก เจ็บ ป่วย พิการ หรือชรา ทำงานไม่ได้ก็ดี ราษฎรจะได้มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่อาศัย ฯลฯ
2. รัฐบาลต้องเป็นผู้จัดการเศรษฐกิจเสียเอง โดยเข้าไปดำเนินการผลิตเอง รัฐบาลจะต้องจัดการกสิกรรม อุตสาหกรรมทุกอย่างให้มีขึ้น โดยแบ่งการเศรษฐกิจนั้นออกเป็น สหกรณ์ต่างๆ เช่น สหกรณ์ในทางกสิกรรม สหกรณ์อุตสาหกรรม เป็นต้น สหกรณ์แต่ละแห่งย่อมรวมกันประกอบการเศรษฐกิจครบรูป หรือร่วมกันในการประดิษฐ์ ร่วมกันในการจำหน่ายขนส่ง ร่วมกันในการจัดหาของอุปโภคให้แก่สมาชิก และร่วมกันในการสร้างสถานที่อยู่อาศัย โดยรัฐบาลเป็นผู้ออกที่ดินและเงินทุน สมาชิกสหกรณ์เป็นผู้ออกแรง นอกจากนี้ในแง่การพัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นอุตสาหกรรมนั้น รัฐบาลจะสนับสนุน

ให้คนไทยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการที่แสวงหากำไรอย่างกว้างขวาง ในกรณีที่ประชาชนยังไม่มีความสามารถเข้าร่วมได้ รัฐบาลก็จะเป็นผู้นำในการริเริ่มหรือเข้าไปมีส่วนร่วม นั่นก็คือ การก่อตั้งรัฐวิสาหกิจ

3. รัฐบาลจะต้องสนับสนุนให้มีแนวทางการบริหารเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง คือให้สามารถผลิตทุกอย่างทุกอย่างที่ต้องการขึ้นเอง ไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศ ทั้งนี้โดยหวังว่าจะให้ปลอดพ้นจากการบีบบังคับของประเทศอื่นๆ ที่เราต้องซื้อสิ่งของที่เราไม่เคยคิดหรือไม่เคยประดิษฐ์มาก่อน
4. รัฐบาลจะซื้อที่ดินจากเอกชน โดยจ่ายเงินตราหรือออกไปกู้ให้แก่เจ้าของที่ดิน ใบกู้ที่ดินนี้รัฐบาลจะกำหนดให้เงินผลประโยชน์แทนดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยเงินในขณะที่ยื่นเมื่อได้ที่ดินจะใช้ประกอบการเศรษฐกิจ (คือ ยกเว้นส่วนที่ให้เป็นที่พักอาศัย) กลับมาเป็นของรัฐบาลแล้ว รัฐบาลก็จะสามารถกำหนดลักษณะการแบ่งที่ดินออกเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมแก่การประกอบการทางเศรษฐกิจต่างๆ แทนที่จะค้างอยู่อย่างเปล่าประโยชน์ เพราะที่เป็นอยู่นั้นเจ้าของโดยเฉพาะชาวต่างชาติจะไปจำนองไว้กับเอกชน ผู้ให้เงินกู้เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผลผลิตใดๆ แทนที่จะมีพอเพียงที่จะนำทุนมาสำหรับปรับปรุงการดำเนินงานได้ ก็กลับมาเป็นผลประโยชน์ของบุคคลซึ่งอยู่กินโดยอาศัยดอกเบี้ย
5. ในการจัดหาทุนเพื่อมาจ่ายค่าแรงและซื้อเครื่องจักรกลอันจำเป็นต่อการประกอบการทางเศรษฐกิจนั้น รัฐบาลควรเก็บภาษีมรดก ภาษีเงินได้ของเอกชน ภาษีทางอ้อม เช่น รวมไว้ในราคาขายสุบ ไม้จืดไฟ เกลือ ฯลฯ ภาษีทะเบียนการพนัน การออกสลากกินแบ่ง การกู้เงินธนาคารแห่งชาติ ซึ่งจะจัดตั้งขึ้นเป็นศูนย์กลางการควบคุมการเคลื่อนไหวของเงินในระบบเศรษฐกิจ เช่นบุคคลที่ได้รับเงินเดือนหรือเงินพิเศษ หรือเงินบำนาญจะนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งอุปโภคบริโภคได้ ณ สหกรณ์ของตน ถ้ามีเงินใช้ก็ฝากกับธนาคารแห่งชาติได้โดยมีสาขาอยู่ทั่วไป เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การรวบรวมทุนสำหรับรัฐบาล และผลประโยชน์ให้แก่ผู้ฝากเงินด้วย การกู้เงินจากต่างประเทศ การติดต่อกับบริษัทจำหน่ายเครื่องที่จำเป็นเพื่อหาทางจ่ายเงินส่งเป็นงวดๆ
6. รัฐบาลกำหนดให้ราษฎรทำงานตามคุณวุฒิ กำลังและความสามารถของตน และเมื่อพ้นเกณฑ์ที่ต้องทำงานก็จะได้บำนาญ เงินเดือนนั้นจำต้องต่างกันตามคุณวุฒิและกำลังความสามารถของแต่ละคน อย่างไรก็ตาม เงินเดือนขั้นต่ำสุดจะต้องพอเพียงแก่การซื้อปัจจัยแห่งการดำรงชีพ นอกจากนั้นรัฐบาลจะอนุญาตให้ผู้มีอาชีพอิสระ เช่น นักประพันธ์ จิตรกร ฯลฯ ดำเนินอาชีพตามความประสงค์ของตนได้

เค้าโครงเศรษฐกิจนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2476 แต่ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มีนาคมปีเดียวกันนั้น กลับถูกยับยั้งด้วยคะแนนเสียง 11 ต่อ 3 ไม่ออกเสียง 5 คะแนน ในที่สุดจึงต้องระงับใช้ไป

ข้อสังเกตในข้อเสนอของหลวงประดิษฐมนูธรรมหรือนายปรีดี พนมยงค์นั้น มีแผนการเพิ่มประโยชน์ให้แก่ชาวไทย โดยพยายามให้รัฐเข้าร่วมในกิจการการค้าและอุตสาหกรรม รวมทั้งพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์โดยกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดินไปสู่ชาวนา เมื่อไม่มีการดำเนินการตามเค้าโครงเศรษฐกิจ คณะราษฎรก็ไม่ประสบความสำเร็จในการแสวงหาชาวนาไว้เป็นฐานกำลังทางการเมือง เมื่อหันกลับมาจะดึงเอากลุ่มชนชั้นกรรมกรเข้าเป็นฐานกำลังทางการเมือง เพื่อต่อต้านอำนาจของชนชั้นศักดินาและกษัตริย์ คณะราษฎรก็ประสบปัญหาว่า ชนชั้นกรรมกรมีลักษณะความเป็นอิสระ และต้องพึ่งอำนาจรัฐและศักดินาเป็นสำคัญ ดังนั้นวิธีการที่คณะราษฎรจะทำให้ได้ก็คือ พยายามสร้างพันธมิตรกับกลุ่มข้าราชการซึ่งเป็นฐานทางเศรษฐกิจและการเมืองที่สำคัญในขณะนั้น นอกจากนี้รัฐบาลยังสามารถใช้ลัทธิชาตินิยมเข้าปลุกกระดมขอความสนับสนุนจากประชาชนทั่วไป จึงทำให้เกิด นโยบาย เศรษฐกิจชาตินิยม หรือ ชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ขึ้นมาแทนที่เค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์

พัฒนาการทางเศรษฐกิจโดยการนำของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น เริ่มด้วยการเสริมสร้างเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยม ในช่วงพ.ศ. 2481 – 2487 ความพยายามที่จะสร้างชาติให้เป็นมหาอำนาจตามนโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก่อให้เกิดความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยมีหลวงวิจิตรวาทการเป็นต้นความคิด

ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวมีลักษณะเป็นทุนนิยมโดยการนำของรัฐ คือสนับสนุนบรรดานายทุนน้อย ข้าราชการ พ่อค้าแม่ค้ารายย่อย และชาวนาผู้ร่ำรวยเป็นอันดับแรก แต่ไม่ได้ขัดขวางการขยายตัวของนายทุนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของชาติ ซึ่งหมายถึง ระบบราชการที่สั่งการโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐต้องซื้อที่ดินจากเจ้าของเดิมเป็นครั้งคราว และรัฐต้องขายที่ดินเหล่านั้นให้แก่ชาวนา คนไทยทุกคนต้องมีที่ดินไว้เป็นกรรมสิทธิ์ตามควรแก่อัตภาพ ชนชั้นกลางขนาดย่อมจะต้องรวมตัวกันในการผลิตและการค้าในรูปสหกรณ์โดยต่างฝ่ายยังคงเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ดังนั้น ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยการนำของรัฐก็คือเศรษฐกิจแบบชาตินิยมนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจสมัยจอมพลป. พิบูลสงครามในช่วงพ.ศ. 2481 – 2487 มีลักษณะสำคัญคือ รัฐเข้าร่วมในการลงทุนเป็นรัฐวิสาหกิจ สนับสนุนให้ต่างชาติเข้าลงทุนได้ โดยรัฐบาลให้การส่งเสริมและร่วมมือในการลงทุน

สาระสำคัญของนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมของหลวงวิจิตรวาทการมีดังนี้

1. รัฐจะซื้อที่ดินจากเจ้าของที่ดินเป็นคราวๆ ไป แต่ไม่ใช่เอาเป็นของรัฐเองแบบข้อเสนอของนายปรีดี พนมยงค์ หลวงวิจิตรวาทการเห็นว่า คนไทยทุกคนต้องมีที่ดินไว้เป็นกรรมสิทธิ์ตามควรแก่สภาพ เพราะมนุษย์ซึ่งคิดที่ดินและหาเลี้ยงชีพบนที่ดินย่อมรักชาติและรักประเทศมากกว่ามนุษย์ที่มีอาชีพเร่ร่อน
2. ระบบเศรษฐกิจชาตินิยมของหลวงวิจิตรวาทการยึดหลัก ชาติเป็นจุดหมาย สหกรณ์เป็นวิธีการ โดยที่แนวคิดเรื่องสหกรณ์ของหลวงวิจิตรวาทการไม่ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต หากแต่เป็นการสนับสนุนการรวมตัวกันของชนชั้นกลางในด้านการผลิตและการค้าในรูปของสหกรณ์ เช่น การทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ตลอดจนให้ผู้ประกอบการได้รวมตัวกันในรูปของสมาคมอาชีพ เช่น สมาคมธนาคาร สมาคมประกันภัย เช่นกัน
3. ในแง่การพัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นอุตสาหกรรมนั้นรัฐบาลจะสนับสนุนให้คนไทยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการที่แสวงหากำไรอย่างกว้างขวาง ในกรณีที่ประชาชนยังไม่มีความสามารถเข้าร่วมได้ รัฐบาลก็จะเป็นผู้นำในการริเริ่มหรือเข้าไปมีส่วนร่วมเอง นั่นก็คือการก่อตั้งรัฐวิสาหกิจ

แนวคิดชาตินิยมของหลวงวิจิตรวาทการแตกต่างจากเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ในหลายประการด้วยกัน เช่น หลวงวิจิตรวาทการเสนอระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ต่อต้านศักดินาเดิมแต่เป็นรูปแบบที่อ่อนกว่าข้อเสนอของปรีดี พนมยงค์ เพราะการซื้อที่ดินของรัฐทำแบบค่อยเป็นค่อยไป ระบบสหกรณ์ของหลวงวิจิตรวาทการสนับสนุนระดมพิน้อย ข้าราชการ พ่อค้าแม่ค้าย่อยและชาวนารวย เป็นลำดับแรก และไม่ขัดขวางการขยายตัวของนายทุนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แต่ทั้งหมดนี้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของชาติ ซึ่งขณะนั้นย่อมหมายถึง ภายใต้ระบบราชการที่บงการโดยหลวงพิบูลสงคราม หรือจอมพลป. พิบูลสงคราม

ประเทศไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 มีกระบวนการออกกฎหมายปฏิรูปที่ดินสามระยะ แรกคือเกิดจากความตั้งใจแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินที่ดำรงอยู่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะราษฎรสายพลเรือน หัวก้าวหน้าซึ่งนำโดยหลวงประดิษฐมนูธรรม หรือนายปรีดี พนมยงค์ มีดำริที่จะปฏิรูปที่ดินด้วยการรวมที่ดินโดยรัฐเพื่อให้ราษฎรทุกคนมีที่ทำกินอย่างทั่วหน้ากัน ดังปรากฏอยู่ในเค้าโครงการเศรษฐกิจของคณะราษฎร แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากได้รับการปฏิเสธและต่อต้านจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรวมทั้งขุนนางและข้าราชการชั้นสูง จนในที่สุดนายปรีดี พนมยงค์ ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์และต้องลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ (เดือน บุนนาค, 2552) หลังจากนั้นชนชั้นขุนนางและข้าราชการชั้นสูง โดยเฉพาะข้าราชการสายทหารก็ผลักดันเปลี่ยนแปลงชิงอำนาจรัฐโดยทำการปฏิวัติ รัฐประหารรวมแล้ว 18 ครั้ง สำเร็จ 11 ครั้ง ล้มเหลว 7 ครั้ง วนเวียนกันอยู่ตลอดระยะเวลาเกือบ 78 ปี (เชวานะ ไตรมาส, 2550 : 142-160) ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นแบบกึ่งศักดินากึ่งเมืองขึ้น ความตั้งใจที่จะปฏิรูปที่ดินระยะที่สอง เกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม ด้วยการตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินและประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 ซึ่งมีบางมาตราที่จำกัดการถือครองที่ดินทั้งสำหรับการเกษตรกรรม การทำอุตสาหกรรมและสำหรับที่อยู่อาศัย แต่ต่อมาถูกยกเลิกไปโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ในการทำรัฐประหาร โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปีพ.ศ. 2502 และการปฏิรูปที่ดินระยะที่สาม เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยของขบวนการนิสิตนักศึกษาในยุคคลาคม 2516 รัฐบาลพระราชทานของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ตราพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมพ.ศ. 2518 ซึ่งมามีผลใช้บังคับในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กฎหมายปฏิรูปที่ดินฉบับนี้มีเนื้อหาสาระในการจัดสรรที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินของรัฐเพื่อให้เกษตรกรยากจนไร้ที่ดินทำกินให้สามารถหาเลี้ยงชีพได้ซึ่งเป็นแค่การผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเรียกร้องของบรรดาสมาชิกสหพันธชวชนาชาวไร้ เท่านั้น และพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมพ.ศ. 2518 ได้ถูกใช้มากระทั่งปัจจุบัน

ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 เพื่อจำกัดการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน

คณะรัฐมนตรีในยุคนั้น ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินและประมวลกฎหมายที่ดินเข้าเพื่อพิจารณาในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 12 วันที่ 16 กันยายน 2497 ในวาระแรกรับหลักการ โดยพลเรือโทหลวงสุนาวินวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ชี้แจงหลักการว่าเนื่องจากกฎหมายที่ดินมีหลายฉบับกระจัดกระจายอยู่

สมควรนำมาประมวลไว้ในที่เดียวกัน รวมทั้งความตั้งใจที่จะจัดสรรที่ดินให้ประชาชน ได้มีที่อยู่ทำกิน โดยทั่วไป แต่ทั้งนี้จะไม่ให้กระทบกระเทือนสิทธิการครอบครองที่ดินที่มีอยู่เดิม

ร่างประมวลกฎหมายที่ดินมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดการถือครองที่ดินของบุคคล ตามมาตรา 34 ดังนี้

- 1) ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่เกิน 50 ไร่
- 2) ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ไม่เกิน 10 ไร่
- 3) ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม ไม่เกิน 5 ไร่
- 4) ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย ไม่เกิน 5 ไร่

การอภิปรายวาระแรกเพื่อรับหลักการใช้เวลาเพียงครึ่งวันเท่านั้นแต่มีประเด็นที่น่าสนใจเช่น

นายสวัสดิ์ พึ่งตน (ขอนแก่น) ให้ความเห็นว่าที่ดินดีๆ อยู่ในมือนายทุนหมดแล้วยกเว้นผู้มีกรรมสิทธิ์ที่ดินอยู่ก่อนก็ต้องไปหาที่ดินที่ไม่ดีมาจัดสรรรัฐบาลไม่ควรทำแบบครึ่งๆ กลางๆ หากไม่ทำก็ปล่อยเสรีตามเดิมหากจะทำก็ควรให้ครอบคลุมถึงที่ดินของนายทุนที่ถือครองเกินด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2497 : 12/ 76-78) สอดคล้องกับ นายเสรี อิศรางกูร ณ อยุธยา (บุรีรัมย์) อภิปรายว่าได้รับรู้ถึงความพยายามของนายกรัฐมนตรี ที่พยายามเสนอกฎหมายนี้มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2494 ซึ่งเป็นเวลา 4 ปีแล้ว ทำให้ชาวช้อยกเว้นสำหรับผู้ที่ดินอยู่ก่อนได้เป็นที่รับรู้ของสังคมโดยทั่วไป ผู้มีเงินได้ก็วานซื้อที่ดินไว้ล่วงหน้าหมดแล้ว หากได้รับการยกเว้นก็จะเกิดความไม่เป็นธรรม รวมทั้งทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่มีที่นาอยู่มากมาย คนที่มีเงินและเข้าถึงเจ้าพนักงานก็สามารถเช่าได้ในราคาถูกเป็นจำนวนหลายพันไร่ แล้วเอาไปให้ชาวนาเช่าช่วงต่อด้วยราคาแพง ซึ่งก่อนหน้านี้รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติจัดสำรวจ โฉนดกรณีบางบ่อ บางพลี หรือพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อความเป็นธรรมแก่สังคมก็มีจุดประสงค์ที่จะควบคุมนายทุนอยู่แล้ว รัฐบาลควรหาเงินมาซื้อที่ดินจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์แล้วมาขายให้ราษฎรคนละ 10 ไร่ 20 ไร่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2497 : 12 / 81 – 83)

นายดิเรก มณีรัตน์ (อุบลราชธานี) มีความเห็นว่าที่ดินทั้งหมดของประเทศมีจำกัดเพียง 320.7 ล้านไร่ ซึ่งในขณะนี้ประเทศไทยมีประชากรอยู่ประมาณ 20 ล้านคนและประชากรมีแต่จะเพิ่มขึ้นหากให้ถือครองคนละ 60 – 70 ไร่ ก็เท่ากับหลายพันล้านไร่ จะไปเอาที่ดินที่

ไหนดและคนเกิดมาทีหลังจะทำอย่างไร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,2497 : 12 /98)

การลงมติในวาระรับหลักการมีผู้เห็นด้วย 95 เสียงไม่เห็นด้วยเพียง 1 เสียงโดยมีมติให้แปรญัตติเป็นเวลา 3 วัน ซึ่งร่างพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายที่ดินและร่างประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 นี้ มีมติเป็นเอกฉันท์และถูกประกาศให้ใช้และเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญสามารถผ่านสภาผู้แทนราษฎรภายในเวลาเพียง 9 วันเท่านั้น กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ได้ประกาศเป็นกฎหมายในวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497 และให้มีผลบังคับใช้วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2497 (ราชกิจจานุเบกษา,2497 :71/78/1)

การจำกัดการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินตามมาตรา 34 ได้ให้ระยะเวลาที่เจ้าของที่ดินต้องทำการจำหน่ายที่ดินส่วนที่เกินข้อกำหนดตามกฎหมายภายในระยะเวลา 7 ปี ตามมาตรา 39 ซึ่งหากเป็นไปตามกำหนดวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2504 จำนวนที่ดินที่บุคคลถือครองเกินกำหนดของกฎหมายก็ต้องถูกจำหน่ายออกให้กับผู้ที่ยังไม่มีที่ดินถือครอง แต่ไม่ทันที่มาตรา 34 – 39 และ มาตรา 97(5) ตามกฎหมายฉบับนี้จะมีผลในการปฏิบัติ มาตราต่างๆ ดังกล่าวก็ถูกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ยกเลิกก่อนจะมีผลบังคับใช้

“โดยเห็นว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม โดยให้ถือได้เพียงจำนวนเนื้อที่ดินกำหนดไว้ ผู้ใดจะถือกรรมสิทธิ์เกินไปกว่ามิได้ นั้น เป็นการจำกัดโดยไม่สมควร และเป็นเหตุบ่อนความเจริญก้าวหน้าในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม

พาณิชย์กรรม และส่งผลให้เสียหายแก่การเศรษฐกิจของประเทศ จึงสมควรที่จะยกเลิกข้อจำกัดนี้เสีย อนึ่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายที่กล่าวแล้ว ซึ่งบัญญัติว่านิติบุคคลที่เป็นบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด สมาคม สหกรณ์และมูลนิธิ บรรดาซึ่งเพียงแต่มีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นคนต่างด้าว ก็ให้ถือว่าเป็นคนต่างด้าวถูกบั่นทอนสิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินไปด้วย นั้นก็ไม่เหมาะสมและชอบด้วยความยุติธรรม และส่งผลเสียหายเช่นเดียวกัน หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งให้ยกเลิกความในมาตรา 34 ถึง มาตรา 49 และ มาตรา 97 อนุมาตรา (5) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ประกาศ ณ วันที่ 13 มกราคม 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ” (ราชกิจจานุเบกษา ,2502 /8/12)

การแก้ปัญหาการกระจุกตัวในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของสังคมไทยตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ. 2475 ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นกระทั่งมีการปะทะต่อสู้ถึงแก่ชีวิตระหว่างประชาชนกับผู้ถือสิทธิพลจนเกิดเป็นคดีความเกี่ยวกับการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ที่ดินกันมากมาย

ผู้นำฝ่ายทหารซึ่งเป็นสมาชิกคณะราษฎรคนสุดท้ายที่ยังอยู่ในอำนาจรัฐและดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมแบบ ชาตินิยม ซึ่งมีทัศนะว่า หากราษฎรไม่มีที่ดินเป็นของตนเองแล้วจะให้รักษาได้อย่างไร และได้ตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดินและประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 ซึ่งมีมาตรา 34 – 49 และมาตรา 97 อนุมาตรา 5 เพื่อจำกัดการถือครองที่ดินของบุคคลในกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสมด้วยปรารถนาจะให้การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินได้กระจายไปสู่ราษฎรที่ยังไม่มีที่ดินได้รับทำกิน ในครั้งนั้นผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรเพียง 9 วันก็เพราะรัฐบาลของจอมพลป. พิบูลสงคราม มีเสถียรภาพมั่นคง จึงทำให้กฎหมายที่มีความสำคัญเช่นนี้ผ่านสภาได้อย่างง่ายดาย แต่เนื่องจากการจำกัดการถือครองที่ดินของเอกชนกลับเป็นปฏิปักษ์ต่อหลักการของเศรษฐกิจเสรีนิยมโลก ซึ่งถือว่ากรรมสิทธิ์เอกชนต้องได้รับความคุ้มครองให้เข้าไปโดยเสรีตามกลไกตลาด รัฐต้องไม่เข้าไปก้าวก่าย เพียงแต่คอยอำนวยความสะดวกและยุติธรรมเท่านั้น ดังนั้นเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหารในปีพ.ศ. 2501 โดยมิสหรัฐอเมริกาซึ่งถือเป็นต้นกำเนิดระบอบทุนนิยมเสรีคอยหนุนหลังอยู่ จึงได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ในวันที่ 13 มกราคม 2502 เพื่อยกเลิกมาตราต่างๆ ที่จำกัดสิทธิการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของกลุ่มทุนทั้งไทยและต่างชาติ ทำให้ความตั้งใจในการปฏิรูปที่ดินในช่วงที่ผ่านมาถูกล้มเลิกก่อนที่กฎหมายจะมีผลบังคับใช้ในปีพ.ศ. 2504 ตามบทเฉพาะกาล

หลังจากนั้นไม่นาน ประเทศไทยก็ถึงยุคปฏิวัติเขียวราวปีพ.ศ. 2503 ด้วยการให้ความสำคัญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เกษตรและเทคโนโลยีมาใช้ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เช่นการใช้พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ให้ผลผลิตสูง การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร ไถพรวนได้ลึกมากขึ้นทดแทนแรงงานจากสัตว์ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถผลิตได้ทุกช่วงเวลาและมีผลผลิตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนพืชสังเคราะห์ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้นในการลงทุนที่เท่าเดิม ในระยะเวลาเดิม เพื่อจะได้มีวัตถุดิบป้อนให้กับโรงงานอุตสาหกรรมและเป็นการประหยัดแรงงาน เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่หลังไหลไปสู่ภาคอุตสาหกรรม

การทำเกษตรแผนใหม่นี้นำไปสู่การปลูกพืชเชิงเดี่ยว และการขยายพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าธรรมชาติ ทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญ อีกทั้งการทำเกษตรแผนใหม่นี้ยังต้องพึ่งปัจจัยภายนอกเพื่อนำมาเพิ่มผลผลิตให้ได้เป็นจำนวนมาก แต่ไม่ได้หมายความว่าเกษตรกรจะประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าเกษตรกรที่ทำการเกษตรแผนใหม่จำนวนมากประสบปัญหาภาวะขาดทุนและหนี้สิน เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ เนื่องมาจากต้นทุนการผลิตที่สูงและราคาผลผลิตที่ตกต่ำ ประเทศไทยการพัฒนาเกษตรแผนใหม่เป็นตัวผลักดันหนึ่งให้เกษตรกรต้องตกอยู่ภายใต้การครอบงำของทุนใหญ่เนื่องจากต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีต่างๆ จากบริษัท ไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยหรือสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของเกษตรกรไทยเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าเกษตรแผนใหม่เป็นหนึ่งในตัวเร่งทำลายระบบสังคมของชุมชน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดที่มีต่อภูมิปัญญาพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดเช่นนี้ส่งผลอย่างรุนแรงเมื่อเริ่มเข้าสู่ยุคปฏิวัติเขียว เพราะความรู้และแนวทางการพัฒนาการเกษตรถูกรวมเข้าไปอยู่ในสถาบันเกษตรต่างๆ ของรัฐและบริษัทธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่ การพัฒนาและแก้ไขปัญหของเกษตรกรกลายเป็นบทบาทของผู้เชี่ยวชาญทางการเกษตรจากหน่วยงานของรัฐหรือบริษัทการเกษตรที่เข้าไปเปลี่ยนแปลงความคิดและวิถีชีวิตของการทำการเกษตร

การต่อสู้เพื่อกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินของสหพันธ์ชาวนาชาวไร่

การเคลื่อนไหวต่อสู้เกี่ยวกับที่ดินทำกินของชาวนาชาวไร่ มีมาหลายยุคสมัย ภายใต้สภาพเศรษฐกิจสังคมแบบศักดินาไทย ชาวนาชาวไร่ต้องอาศัยที่ดินของเจ้าขุนมูลนายในการทำกิน การแสดงออกถึงการต่อสู้ต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบได้ถูกแสดงออกมหลายรูปแบบ ทั้งในลักษณะที่ไม่รุนแรง เช่น การเถียงงาน การหนีไปเป็นทาส การหนีไปบวชพระ และการหนีเข้าป่า แม้จะเป็นการหนีปัญหาและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงระบบที่เป็นอยู่ได้ แต่ก็ทำให้การผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของระบบศักดินาดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น

หากมีการกดขี่ที่รุนแรงมาก และหากมีผู้นำที่เข้มแข็งลุกมานำการต่อต้านก็จะกลายเป็นความรุนแรง ถึงขั้นเป็นกบฏชาวนา ซึ่งเท่าที่มีการบันทึกในประวัติศาสตร์ของไทย รวมแล้วมีกบฏชาวนาประมาณ 13 ครั้ง ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา กระบวนการเรียกร้องความเป็นธรรมของชาวนาชาวไร่ ได้เปลี่ยนรูปแบบ ด้วยการเข้าร่วมกับขบวนการนิสิต นักศึกษา เนื่องจากการเมืองของประเทศเปลี่ยนไป การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

ทางการเมือง ทำให้เสียงของประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งนิสิต นักศึกษา ชวนาชาวไร่ กรรมกร ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ได้รวมตัวกันเรียกร้องให้รัฐบาลช่วย เช่น วันที่ 1 มีนาคม 2517 ชวนาหลายร้อยคนจากจังหวัดต่างๆ ในภาคกลางมาชุมนุมที่ท้องสนามหลวงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลประกันราคาข้าวเปลือกเกวียนละ 3,000 บาทเป็นอย่างต่ำ หรือ เดือนพฤษภาคม 2517 ชวนาหลายร้อยคนรวมตัวกันร้องทุกข์ให้รัฐบาลช่วยเหลือเรื่องหนี้สินและการถูกโกงที่นาอย่างไม่ธรรม เดือนมิถุนายน 2517 ชวนาเป็นหมื่นคนมาชุมนุมกันที่ท้องสนามหลวง และยื่นข้อเสนอ 6 ข้อ ให้รัฐบาลช่วยเหลือ 9 สิงหาคม 2517 และหลังจากก่อตั้งสหพันธ์ ชวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย วันที่ 19 พฤศจิกายน 2517 ชวนาชาวไร่จากทุกภาค ประมาณ 1,200 คน มาชุมนุมที่สนามหลวงพร้อมทั้งเรียกร้องให้รัฐบาลช่วย 9 ข้อ เป็นเวลา 11 วัน ซึ่งส่วนใหญ่คือปัญหาชวนาชาวไร่ไม่มีที่ดินทำกินหรือที่ดินถูกนายทุนยึดไปด้วยวิธีที่ฉ้อฉล หรือเป็นหนี้สินจากดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรมให้รัฐบาลใช้กฎหมายควบคุมการเช่านา ให้รัฐบาลประกันราคาข้าวเปลือก เป็นต้น

ในการณ์ครั้งนั้น รัฐบาลชุดนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ตอบรับทุกข้อเรียกร้องของชวนา ไม่ว่าจะเป็นการหาที่ดินให้เกษตรกรทำนาทำไร่ เป็นการเฉพะหน้า หรือการพยายามแก้ไขข้อพิพาทระหว่างนายทุนและเกษตรกรเรื่องดอกเบี้ยหรือเรื่องการจัดที่ดิน การเก็บค่าเช่านา ราคาแพง โดยเฉพาะรัฐบาลได้ให้สัญญาว่าจะจัดที่ดินให้ชวนาชาวไร่ทำกินอย่างถาวรต่อไป

2.2 แนวคิดการจัดรูปที่ดิน

แนวความคิดของการจัดรูปที่ดินในประเทศต่างๆ มีเหตุและวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันเพื่อพัฒนาเมืองโดยให้มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด มีสภาพแวดล้อมที่ดี เอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัยหรือประกอบกิจกรรมในเมือง มีสาธารณูปโภคและ สาธารณูปการที่ได้มาตรฐานและเพียงพอโดยมีหลักการสำคัญคือ การวางผังเมืองและจัดรูปที่ดินใหม่ให้เจ้าของที่ดินตามความเหมาะสมโดยพิจารณาจากสิทธิของกรรมสิทธิ์ของกรรมสิทธิ์ที่มีอยู่เดิมก่อนการจัดรูปที่ดิน

แนวความคิดนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาเมือง ได้แก่ การขาดงบประมาณและเงินทุนในการพัฒนาให้เป็นผังเมือง ดังนั้น "การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่" จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาการใช้ที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยประหยัดงบประมาณของภาครัฐ

ในประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขดังกล่าว จึงมีการนำแนวความคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับประเทศของตน ซึ่งก็ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะใน

ประเทศเยอรมัน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ และไต้หวัน และอีกหลายประเทศที่เริ่มนำความคิดนี้มาทดลองใช้ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย

โดยปกติแล้วการจัดรูปที่ดินมักจะเกิดจากแรงผลักดันของหน่วยงานภาครัฐ และมักจะกระทำบนพื้นที่บริเวณชายขอบของเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกรรมให้เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์แบบเมือง เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมมีแปลงที่ดินขนาดใหญ่ มีรูปทรงเป็นไปตามสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และมีโครงสร้างพื้นฐานเพียงพอต่อการทำการเกษตรเท่านั้น เมื่อมีความต้องการพื้นที่เมืองเพิ่มมากขึ้น จึงต้องขยายออกไปในพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่รอบตัวเมือง ซึ่งมีความต้องการแปลงที่ดินที่มีขนาดเล็กลง มีรูปทรงที่ใกล้เคียงกับสี่เหลี่ยม มีสัดส่วนระหว่างด้านกว้างและด้านยาวต่างกันไม่มากนัก และมีระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคที่ดีกว่าการเป็นพื้นที่เกษตรกรรมแบบเดิม นอกจากนี้การจัดรูปที่ดินยังสามารถแปลงมูลค่าที่ดินที่เพิ่มขึ้นมาเป็นต้นทุนในการก่อสร้างระบบคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคได้อีกด้วย แม้ว่าเจ้าของที่ดินที่อยู่ในพื้นที่โครงการจัดรูปที่ดินจะได้ขนาดแปลงที่ดินเล็กลงกว่าเดิม แต่ก็จะมีการเข้าถึงและได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นโดยใช้บางส่วนของแปลงที่ดินเดิมไปแลกมา ส่งผลให้มูลค่าของที่ดินต่อหน่วยเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยจนมีมูลค่าที่ดินโดยรวมสูงกว่าเดิม แม้ว่าขนาดแปลงที่ดินจะเล็กลงกว่าเดิมก็ตาม ดังนั้น การจัดรูปที่ดินจึงเป็นการพัฒนาที่ดินโดยใช้การจัดสรรต้นทุนและผลกำไรที่เหมาะสมระหว่างเจ้าของที่ดินด้วยกันเอง โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ประสานงาน ควบคุมการพัฒนาให้ได้มาตรฐาน และกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองในภาพรวม

แนวความคิดของ “การจัดรูปที่ดิน” (Land Readjustment) ได้เริ่มต้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1791 เมื่อประธานาธิบดีจอร์จ วอชิงตัน (George Washington) ได้ทำข้อตกลงกับเจ้าของที่ดินในบริเวณพื้นที่ก่อสร้างเมืองวอชิงตัน ดี ซี (Washington D.C.) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ ส่วนกฎหมายจัดรูปที่ดินฉบับแรกถูกเสนอโดย ฟรานซ์ เล็กซ์ อาดิคเกส (Franz “Lex” Adickes) ในปี ค.ศ.1902 เมื่อเขาดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีของนครแฟรงเฟิร์ต อัม ไมน์ (Frankfurt am Main) ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี โดยมีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนที่ดินเพื่อให้มีที่ดินบางส่วนมาใช้สำหรับกิจการสาธารณะและโดยไม่ต้องใช้วิธีการเวนคืนที่ดิน โดยรัฐ ต่อมาในประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการนำแนวความคิด “การจัดรูปที่ดิน” ไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น

- ประเทศญี่ปุ่น ประมาณร้อยละ 30 ของที่ดินในเขตเมืองได้รับการพัฒนาด้วยแนวทางการจัดรูปที่ดิน และในเมืองนาโงยา (Nagoya) ร้อยละ 77 ของที่ดินเพื่อการพักอาศัยได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการจัดรูปที่ดิน
- สาธารณรัฐเกาหลี มีโครงการจัดรูปที่ดินถึง 342 โครงการที่มีพื้นที่ 347.1 ตารางกิโลเมตร

กรณีศึกษาการจัดรูปที่ดินของประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนี เป็นประเทศแรกที่ใช้วิธีการจัดรูปที่ดินในการพัฒนาเมือง โดยเริ่มต้นเมื่อมีการออกพระราชบัญญัติ "Lex Adickes" (Law Concerning Land Transfer) เมื่อ พ.ศ. 2445 ณ เมือง Frankfurt กฎหมายนี้ นับเป็นต้นแบบของการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองที่ประเทศต่างๆ นำมาประยุกต์ใช้ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรีย สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น ในปัจจุบันเยอรมนีมีระยะถนนมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่งคิดเป็นสัดส่วนความยาวถนน 1.9 กิโลเมตรต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร บ้านเมืองเป็นระเบียบสวยงาม และเป็นเมืองหนึ่งที่มีพื้นที่ส่วนสาธารณะมากที่สุดอีกด้วย

องค์กรรับผิดชอบในการปฏิบัติได้แก่หน่วยงานรัฐบาลทั้งระดับรัฐ (state) ระดับจังหวัด, ระดับท้องถิ่น (Local Government) และหน่วยงานด้านการพัฒนา

ลักษณะสำคัญของการจัดรูปที่ดินในเยอรมนี คือ จะเป็นการบังคับและนำไปใช้โดยรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งเจ้าของที่ดินจะไม่มีโอกาสคัดค้านหรือโต้แย้ง แต่การที่กฎหมายได้ระบุให้มีการชดเชยค่าธรรมเนียม และความเสียหายอย่างเหมาะสม ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ การดำเนินงานของการจัดรูปที่ดินอย่างราบรื่น

นอกจากนั้น เจ้าของที่ดิน โดยมากจะเฉลี่ยแบ่งต้นทุน การจัดทำบริการสาธารณะต่างๆ ในรูปเงินสด ซึ่งปัจจุบันใช้วิธีการสงวนที่ดินไว้ขาย (Reserved Land) และนำเงินมาใช้ในโครงการ พื้นที่โครงการจะมีทั้งพื้นที่ในชานเขตเมือง พื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นเมืองใหม่ และพื้นที่เกษตรกรรม

การที่เยอรมนีมีระบอบการปกครอง ซึ่งให้อำนาจแก่ภาครัฐเป็นอย่างมาก ทำให้สามารถดำเนินโครงการจัดรูปที่ดินได้โดยไม่ต้องรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน นอกจากนี้ยังมีกฎหมายซึ่งรองรับการจัดรูปที่ดินตั้งแต่แรกเริ่มและยังมีกฎหมายฉบับอื่น ซึ่งประกาศในภายหลังช่วยสนับสนุนการจัดรูปที่ดิน เช่น กฎหมายการโยกย้ายที่ดิน เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีความมั่นใจและให้ความร่วมมือกับภาครัฐอย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาด้านการพัฒนาพื้นที่เมือง ทำให้การพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายและถูกทิศทาง

เยอรมนี มีพื้นที่ประมาณ 357,000 ตารางกิโลเมตร ประชากร 80 ล้านคน ซึ่งนับเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับสองของทวีปยุโรปรองจากประเทศรัสเซีย และมีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 222 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะในเขตด้านตะวันตกของประเทศที่เคยเป็นประเทศเยอรมันตะวันตก ประชากร 1 ใน 3 อาศัยอยู่ในเมืองขนาดใหญ่ 85 เมือง (มีประชากรตั้งแต่ 100,000 คนขึ้นไป)

ประเด็นหลักของการพัฒนาเมืองในเยอรมนีคือการจัดหาที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์แบบเมือง เนื่องจากมีแนวโน้มความต้องการใช้พื้นที่สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ต่อหัวประชากรเพิ่มมากขึ้น รวมถึงความต้องการที่พักอาศัยแบบบ้านเดี่ยวที่เพิ่มมากขึ้นตามกระแสสังคม ส่งผลให้การพัฒนาเมืองต้องให้ความสำคัญกับการจัดหาพื้นที่อยู่อาศัยทั้งในรูปแบบของอาคารพักอาศัยและโครงการที่พักอาศัยขนาดใหญ่ ซึ่งมักจะจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเมืองเป็นหลัก

กระบวนการพัฒนาเมืองในเยอรมนีแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอนการบริหารจัดการที่ดิน (Land Management) และขั้นตอนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ (Construction of Public Infrastructure) โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการวางแผนพัฒนาเมือง โดยจัดทำออกมาเป็นผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Preparatory Land-Use Plan – Flächennutzungsplan) ที่ทำหน้าที่กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองทั้งหมด และผังควบคุมการพัฒนาเมือง (Legally Binding Land-Use Plan – Bebauungsplan) ซึ่งใช้กฎหมายควบคุมประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในเขตผังเมือง

2. ขั้นตอนการบริหารจัดการที่ดิน ซึ่งใช้ผังจากขั้นตอนการวางแผนที่ได้กำหนดพื้นที่เพื่อการพัฒนา ซึ่งในบางกรณีมีความต้องการการจัดหาที่ดินเพื่อรองรับแนวทางการพัฒนาตามผัง โดยมีวิธีการได้มาซึ่งที่ดิน 2 วิธี ได้แก่

- การซื้อสิทธิก่อนการพัฒนา (Interim Purchase) ซึ่งอาจทำได้ทั้งการซื้อสิทธิโดยสมัครใจ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซื้อสิทธิบนที่ดินเพื่อเป็นเจ้าของที่ดินทั้งโครงการพัฒนาด้วยความเต็มใจขายของเจ้าของที่ดินและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะซื้อ และเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พัฒนาพื้นที่นั้น ๆ ด้วยการก่อสร้างถนนและระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ แล้ว ก็จะกำหนดเกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร และแบ่งแปลงที่ดินออกขายให้กับผู้ที่มีความสนใจต่อไป ในบางกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมอบสัมปทานให้เอกชนเป็นผู้บริหารจัดการการพัฒนาที่ดินก็ได้ นอกจากนี้ยังมี

วิธีการการพัฒนาเมืองแบบพิเศษ (Special Urban Development Project) เป็นการซื้อสิทธิ ก่อนการพัฒนาในรูปแบบพิเศษสำหรับโครงการพัฒนาสำคัญบางประเภท โดยองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำการเวนคืนสิทธิบนที่ดิน เจ้าของที่ดินไม่มีสิทธิปฏิเสธที่จะขาย ที่ดินให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- การจัดรูปที่ดิน เป็นวิธีที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงด้าน การเงิน เพราะไม่ต้องมีการเวนคืนหรือซื้อที่ดินจากเจ้าของที่ดินเดิมแต่อย่างใด เนื่องจากการ จัดรูปที่ดินมีหลักการอยู่บน “การแลกเปลี่ยน” และเจ้าของที่ดินเดิมก็ได้ที่ดินที่มีมูลค่าสูงขึ้น มีโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น โดยไม่ต้องมีการซื้อขาย ที่ดินที่จะก่อให้เกิดภาษีการซื้อขาย ซึ่งจะกล่าวถึงโดยละเอียดในบทต่อไป

3. ขั้นตอนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ เป็นขั้นตอนที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นดำเนินการพัฒนาเพื่อให้โครงการพัฒนาที่ดินมีระบบบริการพื้นที่ที่เหมาะสมกับทิศ ทางการพัฒนาเมือง

แนวทางการจัดรูปที่ดิน

เนื่องจากหลักการของการจัดรูปที่ดินคือการแลกเปลี่ยนที่ดินในพื้นที่โครงการ โดยไม่ ต้องมีการซื้อขายที่ดินแต่อย่างใด จึงไม่มีความเสี่ยงในด้านการบริหารจัดการเงินของ โครงการ (หรือมีความเสี่ยงต่ำ) วิธีการจัดรูปที่ดินของเยอรมนีเริ่มต้นด้วยการที่ผังเมืองรวม ได้กำหนดพื้นที่พัฒนาที่ต้องการการจัดรูปที่ดินเป็นเครื่องมือ ซึ่งเป็นการกำหนดขอบเขต ทางพื้นที่ของโครงการจัดรูปที่ดิน จากนั้นก็กำหนดพื้นที่สำหรับโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณะ เช่น ถนน พื้นที่จอดรถ พื้นที่สีเขียว สนามเด็กเล่น พื้นที่ที่ต้องอนุรักษ์เพื่อผลด้าน สภาพแวดล้อม ฯลฯ เมื่อหักพื้นที่โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะออกจากพื้นที่โครงการจัดรูป ที่ดินทั้งหมด ก็จะเหลือพื้นที่สำหรับการจัดสรรที่ดินกลับคืนให้กับเจ้าของที่ดินเดิม ซึ่งมี หลักการว่า “ใครมีที่ดินเดิมอยู่มาก ก็ควรจะได้พื้นที่ดินที่จัดสรรแล้วมากเช่นกัน” ซึ่งตัวชี้วัด สำหรับการจัดสรรคืนให้กับเจ้าของที่ดินเดิมมีอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ ขนาดแปลงที่ดิน และ มูลค่าที่ดิน

• การจัดสรรที่ดินกลับคืนโดยใช้ขนาดแปลงที่ดินเป็นเกณฑ์ เหมาะสำหรับโครงการที่แปลง ที่ดินย่อยมีมูลค่าใกล้เคียงกัน ไม่มีที่ดินแปลงใดที่มีมูลค่าเดิมสูงกว่าหรือต่ำกว่าที่ดินแปลง อื่น ๆ มากเกินไปนัก การจัดสรรคืนจะทำโดยการคำนวณสัดส่วนต่างระหว่างพื้นที่แปลง ที่ดินรวมก่อนและหลังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ เมื่อทราบว่าพื้นที่สำหรับ โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะเป็นสัดส่วนเท่าใดของพื้นที่ทั้งหมด ก็จะเป็นเกณฑ์ในการ

จัดสรรพื้นที่กลับคืนให้เจ้าของเดิมต่อไป ตัวอย่างเช่น พื้นที่สำหรับโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณะเป็นร้อยละ 30 ของพื้นที่โครงการทั้งหมด ดังนั้น ถ้าเจ้าของที่ดินเดิมมีพื้นที่ 1,000 ตารางเมตร เมื่อจัดรูปที่ดินเสร็จแล้วควรจะได้จัดสรรกลับคืนไป 700 ตารางเมตร แต่ในกรณีที่การจัดสรรที่ดินไม่สามารถจัดสรรพื้นที่ได้ตามสัดส่วนที่ควรจะเป็น ก็จะมีการจ่ายเงินในส่วนต่างจากค่าเฉลี่ย เช่น ถ้าเจ้าของที่ดินได้รับจัดสรรกลับคืนไป 800 ตารางเมตร เจ้าของที่ดินก็ต้องจ่ายเงินค่าส่วนต่างให้กับโครงการเท่ากับมูลค่าที่ดิน 100 ตารางเมตร หรือในทางกลับกัน ถ้าเจ้าของที่ดินได้รับจัดสรรกลับคืนไป 600 ตารางเมตร ทางโครงการก็ต้องจ่ายเงินส่วนต่างคืนให้กับเจ้าของที่ดินเป็นมูลค่าเท่ากับที่ดิน 100 ตารางเมตร

- การจัดสรรที่ดินกลับคืนโดยใช้มูลค่าที่ดินเป็นเกณฑ์ เป็นการจัดสรรที่ดินกลับคืนให้กับเจ้าของที่ดินเดิมด้วยการเปรียบเทียบมูลค่าที่ดินก่อนและหลังการจัดรูปที่ดิน ด้วยการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเจ้าของที่ดิน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ประโยชน์ในภาพรวมจากการที่เมืองมีพื้นที่รองรับการพัฒนาเพิ่มสูงขึ้น ส่วนเจ้าของที่ดินได้ประโยชน์จากมูลค่าของที่ดินที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรมาเป็นที่ดินที่มีศักยภาพการพัฒนาแบบเมือง ซึ่งเป็นวิธีการนี้ได้รับความนิยมมากกว่าการใช้ขนาดที่ดินเป็นเกณฑ์ เนื่องจากที่ดินในโครงการจัดรูปที่ดินมักจะมีมูลค่าไม่เท่ากันทั้งก่อนและหลังการจัดรูปที่ดิน แต่ก็มีความซับซ้อนในการบริหารจัดการการเงินมากกว่า

กระบวนการจัดรูปที่ดิน

อำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ในการจัดรูปที่ดินในสหพันธรัฐเยอรมนีอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการอิสระเพื่อการจัดรูปที่ดิน (Independent Land Readjustment Board) ซึ่งแต่งตั้งโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะกรรมการ 5 คน ได้แก่ นักกฎหมาย นักประเมินมูลค่าที่ดิน นักสำรวจที่ดิน และตัวแทนจากสภาท้องถิ่นอีก 2 คน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ตั้งประเด็นต่าง ๆ ในการจัดรูปที่ดิน แต่การตัดสินใจขั้นสุดท้ายอยู่ที่คณะกรรมการอิสระฯ

การจัดรูปที่ดินในเยอรมนีถูกกำหนดด้วยกฎหมายการก่อสร้างระดับประเทศ (Federal Building Law Code – Baugesetzbuch) โดยมอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ในการบริหารจัดการการจัดรูปที่ดิน ในช่วงเริ่มต้นของโครงการจัดรูปที่ดิน เจ้าของที่ดินจะได้รับเชิญประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดเบื้องต้นของโครงการ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการดำเนินโครงการ จากนั้นคณะกรรมการอิสระฯ ก็จะกำหนดโครงการที่แน่นอนลงในรายละเอียดว่า พื้นที่โครงการอยู่บริเวณใด และแปลงที่ดินใดบ้างที่จะอยู่ใน

เขตโครงการ และจะต้องประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนในเมืองรับทราบ ตามด้วย
มาตรการ “ระงับการพัฒนา” (Development Freeze) ที่กำหนดให้การเปลี่ยนแปลงสำคัญ
เช่น การขายที่ดิน การจัดสรรที่ดิน และการก่อสร้างอาคาร จะต้องได้รับการอนุญาตแบบ
เป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะกรรมการอิสระฯ เสียก่อน

ขั้นตอนต่อไปคือการเจรจาต่อรองกับเจ้าของที่ดินแต่ละราย โดยจะเจรจากันในประเด็น
ผลประโยชน์ที่จะได้รับ ตำแหน่งและขนาดของแปลงที่ดินที่จะได้รับกลับคืนหลังการจัดรูป
ที่ดิน นำไปสู่การทำร่างผังโครงการจัดรูปที่ดิน และอาจมีการเจรจาอีกรอบเพื่อให้บรรลุผัง
โครงการขั้นสมบูรณ์เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ถ้าไม่มีการคัด
ค้านจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็สามารถกำหนดวันบังคับใช้ผังโครงการจัดรูปที่ดินต่อไป

โครงการจัดรูปที่ดิน Frankfurter Bogen

ย่าน Frankfurter Bogen ตั้งอยู่ชายขอบพื้นที่เมืองด้านตะวันออกเฉียงเหนือของนคร
แฟรงเฟิร์ต มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเดิมเป็นพื้นที่เกษตรและพื้นที่นันทนาการของเมือง
จำนวนประมาณ 1,000 แปลงในการถือครองของเจ้าของที่ดินประมาณ 300 รายและมี
รูปทรงที่ดินที่แคบยาว ไม่เหมาะสมกับการพัฒนาที่ดินแบบเมือง และยังมีบ้านพักอาศัย
ขนาดเล็กและกระท่อมอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวประมาณ 100 หลังในพื้นที่รวม 72.4 เฮกเตอร์ ให้
เป็นแหล่งงานย่านพักอาศัยสำหรับคนทุกช่วงอายุจำนวนประมาณ 2,000 หน่วย รองรับ
ประชากรได้ประมาณ 5,000 คน โดยจัดสรรที่ดินออกเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดิน 8 ประเภท
ได้แก่

พื้นที่เพื่อการพัฒนา 24.0 เฮกเตอร์

พื้นที่สำหรับระบบคมนาคมขนส่งส่วนบุคคล 12.5 เฮกเตอร์

พื้นที่สีเขียวสาธารณะ 4.1 เฮกเตอร์

พื้นที่บริการสาธารณะ (โรงเรียน สนามเด็กเล่น) 3.2 เฮกเตอร์

พื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กให้เช่า 12.7 เฮกเตอร์

พื้นที่สนามกีฬาระดับย่าน 6.3 เฮกเตอร์

พื้นที่อนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ 7.1 เฮกเตอร์

พื้นที่สำหรับกำแพงกันเสียง 2.5 เฮกเตอร์

โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อจัดหาพื้นที่สำหรับแหล่งงานและที่พักอาศัยที่มีคุณภาพดี
ด้วยหลักการ “สมดุลระหว่างแหล่งงานกับที่พักอาศัย” (Jobs and Housing Balance) จึงมีการ
ออกแบบให้ล้อมรอบด้วยพื้นที่สีเขียว มีระบบสาธารณูปการและพื้นที่นันทนาการเพื่อ

ตอบสนองประชากรในพื้นที่อย่างครบสมบูรณ์ มีการเชื่อมโยงที่ดีสู่แหล่งงานที่ศูนย์กลาง นครแฟรงเฟิร์ตทั้งด้วยรถยนต์ส่วนตัวและระบบขนส่งสาธารณะ และได้มีการแบ่งการพัฒนาออกเป็น 3 เฟส ซึ่งในปัจจุบันเฟสแรกได้ดำเนินการก่อสร้างเสร็จสิ้นไปแล้ว โดยได้ก่อสร้างที่พักอาศัยประมาณ 800 หน่วยในรูปแบบของอาคารชุดพักอาศัยหลากหลายขนาด

การจัดรูปที่ดินเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการขยายพื้นที่เพื่อการพัฒนาให้กับเมืองที่มีความเสี่ยงทางการเงินต่ำและมุ่งที่การเจรจาต่อรองเพื่อหาทางออกที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาด้วยพื้นฐานของความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลและมีแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยจัดรูปที่ดินที่ในอดีตมีรูปทรงและบริการพื้นฐานไม่สอดคล้องกับแรงผลักดันการพัฒนาในปัจจุบันให้สามารถตอบสนองความต้องการแห่งยุคสมัยได้ ซึ่งสหพันธ์รัฐเยอรมนีที่เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดรูปที่ดิน ได้มีการจัดรูปที่ดินในหลายรูปแบบ ทั้งเพื่อเป็นย่านพักอาศัย เป็นย่านอาคารสำนักงาน หรือเป็นย่านการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน ขึ้นกับศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่เป้าหมาย อย่างไรก็ตาม การจัดรูปที่ดินเป็นเพียงหนึ่งในเครื่องมือจำนวนมากเพื่อการพัฒนาเมืองเท่านั้น ซึ่งการเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต้องผ่านการพิจารณาสถานการณ์และบริบทของประเด็นในการพัฒนาที่สอดคล้องกัน

กรณีศึกษาการจัดรูปที่ดินประเทศญี่ปุ่น

การจัดรูปที่ดินในประเทศญี่ปุ่น ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการวางแผนพัฒนาพื้นที่ที่มีการใช้กันอย่างกว้างขวางที่สุด และเก่าแก่ที่สุดในการปรับปรุงพื้นที่พื้นที่เมือง เพราะประเทศญี่ปุ่นมีความจำเป็นต้องฟื้นฟูประเทศจากผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 และภัยพิบัติต่างๆ ภายหลังจากเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2466 ได้มีนักวิชาการจัดรูปที่ดินเข้าไปแก้ไขปรับปรุงและวางผังเมืองโตเกียวและโยโกฮามา เป็นพื้นที่รวม 21,500 ไร่ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2473-2483 มีการก่อตั้งสมาคมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ เพื่อดำเนินโครงการจัดรูปที่ดินในเมืองใหญ่ๆ เช่น โตเกียว โอซากา และเมืองอื่นๆ และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2488 การจัดรูปที่ดินถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยใน 112 เมือง จากเมืองที่ถูกทำลายทั้งหมดในญี่ปุ่น 120 เมือง โดยผ่านพระราชบัญญัติผังเมืองปี พ.ศ. 2489 ซึ่งออกเป็นกรณีพิเศษ รวมพื้นที่โครงการทั้งหมดประมาณ 2,062,500 ไร่ ในปี พ.ศ. 2497 มีการตราพระราชบัญญัติการจัดรูปที่ดินขึ้น จากนั้นได้มีการตั้งหน่วยงานด้านการเคหะการ เพื่อปรับปรุงพื้นที่จัดทำเคหะชุมชนโดยหลักการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่

มีการขยายโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่ประชาชนในพื้นที่โครงการ ในปี พ.ศ. 2506 ภาครัฐบาลได้จัดตั้งงบประมาณให้เป็นเงินทุนกู้ยืมเพื่อลงทุนไม่คิดดอกเบี้ย

หลักการจัดรูปที่ดินนี้มาจากพระราชบัญญัติของประเทศเยอรมนี โดยในประเทศญี่ปุ่น เรียก การจัดรูปที่ดินในเมืองว่า "Kukaku – Seiri" ซึ่งในกฎหมายระบุให้เจ้าของที่ดินยกพื้นที่บางส่วนประมาณร้อยละ 20-30 ของที่ดินของตนให้รัฐหรือผู้ดำเนินการ โดยไม่คิดมูลค่าเพื่อใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะ และเป็นที่ดินสงวนไว้เพื่อจัดหาประโยชน์

หลักการนี้เป็นการพัฒนาการใช้ที่ดินที่ประสบความสำเร็จและมีประโยชน์มากในประเทศญี่ปุ่นจนเป็นที่กล่าวกันว่า "การจัดรูปที่ดินในเมืองเป็นแม่บทของการวางผังเมือง"

(Land Readjustment is the Mother of City Planning)

การจัดรูปที่ดินของประเทศญี่ปุ่น มีองค์กรรับผิดชอบหลายองค์กร ได้แก่

- กลุ่มเอกชนเจ้าของที่ดินที่เป็นผู้เริ่มโครงการ
- สมาคมจัดรูปที่ดิน
- รัฐบาลท้องถิ่นระดับจังหวัด และเทศบาล
- หน่วยงานทางด้านการบริหาร เช่น คณะรัฐมนตรี
- หน่วยงานของรัฐในระดับประเทศ เช่น องค์กรพัฒนาเมืองและที่อยู่

(Housing and Urban Development Corporation-HUDC) หรือคณะกรรมการพัฒนาวางแผนระดับภาค (Regional Planning Committee)

โครงการจัดรูปที่ดินในประเทศญี่ปุ่น ส่วนมากจะเป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่โดยมีรัฐบาลกลางและท้องถิ่นให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ดังนั้นโครงการส่วนใหญ่ มักจะประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ของเมืองใหญ่ๆ ให้เกิดการใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด แต่ก็มีในบางโครงการที่ต้องใช้เวลาในการชี้แจง และเจรจากับเจ้าของที่ดินมากกว่าโครงการอื่นๆ นอกจากนี้การจัดรูปที่ดินในญี่ปุ่นยังมีองค์กรดำเนินในหลายรูปแบบ และมีการสนับสนุนให้องค์กรเหล่านั้นสามารถทำการจัดรูปที่ดินได้ด้วยตนเอง

กรณีศึกษาการจัดรูปประเทศออสเตรเลีย

การจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองของประเทศออสเตรเลียเริ่มนำมาใช้ โดยรู้จักกันในชื่อ "Land Pooling" เมื่อปี 2494 โดยพระราชบัญญัติการพัฒนาและการวางผังเมือง

(Town Planning and Development Act) และถูกกำหนดใช้บังคับใช้บังคับโดยข้อบังคับ

ทางการผังเมือง (Town Planning Regulation 1976) โครงการจัดรูปที่ดินส่วนมากจะนำมาใช้

ในการแก้ปัญหาการจัดสรรแบ่งแยกที่ดินและแนวทางการพัฒนาที่อยู่ และการจัดหา สาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่สำคัญ โดยเริ่มแรกมีการดำเนินงาน โดยผู้จัดสรรที่ดิน และนักพัฒนาภาคเอกชน และมีหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นให้ความร่วมมือเห็นชอบ ลักษณะสำคัญของการจัดรูปที่ดินในประเทศออสเตรเลีย คือ จะมีการวางแผนเตรียมงาน กำหนดพื้นที่รายละเอียดงบประมาณ โดยรัฐบาลท้องถิ่น และแสดงนิทรรศการต่อประชาชน รับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ จากนั้นจะนำไปผ่านความเห็นชอบจาก คณะกรรมการผัง เมือง (Town Planning Board) แล้วรายงานต่อรัฐมนตรีทางด้าน การพัฒนาและวางผังเมือง เมื่ออนุมัติจะมีผลตามกฎหมายทันที

นอกจากนี้ลักษณะอีกประการของการจัดรูปที่ดินในประเทศออสเตรเลีย คือ เจ้าของ ที่ดินสามารถเขียนรายละเอียดโครงการเกี่ยวกับต้นทุนกำไร ข้อมูลต่างๆ เพื่อประโยชน์ สูงสุดของตนเองไปยังหน่วยงานรัฐบาลได้ ระยะเวลาการดำเนินโครงการจัดรูปที่ดินทั่วไป ใช้เวลาประมาณ 6-10 ปี

โครงการจัดรูปที่ดินประเทศไทย

เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2512 โดยก่อสร้างเป็นแปลงตัวอย่างที่ ตำบลพักทัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ อยู่ในเขตชลประทานโครงการ เจ้าพระยาใหญ่ซึ่งได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการเงินจากรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ ต่อมาได้ขยายพื้นที่ไปในเขตโครงการชลประทานอื่นๆ เกือบทุกภาคของประเทศ การ ดำเนินงานโครงการจัดรูปที่ดินตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2529 เป็นโครงการที่อยู่ใน แผนงานของรัฐบาลดำเนินงานก่อสร้าง โดยอาศัยเงินกู้จากต่างประเทศส่วนหนึ่งและสมทบ กับเงินงบประมาณอีกส่วนหนึ่งในระหว่างที่ดำเนินการนั้น พื้นที่ของเกษตรกรที่อยู่นอก แผนงานของทางราชการ เห็นประโยชน์ของการดำเนินงานจัดรูปที่ดิน จึงได้ร้องขอให้ทาง ราชการดำเนินการให้บ้าง โดยยินดีที่จะจ่ายค่าก่อสร้างเองทั้งหมด ซึ่งเรียก โครงการจัดรูป ที่ดินแบบประชาราชา

งานในรูปแบบนี้ ได้ขยายเพิ่มขึ้นบ้างตามที่ราษฎรเจ้าของที่ดินต้องการ แต่ก็ไม่สามารถ ขยายงานออกไปได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างทั้งหมดเจ้าของที่ดิน ต้องจ่ายเอง ซึ่งในเขตพื้นที่หนึ่งๆ ที่ร้องขอมา กำลังความสามารถด้านเงินทุนของเกษตรกร แต่ละรายไม่เท่ากัน ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งรัฐบาลได้พิจารณา เห็นว่า รูปแบบโครงการจัดรูปที่ดินแบบประชาราชาจะดำเนินงานต่อไปได้ และเพื่อ ขยายงานจัดรูปที่ดินเป็นไปอย่างกว้างขวางทันกับความต้องการของเกษตรกร จึงเห็นสมควร

จะให้มีความหมายหนึ่งเรียกว่า กองทุนจัดรูปที่ดิน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน ดังนั้นรัฐบาลจึงได้แก้ไขพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 จัดตั้ง กองทุนจัดรูปที่ดิน ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2534

ปัจจุบัน โครงการจัดรูปที่ดินได้ดำเนินการไปแล้วในท้องที่จังหวัดต่างๆ รวม 27 จังหวัด คือ พิจิตร พิษณุโลก ลำปาง ราชบุรี สุพรรณบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี กาญจนบุรี อ่างทอง เพชรบุรี นครสวรรค์ ลพบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นครปฐม สกลนคร ขอนแก่น เลย บุรีรัมย์ สุรินทร์ มหาสารคาม อุบลราชธานี หนองคาย อุดรธานี นครศรีธรรมราช ปัตตานี

อยู่ในเขตการรับน้ำของโครงการชลประทาน 8 โครงการ คือ โครงการเจ้าพระยาใหญ่ โครงการพิษณุโลก โครงการแม่กลองใหญ่ โครงการหนองหวาย โครงการน้ำอูน โครงการแม่วัง กว๊าน โครงการชลประทานเลย โครงการอ่างเก็บน้ำอำปิว และพื้นที่อยู่ในเขตการรับน้ำของโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าอีก 1 โครงการ คือ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจังหวัด นครศรีธรรมราช รวมพื้นที่จัดรูปที่ดินทั้งหมดประมาณ 1.7 ล้านไร่

2.2 คำจำกัดความ

คำนิยามการปฏิรูปที่ดิน

นิยามการปฏิรูปที่ดินในพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมพ.ศ.2518

การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายความว่า การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครอง ในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรวมถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำ ที่ดินของรัฐหรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีได้ทำประโยชน์ในที่ดิน นั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดิน ของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และสถาบันเกษตรกร ได้เช่าซื้อ เช่าหรือเข้าทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิตตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดี ยิ่งขึ้น

นิยามการปฏิรูปที่ดินจากปฏิบัติการของชุมชน โดยองค์กรชุมชน

การปฏิรูปที่ดินโดยองค์กรชุมชน คือการเปลี่ยนแปลงทางอำนาจในการจัดการปัจจัยการผลิตหรือฐานทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิต ซึ่งริเริ่มการผลักดันจากองค์กรชุมชนหรือ องค์กรเกษตรกร เพื่อเปลี่ยนแปลงการผูกขาดอำนาจการบริหารจัดการจากรัฐและทุนมาเป็น

การใช้อำนาจโดยองค์กรชุมชนหรือองค์กรจัดตั้งของเกษตรกร ซึ่งเป็นการยืนยันเรื่องสิทธิชุมชน สิทธิการปกครองตนเองและยืนยันว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนและพวกเราสามารถใช้อำนาจนั้นได้โดยตรง การปฏิรูปที่ดินโดยองค์กรชุมชน จึงต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ในการถือครองปัจจัยการผลิตจากรัฐและทุนมาเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมใหม่ในชุมชนหรือสังคมเกษตรกรกรรม

นิยามการปฏิรูปที่ดินจากหนังสือ ปฏิรูปที่ดินความจริงหรือความฝัน อาจารย์สมภพ มานะรังสรรค์ ความหมายของการปฏิรูปที่ดิน มีทั้งความหมายอย่างแคบและอย่างกว้าง อย่างแคบหมายถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการถือครองที่ดินหรือการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดินดังมีรายละเอียดคือ

- การให้หลักประกันการเช่าที่ดินให้มั่นคงและให้โอกาสแก่ผู้เช่ามีโอกาสได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินได้กว้างขวางยิ่งขึ้น
- การควบคุมการใช้ที่ดินโดยรัฐบาล เพื่อดำเนินการตามโครงการต่างๆ เช่นการจัดรูปที่ดิน (Land Consolidation) หรือจำกัดการใช้ที่ดินของเอกชน
- การจัดนิคมของรัฐบาล (Land Settlement)
- การโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินในแก่เกษตรกรผู้เช่า
- การเวนคืน การแบ่งแยก และการจัดสรรที่ดินที่ถือครองเสียใหม่
- การเวนคืนที่ดินของชาติเพื่อผลการจำกัดกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเอกชน (Land Nationalization)
- การเวนคืนที่ดินของชาติเพื่อนำไปสู่ระบบนารวม

กล่าวโดยสรุปแล้ว การปฏิรูปที่ดินโดยความหมายแคบ หมายถึงการจัดสรรการกระจายการถือครองที่ดินเสียใหม่ เพื่อผลประโยชน์ของเกษตรกรรายเล็กรายน้อย และเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง โดยมีจุดมุ่งหมายในการลดช่องว่างทางฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคม

ความหมายอย่างกว้างของการปฏิรูปที่ดิน หมายถึงมาตรการต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาการเกษตร ดังมีรายละเอียดดังนี้

- การจัดระบบที่ดินใหม่เพื่อให้เกษตรกรได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือมีหลักประกันและเป็นธรรมในการเช่าที่ดิน
- การกำหนดขั้นสูงของการถือครองที่ดิน
- การจัดระบบการเช่าที่ดินหรือการเก็บภาษีที่ดินที่เป็นธรรม

- การให้สินเชื่อทางการเกษตร
- การปรับปรุงและบำรุงดิน
- การจัดระบบการตลาดการเกษตร
- การจัดระบบการชลประทาน
- การจัดหาเงินทุนเพื่อการปฏิรูปที่ดิน

หากกล่าวโดยย่อแล้ว ความหมายในลักษณะกว้างของการปฏิรูปที่ดิน หมายถึงการเร่งรัดพัฒนาการเกษตร เพื่อขจัดสิ่งล่าช้าซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ค่านิยมเกษตรกร

นิยามเกษตรกรตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมพ.ศ. 2518 เกษตรกรหมายความว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและให้หมายความรวมถึงบุคคลผู้ยากจนหรือผู้จบการศึกษาทางเกษตรกรรม หรือผู้เป็นบุตรของเกษตรกร บรรดาซึ่งไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเองและประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

นิยามเกษตรกรจากผู้ทำการผลิต เกษตรกรหมายถึง ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสาขาต่างๆ เช่นทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมงพื้นบ้าน เลี้ยงสัตว์ หรือทำการผลิตในสาขาต่างๆ ผสมผสานกัน ซึ่งในทางวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง เรียกคนกลุ่มนี้ว่า “ชนชั้นชาวนา” บุคคลผู้ประกอบอาชีพดังกล่าว จึงหมายถึงผู้มีรายได้หลักจากการใช้แรงงานของตนเองเป็นหลักในการทำการผลิตด้านการเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของตนเอง เกษตรกรในระบบพันธสัญญา เกษตรกรซึ่งเช่าที่ดินรัฐหรือที่ดินเอกชน เกษตรกรรับจ้าง ตลอดจนผู้มีวิถีชีวิตพึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติในภาคเกษตรเพื่อการดำรงชีพ เกษตรกรยังหมายถึงผู้ใช้ที่ดินของตนเองทำการผลิต ที่ดินที่รัฐยังไม่ได้รับรองสิทธิการทำประโยชน์หรือที่ดินในระบบโฉนดชุมชน (อ้างอิง ม.3,4,66,67 แห่งรัฐธรรมนูญ, หลักสิทธิมนุษยชนและธรรมนูญชุมชน)

การพิจารณาความเป็นเกษตรกร นอกจากคำนึงถึงการถือครองปัจจัยการผลิตและที่มาของรายได้ แต่รากฐานที่สำคัญที่สร้างความเป็นตัวตนของเกษตรกรขึ้นมาคือการใช้แรงงานและรูปการจิตสำนึกที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องซึ่งกันและกัน นั่นก็คือต้องใช้แรงงานของตนเองและครอบครัวตลอดถึงเครื่องทุ่นแรงเป็นหลักในการทำการผลิต ส่วนในด้านรูปการ

จิตสำนึก ต้องแสดงออกถึงความเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ รักและห่วงใยในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพของเกษตรกร เช่น สิทธิในที่ดินและฐานทรัพยากรเพื่อการผลิต ทรัพยากรชีวภาพ สิทธิในการกำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นผู้ที่มีความเข้าใจว่า ตนเองคือใคร สังกัดชนชั้นใด ผลประโยชน์ทางชนชั้นของตนเองคืออะไร อยู่ตรงไหนและจะช่วงชิงมาได้อย่างไร

ความเป็นเกษตรกรยังหมายถึง ผู้ที่ทำการผลิตทางความคิด สร้างสมบ่มเพาะรูปการ จิตสำนึกที่ส่งเสริมสนับสนุนการต่อสู้ของชนชั้นชาวนา ออกจากความสัมพันธ์ทางการผลิต และการใช้อำนาจที่ไม่เท่าเทียม

เกษตรกรจึงเป็นผู้ใ้แรงงานทำการผลิตวัตถุดิบปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการยังชีพและการผลิตทางอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ ไม่ได้เป็นเพียงฝ่ายตั้งรับหรือถูกกระทำแต่ด้านเดียว จึงนับเป็นผู้ที่มีสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เสมอเหมือนกับผู้ที่ประกอบอาชีพ อื่นๆ นั้นหมายความว่า เกษตรกรย่อมมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองตนเอง หรือจะเรียกว่าสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง

การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

การคุ้มครองพื้นที่เกษตรไม่ใช่แค่การจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม หมายถึงการคุ้มครองพันธุ์กรรมพืช – สัตว์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเจริญเติบโต ให้ผลผลิตของพืชหรือสัตว์ เหล่านั้นตามลักษณะทาง พันธุ์กรรมนั้นๆ ด้วย การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ห้ามนำพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรโดยเฉพาะการผลิตพืชอาหารไปใช้เพื่อ โรงงานอุตสาหกรรม สนามกอล์ฟ หรือกิจการด้านต่างๆ นอกภาคเกษตร นั่นคือต้องปกป้องคุ้มครอง ไม่ให้เกิด การรวมศูนย์ที่ดิน หรือไม่ให้ทุนใหญ่ๆ เข้าครอบครองพื้นที่แปลงใหญ่แต่ต้องสงวนสิทธิไว้ให้กับผู้ผลิตรายย่อย โดยเฉพาะการทำเกษตรเชิงนิเวศ หรือเกษตรอินทรีย์

คำนิยาม จัดรูปที่ดิน

นิยามจัดรูปที่ดินในพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2517

การจัดรูปที่ดิน หมายความว่า การดำเนินงานพัฒนาที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมให้สมบูรณ์ทั่วถึงที่ดินทุกแปลงเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต โดยทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางผังจัดรูปที่ดินเสียใหม่ การจัดระบบชลประทานและการ

ระบายน้ำ การจัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน การบำรุงดิน การวางแผน การผลิตและการจำหน่ายผลิตผลการเกษตร รวมตลอดถึงการแลกเปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดิน และการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน ตลอดจนการจัดเขตที่ดินสำหรับอยู่อาศัย

นิยาม จัดรูปที่ดินตามสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง

การจัดรูปที่ดิน หมายความว่า การดำเนินงานพัฒนาที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมให้สมบูรณ์ทั่วถึงที่ดินทุกแปลง เพื่อเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต โดยทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางผังจัดรูปที่ดินเสียใหม่ การจัดระบบชลประทาน และการระบายน้ำ การจัดสร้างถนน หรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน การบำรุงดิน การวางแผน การผลิตและการจำหน่ายผลิตผลการเกษตร รวมตลอดถึงการแลกเปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดิน และการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน ตลอดจนการจัดเขตที่ดินสำหรับอยู่อาศัย

การจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายความว่า การพัฒนาพื้นที่ เพาะปลูกในระดับไร่นา โดยเน้นเรื่องน้ำเป็นประการสำคัญ เพื่อทุกแปลงที่เพาะปลูกได้รับน้ำชลประทานโดยทั่วถึง และมี ทางลำเลียงหรือถนนเข้าถึงทุกแปลง ปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูก เพื่อให้ใช้ทำประโยชน์ได้สูงสุด โดยการจัดรูปร่างหรือโยก ย้ายแปลงเพาะปลูกเดิมเสียใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวก ต่อการทำการเพาะปลูก เช่นรูปร่างแปลงเดิมบิดเบี้ยว ก็จัด ใหม่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เกษตรกรที่มีที่ดินหลายๆแปลง แต่แยกกันอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ก็กลับเปลี่ยนย้ายทำให้รวมเป็น แห่งเดียวติดต่อกันปรับระดับดินในแปลงเพาะปลูกที่สูง ๆ ต่ำ ๆ ให้สม่ำเสมอ จัดสร้างระบบชลประทานในระดับแปลงนา คือ คูส่งน้ำ คุระบายน้ำ ถนนหรือทางลำเลียง โดยให้ผ่าน แปลงเพาะปลูกทั่วถึงทุกแปลง เพื่อให้ทุกแปลงได้รับน้ำโดย จากคูส่งน้ำ คุระบายน้ำ ถนนหรือทางลำเลียง โดยให้ผ่าน แปลงเพาะปลูกทั่วถึงทุกแปลงเพื่อให้ทุกแปลงได้รับน้ำโดยตรงจากคูส่งน้ำและสามารถลำเลียงขนส่งผลผลิตจากไร่นาหรือ ถนนสายใหญ่ได้สะดวก นอกจากนี้ยังได้รวมงานพัฒนากิจกรรมต่างๆที่สนับสนุนการทำเกษตร เช่นการส่งเสริมการทำ เกษตร การสหกรณ์ ฯลฯ ไว้ใน โครงการจัดรูปที่ดินอีกด้วย

นียมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ สำนักจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การจัดรูปที่ดิน คือ การนำแปลงที่ดินหลายๆ แปลงมารวมกัน เพื่อจัดรูปแปลงรวมกัน เพื่อ รูปแปลงที่ดินใหม่ ให้มีระเบียบและสวยงาม พร้อมทั้งจัดให้มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการสาธารณะต่างๆ ที่ได้รับมาตรฐานอย่างครบถ้วนและเพียงพอ เมื่อ จัดเสร็จแล้ว จะทำให้ที่ดินแปลงเดิมมีรูปแปลงใหม่ที่สวยงาม พร้อมมีถนนทางเข้าออก สะดวกทุกแปลง และมูลค่าที่ดินจะเพิ่มขึ้นด้วย การจัดรูปที่ดินจะสามารถดำเนินการได้ก็ ด้วยความร่วมมือของเจ้าของที่ดิน โดยทางรัฐจะเป็นผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งเป็นการประสาน การพัฒนาชุมชน โดยภาครัฐและเอกชนการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมต้องมีมาตรการจูงใจ เช่น ค่าชดเชยการเสียโอกาสในการใช้พื้นที่ เพื่อพืชเชิงเดี่ยวหรือเพื่อตั้งโรงงาน อุตสาหกรรม หรือการงดเว้นการเก็บภาษีที่ดิน ภาษีรายได้ ทั้งนี้ต้องจัดตั้งกองทุนที่มี วัตถุประสงค์ ครอบคลุมรับใช้ภารกิจต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองพื้นที่เกษตรอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ยังต้องนำมามาตรการทางภาษีมาใช้ในการสกัดกั้นการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ การใช้ที่ดินในเขตคุ้มครองพื้นที่เกษตร ด้วยการเก็บภาษีที่สูงจนผู้จ่ายภาษีรู้สึกไม่คุ้มที่จะนำ ที่ดินในเขตคุ้มครองมาใช้ในการผลิตภาคอุตสาหกรรม

บทที่ 3

สภาพการถือครองที่ดินทางการเกษตร

จิตร ภูมิศักดิ์ เขียนไว้ในโฉมหน้าศักดินาไทย ว่า ความผาสุกของมนุษย์แต่ละคนจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับข้อที่ว่าเขามีที่ดินมากหรือน้อย หรือ ไม่มีเลย ผู้ที่มีที่ดินมากก็มีความผาสุกมาก ผู้มีที่ดินน้อยก็มีความผาสุกน้อยลดหลั่นลงมา และผู้ที่ไม่มียี่สิบดินเลยก็ย่อมประสบกับความยากลำบากในการครองชีพ เพราะต้องเช่าที่ดินเขาทำมาหากิน เสียค่าเช่า เสียส่วนแบ่ง หรือ ไม่ก็ต้องเป็นคณงานในไร่นาของเจ้าของที่ดิน และที่ดินถือเป็นปัจจัยแห่งการผลิต (Means of Production) และที่ดินถือเป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่ถือว่าสำคัญในการทำมาหากินของมนุษย์

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินขนาดเล็กมาแต่ดั้งเดิม การที่ไทยมีประชากรก่อนข้างกระจัดกระจาย หมายความว่าไทยมีที่ดินกว้างใหญ่ไพศาลเพียงพอที่จะขยายการปลูกข้าวออกไป เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นและเมื่อมีการตั้งครอบครัวใหม่ แม้ว่าที่ดินที่ไม่มีการจับจองจะเป็นสมบัติของแผ่นดินแต่จารีตและกฎหมายอนุญาตให้บุคคลสามารถครอบครอง หักร้างทางพงและเพาะปลูกในที่ดินแปลงนั้นได้ ขณะเดียวกัน กฎหมายยังห้ามไม่ให้มีการขยายตัวของครอบครองที่ดินขนาดใหญ่ ดังนั้นการเช่าที่ดินจึงไม่เคยเป็นปัญหารุนแรง แม้ว่าจะมีอัตราการใช้ที่ดินสูงในบางท้องที่

แต่การเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของ การเพาะปลูกได้ไปไกลจนที่ดินดีๆ ส่วนใหญ่ถูกจับจองไปหมด ชาวบ้านต้องไปแสวงหาที่ดินซึ่งยังไม่ได้ถูกจับจองที่อยู่ไกลออกไปจากบ้านและข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินมีจำนวนมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันกับการพัฒนาการเกษตรทำให้เกษตรกรต้องการสินเชื่อมากขึ้น จึงนำไปสู่การให้ความสำคัญต่อการจดทะเบียนที่ดินและการใช้ที่ดินเป็นหลักประกันในการกู้ยืมมากขึ้น

ที่ดิน ถือเป็นทรัพยากรเพื่อการผลิตที่สำคัญที่สุดสำหรับความมั่นคงในชีวิตเกษตรกร รongลงมาคือความสามารถในการเป็นเจ้าของและพึ่งตนเองในการผลิต ที่ดินไม่ได้มีหน้าที่เป็นเพียง

แหล่งผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก หรือไม่ได้มีหน้าที่เป็นเพียงสินค้าเพื่อการเก็งกำไรเท่านั้น แต่ที่ดินมีหน้าที่ทางสังคม เป็นความมั่นคงของเศรษฐกิจในชนบท ความมั่นคงในชีวิตของเกษตรกร เป็นแหล่งจรรโลงความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งความมั่นคงในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน

ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 320.7 ไร่ จำแนกเป็นพื้นที่ที่ไม่ใช่เขตป่าตามกฎหมาย 173.5 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ของรัฐตามกฎหมายจำนวน 146.99 ไร่ ตามการจำแนกของกรมป่าไม้ จากการสำรวจในปี.ศ. 2541 พบว่ามีชุมชนอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้ของรัฐกว่า 10 ล้านคน ในจำนวนนี้มีชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์จำนวน 5 แสนครัวเรือน ในพื้นที่ 8.1 ล้านไร่ มีทั้งผู้ที่ทำกินและอยู่อาศัยมาก่อนและภายหลังการประกาศใช้กฎหมายกำหนดเขต

การกำหนดแนวเขตที่ไม่ชัดเจน และการที่รัฐใช้กระบวนการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาด้วยการจับกุมผู้ที่ทำกินและอยู่อาศัยในที่ดินของรัฐ ตลอดจนการกำหนดนโยบายและกฎหมายที่ให้อำนาจแก่รัฐฝ่ายเดียว เข้าจัดการปัญหาที่ดินที่พิพาทซึ่งไม่เป็นธรรมต่อประชาชน กลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงเรื้อรัง ปัญหาที่ดินเป็นข้อเรียกร้องที่ขบวนการประชาชนต่อสู้มาโดยตลอด นับตั้งแต่สหพันธ์ชาวไร่ชาวนาภาคอีสาน มาถึงสมัชชาคนจน เครือข่ายสลัม สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ กระทั่งมาเป็นเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1 การถือครองที่ดิน 50 อันดับแรก ใน 8 จังหวัดของประเทศไทย

จังหวัด	พื้นที่รวมของ 50 อันดับแรก	พื้นที่ที่สามารถถือครองได้ ในแต่ละจังหวัด	ร้อยละของพื้นที่รวม ของ 50 อันดับแรก เทียบกับพื้นที่ทั้ง จังหวัด
ภูเก็ต	26,816 ไร่ 88.6 ตรว.	188,438 ไร่ 2 งาน 84 ตรว.	14.23
ปทุมธานี	111,498 ไร่ 16 งาน 28.5 ตรว.	902,420 ไร่ 3 งาน 39 ตรว.	12.36
สมุทรปราการ	62,604 ไร่ 3 งาน 20 ตรว.	533,377 ไร่ 44 ตรว.	11.74
กรุงเทพฯ	93,314 ไร่ 1 งาน 58 ตรว.	927,074 ไร่ 1 งาน 19 ตรว.	10.07
นนทบุรี	31,826 ไร่ 3 งาน 5.8 ตรว.	416,010 ไร่ 3 งาน 65 ตรว.	7.65
ระนอง	12,267 ไร่ 1 งาน 9 ตรว.	198,083 ไร่ 1 งาน 68 ตรว.	6.2
นครนายก	97,583 ไร่ 2 งาน 23.6 ตรว.	1,848,308 ไร่ 1 งาน 1 ตรว.	5.28
อ่างทอง	25,975 ไร่ 52.1 ตรว.	558,873 ไร่ 1 งาน 57 ตรว.	4.65
แหล่งที่มา: กรมที่ดิน และจากการคำนวณของกลุ่มจับตามนโยบายรัฐบาล			

ปัญหาการกระจุกตัวของที่ดินและการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรชาวนา

สภาพดั้งเดิมของไทย พืชที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจคือ ข้าว การขยายตัวเพาะปลูกข้าวในช่วงหนึ่งศตวรรษ นับตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เปิดประเทศค้าขายกับภายนอก เรามีแนวโน้มที่จะมีความชำนาญในการผลิตข้าวมากขึ้น นับตั้งแต่ปี 2493 แนวโน้มนี้กลับยุติลงจากช่วง 2493 – 2495 ถึง 2508 - 2510 พื้นที่เพาะปลูกข้าวเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 15 ในขณะที่พื้นที่ ที่ใช้ในการปลูกพืชอย่างอื่น

ทั้งหมดเพิ่มขึ้น 4 เท่า ประมาณร้อยละ 400 พื้นที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นจาก 35.1 ล้านไร่เป็น 42.2 ล้านไร่
เท่านั้น ในช่วงหลังพื้นที่เพาะปลูกข้าว คิดเป็นร้อยละ 67 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดเท่านั้น

ในช่วงทศวรรษ 2493 พื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมดเพิ่มขึ้นช้ามากและแนวโน้มระยะยาวของผลผลิต
ต่อไร่ส่อไปในทางลดลงอย่างต่อเนื่อง

เราเห็นกันได้ชัดเจนว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินขนาดเล็กมา
ตั้งแต่ดั้งเดิม และปัญหาการเช่าที่ดินก็ไม่เคยเป็นปัญหารุนแรงในอดีต แม้จะมีอัตราการเช่าที่ดินสูง
ในบางท้องที่ ทักษณคดีนี้ถูกเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของการ
เพาะปลูกได้ไปไกลจนที่ดินดีๆ ส่วนใหญ่ถูกจับจองหมด ชาวบ้านต้องไปแสวงหาที่ดินที่ไกล
ออกไป และข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินมีจำนวนมากขึ้น ขณะเดียวกันกับที่ การพัฒนาการ
เกษตรทำให้เกษตรกรต้องการสินเชื่อมากขึ้น จึงนำไปสู่การให้ความสำคัญต่อการจดทะเบียนที่ดิน
และการใช้ที่ดินเป็นหลักประกันในการกู้ยืมมากขึ้น

มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาและการจดทะเบียน ที่ดิน แต่ชาวนาสมาชนนั้นยังไม่คุ้น
กับกฎหมายเหล่านี้ ดังนั้นจึงยังยึดจารีตดั้งเดิมอยู่ ชาวนาซึ่งครอบครองที่ดินอยู่โดยพฤตินัย แต่ยังไม่
ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายให้ได้รับกรรมสิทธิ์โดยนิตินัย อาจจะมีปัญหาถ้าที่ดินหายาก
มากขึ้น

ประมวลกฎหมายที่ดินของประเทศไทยกำหนดให้มีผู้ที่ครอบครองที่ดิน 3 ประเภท

- 1). ผู้มี ใบจอง คือ ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ครอบครองที่ดินที่ยังไม่มีการจับจองโดยทั่วไปเป็นเวลา 3 ปี
- 2). หนังสือแสดงสิทธิครอบครอง (นส.) ซึ่งออกให้แก่ผู้ถือ ใบจอง เมื่อได้นำที่ดินอย่างน้อยร้อยละ
75 มาใช้ในการเพาะปลูก จึงจะทำให้เขามีสิทธิในที่ดินอย่างถาวร แต่ยังไม่โอนที่ดินได้ไม่สะดวก
- 3). โฉนด เป็นหลักฐานแสดงการเป็นเจ้าของเต็มที่และมีสิทธิเต็มที่ในการจำหน่าย จ่าย โอน ซึ่ง
เปรียบเทียบกับเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ทั่วไป

เราไม่สามารถระบุจำนวนที่ดินที่ถือครองในสามลักษณะได้อย่างแน่นอน ตามประมาณ
การเมื่อไม่นานมานี้ ที่ดินที่มีใบจองจำนวน 2,500,000 ไร่ มี นส. 11,200,000 ไร่ และมีโฉนด

7,500,000 ไร่ และที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิเลย 40,000,000 ไร่ รวมเป็นที่ดินทั้งสิ้น 61,200,000 ไร่ ฉะนั้นเพียงร้อยละ 12 ของที่นาถือครองเท่านั้นที่มีโฉนด และส่วนใหญ่เป็นที่ดินในภาคกลาง ชาวนาผู้ถือครอง 2 ใน 3 ของที่นาทั้งหมดไม่มีสิทธิตามกฎหมายในที่ดินที่ตนถือครองอยู่เลย แม้เขาจะมีสิทธิตามจารีต แต่ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นได้เมื่อคนอื่นมีใบจองถือครองที่ดินแปลงเดียวกัน

แต่ดั้งเดิมแต่ละคนสามารถถือครองที่ดินมากเท่าที่ครอบครัวจะสามารถทำกินได้จำนวนสูงสุดที่ถือครองได้คือ 50 ไร่ ข้อจำกัดเช่นนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายในศตวรรษที่ 19 และช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการถือครองที่ดินขนาดใหญ่ในประเทศไทย ถึงแม้ว่าข้อจำกัดนี้จะอยู่ในกฎหมายที่ดินปี 2497 แต่ก็ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว

ตารางที่ 2 แสดงการเช่าที่ดินในประเทศไทย 1937 – 67 (พ.ศ.2480 – 2510)

ภาค	ไรนา		ผู้เช่าทั้งหมด		สัดส่วนของ ผู้ เช่า
	พื้นที่(ไร่)	จำนวน	พื้นที่(ไร่)	จำนวน	
1937					
กลาง	<u>15,871,000</u>	รายภาค	<u>4,074,000</u>		<u>25.6%</u>
เหนือ	<u>1,719,000</u>		<u>320,000</u>		<u>18.6</u>
ตะวันออกเฉียงเหนือ	<u>7,010,000</u>		<u>127,000</u>		<u>1.8</u>
ใต้	<u>4,779,000</u>		<u>114,000</u>		<u>2.4</u>
รวม	<u>29,379,000</u>		<u>4,635,000</u>		<u>15.7%</u>
1950					
กลาง		<u>878,000</u>		<u>123,000</u>	<u>14.6%</u>
เหนือ		<u>239,000</u>		<u>15,000</u>	<u>6.2</u>
ตะวันออกเฉียงเหนือ		<u>774,000</u>		<u>4,000</u>	<u>0.5</u>
ใต้		<u>315,000</u>		<u>4,000</u>	<u>1.3</u>
รวม		<u>2,206,000</u>		<u>146,000</u>	<u>6.6%</u>
1963					
กลาง		<u>1,086,000</u>		<u>116,000</u>	<u>10.7%</u>
เหนือ		<u>379,000</u>		<u>4,000</u>	<u>1.1</u>
ตะวันออกเฉียงเหนือ		<u>1,221,000</u>		<u>6,000</u>	<u>0.5</u>
ใต้		<u>493,000</u>		<u>5,000</u>	<u>0.9</u>
รวม		<u>3,179,000</u>		<u>131,000</u>	<u>4.1%</u>
26 จังหวัดใน ภาคกลาง					
1937	<u>13,739,000</u>			<u>3,671,000</u>	<u>26.7%</u>
1950		<u>733,000</u>		<u>107,000</u>	<u>14.6%</u>
1963		<u>885,000</u>		<u>87,000</u>	<u>9.9%</u>
1967		<u>524,000</u>		<u>118,000</u>	<u>22.5%</u>

แหล่งที่มา : Census of Agriculture ,1937,1950 and 1963 ; Land Tenure Situation in 26 Changwats in the Central Plain Region, Land Policy Division ,Department of Land Development, Thailand (Bangkok,1969)

ข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดินในปี 2540 ระบุว่า ปัจจุบันมีการผูกขาดหรือการกระจุกตัวของ การถือครองที่ดิน โดยมีประชากรประมาณร้อยละ 10 ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ 100 ไร่ หรือ มากกว่า ขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศร้อยละ 90 ถือครองที่ดินขนาด 1 ไร่หรือน้อยกว่า เกษตรกรทั่วประเทศ 5.6 ล้านครอบครัว หรือประมาณ 30 ล้านคน เป็นเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน 546,942 ครอบครัว เป็นเกษตรกรมีที่ดินแต่ไม่เพียงพอ 969,355 ครอบครัว รวมเกษตรกรทั้งสอง กลุ่มผู้ไร้ที่ดินทำกิน และมีที่ดินไม่เพียงพอ 1.5 ล้านครอบครัว และมีชาวมุสลิมแออัด ที่ไม่มีความ มั่นคงในที่อยู่อาศัย 6 แสนครอบครัว

งานวิจัย นโยบายเศรษฐกิจที่ดินของไทยในศตวรรษใหม่ ระบุว่า จำนวนเกษตรกรที่ไม่มี ที่ดินเป็นของตัวเองเมื่อเทียบกับตัวเลขปีพ.ศ. 2541 พบว่าน่าตกใจมาก เพราะปี 2541 พบว่า เกษตรกรรับจ้างที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีจำนวนมากกว่า 500,000 ครอบครัว จำนวนราว 3 ล้าน คน เพียงชั่วระยะเวลา 2 ปีเศษ ตัวเลขเพิ่มเป็น 800,000 ครอบครัว ขณะเดียวกับตัวเลขเมื่อปี 2541 สะท้อนให้เห็นว่า มีเกษตรกรในฐานะผู้เช่าที่ดินมากกว่า 1 ล้านครอบครัว ในจำนวน 6 ล้านคน

กว่า 50 ปีของการผลักดันเศรษฐกิจส่งออก จนถึงเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ที่เปิดเสรีแบบสุด ขั้ว พึงพาทุนต่างประเทศ และกลุ่มทุน ได้มีบทบาทสูงต่อการกำหนดทิศทางนโยบายรัฐ ทำให้ ทิศทางนโยบายด้านที่ดินมุ่งเน้นการสนับสนุนให้เอกชนและต่างชาติครอบครองที่ดิน สร้างความ เดือดโอดอย่างมหาศาลให้กับธุรกิจการเกษตร บริษัทผู้ส่งออกสินค้าเกษตร เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ จากนโยบายเศรษฐกิจส่งออกอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ขณะที่เกษตรกรยิ่งทำยิ่งเป็นหนี้ หลายคนต้อง ประสบภาวะล้มละลาย หนีไม่พ้นการขายที่ดินทำกินเพื่อชดใช้หนี้สิน ครอบครัว ชุมชนล่มสลาย กลายเป็นแรงงานรับจ้างไร้ที่ดิน และอพยพเข้าสู่สลัมในเมืองใหญ่ ในด้านตรงข้ามกลุ่มทุนได้เข้าถึง ครอบครองที่ดินเพื่อเก็งกำไร จนเกิดภาวะกระจุกตัวที่ดิน วิฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ได้นำไปสู่การ เปิดเผยปัญหาเบื้องหลัง ได้แก่การกักตุนที่ดินจำนวนมาก ปรากฏมีที่ดินที่เป็น NPL อันเกิดจากการ กักตุนเก็งกำไรที่ดินในทุกภาค และทิ้งกร้างว่างเปล่าจากการประเมินเบื้องต้นของมูลนิธิสถาบัน ที่ดิน พบว่า มีที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ถึงร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งหมด อันเป็นเหตุแห่ง การสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงถึง 127,384 ล้านบาท

จังหวัดชัยนาท

ปัจจุบันชัยนาท แบ่งเขตการปกครองเป็น 8 อำเภอ 51 ตำบล และ 505 หมู่บ้าน มีเนื้อที่จังหวัดประมาณ 1,543,591 ไร่ มีจำนวนประชากรประมาณ 321,963 คน และมีครัวเรือนประมาณ 133,608 ครัวเรือน (ข้อมูลปี 2551)

จากรายงานของจังหวัดประชากรร้อยละ 80 ของชัยนาท ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่ปลูกกันมากได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

จังหวัดชัยนาทมีสภาพดินเกือบทั้งหมดเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ เพราะเป็นที่ราบลุ่มน้ำ มีกลุ่มดินที่เหมาะสมสำหรับทำนาอยู่ถึงร้อยละ 70 ของพื้นที่ ในเขตที่ดอนมีดินที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่อยู่ประมาณร้อยละ 10 และมีดินที่เหมาะสมสำหรับเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์อีกประมาณร้อยละ 9 นอกจากนี้ตามแนวลำน้ำ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำน้อย ยังมีดินตะกอนลำน้ำที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชผักอีกประมาณร้อยละ 7 พื้นที่ดินส่วนใหญ่ในเขตที่ราบลุ่มของจังหวัดได้อยู่ในเขตชลประทานทำให้เกษตรกรในเขตนี้มีโอกาสในการทำเกษตรได้เกือบทั้งปี

พื้นที่ป่าของจังหวัดชัยนาทส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอหนองมะโมง หันคา และเนินขาม มีการประกาศเป็นเขตป่าสงวนมานานแล้ว พื้นที่ป่าสงวนทั้งสองแห่งตามรายงานของจังหวัด มีอยู่ประมาณ 36,976.75 ไร่ พื้นที่ป่าในเขตป่าเขาราวเทียนในอดีตเคยมีนายทุนบุกรุกปลูกไม้ยูคาลิปตัส แต่ปัจจุบันหลายชุมชนใช้ประโยชน์จากป่าแห่งนี้ได้ช่วยกันรักษาไว้เป็นป่าชุมชนมีเนื้อที่กว่า 22,000 ไร่

ด้วยเพราะชัยนาทเป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่าน คือแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำน้อย ชัยนาทจึงถูกเลือกให้เป็นพื้นที่สร้างเขื่อนขนาดใหญ่กันแม่น้ำเจ้าพระยา คือเขื่อนเจ้าพระยาหรือเขื่อนชัยนาท การสร้างเขื่อนนี้มีการก่อสร้างมาอย่างยาวนาน นับเนื่องแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อวิศวกรชาวฮอลันดา ได้เสนอโครงการ “สกิมใหญ่” หรือ โครงการเจ้าพระยาใหญ่ให้กับรัฐบาล แต่ไม่ได้รับการอนุมัติ ด้วยรัฐบาลยุคนั้นเห็นว่ามีเรื่องที่เร่งด่วนกว่า จนมาถึงปีพ.ศ.2495 ในสมัยรัชกาลที่ 9 จึงเริ่มมีการก่อสร้างโดยการกู้เงินจากธนาคารโลก แล้วเสร็จในปีพ.ศ. 2500 ต่อมา

หลังจากนั้นมีการขุดคลองสายต่างๆ ควบคู่ไปกับการจัดรูปที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลกอีกเช่นกัน คลองที่ขุดเพื่อการชลประทานที่สำคัญคือ คลองอนุศาลนันท์ หรือ คลองชัยนาท – ป่าสัก และคลองมหाराช หรือคลองชัยนาท – อโยธยา

ปัจจุบันพื้นที่ในเขตชลประทานของชัยนาทมีประมาณ 776,208 ไร่ จากพื้นที่จังหวัดทั้งหมด 1,543,591 ไร่ โดยอยู่ในอำเภอเมือง 122,324 ไร่ อำเภอสรรพยา 137,373 ไร่ อำเภอสรรคบุรี 201,577 ไร่ อำเภอหันคา 155,790 ไร่ อำเภอวัดสิงห์ 69,804 ไร่ อำเภอมโนรมย์ 89,340 ไร่ เมื่อเทียบกับพื้นที่ชลประทานของทั้งจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 15.76 ร้อยละ 17.70 ร้อยละ 25.97 ร้อยละ 20.07 ร้อยละ 8.99 และร้อยละ 11.51 ตามลำดับ สำหรับที่อำเภอหนองมะโมงและอำเภอนินขามไม่มีพื้นที่ในเขตโครงการชลประทาน

การจัดรูปที่ดิน เริ่มเมื่อราวปี 2509 รัฐบาลได้ให้คณะผู้เชี่ยวชาญจากเนเธอร์แลนด์เข้ามาศึกษาและเสนอว่าให้เริ่มมีการจัดรูปที่ดินในเขตภาคกลางของประเทศไทยก่อน โดยทำเป็นโครงการตัวอย่างแห่งแรกขึ้นที่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ต่อมาในปี 2512 เริ่มมีการก่อสร้างโครงการตัวอย่างแห่งแรกขึ้นในเขตโครงการชลประทานบรมธาตุ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท โดยได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้หวั่น เนื้อที่ประมาณ 800 ไร่ และได้ก่อสร้างขยายเพิ่มขึ้นรวมเนื้อที่ประมาณ 10,300 ไร่ ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) เมื่อปี 2517 มีการออกพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หลังจากนั้นรัฐบาลมีการขยายงานจัดรูปที่ดินออกไปในพื้นที่ชลประทานอีกหลายโครงการทั่วประเทศ สเช่น โครงการเจ้าพระยา โครงการชลประทานหนองหวาย จังหวัดขอนแก่น โครงการชลประทานพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร และจังหวัดพิษณุโลก โครงการแม่กลองใหญ่ เป็นต้น

ในจังหวัดชัยนาท การจัดรูปที่ดินในระยะเริ่มแรกคือ

โครงการพัฒนาเกษตรชลประทานสรรพยา ดำเนินการระหว่างปี 2514 – 2527 พื้นที่ 40,730 ไร่

โครงการพัฒนาเกษตรชลประทานระยะที่ 1 ดำเนินการระหว่างปี 2518 – 2521 พื้นที่ 48,823 ไร่

โครงการพัฒนาเกษตรชลประทานระยะที่ 2 ดำเนินการระหว่างปี 2521 – 2527 พื้นที่ 54,102 ไร่

งานจัดรูปที่ดินของจังหวัดชัยนาทยังคงดำเนินเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน พื้นที่ในบางอำเภอ เช่น อำเภอเมือง อำเภอมนิรมย์ อำเภอสรรพยา อยู่ในเขตจัดรูปที่ดินเกือบทั้งหมด

สภาพด้านการเกษตรของจังหวัดชัยนาท

หลังจากการพัฒนาระบบชลประทานควบคู่ไปกับการจัดรูปที่ดิน ตามแผนพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่ของรัฐบาล ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของชัยนาทมีน้ำชลประทานสำหรับการเกษตรตลอดทั้งปี และได้เปลี่ยนระบบการผลิตที่สำคัญ คือการปลูกข้าวจากพันธุ์พื้นบ้านที่พึ่งพาน้ำตามธรรมชาติ มาเป็นการปลูก “ข้าวเตี้ย” โดยใช้น้ำชลประทาน ตามการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ ส่วนในเขตที่ดอน ก็มีการขยายตัวของ การปลูกพืชไร่ ที่เป็นพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การทำนาส่วนใหญ่เป็นนาปรัง ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 859 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตทั้งจังหวัดประมาณ 532,425 ตันเมื่อฤดูการผลิต 2550/2551 ในด้านของต้นทุนการทำนา ชาวนาที่สรรคบุรี เมื่อปี 2550 มีต้นทุนการทำนาปรัง อยู่ที่ประมาณ 3,165 บาทต่อไร่ อย่างไรก็ตามจากการสอบถามข้อมูลในพื้นที่ต้นทุนปัจจุบันของชาวนาบางรายอาจสูงถึง 4,000- 5,000 บาทต่อไร่ โดยเฉพาะในรายที่เช่านา เพราะอัตราค่าเช่าค่อนข้างสูง อยู่ที่ 15 – 20 ถึงต่อไร่ หรือประมาณ 1,350 – 1,800 บาทต่อไร่ (คำนวณจากราคาข้าวนาปรังขณะนี้ประมาณ 9,000 บาทต่อตัน ธันวาคม 2552 ผู้เขียน)

ส่วนพื้นที่ในเขตที่ดอน มีการปลูกมันสำปะหลังกันมาก แถบ อำเภอหันคา เนินขาม และหนองมะโมง พื้นที่ปลูกประมาณ 89,625 ไร่ ต้นทุนการปลูกมันสำปะหลังอยู่ที่ 3,585 บาทต่อไร่ การปลูกอ้อยโรงงาน ปลูกกันมากในเขตพื้นที่ อำเภอหันคา สรรคบุรี วัดสิงห์ เนินขาม และหนองมะโมง มีพื้นที่ปลูกรวมกันประมาณ 106,728 ไร่ ต้นทุนการผลิตในปีแรกอยู่ที่ 10,284 บาทต่อไร่ และต้นทุนในปีที่ 2 – ปีที่ 3 อยู่ที่ 4,390 บาทต่อไร่ สำหรับไม้ผล ส้มโอขาวแตงกวา ผลไม้ขึ้นชื่อของจังหวัด มีการปลูกในพื้นที่ไม่มากนัก ประมาณ 2,726 ไร่ มีต้นทุนการผลิตอยู่ที่ 22,500 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ การเลี้ยงไก่เนื้อ และเลี้ยงหมู แบบ พันธะสัญญาที่มีการเลี้ยงในหลายพื้นที่ของจังหวัด

สภาพการถือครองที่ดินของจังหวัดชัยนาท

1. ขนาดและสัดส่วนที่ดินของรัฐและที่ดินเอกชน ของจังหวัดชัยนาท

จังหวัดชัยนาทมีเนื้อที่รวมทั้งจังหวัดประมาณ 1,543,591.13 ไร่ (ทั้งนี้ยังขาดข้อมูลเนื้อที่ที่ออกเอกสารสิทธิได้ทั้งจังหวัด)

สัดส่วนของที่ดินของรัฐ โดยนับรวมจาก ที่ดินราชพัสดุ ที่ดินสาธารณะ ประโยชน์ ที่ดิน ส.ป.ก. ในส่วนที่เป็นที่ดินของรัฐ และที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีเนื้อที่รวมกันทั้งสิ้น 134,831.75 ไร่

สัดส่วนของที่ดินเอกชน โดยนับรวมจาก โฉนดที่ดิน ตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว นส 3 ก นส 3 ที่ดิน สปก ที่เป็นของเอกชน มีเนื้อที่รวมกันทั้งสิ้น 1,290,032 ไร่

รวมที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชนจังหวัดชัยนาทประมาณ 1,424,863.75 ไร่ และมีเนื้อที่ที่ยังไม่ทราบสถานะอีกประมาณ 118,727.38 ไร่ (เทียบจากเนื้อที่รวมทั้งจังหวัดโดยประมาณ)

2. ขนาดและสัดส่วนการใช้ที่ดินในจังหวัดชัยนาทจำแนกตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จังหวัดชัยนาทมีสัดส่วนของพื้นที่การเกษตรประมาณ 1,221,304 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 77,368.78 ไร่ พื้นที่สาธารณะ 48,776.93 ไร่ และพื้นที่อื่นๆอีก 196,141.23 ไร่ (ตารางที่ 1) เมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งจังหวัดมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 79 ร้อยละ 5 ร้อยละ 3 และ ร้อยละ 13 ตามลำดับ จึงเห็นว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดถูกใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่การเกษตรเกือบทั้งสิ้น และพื้นที่การเกษตรประมาณ 777,991 ไร่ อยู่ในเขตชลประทานเขื่อนเจ้าพระยา

อำเภอที่มีเนื้อที่มากที่สุดคืออำเภอหันคา คือมีเนื้อที่ 342,741.65 ไร่ และมีพื้นที่การเกษตรประมาณ 271,431 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 79 ของอำเภอเป็นพื้นที่เกษตร อำเภอที่มีเนื้อที่น้อยที่สุดคืออำเภอสรรพยา มีพื้นที่ 143,684.89 ไร่ และมีพื้นที่เกษตรประมาณ 98,484 ไร่ หรือ ร้อยละ 68.5 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ แต่หากพิจารณาสัดส่วนของการใช้พื้นที่ทางการเกษตรเทียบกับเนื้อที่ของแต่ละอำเภอแล้ว ที่อำเภอสรรคบุรี และอำเภอหนองมะโมง มีสัดส่วนของการใช้พื้นที่ทางการเกษตรสูงกว่าอำเภออื่นๆ คือ อยู่ที่ร้อยละ 86.3 และ 83.34 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับเนื้อที่ของทั้งอำเภอ

ตารางที่ 3 จำแนกพื้นที่การเกษตรจังหวัดชัยนาทปี 2550/2551

อำเภอ	พื้นที่(ไร่)	พื้นที่การเกษตร	พื้นที่อยู่อาศัย	พื้นที่สาธารณะ	พื้นที่อื่นๆ
เมือง	177,564.66	125,713	13,557	12,197	26,097.66
มโนรมย์	153,245.35	121,491	4,179	11,144.61	16,430.74
วัดสิงห์	172,023.95	143,708	5,012	1,343	2,1961
สรรพยา	143,684.89	98,484	10,022.04	1,685	33,493.84
สรรคบุรี	178,738.40	154,279	12,093.48	1,618.01	10,747.91
หันคา	342,741.65	271,431	21,857.26	8,064.31	41,389.08
หนองมะโมง	191,591	159,679	5,405	11,024	15,483
เนินขาม	184,001	146,519	5,243	1,701	30,538
รวม	1,543,591.13	1,221,304	77,368.78	48,776.93	196,141.23

ที่มา :

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท (ข้อมูล กันยายน 2551) ในเอกสารข้อมูลทั่วไปจังหวัดชัยนาทประจำปี 2552

3. สัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรในจังหวัดชัยนาท

สัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดชัยนาท จากเอกสารของสำนักงานเกษตรจังหวัด (ตารางที่ 3) จากพื้นที่การเกษตรทั้งหมดของจังหวัดชัยนาท 1,221,304 ไร่ มีพื้นที่ ประมาณ 912,787 ไร่ หรือร้อยละ 74.7 เป็นพื้นที่ปลูกข้าว รองลงมาพื้นที่ประมาณ 214,549 ไร่ หรือร้อยละ 17.56 เป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ แยกย่อยออกเป็น มันสำปะหลัง 108,970 ไร่ อ้อยโรงงาน 106,208 ไร่ และ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 11,609 ไร่ และพืชไร่อื่นๆ อีก 8,909 ไร่

อำเภอที่มีสัดส่วนของพื้นที่ปลูกข้าวมากเทียบกับเนื้อที่การเกษตรทั้งอำเภอ คือ อำเภอสรรคบุรี และอำเภอ สรรพยา โดยมีสัดส่วนของพื้นที่ปลูกข้าวต่อเนื้อที่ทั้งอำเภออยู่ที่ร้อยละ 91 และร้อยละ 90 ตามลำดับ อำเภอที่มีการปลูกข้าวน้อยที่สุด แต่มีการปลูกพืชไร่มากที่สุดคือที่อำเภอเนินขาม มีสัดส่วนการปลูกพืชไร่อยู่ที่ร้อยละ 57.6 ของพื้นที่การเกษตรทั้งอำเภอ

สัดส่วนพื้นที่ปลูกข้าวในฤดูนาปีและพื้นที่ปลูกข้าวในฤดูนาปรัง จากตัวเลขการจำแนกพื้นที่ปลูกข้าวนาปีและนาปรัง โดยใช้เกณฑ์ตามระยะเวลาของการปลูกข้าว ตามที่เอกสารเรียกว่า ฤดู

นาปี เริ่มจาก 1 พ.ค. – 30 ต.ค. มีพื้นที่ 911,787 ไร่ และฤดูนาปรังเริ่มจาก 1 พ.ย. – 30 เม.ย. มีพื้นที่ 591,448 ไร่ จะเห็นว่าพื้นที่ปลูกข้าวฤดูนาปรังนั้นมีน้อยกว่าในฤดูนาปีถึง 320,339 ไร่ อาจจะเนื่องจาก ในช่วง ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม หลายพื้นที่จะมีน้ำหลากท่วม ทำให้เว้นการทำนาในเวลานั้น และในพื้นที่ที่ไม่อยู่ในเขตชลประทานอย่างหนองมะโมงและเนินขามนั้น ยังพบว่ามีการทำนาปรังอยู่บ้างแต่น้อยมาก

ตารางที่ 4 จำแนกการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดชัยนาทตามชนิดของพืช

พื้นที่ เกษตร	เมือง	มโนรมย์	วัดสิงห์	สรรพยา	สรรคบุรี	หันคา	หนองมะ โมง	เนินขาม	รวม
ทั้งหมด (ไร่)	125,713	121,491	143,708	98,484	154,279	271,431	159,679	146,519	1,221,304
ข้าว	104,864	97,040	121,556	88,874	140,239	198,134	104,409	57,671	912,787
พืชไร่	3,751	13,326	17,775	0	1,628	59,130	34,495	84,444	214,549
ไม้ผล	9,627	6,978	2,102	6,144	8,124	9,378	428	916	43,697
ไม้ดอก	85	164	5	167	118	6	0	10	555
พืชผัก	693	1,006	159	1,054	113	141	79	10	3,255
ไม้โตเร็ว	3,181	1,340	5	0	11	2,440	4,857	2,402	14,236
ทุ่งหญ้า	772	1,195	10	600	2	769	11,667	0	15,015
อื่นๆ	2,790	442	2,096	1,645	4,044	1,433	3,744	1,066	17,260

ที่มา :

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท (ข้อมูล กันยายน 2551) ในเอกสารข้อมูลทั่วไปจังหวัดชัยนาทประจำปี 2552

ขนาดและสัดส่วนการถือครองที่ดินแยกตามสิทธิการถือครองที่ดินของจังหวัดชัยนาท

เอกสารสิทธิโฉนดที่ดินของจังหวัดชัยนาทปี 2552 มีจำนวน 204,927 แปลง พื้นที่ 1,168,635 ไร่ เทียบกับเมื่อปี 2549 มีจำนวนแปลง 186,008 แปลง เนื้อที่ 1,138,795 ไร่ ในรายงานของจังหวัดระบุว่า การเพิ่มของโฉนดที่ดินมีอัตราประมาณร้อยละ 5 ต่อปี รายงานของจังหวัดชี้ว่าผลจากนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของรัฐบาลที่แล้วทำให้มีการออกเอกสารสิทธิโฉนดที่ดินเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานที่ดินจังหวัดชัยนาท 2552 ; http://www.chainat.go.th/sub/gov_office/poc/45/45_18.htm) พื้นที่ที่มีเนื้อที่ออกโฉนดมากของจังหวัดคือ อำเภอหันคาและอำเภอสรรคบุรี จำนวนแปลง 39,759 แปลง และ 40,387 แปลง และเนื้อที่ 312,622 ไร่ และ 154,923 ไร่ ตามลำดับ หากเทียบกับเนื้อที่ทั้งอำเภอ การออกโฉนดมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 91.2 และ 86.7 ตามลำดับ

เอกสารสิทธิตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้วของจังหวัดชัยนาท ปี 2552 มีทั้งสิ้น 546 แปลง มีพื้นที่รวม 8,665 ไร่ เอกสารสิทธิประเภทนี้มีมาก่อนการออกกฎหมายที่ดิน พื้นที่ที่ยังมีเอกสารสิทธิประเภทนี้อยู่มากคือที่อำเภอเมืองมีประมาณ 308 แปลง พื้นที่ 5,171 ไร่ และที่อำเภอสรรพยา มี 171 แปลง เนื้อที่ 2,377 ไร่ เอกสารสิทธิตราจองสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้เช่นเดียวกับโฉนดที่ดิน

หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3ก.) ของจังหวัดชัยนาทปี 2552 มีทั้งสิ้น 6,483 แปลงเนื้อที่ 70,465 ไร่พื้นที่ที่ยังมีการออก น.ส.3ก. คืออำเภอหันคา มีจำนวน 4,019 แปลง เนื้อที่ 57,219 ไร่ รายงานของสำนักงานที่ดินจังหวัดชัยนาทระบุว่า ในเขตอำเภอเมือง โนรมย์ และสรรพยา เป็นชุมชนที่เก่าแก่มีการออกโฉนดที่ดินมานานแล้วเกือบเต็มพื้นที่ และอยู่ในเขตจัดรูปที่ดิน ซึ่งมีโฉนดเป็นส่วนมากจึงไม่มีการออก น.ส.3ก. ใน 3 อำเภอนี้ (สำนักงานที่ดินจังหวัดชัยนาท 2552 ใน http://www.chainat.go.th/sub/gov_office/poc/45/45_18.htm)

หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3) ของจังหวัดชัยนาทปี 2552 มีจำนวน 2,174 แปลง เนื้อที่ 26,373 ไร่พื้นที่ที่ยังมีการออก น.ส.3ก. คือที่อำเภอหันคาและอำเภอเมือง จำนวน 2,174 แปลง เนื้อที่ 26,373 ไร่ และ 3,672 แปลงและ 22,134 ไร่ตามลำดับ

ที่ดินราชพัสดุของจังหวัดชัยนาทปี 2552 มี 308 แปลง เนื้อที่ 9,103 ไร่ อำเภอหันคามีที่ดินราชพัสดุมากที่สุดคือ 74 แปลง เนื้อที่ 3,397 ไร่

ที่ดินสาธารณะประโยชน์ของจังหวัดชัยนาทมี 2552 มีจำนวน 511 แปลง เนื้อที่ 28,206 ไร่
อำเภอเมืองมีพื้นที่ดินสาธารณะประโยชน์มากที่สุด คือ 56 แปลง เนื้อที่ 8,895 ไร่
พื้นที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน ประเภทที่ดินของรัฐ ส.ป.ก ชัยนาท มีเนื้อที่ 60,546 ไร่ และมี
พื้นที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินประเภทที่ดินเอกชน มีเนื้อที่ 15,894 ไร่ (รายงานผลการดำเนินงานของ
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชัยนาท 2552)

พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของชัยนาท มีพื้นที่ประมาณ 36,976.75 ไร่ มี 2 แห่งคือ ป่าสงวน
แห่งชาติป่าเขาช่องลม และ ป่าเขาหลัก อยู่ในเขตอำเภอหนองมะโมง และป่าสงวนแห่งชาติป่าเขา
ราวเทียน อยู่ในเขตอำเภอหันคาและอำเภอนีนขาม (เอกสารข้อมูลทั่วไปจังหวัดชัยนาทประจำปี
2552)

กล่าวโดยสรุป เราพบว่าเนื้อที่ ที่มีการออกเอกสารสิทธิ์ทั้งหมด จะสูงกว่าเนื้อที่ที่ระบุไว้ใน
รายงานเนื้อที่ของแต่ละอำเภอในจังหวัดชัยนาท หากนับรวม โฉนดที่ดิน تراจองที่ระบุว่าได้ทำ
ประโยชน์แล้ว หนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส.3ก. หนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส.3
ที่ดินราชพัสดุ ที่ดินสาธารณะประโยชน์ ที่ดินสปก.

พื้นที่อำเภอหันคาจะมีพื้นที่ออกเอกสารสิทธิ์ไปแล้วประมาณ 421,525 ไร่ มากกว่าตัวเลข
เนื้อที่อำเภอตามรายงานของสำนักงานเกษตรจังหวัดประมาณ 78,783.35 ไร่

สัดส่วนการถือครองที่ดินเฉลี่ยของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาท

รายได้และหนี้สินเฉลี่ยของจังหวัดชัยนาท

จำนวนประชากรที่มีอาชีพเกษตรกรของจังหวัดชัยนาทมีประมาณ 146,293 คน หรือร้อยละ
45.44 ของประชากรทั้งหมด และมีครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรประมาณ 48,196 ครัวเรือน หรือร้อยละ
36.07 ของครัวเรือนทั้งหมด มีแรงงานภาคเกษตรของจังหวัดชัยนาทประมาณ 103,381 คน
ด้านรายได้ของครัวเรือน จากการสำรวจของพัฒนาชุมชนปี 2551 รายได้ต่อหัวต่อปีของ
ครัวเรือนในจังหวัดชัยนาทประมาณ 52,352 บาท/คน/ปี รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ประมาณ
4,363บาท/เดือน

ด้านการถือครองที่ดินของครัวเรือน จากข้อมูล กชช.2 ค ในช่วงปี 2551 – 2552 สำรวจใน
505 หมู่บ้าน 63,630 ครัวเรือนของจังหวัดชัยนาท

มีครัวเรือนจำนวน 40,300 ครัวเรือนหรือร้อยละ 63.33 มีที่ดินทำกิน

17,200 ครัวเรือนหรือร้อยละ 27.03 เช่าที่ดินทำกิน

6,130 ครัวเรือนหรือร้อยละ 9.64 ไม่มีที่ดินทำกิน

* ทั้งนี้ไม่ได้ระบุครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินและเช่าที่ดินทำกินเพิ่ม *

เนื้อที่ถือครองเฉลี่ยของครัวเรือนภาคเกษตรจังหวัดชัยนาทเมื่อปี 2549 ประมาณ 34.88 ต่อครัวเรือน เทียบกับเมื่อปี 2548 คือ 34.48 ไร่ต่อครัวเรือน ในรายงานสถานการณ์ความยากจนของจังหวัด ชัยนาทระบุว่าสัดส่วนของครัวเรือนที่สูญเสียกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินทำกินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากตัวเลขผู้มาลงทะเบียนแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดชัยนาท จากจำนวนผู้มาลงทะเบียนทั้งหมด 47,323 ราย หรือประมาณร้อยละ 13.91 ของประชากรทั้งหมด พบว่าจำนวนผู้มาลงทะเบียนเกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำกินมีเป็นอันดับสองรองจากปัญหานี้สินคือประมาณ 20,082 ราย โดยอำเภอสรรคบุรีมีผู้มาลงทะเบียนมากที่สุด 4,595 ราย รองลงมาคือ อำเภอหันคา 4,529 ราย และมีจำนวนคนจนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยอีก 12,303 ราย โดยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากที่สุด 3,049 ราย และอำเภอหันคา 2,300 ราย นอกจากนี้ยังมีรายงานปัญหาเกี่ยวกับการถือครองที่ดินของรัฐใน จังหวัดชัยนาท ระบุจำนวนปัญหา 6 ปัญหา เนื้อที่ 41 ไร่ จากข้อมูลข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า ปัญหา เรื่องที่ดินทำกินไม่ได้ลดความรุนแรงลงแต่อย่างใด

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนครัวเรือนและประชากรของจังหวัดชัยนาทตั้งแต่ปี 2545/46 – 2550/51

ครัวเรือน/ ประชากร	2545/46	2546/47	2547/48	2548/49	2549/50	2550/51
ครัวเรือนรวม	143,714	134,616	134,899	129,229	150,610	133,608
ครัวเรือน เกษตรกร	50,995	50,518	49,354	46,084	46,085	48,196
ประชากร รวม	351,043	307,208	300,388	305,518	295,358	321,963
ประชากรที่ เป็นเกษตรกร	164,834	164,834	164,884	152,532	152,532	146,293

ที่มา : http://www.chainet.go.th/sub/moac/DataLand/moac_cnt_land_21.htm

ภาวะหนี้สินของเกษตรกร

จากข้อมูลของกองทุนฟื้นฟูฯ จังหวัดชัยนาทปี 2552 สถานการณ์หนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาทนั้นจัดอยู่ใน 1 ใน 10 ของจังหวัดภาคกลางที่มีมูลค่าหนี้สินสูงเกินพันล้าน จากตัวเลขเกษตรกร 4366 ราย จำนวนบัญชี 5114 บัญชี มีจำนวนยอดหนี้สินรวมกันประมาณ 1,757,943,960.87 ล้านบาท

จากรายงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนของจังหวัดชัยนาทปี 2552 เกี่ยวกับหนี้นอกระบบ มีจำนวนลูกหนี้ที่เข้าสู่ระบบธนาคาร จำนวน 2,763 ราย มูลค่าหนี้ 231,383,239 ล้านบาท ลูกหนี้ที่ตกลงกับเจ้าหนี้ได้แต่ไม่ประสงค์เข้าสู่ระบบธนาคาร มีจำนวน 1,579 ราย มูลค่าหนี้ 194,494,347.97 ล้านบาท ลูกหนี้ที่ขอลอนเรื่องคืน 5,937 ราย มูลค่าหนี้ 413,674,309.61 ล้านบาท หนี้ที่ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ไม่มาเจรจาหรือไม่สามารถติดต่อเจ้าหนี้ ลูกหนี้ได้ จำนวน 248 ราย มูลค่าหนี้ 21,483,105 ล้านบาท และ หนี้นอกระบบกรณีอื่นๆอีก 1,686 ราย มูลค่าหนี้ 82,589,731.00 ล้านบาท รวมแล้ว จำนวนลูกหนี้ที่ลงทะเบียนไว้ 12,213 ราย มูลค่าหนี้นอกระบบ 943,624,732.58 ล้านบาท

การนำหนี้นอกระบบเข้าสู่ธนาคารพบว่าหนี้นอกระบบที่เข้าสู่ธนาคารเป็นหนี้ภาคการเกษตรมากที่สุด เข้าสู่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส) จำนวน 1,706 ราย มูลค่าหนี้ 13,8334,808 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 61.74 ของมูลค่าหนี้ทั้งหมด

ตารางที่ 6 แสดงหนี้ในระบบจากรายงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน จังหวัดชัยนาท

หนี้ในระบบ	ราย	มูลหนี้ / ล้านบาท
ลูกหนี้เข้าสู่ระบบธนาคาร	2,763	231,383,239
ลูกหนี้ที่ตกลงกับเจ้าหนี้ได้แต่ไม่ประสงค์เข้าสู่ระบบธนาคาร	1,579	194,494,347.97
ลูกหนี้ที่ขอลอเรื่องคืน	5,937	413,674,309.61
ลูกหนี้ไม่เจรจา / เจ้าหนี้ไม่เจรจา / ไม่สามารถติดต่อเจ้าหนี้ / ลูกหนี้ได้	1,686	82,589,731.00
รวม	12,213	943,624,732.58

บุคคลและนิติบุคคลที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ในจังหวัดชัยนาท

ข้อมูลจากสำนักงานที่ดินจังหวัดชัยนาท พบว่ามีการถือครองที่ดินระดับบุคคลและนิติบุคคลเกิน 100 ไร่จำนวน 9 ราย เนื้อที่ถือครองรวม 5,661 ไร่ 3 งาน 73 ตารางวา จำแนกเป็นกลุ่มทุนนักการเมือง เจ้าของโรงสีข้าว และนายทุนเงินกู้ของจังหวัด ส่วนนิติบุคคล เป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านการปลูกไม้เศรษฐกิจและบริษัทด้านอสังหาริมทรัพย์ แต่ไม่พบข้อมูลการถือครองที่ดินมากกว่า 100 ไร่ในนิติบุคคลที่เป็นบริษัทธุรกิจการเกษตรรายใหญ่ในจังหวัด

เมื่อเปรียบเทียบกับสำมะโนการเกษตรในปี 2546 มีรายงานการถือครองที่ดินจากกลุ่มตัวอย่าง 35,101 ราย มีจำนวนรายที่ถือครองตั้งแต่ 140 ไร่ขึ้นไป จำนวน 252 ราย เนื้อที่ถือครอง 56,719 ไร่ แสดงให้เห็นว่ายังมีบุคคลอีกมากที่ถือครองที่ดินเกิน 100 ไร่ และไม่มีรายงานนิติบุคคลที่ถือครองตั้งแต่ 140 ไร่ขึ้นไป ในกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจ

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนบุคคลและนิติบุคคลที่ถือครองที่ดินมากกว่า 100 ไร่ของจังหวัดชัยนาท

บุคคล / นิติบุคคล	เนื้อที่ถือครอง (ไร่ – งาน – ตารางวา)
บริษัทเอเชียอัลฟากรีน จำกัด	2,528 – 3 – 27
บริษัทนิคาแลนด์ จำกัด	622 – 3 – 34
รตอ.นนท์ สวัสดิ์รุ่งทอง	898 – 2 – 51
นางธารรัตน์ เหลืองอร่ามวิฑูร	489 – 0 – 22
นายณรงค์ พัวพานิช	423 – 1 – 41
นายมณฑิร สงฆ์ประชาฯ	242 – 3 – 43
นายบรรหาร ศิลปอาชา	118 – 2 – 49
นายเลียง กำเนิดมี	137 – 3 – 6
นายสวิต เพชรช้อย	200 – 0 – 0
รวม	5,661 – 2 – 73

การเปลี่ยนมือที่ดินตั้งแต่ปี 2548 – 2551

สถิติปริมาณงานจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์จังหวัดชัยนาทในปี 2548 ข้อมูลจากหน่วยงานที่ดินจังหวัด พบว่ามีจำนวน 17,899 ราย ปี 2549 จำนวน 17,104 ราย ปี 2550 จำนวน 13,356 ราย ปี 2551 จำนวน 15,691 ราย ปริมาณงานจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในปี 2548 สูงกว่าปีอื่นๆ เนื่องจากในปีนั้นรัฐบาลยุคนั้นได้ดำเนินนโยบายแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนสนับสนุนให้สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อให้แก่ประชาชน จึงทำให้มีการเปลี่ยนมือที่ดินเพิ่มขึ้น รายงานผลการดำเนินงานแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนของจังหวัดชัยนาทในระหว่างปี 2547 – 2548 พบว่ามีจำนวนแปลงที่ดินเข้าร่วมโครงการจำนวน 7,148 แปลง โครงการนี้ถูกตั้งข้อสังเกตว่าไม่เป็นประโยชน์กับเกษตรกร และไม่ได้แก้ปัญหาคะจุกตัวของที่ดิน อีกทั้งทำให้เกษตรกรมีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้น โครงการนี้ถูกยกเลิกไปเมื่อปี 2550 ในรัฐบาลชุดใหม่ การซื้อขายเปลี่ยนมือที่ดินของชัยนาทยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ข้อมูลการจัดเก็บภาษีของสำนักงานที่ดําเภอในปี 2550 มีมูลค่าประมาณ 126,495,876 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นในปี 2551 มูลค่า 165,756,120 ล้านบาท

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สุราษฎร์ธานีแบ่งการปกครองออกเป็น 19 อำเภอ 131 ตำบล 1,066 หมู่บ้าน (17 มีนาคม 2551) มีประชากร 972,960 คน ชาย 482,174 คน หญิง 490,786 คน รายได้ต่อหัวประชากร เมื่อปี 2549 เท่ากับ 114,753 บาท แยกเป็นรายได้ภาคเกษตรกรรมจำนวน 42,091 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้จากสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน ประมง ผลไม้ คิดเป็นร้อยละ 37.62 ของรายได้ทั้งหมด และรายได้นอกภาคเกษตรจำนวน 69,818 ล้านบาท เป็นรายได้จากการอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมาคือค้าส่งค้าปลีก และธุรกิจบริการการท่องเที่ยวและโรงแรม คิดเป็นร้อยละ 62.38 ของรายได้ทั้งหมด

พื้นที่ส่วนใหญ่ของสุราษฎร์ธานีเป็นภูเขาถึงร้อยละ 49 มีเทือกเขาสูงทอดยาวตามแนวเหนือ – ใต้ ด้วยลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ทำให้เกิดลุ่มน้ำน้อยใหญ่รวม 14 ลุ่มน้ำ มีลุ่มน้ำที่สำคัญ เช่น ลุ่มน้ำตาปี ลุ่มน้ำพุมดวง ลุ่มน้ำท่าทอง ลุ่มน้ำท่ากระจาย ลุ่มน้ำไชยา เป็นต้น ด้วยลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้เองส่งผลให้สุราษฎร์ธานี มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะแม่น้ำสำคัญสองสาย คือ ตาปี และพุมดวง

พื้นที่ทั้งหมด 8,174,758.61 ไร่ของสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 3,643,588 ไร่ โดยพื้นที่บางส่วนทับซ้อนกับอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่เตรียมจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ที่ราชพัสดุ พื้นที่ส่งมอบให้สปก. ทำให้มีพื้นที่ป่าที่ยังคงเหลืออยู่ 1,015,002.74 ไร่ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ 6 แห่ง เนื้อที่ 1,452,578.50 ไร่ พื้นที่เตรียมจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง เนื้อที่รวม 41,311 ไร่ รวมเนื้อที่ทั้งหมด 3,703,850.24 ไร่

ข้อมูลปี 2548 พบว่าสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่ป่าเหลือเพียงร้อยละ 28.66 หรือ 2,345,541 ไร่ จากเดิมที่พื้นที่ป่าถึงร้อยละ 44.82 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด

สุราษฎร์ฯ แบ่งการปกครองออกเป็น 19 อำเภอ 131 ตำบล 1,066 หมู่บ้าน มีพื้นที่ฐานทางเศรษฐกิจที่เน้นการทำเกษตรกรรม มูลค่าของผลิตภัณฑ์ภายในจังหวัดประมาณร้อยละ 36.67 เป็นมูลค่าทางด้านการเกษตรประมาณ 42,091 ล้านบาท

ภาคการเกษตร

- ยางพารา สุราษฎร์ฯ มีพื้นที่ปลูกยางพาราประมาณ 2 ล้านไร่ มีผลผลิตรวม 631,113 ตัน มูลค่ารวม 44,697 ล้านบาท ถือว่าสุราษฎร์ฯ เป็นพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดของประเทศ พื้นที่เพาะปลูกในปี 2549 ประมาณ สองล้านไร่

- ปาล์มน้ำมัน มีพื้นที่เพาะปลูก 762,534 ไร่ มีผลผลิตรวม 1,726,864 ตัน มูลค่า 4,179 ล้านบาท ในปี 2549 ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 762,534 ไร่ มากเป็นอันดับที่ 2 รองจากจังหวัดกระบี่

สภาพการถือครองที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สุราษฎร์ธานีถือเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ 6 ของประเทศไทย และใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของภาคใต้ มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรรวม 2,721,645 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.28 ของเนื้อที่จังหวัด เนื้อที่นอกการเกษตร 2,987,211 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.54 ของเนื้อที่จังหวัด ข้อมูลการประเมินของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า สุราษฎร์ฯ มีพื้นที่เหมาะสมกับการเกษตร จำนวน 4,709,298 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 57 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด ในจำนวนนี้แบ่งออกเป็นเหมาะสมปานกลาง จำนวน 4,056,665 ไร่ เหมาะสมเล็กน้อยจำนวน 652,633 ไร่ พื้นที่ทิ้งร้างไม่ทำประโยชน์ พื้นที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ และที่ลุ่ม 398,500 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8 ของพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรทั้งหมดของจังหวัด (ปี 2550-2551)

ในขณะที่ข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ณ เดือนธันวาคม 2551 พบว่า มีพื้นที่ทางการเกษตรของจังหวัดจำนวน 4,863,085 ไร่ โดยจะเห็นได้ว่าการใช้พื้นที่ทำการเกษตรมากกว่าพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 59.4 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด และพบว่ามีพื้นที่รกร้างว่างเปล่า จำนวน 1,651,358 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35 ของพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรของจังหวัดซึ่งหากแยกตามสัดส่วนพืชที่ปลูกพบว่า มีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นเศรษฐกิจมากที่สุด ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว กาแฟ จำนวน 4,035,908 ไร่ หรือ ร้อยละ 82.99 เป็นพื้นที่ ทำนาปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ 222,646 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 4.57 และเป็นพื้นที่ การเกษตรอื่นๆ 356,248 ไร่ หรือ ร้อยละ 7.32

สำหรับอำเภอที่มีพื้นที่ทางการเกษตรรวมมากที่สุด คือ อำเภอพุนพิน มีพื้นที่การเกษตร 523,954 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอพระแสง มีพื้นที่การเกษตร 502,981 ไร่ อำเภอไชยา มีพื้นที่ทำการเกษตร 471,029 ไร่ และอำเภอท่าชนะมีพื้นที่ทำการเกษตร 456,662 ไร่ ตามลำดับ สำหรับพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ และเป็นเส้นเลือดใหญ่ของการเกษตรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยยางพารามีพื้นที่ปลูก 2,984,661 ไร่ หรือร้อยละ 61.37 ของพื้นที่

ทำการเกษตรทั้งหมด ส่วนป่าล้มน้ำมัน มีพื้นที่ปลูก 828,409 ไร่ หรือร้อยละ 17.03 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด

ตารางที่ 8 แสดงสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินและพื้นที่กร้างว่างเปล่า

อำเภอ	ที่นา	ไม้ผล	ไม้ยืนต้น	พืชไร่	พืชผัก	ไม้ดอกไม้ประดับ	ทำเกษตรอื่นๆ	รวมพื้นที่ทำเกษตร	พื้นที่กรกร้างว่างเปล่า
เมือง	150	26,318	88,903	500	641	3	6,940	123,455	26,097
กาญจนดิษฐ์	765	8,406	229,831	4,611	6,822	8	51,054	301,497	5,923
คอนสัก	100	3,675	176,025	971	2,810	25	11,420	194,368	9,531
เกาะสมุย	-	18,615	85,769	166	103	7	4,425	109,085	288
เกาะพะงัน	-	723	68,501	52	25	-	-	69,301	355
ไชยา	6,492	7,572	417,604	626	229	-	38,509	471,029	156,867
ท่าชนะ	1,143	8,862	397,609	22	69	4	48,953	456,662	259,484
คีรีรัฐนิคม	401	6,764	135,311	1,052	3,029	-	46,317	220,316	4,560
บ้านตาขุน	-	4,397	57,910	-	424	-	7,588	70,319	1,213
พนม	-	9,385	173,948	-	1,168	15	10,379	200,931	525,189
ท่าฉาง	6,743	1,554	330,038	401	212	-	32,600	371,548	353,718
บ้านนาสาร	-	32,386	132,951	95	50	-	16,715	357,350	115,453
บ้านนาเดิม	-	6,025	91,447	135	25	-	-	97,635	5,646
เคียนซา	-	6,827	311,850	549	72	3	4,322	323,623	6,126
เวียงสระ	-	12,788	137,833	425	136	-	4,263	155,445	41,546
พระแสง	-	4,447	492,809	-	-	-	5,725	502,981	52,704
พุนพิน	2,970	9,892	462,583	2,488	1,556	69	44,396	523,954	22,111
ชัยบุรี	-	677	166,811	200	40	-	22,642	190,360	64,547
วิภาวดี	-	4,461	118,486	-	280	-	-	123,227	-
รวม	18,764	173,764	414,2071	12,293	17,691	134	356,248	4,863,085	1,651,358

ที่มา : ข้อมูลตามโครงการพัฒนาศูนย์ข้อมูลกลาง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี, ธันวาคม 2551

สัดส่วนการถือครองที่ดินแยกตามสิทธิการถือครองที่ดิน

เอกสารสิทธิที่ดิน

จำนวนเอกสารสิทธิซึ่งของสำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีออกให้ทั้งจังหวัดมีจำนวน 4 ประเภท ได้แก่ โฉนดที่ดิน , นส.3, นส.3 ก. ใบจอง และ สค.1 ทั้งนี้ไม่รวมภท.5 หรือเอกสารการเสียดำรงที่อยู่กับทางอบต. จำนวน 519,534 แปลง รวมเนื้อที่ 2,399,290 – 0 66.4 ไร่ (ยกเว้น เกาะสมุย เกาะพะงัน) แยกออกเป็น

1) โฉนดที่ดิน 332,111 แปลง	เนื้อที่ 1,280,873-3-01.3 ไร่
2) นส.3 42,210 แปลง	เนื้อที่ 193,684-1-55.3 ไร่
3) นส.3 ก 119,276 แปลง	เนื้อที่ 826,277-0-82.8 ไร่
4) ใบจอง 563 แปลง	เนื้อที่ 7,052 -0-72 ไร่
5) สค.1 25374 แปลง	เนื้อที่ 91,399-2-55 ไร่

สัดส่วนของเอกสารสิทธิในรูปแบบโฉนดที่ดิน มีเนื้อที่มากที่สุดร้อยละ 53 รองลงมาคือ นส.3 ก. มีเนื้อที่ร้อยละ 34 อันดับสาม คือ นส.3 มีเนื้อที่ร้อยละ 8 ของเนื้อที่ได้รับเอกสารสิทธิของจังหวัด

ที่ดินสาธารณะประโยชน์

-มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) 1,001 แปลง เนื้อที่ 102-598-1-91.6 ไร่

-ไม่มี นสล. 225 แปลงเนื้อที่ 572,433-3-84.9 ไร่

ที่ดินราชพัสดุ

จำนวน 1,016 แปลง เนื้อที่ 1,009,935-5-94.02 ไร่ แบ่งออกเป็นส่วนราชการใช้ประโยชน์ 1,011

ราย เป็นที่ดิน เนื้อที่ 989,106-2-84.2 ไร่ เป็นอาคาร 7,790 หลัง และจัดให้ราษฎรเช่า จำนวน 4,834

ราย เนื้อที่ 20,829-3-09.8 ไร่ เป็นอาคารให้เช่า 458 หลัง

ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก.)

ตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา ที่รัฐบาลมีนโยบายกระจายการถือครองที่ดินให้แก่เกษตรกร โดย

สำนักงานปฏิรูปที่ดิน จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้รับมอบพื้นที่ จากหน่วยงานต่างๆ

(ที่สาธารณประโยชน์,พื้นที่ป่าไม้) รวม 1,904,694.25 ไร่ โดย ประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน 2,416,312 ไร่ และมีการมอบ สปก.4-01 ให้แก่เกษตรกรไปแล้ว 56,105 ราย 74,868 แปลง เป็นพื้นที่ 1,018,258.99 ไร่ โดยเฉลี่ย เกษตรกร จะได้รับพื้นที่ สปก.4- 01 คนละประมาณ 18 ไร่

การถือครองที่ดินของเกษตรกร

ประชากร ที่เป็นเกษตรกรในสุราษฎร์ฯ มี 373,281 คน คิดเป็นร้อยละ 46.19 ของประชากรจังหวัด (โครงการพัฒนาศูนย์ข้อมูลกลาง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ณ เดือน ธันวาคม 2551)

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 8 สุราษฎร์ธานี ในปี 2549 ระบุว่า พื้นที่ถือครองของ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 2,721,645 ไร่ ถือครองโดยครัวเรือนการเกษตร 105,076 ครัวเรือน คิดเป็น สัดส่วนเพียงร้อยละ 3.86 ของเนื้อที่ซึ่งสามารถถือครองได้ทั้งจังหวัด โดยมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย ครัวเรือนละ 25.90 ไร่

การให้สิทธิเอกชนเช่าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

ข้อมูลจากสำนักงานป่าไม้จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2552 มีผู้เช่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 43 ราย ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 9 แห่ง ได้แก่ป่าสงวนแห่งชาติป่า บางเบาและป่าคลองเขียด, ป่าย่านยาว เขาวงและป่ากระซุม,ป่าบ้านหมากและป่าปากพัง,ป่าไสท่อน และป่าคลองโชน,ป่าทุ่งรังควนเสียด บกไก่อไฟและคลองกงซัง,ป่าเขาพลู,ป่าท่าชนะ,ป่าชัยคราม – วัดประคู้แปลง 1 และ ป่าชัยคราม – วัดประคู้ แปลง 2 เป็นจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 126,753 ไร่ 3 งาน 5 ตารางวา ซึ่งการขอเช่าพื้นที่ป่าแบ่งตามการใช้ประโยชน์ที่ดินแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1.ขอใช้เพื่อการปลูกปาล์มน้ำมัน

เป็นบริษัทเอกชนเช่าพื้นที่ป่าปลูกปาล์มน้ำมัน 13 ราย เอกชนรายย่อยปลูกปาล์มน้ำมัน 7 ราย รวมพื้นที่ทั้งหมด 125,327 ไร่ 2 งาน 28 ตารางวา

2.ขอใช้เพื่อการปลูกยางพารา เป็นเอกชนรายย่อย 15 ราย รวมพื้นที่ทั้งหมด 1,018 ไร่ 3 งาน 34 ตารางวา

3.ขอใช้เพื่อการทำเหมืองแร่ เป็นบริษัทเอกชน 2 ราย เอกชนรายย่อย 1 ราย รวมพื้นที่ทั้งหมด 407 ไร่ 1 งาน 43 ตารางวา

นอกจากนี้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานียังมีที่ดินบริเวณบ่อถ่านศิลา ที่ถูกสงวนไว้ตามกระแสพระบรมราชโองการของรัชกาลที่ 6 เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2459 ให้กระทรวงเกษตรธิการสงวนไว้เป็นที่หลวงพิเศษในอำเภอเคียนซา จ.สุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ 900,000 ไร่ ปัจจุบันอยู่ในอำเภอกีรีรัฐนิคม อำเภอเคียนซา อำเภอพุนพิน อำเภอพระแสง จ.สุราษฎร์ธานี กระทรวงเกษตรได้ประกาศกระทรวงกำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พ.ศ.2481 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติพ.ศ.2507 ในที่ราชพัสดุ จำนวน 3 ป่า ได้แก่

- ป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองเหยียน มีเนื้อที่ 178,125 ไร่ อยู่ในพื้นที่ตำบลอปีน อำเภอพระแสง และตำบลพ่วงพรหมนคร อำเภอบ้านนาสาร (ปัจจุบันเป็นอำเภอเคียนซา) กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดเช่า 1 ราย เนื้อที่ 20,000 ไร่
- ป่าสงวนแห่งชาติป่าบางเบาและคลองเขียด มีเนื้อที่ 175,837 ไร่ อยู่ในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงขร ตำบลย่านยาว อำเภอกีรีรัฐนิคม และตำบลบางมะเดื่อ ตำบลท่าโรงช้าง อำเภอพุนพิน กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้บริษัทเอกชนเช่า 3 ราย เนื้อที่ 41,870 ไร่ และให้ส่วนราชการเข้าใช้พื้นที่ จำนวน 1 ราย เนื้อที่ 20 ไร่
- ป่าสงวนแห่งชาติป่าย่านยาว ป่าเขาวง และป่ากระชม มีเนื้อที่ 630,000 ไร่ อยู่ในพื้นที่ตำบลเขาวง อ.บ้านตาขุน ตำบลย่านยาว ตำบลถ้ำสิงขร อำเภอกีรีรัฐนิคม ตำบลเคียนซา ตำบลพ่วงพรหมนคร อำเภอเคียนซา และตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จ.สุราษฎร์ธานี กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้บริษัทเอกชนเช่าพื้นที่ 1 ราย จำนวน 10,600 ไร่ อนุญาตให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์ 7 ราย เนื้อที่ 641 ไร่ 1 งาน 50 ตารางวา

ในปี 2534 ทางกรมธนารักษ์ได้ตรวจสอบพื้นที่พบว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวได้ซ้อนทับกับที่ราชพัสดุ (บ่อถ่านศิลา) ซึ่งเป็นที่หวงห้ามมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ทางกรมธนารักษ์จึงได้ดำเนินการเรียกพื้นที่ดังกล่าวคืนจากกรมป่าไม้ ซึ่งมีบริษัทเอกชนขอเช่าพื้นที่ดังกล่าว และได้หมดสัญญาเช่าไปแล้ว ต้องขอต่อสัญญาเช่ากับกรมธนารักษ์ในอัตราไร่ละ 200 บาท เจื่อนใจการให้เช่าพื้นที่ป่า

ในการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นไปตามความในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ 2507 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าสงวน

แห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2538 “อธิบดีกรมป่าไม้โดยการอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ดังต่อไปนี้.....” มีอัตราค่าเช่าไร่ละ 20 บาท

สำหรับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ได้รับการอนุญาตในการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังนี้

1. ต้องไม่ทำการหรือยินยอมให้ตัวแทน คนงาน หรือลูกจ้างกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่า ไม้หรือของป่า นอกพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต บริเวณพื้นที่ติดต่อกัน
2. ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ หรือกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ตลอดจนกฎกระทรวง ข้อกำหนด ระเบียบ ข้อบังคับ หรือเงื่อนไข ซึ่งออกตามกฎหมายดังกล่าวทั้งที่ใช้อยู่ในขณะนี้และที่จะประกาศใช้บังคับต่อไป ซึ่งทางราชการได้แจ้งให้ทราบเพื่อปฏิบัติแล้ว
3. ต้องจัดทำป้ายถาวรที่มีขนาดโตไม่น้อยกว่า 60 x120 เซนติเมตร ติดไว้ใกล้เส้นทาง ณ จุดที่ผ่านเข้าพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้เห็นได้ชัดเจน โดยระบุข้อความไว้ที่ป้ายว่า”.....ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่แห่งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้แล้ว” ให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 180 วัน นับจากวันที่ได้รับหนังสืออนุญาต หากผู้รับอนุญาตไม่จัดทำป้าย ให้เรียกปรับผู้รับอนุญาตเป็นจำนวนเงิน 2,000 บาท และอีกวันละ 100 บาท นับตั้งแต่วันที่จังหวัดแจ้งให้ผู้รับอนุญาตทราบ จนกว่าจะทำเสร็จ
4. ต้องจัดทำหลักเขต หรือเครื่องหมายหรือปลูกต้นไม้ชนิดเดียวกันเป็นการแสดงแนวเขตพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตไว้ทุกด้านให้เห็นได้อย่างชัดเจน ให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 180 วัน นับจากวันที่ได้รับหนังสืออนุญาต หากผู้รับอนุญาตไม่จัดทำ ให้เรียกปรับผู้รับอนุญาตเป็นจำนวนเงิน 2,000 บาท และอีกวันละ 100 บาท นับตั้งแต่วันที่จังหวัดแจ้งให้ผู้รับอนุญาตทราบ จนกว่าจะทำเสร็จ
5. ต้องใช้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเพื่อกิจการและโครงการที่ขออนุญาตเท่านั้น จะนำไปใช้ในกิจการอื่นมิได้
6. ต้องยินยอมให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขการอนุญาตในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตได้ตลอดเวลา ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก และผู้รับอนุญาตจะต้องเป็นผู้นำตรวจ หากผู้รับอนุญาตไม่สามารถนำพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบด้วยตนเองได้

ต้องมอบอำนาจเป็นหนังสือให้ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้ดำเนินการแทน โดยผู้รับอนุญาตหรือผู้รับมอบอำนาจจะต้องอำนวยความสะดวกตามควรแก่กรณี และให้ปฏิบัติตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้สั่งเป็นหนังสือให้ปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

7. ต้องคอยสอดส่องตรวจตราระมัดระวังมิให้มีการบุกรุกแผ้วถางป่าในพื้นที่ที่ได้รับ

อนุญาตและบริเวณติดต่อกลัเคียง ถ้ามีการกระทำอันเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ หรือกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ผู้รับอนุญาตต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่แห่งท้องที่ทราบทันที หากพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่ามี ความเสียหายเกิดขึ้น โดยที่ผู้รับอนุญาตควรจะทราบ แต่ ละเลยมิได้แจ้งให้ทราบ ผู้รับอนุญาตจะต้องรับผิดชอบด้วย

8. ต้องดำเนินการเอง ในกรณีที่ทำเป็นอามอบหมายให้ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้ดำเนินการแทนได้ แต่ถ้าเกิดความเสียหายใดๆ ขึ้น ผู้รับอนุญาตต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งสิ้น

9. ต้องทำการปลูกต้นไม้ชนิดใดมีค่าในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตที่พอจะปลูกได้ ในอัตรา

จำนวน 2 ต้นต่อหนึ่งไร่ หรือในอัตราร้อยละ 10 ของจำนวนเนื้อที่ที่ได้รับอนุญาต และต้องดูแล บำรุงรักษาให้เจริญเติบโตอย่างดี ทั้งนี้ ต้นไม้ที่ปลูกจะเป็นของรัฐ

ถ้าผู้รับอนุญาตไม่สามารถทำการปลูกต้นไม้และบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกตามวรรคก่อนได้ ให้ผู้รับ อนุญาตทำหนังสือชี้แจงเหตุผลความจำเป็นและมอบเงินค่าปลูกป่าตามอัตราที่กรมป่าไม้กำหนดให้ ป่าไม้เขตท้องที่ เพื่อให้กรมป่าไม้สั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการปลูกให้ หรือพิจารณาสั่งเป็นอย่างอื่น แทน

10. ต้องป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าความเดือดร้อนรำคาญ หรือความเสียหายทางสุขอนามัย และทรัพย์สินของประชาชนส่วนรวม อันเกิดจากการใช้พื้นที่เพื่อดำเนินกิจการของผู้รับอนุญาต

11. หากผู้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้จนเกิดความเสียหายขึ้น หรือเมื่อได้ มีการเรียกปรับผู้รับอนุญาตตามเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้รับอนุญาตยังไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตาม เงื่อนไขอีก อธิบดีกรมป่าไม้อาจสั่งพักใช้หนังสืออนุญาตมีกำหนดไม่เกินหกสิบวัน นับจากวันที่ ออกคำสั่ง แล้วรายงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อพิจารณาสั่งเพิกถอนหนังสือ อนุญาตเสียก็ได้ โดยผู้รับอนุญาตจะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในกรณีใดๆ มิได้

12. ผู้รับอนุญาตได้รับทราบและยินดีที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นโดยเคร่งครัด ทุกประการ หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ผู้รับอนุญาตยินยอมให้ทางราชการสั่งพักใช้หนังสืออนุญาต

หรือเพิกถอนหนังสืออนุญาตได้ โดยผู้รับอนุญาตจะไม่เรียกร้องค่าเสียหายในกรณีใดๆ จากทางราชการทั้งทางแพ่งและอาญา

13. เงื่อนไขอื่น (ถ้ามี)

หมายเหตุ ในกรณีที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นรายใหญ่ ให้ผู้รับอนุญาตปฏิบัติตามเงื่อนไขเพิ่มเติมอีก 1 ข้อ ดังนี้ คือ “ในกรณีที่ภายหลังได้พบแร่หรือทรัพยากรอื่นที่รัฐเห็นว่าจำเป็นต้องทำออกอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตนั้น ทางราชการขอสงวนสิทธิ์ที่จะนำแร่หรือทรัพยากรนั้นออกมาใช้เพื่อประโยชน์ของรัฐได้”

ในระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2539 หมวด 1 การขออนุญาต ข้อ 6 ได้กำหนดไว้ว่า

“ในกรณีผู้ขออนุญาตเป็นนิติบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ นิติบุคคลนั้นต้องจดทะเบียนในประเทศไทยและผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนของนิติบุคคลนั้น ต้องมีสัญชาติไทยเกินสองในสามของจำนวนผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน และต้องถือหุ้นเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นทั้งหมด

ในกรณีผู้ขออนุญาตเป็นบุคคลธรรมดา ต้องมีสัญชาติไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว ”

บุคคลและนิติบุคคลที่ถือครองที่ดินในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จาก ข้อมูล 3 แหล่ง ที่สามารถเข้าถึงได้ คือ จำนวนผู้แจ้งเสียภาษีและจำนวนเนื้อที่ถือครองที่ดิน โดย องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้อย อ.ชัยบุรี และ องค์การบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์ อ.พระแสง จ.สุราษฎร์ธานี และบัญชีแสดงบัญชีทรัพย์สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ยื่นกับ ปปช. เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2551 พบว่า มีบุคคลที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่เกินกว่า 100 ไร่ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 9 ราย รวมเนื้อที่ถือครองทั้งหมด 2,482 ไร่

ตารางที่ 9 แสดงบุคคลที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับ	บุคคล	ที่ตั้งของที่ดิน	เนื้อที่ถือครอง/ ไร่
1	1.นายสุเทพ เทือกสุบรรณ	ต.ท่าสะท้อน ต.พุนพิน ต.ท่าโรงช้าง อ.พุนพิน ,ต. มะขามเตี้ย อ.เมือง	950
2	นายรีน เพชรบ้านนา	หมู่ 6 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี	151
3	นางสุปรีญา สุกกร	หมู่ 1 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี	390
4	นายสมคิด ไทยอำมาตย์	หมู่ที่ 8 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี	240
5	นายชงชัย เดชพริก	หมู่ที่ 8 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี	119
6	นายสมโชค ฤทธิรงค์	หมู่ที่ 7 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี	216
7	นายอุเทน ประทุมรัตน์	หมู่ที่ 7 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี	145
8	นายวิโรจน์ นนทเพชร	หมู่ที่ 6 ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง	131
9	นางเพื่อน สิทธิธา	หมู่ที่ 1 ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง	140
รวม 9 ราย			2482

รายละเอียดการถือครองที่ดินในแต่ละรายและบุคคลเพิ่มเติม

1. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ถือครองที่ดิน น.ส.3 ก., น.ส.3 และ น.ส.4 จ ในเขตต.ท่าสะท้อ ต.พุนพิน ต.ท่าโรงช้าง อ.พุนพิน .ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง สุราษฎร์ธานี จำนวน 50 แปลง เนื้อที่รวม 950 ไร่ รวมมูลค่าที่ดิน 79.4 ล้านบาท

นอกเหนือจากการถือครองที่ดินในนามส่วนตัวแล้ว นายสุเทพยังถือครองที่ดินในนามนิติบุคคลที่รู้จักกันดีว่าเป็นบริษัทของครอบครัว คือ บริษัทศรีสุบรรณฟาร์ม จำกัด โดยบริษัทได้ซื้อที่ดินมาจากการประมูลของกรมบังคับคดี จำนวน 2,000 ไร่ ในพื้นที่บ้านหัก อ.คีรีรัฐนิคม สุราษฎร์ธานี จนกระทั่งปี 2551 ที่ดินแปลงนี้ได้ถูกร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง สมัยที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย สั่งให้กรมที่ดินตรวจสอบ โดยพบว่าเป็นที่สาธารณะประโยชน์ ไม่สามารถนำมาออกเป็นเอกสารสิทธิได้

2. นายรีน เพชรบ้านนา ถือครองที่ดิน น.ส.3 ในเขตหมู่ 6 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี สุราษฎร์ธานี จำนวน 4 แปลง เนื้อที่ 151 ไร่ 1 งาน 52 ตารางวา ปลุกสวนยางพารา และสวนปาล์มน้ำมัน

3. นางสุปรียา ศุภกร ถือครองโฉนดที่ดิน ในเขตหมู่ 1 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี สุราษฎร์ธานี จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 390 ไร่ ปลุกสวนปาล์มน้ำมัน

4. นายสมคิด ไทยอำมาตย์ ถือครองที่ดิน ภบท.5 ในเขตหมู่ที่ 8 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี สุราษฎร์ธานี จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 240 ไร่ ปลุกปาล์มน้ำมัน และยางพารา

5. นายธงชัย เดชพริก ถือครองที่ดิน ภบท.5 และสปก. ในเขตหมู่ที่ 8 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี สุราษฎร์ธานี จำนวน 3 แปลง เนื้อที่ 119 ไร่ ปลุกยางพารา

6. นายสมโชค ฤทธิรงค์ ถือครองที่ดิน ภบท.5 ในเขตหมู่ที่ 7 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี สุราษฎร์ธานี จำนวน 3 แปลง เนื้อที่ 216 ไร่ ไม่ได้ระบุการทำประโยชน์

7. นายอุเทน ประทุมรัตน์ ถือครองที่ดิน ภบท.5 ในเขตหมู่ที่ 7ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี สุราษฎร์ธานี จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 145 ไร่ ทำสวนปาล์มและที่อยู่อาศัย

8. นายวิโรจน์ นนทเพชร ถือครองที่ดิน ในเขตหมู่ที่ 6 ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง สุราษฎร์ธานี จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 131 ไร่ ไม่ได้ระบุการทำประโยชน์

9. นางเดือน ลิขธา ถือครองที่ดิน ในเขตหมู่ที่ 1 ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง สุราษฎร์ธานี จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 140 ไร่ ไม่ได้ระบุการทำประโยชน์

จากตารางและข้อมูลการถือครองที่ดินรายบุคคลจำนวน 9 ราย จะพบว่า ที่ดินจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นของเกษตรกรผู้ปลูกสวนปาล์มและยางพารา จำนวน 8 ราย และนักการเมืองระดับชาติ 1 ราย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ศึกษาไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลสารบบที่ดินของสำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ อย่างไรก็ตามได้มองเห็นว่าทางการเข้าถึงข้อมูลการถือครองที่ดินในระดับตำบลก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่น่าสนใจ แต่อาจจะต้องใช้ระยะเวลาและทรัพยากรที่มากขึ้น

นิติบุคคลที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่

บริษัท และนิติบุคคล ที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่เป็นบริษัทอุตสาหกรรมเกษตร โดยเฉพาะพืชปาล์มน้ำมัน และยางพารา ในงานศึกษาชิ้นนี้ได้มุ่งเน้นเจาะลึกไปที่นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจด้านปาล์มน้ำมันเป็นหลัก เพื่อสะท้อนและเชื่อมโยงให้เห็นถึงโครงสร้าง กลไกที่ไม่เป็นธรรม และปัญหาการกระจุกตัวของที่ดิน

โดยลักษณะการถือครองและการได้มาซึ่งที่ดินของบริษัทและนิติบุคคลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ การซื้อสิทธิต่อจากผู้อื่น การยื่นขอเอกสารสิทธิเอง การเช่าสิทธิการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของรัฐ และการเข้าทำประโยชน์โดยไม่ได้อนุญาต เป็นต้น อนึ่งกระบวนการดังกล่าวได้นำมาซึ่งปัญหา ข้อพิพาท และข้อร้องเรียนในระดับพื้นที่ต่างๆตามมามากมาย

1. บริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มจำกัด (มหาชน)

บริษัท สหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด เป็นบริษัทเอกชนซึ่งมีพื้นที่สวนปาล์มน้ำมันที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เนื้อที่ปลูกปาล์มรวม 44,440 ไร่ ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีและกระบี่ เป็นบริษัทจดทะเบียนและก่อตั้งในประเทศไทย ปัจจุบันมีนายทุนชาวสิงคโปร์ คือ นายวัง ต้าเฉียง เป็นประธานกรรมการบริษัท ซึ่งเข้าดำรงตำแหน่งในปี 2552 และมีนายวัง ชาง ยิง (บุตรชาย) เป็นกรรมการบริหารบริษัท บริษัทสหอุตสาหกรรมฯ มีบริษัท ลำสูง(ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทแม่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ร้อยละ 69.96 ในขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจร่วมกัน โดยบริษัทลำสูง เป็นลูกค้ารายใหญ่รายเดียวที่รับซื้อสินค้าวัตถุดิบของบริษัทถึงร้อยละ 88 เพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันพืช เนยเทียมและไขมันพืชผสม

บริษัทลำสูง จำกัด เป็นบริษัทข้ามชาติที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทย สิงคโปร์ ไทย และมาเลเซีย โดยมีเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากหลายหลายชนิด สำหรับสินค้าที่จัดจำหน่ายภายใต้แบรนด์ของบริษัท ในรูปของน้ำมันพืชชนิดต่างๆ เนยเทียม และไขมันพืชผสม ได้แก่ หยก เซสท์ โคเฟท ไฮเฟท โบไม้ทอง และแสงจันทร์ เป็นต้น

บริษัทสหอุตสาหกรรมฯมีบริษัทย่อย 2 แห่ง ได้แก่ บริษัทพันธ์ศรีวิวัฒน์ จำกัด ซึ่งถือหุ้นร้อยละ 99.99 ในบริษัทประจักษ์วิวัฒน์ จำกัด และบริษัทพันธ์ศรี จำกัด ที่ถือสัมปทานสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่รัฐในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีบริษัท สยามเอลิทปาล์ม จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างบริษัทฯกับซีหิราด(CIRAD) ซึ่งเป็นหน่วยวิจัยและพัฒนาการเกษตรของรัฐบาลฝรั่งเศส ในการพัฒนาพันธุ์ปาล์มน้ำมัน เพื่อการขยายเมล็ดพันธุ์และต้นกล้าปาล์มน้ำมัน

บริษัทมีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบตั้งอยู่ในจังหวัดกระบี่ กำลังการผลิตหลายผลปาล์มสด 360,000 ตันต่อปี (60 ตันต่อชั่วโมง) และมีโรงสกัดน้ำมันเมล็ดในปาล์มดิบ กำลังการผลิต 26,500 ตันต่อปี ในปี 2551 บริษัทมีสัดส่วนการซื้อผลปาล์มสดจากภายนอกและผลผลิตจากสวนปาล์มของบริษัท คิดเป็นร้อยละ 41.63 และ 58.37

สำหรับธุรกิจหลักของบริษัทคือ ทำสวนปาล์มน้ำมัน การผลิตน้ำมันปาล์มดิบ และน้ำมันเมล็ดในปาล์มดิบ รายได้หลักของบริษัทมาจากการขายภายในประเทศ (ปี 2551) คือ น้ำมันปาล์มดิบ จำนวน 1,098 ล้านบาท ร้อยละ 84 น้ำมันเมล็ดในปาล์มดิบ จำนวน 137 ล้านบาท ร้อยละ 11 และกากเมล็ดในปาล์มและอื่นๆ 70 ล้านบาท ร้อยละ 5 ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตสินค้าต่อเนื่องใน

อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม เช่น น้ำมันที่ใช้ในการปรุงอาหาร อาหารสัตว์ เนย เนยเทียม สบู่ แชมพู ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ เช่น ขนม และไอศกรีม กากเมล็ดในปาล์มใช้มากในฟาร์มเป็ดไก่ และโรงงานอาหารสัตว์

บริษัทและบริษัทย่อยมีส่วนปาล์มน้ำมันซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มจริงรวมทั้งหมด 44,355.87 ไร่ ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่ ทั้งนี้ยังไม่รวมพื้นที่อาคาร หนองบึง พื้นที่สำรอง และพื้นที่เพาะกล้าปาล์มน้ำมัน หรือพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ส่วนปาล์มน้ำมันของบริษัทที่มีการปลูกจริง พบว่า เฉพาะส่วนของบริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด มีเนื้อที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งหมด 23,006.63 ไร่ และส่วนของบริษัทย่อย บริษัทประจักษ์วิวัฒน์ จำกัด และบริษัทพันธ์ศรี จำกัด มีเนื้อที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งหมด 21,349.24 ไร่ ทั้งนี้ส่วนปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่เนื้อที่ 28,773.12 ไร่ หรือ ร้อยละ 65 ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเนื้อที่ 15,582.75 ไร่ หรือ ร้อยละ 35 ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดกระบี่

นอกจากนี้พบว่า บริษัทย่อย ได้แก่ บริษัทประจักษ์วิวัฒน์ จำกัด ซึ่งเป็นเจ้าของสิทธิเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้เป็นที่ราชพัสดุ แปลงทะเบียนที่ สฎ.848) ในอำเภอเคียนซา สุราษฎร์ธานี จำนวน 10,600 ไร่ เมื่อวันที่ 9 ก.ค. 2527 แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์พื้นที่เต็มพื้นที่ เพราะมีการใช้ประโยชน์เพียง 8,467.74 ไร่ และบริษัทพันธ์ศรี จำกัด ซึ่งเป็นเจ้าของสิทธิเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติในอำเภอชัยบุรี สุราษฎร์ธานี เนื้อที่ 20,000 ไร่ เมื่อวันที่ 2 ม.ค. 2528 แต่มีการทำสวนปาล์มจริง 12,881.50 ไร่ บริษัทฯมีการปลูกปาล์มน้ำมันจริงในพื้นที่สัมปทาน รวม 21,349 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49 ของพื้นที่ปลูกปาล์มทั้งหมดของบริษัท สำหรับอายุสัมปทานของทั้งสองบริษัทจะหมดลงในอีก 4-5 ปีข้างหน้า โดยที่อำเภอเคียนซาหมดอายุสัมปทานในวันที่ 8 ก.ค. 2557 และที่อำเภอชัยบุรี หมดอายุสัมปทานวันที่ 1 ม.ค. 2558

ตารางที่ 10 แสดงรายละเอียดของสวนปาล์มน้ำมันของบริษัทสหอุตสาหกรรมฯที่มีการปลูกจริง

ลำดับ	บริษัท	ชื่อสวนและที่ตั้ง	เนื้อที่/ไร่
1	สหอุตสาหกรรมฯ	สวนกระบี่น้อย 78 หมู่ 4 ตำบลกระบี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่	7,359.31
2	สหอุตสาหกรรมฯ	สวนเขาพนม 38/2 หมู่ 8 ตำบลเขาพนม อำเภอเขาพนมกระบี่	5,191.19
3	สหอุตสาหกรรมฯ	สวนเขาเขน ตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก กระบี่	3,032.25
4	สหอุตสาหกรรมฯ	สวนบ้านหมาก 65/1 หมู่ 6 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง สุราษฎร์ธานี	3,841.50
5	สหอุตสาหกรรมฯ	สวนเกาะน้อย 904 หมู่ 2 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง สุราษฎร์ธานี	3,582.38
6	บริษัทย่อย (บริษัท ประจักษ์วิวัฒน์ จำกัด)	สวนเคียนซา เป็นที่ดินสัมปทานของบริษัทย่อย (เนื้อที่ 10,600 ไร่ เริ่มตั้งแต่ 9 ก.ค. 2527 – 8 ก.ค. 2557) 229 หมู่ 2 ตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา สุราษฎร์ธานี	8,467.74
7	บริษัทย่อย (บริษัทพันธ์ ศรี จำกัด)	สวนชัยบุรี เป็นที่ดินสัมปทานของบริษัทย่อย (เนื้อที่ 20,000 ไร่ เริ่มตั้งแต่ 2 ม.ค. 2528 – 1 ม.ค. 2558) 16 หมู่ 5 ตำบลชัยบุรี อำเภอชัยบุรี สุราษฎร์ธานี	12,881.50
รวมพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันจริงทั้งหมด			44,355.87

ที่มา : เอกสารรายงานประจำปี 2551 บริษัทอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มจำกัด(มหาชน) หน้า 17

บริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มนี้ มีปัญหาข้อพิพาทด้านที่ดินหลายประการ ได้แก่ ที่ดินที่มีปัญหาทับซ้อนในเขตป่าถาวร สิทธิทับซ้อนที่ราชพัสดุ สิทธิทับซ้อนเขตปฏิรูปที่ดิน(สปก.) และการออกเอกสารสิทธิ น.ส.3 ก.โดยมิชอบ ซึ่งเป็นผลจากการเข้าตรวจสอบและร้องเรียนของกลุ่มองค์กรเกษตรกรยากจนและคนไร้ที่ดินในพื้นที่ อ.ชัยบุรีและ อ.พระแสง และชาวบ้านที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียง โดยกลุ่มชาวบ้านได้เข้าชื่อเพื่อขอให้รัฐจัดสรรที่ดินทำกินให้ชาวบ้านและตรวจสอบการถือครองสิทธิของบริษัท โดยมีชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันจำนวนประมาณ 100 หลังคาเรือน เข้าอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ให้เอกชนเข้าใช้ประโยชน์ จนเป็นเหตุให้แก่นำชาวบ้านจำนวน 12 ราย ใน ชุมชนสันติพัฒนา อ.พระแสง สุราษฎร์ธานี ถูกบริษัทฟ้องร้องคดีทางแพ่งและอาญา ซึ่งปัจจุบันคดีดังกล่าวอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล

จากรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เมื่อเดือนธันวาคม 2553 ซึ่งได้ลงตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ร่วมกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ เมื่อวันที่ 2-7 พ.ย. 2552 ได้มีข้อพิจารณาและข้อเสนอแนะว่า

1) การออก น.ส. 3 ก. จำนวน 10 แปลง ของบริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด มีการอ้างข้อความอันเป็นเท็จเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารโดยมิชอบ และอีก 6 แปลงที่กำลังเตรียมยื่นเรื่องเพื่อขอออก น.ส. 3 ก. ไว้ ก็พบว่ามีการอ้างข้อความอันเป็นเท็จเช่นเดียวกัน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวทั้ง 16 แปลงนี้ปัจจุบันเป็นเขตป่าไม้ถาวรแล้ว กรณี 6 แปลง ที่ยังไม่ได้ออก จึงเป็นการครอบครองโดยไม่มีสิทธิ..."

2) ในระหว่างการตรวจสอบยังพบว่ามียังที่ดินอีกประมาณ 77 แปลง ที่อยู่ในเขตป่าไม้ถาวรและมีลักษณะการกระทำผิดเช่นกัน หากทำการตรวจสอบที่ดินทุกแปลง ก็อาจพบการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกและอาจนำไปสู่การเพิกถอนเอกสารสิทธิได้..."

ในขณะที่หนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีร้องเรียนของกรมที่ดิน ถึงประธานอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและเขตป่า(ชุดที่ 3) เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552 พบว่า บริษัทที่ดินตามหลักฐาน โฉนดที่ดิน จำนวน 111 แปลง เนื้อที่รวม 1,340 ไร่ 2 งาน 9.2 ตารางวา โดยชอบ และซื้อที่ดินตามหลักฐาน น.ส. 3 ก. จำนวน 11 แปลง เนื้อที่รวม 346 ไร่ 3 งาน 56 ตารางวา โดยเจ้าของที่ดินเดิมได้นำเดินสำรวจออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 ก.) ในเขตตำบลบางสวรรค์ อำเภอบาง

สวรรคต สุราษฎร์ธานี เมื่อปี 2519 และทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้ขีดเขตป่าไม้ถาวรภายหลังในปี 2528 จากการตรวจสอบระวางภาพถ่ายทางอากาศปัจจุบันจึงพบว่าที่ดินดังกล่าว อยู่ในเขตป่าไม้ถาวร หมายเลข 92

กรณีดังกล่าวทางสำนักงานที่ดินสุราษฎร์ธานี สาขาเวียงสระ ส่วนแยกพระแสง พิจารณาแล้วเห็นว่า เนื่องจากคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงเขตพื้นที่ป่าไม้(Reshape) ระดับจังหวัดได้มีมติในที่ประชุม ครั้งที่ 1/2550 เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2550 ให้กันพื้นที่ซึ่งมีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินของกรมที่ดินออกจากเขตป่าไม้ถาวร ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการรอผลการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงเขตพื้นที่ป่าไม้ (Reshape)

ในส่วนของที่ดินทับซ้อนของสปก. ในปี 2547 สปก. ได้มีจดหมายเชิญมายังบริษัทเพื่อแจ้งปัญหาที่ดินทับซ้อน โดยบริษัทได้มีการครอบครองที่ดินแปลงใหญ่ 276 ไร่ ซึ่งเป็นการถือครองที่ดินเกินขนาดที่กฎหมายสปก. มาตรา 30 กำหนดไว้ โดยเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2551 บริษัทได้ทำบันทึกการเจรจาส่งมอบพื้นที่คืนสปก. เนื้อที่ 80 ไร่

2. บริษัทสวนสุราษฎร์ จำกัด

จากหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีร้องเรียนของกรมที่ดิน ถึงประธานอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและเขตป่า(ชุดที่ 3) เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552 พบว่า บริษัทสวนสุราษฎร์ จำกัด ได้ถือครองที่ดิน น.ส.3 ก. ในเขตตำบลบางสวรรคต อำเภอพระแสง สุราษฎร์ธานี จำนวน 78 แปลง เนื้อที่รวม 3,168 ไร่ 3 งาน 37 ตารางวา โดยออกเมื่อปี 2519 จำนวน 77 แปลง และปี 2522 จำนวน 1 แปลง โดยเป็นการซื้อสิทธิต่อจากผู้อื่น

ปัญหาข้อพิพาทสิทธิทับซ้อน

จากการตรวจสอบภาพถ่ายทางอากาศพบว่ามีที่ดินจำนวน 40 แปลง (เนื้อที่ประมาณ 480 ไร่) ในเขตตำบลบางสวรรคต อำเภอพระแสง สุราษฎร์ธานี อยู่ในเขตป่าไม้ถาวร หมายเลข 92 เช่นเดียวกันกับบริษัท สหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด ทางกรมที่ดินได้ชี้แจงกรณีการออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส. 3 ก. ของบริษัทสวนสุราษฎร์ จำกัด จากสารบบที่ดินพบว่า เป็นการเดินสำรวจออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เมื่อปีงบประมาณ 2519 และ 2522 และ

ต่อมาเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้ขีดเขตป่าไม้ถาวรลงในระวางภาพถ่ายทางอากาศในภายหลังเมื่อปี 2528 ทำให้หนังสือรับรองการทำประโยชน์ดังกล่าวบางแปลงทับซ้อนอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ถาวร ซึ่งทางสำนักงานที่ดินสุราษฎร์ธานี สาขาเวียงสระ ส่วนแยกพระแสง พิจารณาแล้วเห็นว่า เนื่องจากคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงเขตพื้นที่ป่าไม้(Reshape) ระดับจังหวัดได้มีมติในที่ประชุม ครั้งที่ 1/2550 เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2550 ให้กันพื้นที่ซึ่งมีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินของกรมที่ดินออก จากเขตป่าไม้ถาวร ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการรอผลการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อปรับปรุง เขตพื้นที่ป่าไม้ (Reshape)

3. บริษัทไทยอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกสวนปาล์มน้ำมันในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อ.พระแสง สุราษฎร์ธานี จำนวน เนื้อที่อนุญาต 20,000 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 13,243 ไร่ หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 19 พฤศจิกายน 2528 หหมดอายุวันที่ 1 มกราคม 2558

4. บริษัทพรทวีปาล์ม จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกปาล์มในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อ.กาญจนดิษฐ์ สุราษฎร์ธานี จำนวน 2 แปลงจำนวนเนื้อที่อนุญาต รวม 3,246 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 2,124 ไร่ ในแปลง ที่ 1 หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 2 มีนาคม 2530 หหมดอายุวันที่ 1 มีนาคม 2560 เนื้อที่ตามหนังสือ อนุญาต 2,545 ไร่ แปลงที่ 2 หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 5 สิงหาคม 2537 หหมดอายุวันที่ 4 สิงหาคม 2560

5. บริษัททิวส์วีส์ จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อ.ชัยบุรี สุราษฎร์ธานี จำนวนเนื้อที่ ตามหนังสืออนุญาต 700 ไร่ แต่จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 689 ไร่ หนังสืออนุญาตเริ่ม วันที่ 26 มกราคม 2537 หหมดอายุวันที่ 25 มกราคม 2567

6. บริษัทแสงสวรรค์ปาล์มน้ำมัน จำกัด

ได้รับอนุญาตเข้าปลูกสวนปาล์มน้ำมันในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อ.พระแสง สุราษฎร์ธานี ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้เป็นที่ราชพัสดุ แปลงทะเบียนที่ สฎ.848 จำนวนเนื้อที่ตามหนังสืออนุญาต 20,000 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์จริง 10,730 ไร่ หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 28 มีนาคม 2530 หมดอายุวันที่ 30 มกราคม 2558

7. บริษัททวกรการปาล์ม จำกัด

ได้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตพื้นที่ราชพัสดุ แปลงทะเบียนที่ สฎ.848 อ.พุนพิน สุราษฎร์ธานี จำนวนเนื้อที่เข้าทำประโยชน์ 3,373 ไร่ โดยไม่ได้รับหนังสืออนุญาตจากทางราชการแต่อย่างใด

8. บริษัทเกษตรกรรมปาล์มน้ำมัน จำกัด

ได้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตพื้นที่ราชพัสดุ แปลงทะเบียนที่ สฎ.848 อ.พุนพิน สุราษฎร์ธานี จำนวนเนื้อที่เข้าทำประโยชน์ 10,561 ไร่ โดยไม่ได้รับหนังสืออนุญาตจากทางราชการแต่อย่างใด

9. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ช. เกียรติเจริญ

ได้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตพื้นที่ราชพัสดุ แปลงทะเบียนที่ สฎ.848 อ.พุนพิน สุราษฎร์ธานี จำนวนเนื้อที่เข้าทำประโยชน์ 2,057 ไร่ โดยไม่ได้รับหนังสืออนุญาตจากทางราชการแต่อย่างใด

10. บริษัทจิวกิ่งจ้อย จำกัด

ได้เข้าปลูกปาล์มในเขตพื้นที่การปฏิรูปที่ดิน อ.ชัยบุรี สุราษฎร์ธานี จำนวนเนื้อที่เข้าทำประโยชน์ 1,700 ไร่ และเขตพื้นที่ จ.กระบี่ 1,300 ไร่ โดยไม่ได้รับหนังสืออนุญาตจากทางราชการแต่อย่างใด

11. บริษัทชัยบุรีปาล์มทอง จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และบางสวนในเขตการปฏิรูปที่ดิน อ.ชัยบุรี จำนวนเนื้อที่อนุญาต 15,000 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 7,532 ไร่ หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 2 มกราคม 2528 หมดอายุวันที่ 1 มกราคม 2543 แต่บริษัทชัยบุรีปาล์มทอง จำกัด

เกิดปัญหาความขัดแย้งภายใน ได้เลิกกิจการแล้วตั้งแต่ปี 2531 สถานะปัจจุบันหนังสืออนุญาต
หมดอายุแล้ว และมีกลุ่มบุคคลอ้างว่าเป็นผู้ร่วมลงทุนเข้าครอบครองและทำประโยชน์ และไม่มี
ข้อมูลว่าได้รับสิทธิจากหน่วยงานใด จำนวน 6 ราย ดังนี้

1. บริษัทรวมชัยบุรีป่าลุ่มทอง จำกัด ถือครองที่ดิน 1,755 ไร่เศษ
2. บริษัทป่าลุ่มไทยการเกษตร จำกัด ถือครองที่ดิน 2,497 ไร่เศษ
3. บริษัทศรีตรัง จำกัด ถือครองที่ดิน 1,159 ไร่เศษ
4. นายสม โภชน์ รุ่งเขวง ถือครองที่ดิน 1,277 ไร่เศษ
5. กลุ่ม เหตุเค ถือครองที่ดิน 470 ไร่เศษ
6. บริษัทศรีไสว จำกัด ถือครองที่ดิน 143 ไร่เศษ

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจโดย สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เมื่อ เมษายน 2552

ในปีพ.ศ. 2537 ท้องที่ต.ไทรทอง อ.ชัยบุรี ตลอดถึงพื้นที่ใกล้เคียงได้รับการประกาศให้เป็นเขต
ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ดังนั้นนับจากวันที่ 2 มกราคม 2543 บริษัทและกลุ่มนายทุนดังกล่าว
ข้างต้น จึงตกอยู่ในฐานะผู้บุกรุกครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่เขต ส.ป.ก.มาโดยตลอด
จนกระทั่งปัจจุบัน และเมื่อเดือนธันวาคม 2552 สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จ.สุราษฎร์
ธานี ได้มอบหมายให้สำนักงานอัยการ จ.สุราษฎร์ธานี ดำเนินการฟ้องขับไล่บริษัทต่างๆให้ออกจาก
เขตที่ดินของ ส.ป.ก.

12. บริษัทไทยบุญทอง จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกสวนป่าลุ่มในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และบางส่วนเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน อ.ชัย
บุรี จำนวนเนื้อที่หนังสืออนุญาต 3,000 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 3,643 ไร่ หนังสือ
อนุญาตเริ่มเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528 หมดอายุวันที่ 2 ธันวาคม 2543 ปัจจุบันหนังสืออนุญาต
หมดอายุแล้ว

13.บริษัทสุราษฎร์ปาล์มทอง จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อ.กาญจนดิษฐ์ จำนวนเนื้อที่ตามหนังสืออนุญาต 1,168 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 747 ไร่ หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 3 ธันวาคม 2528 หมดอายุวันที่ 2 ธันวาคม 2543 ปัจจุบันหนังสืออนุญาตหมดอายุแล้ว

14.บริษัทนำบีพัฒนาการเกษตร จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อ.พุนพิน สุราษฎร์ธานี ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้เป็นที่ราชพัสดุ แปลงทะเบียนที่ สฎ.848 จำนวนเนื้อที่ตามหนังสืออนุญาต 20,000 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 6,812 ไร่ หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2527 หมดอายุวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2542 ปัจจุบันหนังสืออนุญาตหมดอายุแล้ว

15.บริษัทกัญหิมพัฒนาการเกษตรไทย จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อ.พุนพิน สุราษฎร์ธานี ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้เป็นที่ราชพัสดุ แปลงทะเบียนที่ สฎ.848 จำนวนเนื้อที่ตามหนังสืออนุญาต 20,000 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 3,572 ไร่ หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2527 หมดอายุวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2542 ปัจจุบันหนังสืออนุญาตหมดอายุแล้ว

16.บริษัทสามชัยสวนปาล์ม จำกัด

ได้รับอนุญาตให้เข้าปลูกสวนปาล์มในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อ.พุนพิน สุราษฎร์ธานี ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้เป็นที่ราชพัสดุ แปลงทะเบียนที่ สฎ.848 จำนวนเนื้อที่ตามหนังสืออนุญาต 1,850 ไร่ จำนวนเนื้อที่บริษัทฯเข้าทำประโยชน์ 3,775 ไร่ หนังสืออนุญาตเริ่มวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2527 หมดอายุวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2546 ปัจจุบันหนังสืออนุญาตหมดอายุแล้ว

ตารางที่ 11 แสดงพื้นที่สวนปาล์มที่เอกชนเข้าใช้ประโยชน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับ	รายชื่อ	สถานะที่ดิน	ที่ตั้ง	เนื้อที่/ไร่	อายุสัญญา
1	บริษัทประจักษ์วิวัฒน์ จำกัด (บริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด)	ที่ราชพัสดุ	อ.เคียนซา	10,600	8 ก.ค.57
2	บริษัทพันธ์ศรี จำกัด(บริษัทสหอุตสาหกรรม น้ำมันปาล์ม จำกัด)	ป่าสงวน	อ.ชัยบุรี	20,000	1 ม.ค.58
3	บริษัทไทยอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด	ป่าสงวน	อ.พระแสง	8,250	18 พ.ย.66
4	บริษัทพรทวีปาล์ม จำกัด	ป่าสงวน	อ.กาญจนดิษฐ์	2,545 701	1 มี.ค. 60 4 ส.ค. 60
5	บริษัทภูสวดี จำกัด	ป่าสงวน	อ.ชัยบุรี	700	25 ม.ค. 67
6	บริษัทแสงสวรรค์ปาล์มน้ำมัน จำกัด	ที่ราชพัสดุ	อ.พระแสง	20,000	30 ม.ค. 58
7	บริษัทวารการปาล์ม จำกัด	ที่ราชพัสดุ	อ.พุนพิน	3,375	ไม่มี หนังสือ อนุญาต
8	บริษัทเกษตรกรรมปาล์มน้ำมัน จำกัด	ที่ราชพัสดุ	อ.พุนพิน	10,561	ไม่มี หนังสือ อนุญาต
9	ห้างหุ้นส่วน ช.เกียรติเจริญ	ที่ราชพัสดุ	อ.พุนพิน	2,057	ไม่มี หนังสือ อนุญาต

ลำดับ	รายชื่อ	สถานะที่ดิน	ที่ตั้ง	เนื้อที่/ไร่	อายุสัญญา
10	บริษัทจิวิงจ๊วย จำกัด	สปก.	อ.ชัยบุรี	1,700	ไม่มี หนังสือ อนุญาต
11	บริษัทชัยบุรีปาล์มทอง จำกัด	ป่าสงวน สปก.	อ.ชัยบุรี	15,000	หมดอายุ
12	บริษัทไทยบุญทอง จำกัด	ป่าสงวน สปก.	อ.ชัยบุรี	3,000	หมดอายุ
13	บริษัทสุราษฎร์ปาล์มทอง จำกัด	ป่าสงวน	อ.กาญจนดิษฐ์	1,168	หมดอายุ
14	บริษัทน้ำพัฒนาการเกษตร จำกัด	ที่ราชพัสดุ	อ.พุนพิน	20,000	หมดอายุ
15	บริษัทกุ่มหลิมพัฒนาการเกษตรไทย จำกัด	ที่ราชพัสดุ	อ.พุนพิน	20,000	หมดอายุ
16	บริษัทสามชัยสวนปาล์ม จำกัด	ที่ราชพัสดุ	อ.พุนพิน	1,850	หมดอายุ
<u>รวมเนื้อที่สวนปาล์มที่เอกชนเข้าทำประโยชน์</u>				<u>123,814</u>	

ที่มา : หนังสือกระทรวงมหาดไทย เรื่องสรุปผลการสำรวจพื้นที่สวนปาล์มที่เอกชนใช้ประโยชน์ 18 พ.ย. 2546

สุราษฎร์ธานี มีพื้นที่อนุญาตให้บริษัท จำนวน 16 ราย เข้าทำประโยชน์เพื่อทำสวนปาล์มรวม 123,814 ไร่ เนื้อที่บริษัทเข้าทำประโยชน์ 68,887 ไร่ เนื้อที่บริษัทเข้าทำประโยชน์และหนังสืออนุญาตหมดอายุ รวม 26,081 ไร่ มีเนื้อที่บริษัทเข้าทำประโยชน์และหนังสืออนุญาตยังไม่หมดอายุรวม 42,806 ไร่ เนื้อที่บริษัทเข้าทำประโยชน์โดยไม่ได้รับหนังสืออนุญาต รวม 17,691 ไร่

บทที่ 4

สภาพการถือครองที่ดินระดับหมู่บ้าน

ในงานวิจัยกรณีศึกษาสถานภาพการถือครองที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดชัยนาทและสุราษฎร์ธานีครั้งนี้ มุ่งแสดงให้เห็นข้อมูลพื้นฐานของนโยบายการจัดการที่ดินและปัญหาการถือครองที่ดินของประเทศไทย โดยสะท้อนจากพื้นที่การถือครองที่ดินของเอกชนทั้งรายเล็กและรายใหญ่ ด้วยการเน้นที่การทำประโยชน์ในที่ดินของตนเอง ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยที่สองจังหวัด คือ ชัยนาท ที่หมู่บ้านหอรบ อ.บางซุด อ.สรรคบุรี และหมู่บ้านดอนพุทรา ต.หนองแขง อ.หันคา จังหวัดที่ 2 คือจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งเป็นเครือข่ายองค์กรชาวบ้านกลุ่มเกษตรกรยากจนไร้ที่ดิน สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สกต.) โดยเลือกพื้นที่ศึกษาที่หมู่บ้านหมาก(ชุมชนสันติพัฒนา) ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง และหมู่บ้านน้ำแดง ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี ซึ่งในพื้นที่วิจัยของจังหวัดสุราษฎร์ธานีทั้งสองหมู่บ้านนี้มีลักษณะเด่นคือเป็นกลุ่มเกษตรกรยากจนและคนไร้ที่ดินที่ต่อสู้เรียกร้องให้รัฐบาลที่ดินที่อยู่ในครอบครองของบริษัทเอกชน โดยมีขอบ กระจายและจัดสรรให้ชาวบ้านได้อยู่อาศัยและทำกิน

จังหวัดชัยนาท สภาพการถือครองที่ดินในระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหอรบและบ้านดอนพุทรา

บ้านหอรบ ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี

สภาพทั่วไปของบ้านหอรบ หมู่ 12 ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี มีเนื้อที่คิดเป็นร้อยละ 6 ของเนื้อที่ทั้งหมดของตำบลบางซุด หรือประมาณ 1,500 ไร่จากเนื้อที่ 25,019.91 ไร่ มีครัวเรือนประมาณ 120 ครัวเรือน ประชากร 326 คน

เขตตำบลบางซุดมีแม่น้ำน้อยไหลผ่าน ที่ตั้งบ้านหอรบอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำน้อย ในอดีตเป็นที่ราบลุ่ม มีป่า ไร่ ขึ้นรก น้ำจะท่วมตามธรรมชาติเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลาก ที่มาของชื่อบ้านมาจากในอดีตตรงที่ตั้งบ้านมีวัดเก่า และมีระฆังเก่าอยู่หนึ่งใบ จึงตั้งชื่อบ้านว่า บ้านหอรบ ในแถบนี้คนแถวบางซุดจะเรียกกันว่า “บ้านนอก” ขณะที่หมู่บ้านที่อยู่ติดกับแนวแม่น้ำน้อย จะเรียกกันว่า “บ้านใน” จากการพูดคุยกับชาวบ้าน แต่ก่อนนั้นคนที่ตั้งถิ่นฐานรุ่นๆแรกๆ จะตั้งบ้านอยู่ตามแนวลำน้ำของแม่น้ำน้อยก่อนดังที่เรียกกันว่าบ้านใน ต่อมาๆ เมื่อมีคนมาอยู่มากขึ้น จึงค่อยๆ อพยพออกมา

ตั้งบ้านในส่วนที่ห่างแม่น้ำน้อยออกมา คนที่ย้ายมาอยู่ที่หลังส่วนหนึ่งเป็นคนจากพื้นที่ใกล้เคียง เช่น จากแถบบ้านดงคอน

ด้วยเหตุนี้ที่ดินในเขตบ้านหอรบั้งส่วนหนึ่งจึงเป็นของคนแถบบ้านโน เพราะว่ามีมาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อน เลยมาบุกเบิกจับจองไว้ได้ก่อน เช่น คนจากบ้านหัวเด่น และคนจากบ้านบางกระบวย ดังที่ชาวบ้านรายหนึ่งเล่าให้ฟังว่า เมื่อตนเองเริ่มมาอยู่ตอนประมาณ 40 – 50 ปีที่แล้วมานั้น มีบ้านอยู่แล้วประมาณ 40 - 50 หลัง และมาซื้อที่นาจากคนที่มาอยู่ก่อน เกี่ยวกับเอกสารสิทธิ์ บ้านหอรบั้ง มีการออกโฉนดมาประมาณ 20 ปี และมีการจัดรูปที่ดินเมื่อประมาณ 10 กว่าปีแล้ว และมีชาวบ้านบางครัวเรือนมีที่ดินที่เป็น สปก. อยู่ในเขตบ้านดงคอน คนละประมาณ 9 ไร่

การทำเกษตรของคนแถบนี้ ก่อนมีชลประทานเป็นการทำนาปี อาศัยน้ำท่าจากแม่น้ำน้อยและน้ำฝนตามธรรมชาติ ปลูกข้าวพันธุ์พื้นบ้าน ซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่า “ข้าวใหญ่” ต่างจากปัจจุบันนี้ที่เรียกข้าวนาปรังว่า “ข้าวเตี้ย” ข้าวพื้นบ้านเวลานั้นมีหลายพันธุ์เช่น ข้าวเจ้าตรง ข้าวกันแก้ว โดยการปักดำ และไม่มีการใส่ปุ๋ยเคมีแต่อย่างใด ตามที่หัวไร่ปลายนาที่ปลูกผัก ปลูกมัน ปลูกถั่ว ข้าวที่ปลูกจะเก็บไว้กินเป็นหลัก ชาวนาจะขายข้าวก็ต่อเมื่อได้หว่านข้าวปีต่อไป และได้เอาน้ำเข้าในนาแล้ว เพราะค่อนข้างมั่นใจว่าจะมีข้าวกินในปีต่อไป ผลผลิตจากการทำนาปี ด้วยเหตุที่เป็นที่ราบลุ่ม ทำให้ผลผลิตข้าวอยู่ในระดับที่ชาวนาถือว่าดี ความจำเป็นใช้เงินเวลานั้นมีไม่มาก แต่ก็เงินก้อนใหญ่ คือ เก็บไว้ปลูกบ้าน เก็บไว้ซื้อนา เก็บไว้บวชลูกชาย เก็บไว้ให้ลูกแต่งงาน และเก็บไว้ให้ลูกเดินทาง(เงินที่จ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ เพื่อไม่ให้ลูกชายต้องถูกเกณฑ์ทหาร)

ยุคของการทำนาปรังเริ่มต้นได้เล็กน้อยกับการมีระบบชลประทาน คือเมื่อราว 30 กว่าปีที่ผ่าน มา เมื่อเริ่มทำนาปรังใหม่ๆ ยังมีการปลูกข้าวพันธุ์พื้นบ้านหรือที่เรียกว่า ข้าวใหญ่ ในฤดูนาปี และปลูกข้าวเตี้ยหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวปีแล้ว แต่ต่อมาก็เลิกปลูกข้าวใหญ่ เปลี่ยนเป็นปลูกข้าวเตี้ยทั้งหมด ไม่เก็บข้าวไว้กินเอง เมื่อปลูกข้าวพันธุ์ใหม่ก็มีการใช้ปุ๋ยใช้ยาเคมีกันอย่างแพร่หลาย ลงทุนสูงขึ้น ทำหลายรอบขึ้น ปัจจุบันหากนับจำนวนรอบของการทำนาปรังจะตกประมาณ 5 รอบต่อ 2 ปี และมักจะพบการระบาดของโรคแมลงเป็นประจำทุกปี นอกจากทำนาเป็นหลักแล้ว ชาวบ้านก็จะทำอาชีพรับจ้างทั่วไปด้านการเกษตร เช่น รับจ้างหว่านข้าว รับจ้างฉีดยา รับจ้างหว่านปุ๋ย รับจ้างตัดข้าว คิด ค่าแรงตกประมาณ 200 บาทต่อวัน คนในชุมชนที่ออกไปทำงานข้างนอกก็มีด้วยเช่นกัน หาก

เป็นวัยรุ่น ที่ยังไม่มีการคบหา ก็จะไปทำงานแถบโรงงานที่อยู่ชานเมือง แต่หากเป็นคนที่มีการคบหาแล้ว จะเลือกทำงานโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าที่อยู่ไม่ไกลจากอำเภอสุพรรณบุรีเท่าใดนัก จากการสัมภาษณ์ ชาวนายรายหนึ่งบอกว่าคนในหมู่บ้านเกือบทุกบ้านมีหนี้สิน หากไม่เป็นที่นั่นก็เป็นที่บ้านที่นำไปสู่ เงินกับธนาคาร บางรายเมื่อหนี้เยอะขึ้นก็ขายที่นาใช้หนี้ก็มี

การถือครองที่ดินทำกินของชาวบ้านหอรบะวัง

จากการสอบถามจากจำนวนครัวเรือน 75 ราย หรือประมาณ ร้อยละ 62.5 ของครัวเรือนทั้งหมด บ้าน การถือครองที่ดินสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

1) ชาวนาที่มีนาของตนเองและทำนาของตนเองไม่ได้เช่า มีจำนวน 28 ราย หรือประมาณร้อยละ 37.33 ของกลุ่มตัวอย่าง มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น ประมาณ 392 ไร่ ในกลุ่มนี้อาจจะมีบางรายที่ให้ ลูกหลานหรือเพื่อนบ้านเช่าทำอีกด้วย รายที่ถือครองน้อยที่สุดคือ 2 ไร่ ซึ่งรายนี้ทำอาชีพเสริมด้วยการรับจ้างตัดยาข้าว และรับจ้างหว่านปุ๋ย รายที่ถือครองมากที่สุดในกลุ่มนี้คือประมาณ 30 ไร่ รายนี้เป็นคนค่อนข้างมีฐานะ และมักจะซื้อที่นาเพิ่มอยู่เรื่อยๆ ในกลุ่มนี้รายที่ถือครองน้อยกว่า 12 ไร่มีจำนวน 12 ราย ครัวเรือนที่ถือครองระหว่าง 12 – 19 ไร่ มีจำนวน 8 ราย และรายที่ถือครองระหว่าง 20-30 ไร่ มีจำนวน 8 ราย

2) ชาวนาที่มีนาของตนเองและเช่านาอีกบางส่วน มีจำนวน 22 ราย หรือประมาณร้อยละ 29.33 ของกลุ่มตัวอย่าง เนื้อที่ที่เป็นนาของตนเองมีประมาณ 227 ไร่ และเนื้อที่ที่เป็นนาเช่ามีประมาณ 365 ไร่

รายที่ถือครองน้อยที่สุด คือ 2 ไร่ มีจำนวน 2 ราย และเช่านาอีกจำนวน 15 และ 19 ไร่ตามลำดับ รายที่ถือครองมากที่สุดคือ 50 ไร่ เช่านาเพิ่มเติมอีก 10 ไร่ ในกลุ่มนี้คนที่มีนาของตนเองระหว่าง 2 - 10 ไร่ มีจำนวน 17 ราย คนที่มีนาอยู่ระหว่าง 11 - 19 ไร่ มีจำนวน 2 ราย และรายที่มีมากกว่า 20 ไร่ จนถึง 50 ไร่ มีจำนวน 3 ราย พื้นที่นาเช่าที่น้อยที่สุดอยู่ที่ 6 ไร่ และพื้นที่นาเช่าที่มากที่สุดอยู่ที่ 48 ไร่ ครัวเรือนที่มีนา 9 ไร่ เช่านามากที่สุดคือ 48 ไร่ และครัวเรือนที่มีนาของตนเอง 20 ไร่ เช่า นาน้อยที่สุดคือ 6 ไร่

หากรวมชานาที่มีที่นาเป็นของตนเองทั้ง 2 กลุ่มนี้ จะมีจำนวน 50 ราย หรือประมาณร้อยละ 66.67 ของครัวเรือนจากกลุ่มตัวอย่าง และมีเนื้อที่นาที่เป็นของตนเองรวมแล้วประมาณ 619 ไร่

3) ชานาที่ไม่มีที่นาเป็นของตนเองและเช่านาทั้งหมด

ชานาที่ไม่มีนาเป็นของตนเองและเช่านามีจำนวน 15 รายหรือประมาณร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่าง เนื้อที่นาเช่ารวมแล้วทั้งสิ้น 353 ไร่ เนื้อที่เช่าน้อยที่สุดคือ 9 ไร่ เนื้อที่เช่ามากที่สุดคือ 48 ไร่ มี 2 ราย

ชานาที่เช่าเนื้อที่น้อยกว่า 10 ไร่มี 1 ราย ชานาที่เช่าตั้งแต่ 11 – 18 ไร่มีจำนวน 7 ราย ชานาที่เช่าตั้งแต่ 20 ไร่ขึ้นไปมีจำนวน 7 ราย

4) ชานาที่ไม่มีนา มีจำนวนทั้งหมด 10 ราย หรือประมาณร้อยละ 13.33 ของกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจ ชานากลุ่มนี้คือชายที่นาหมดไปแล้ว ส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้างทั่วไปในชุมชน หรือบางรายก็มีลูกหลานไปทำงานแล้วส่งเงินมาให้

ถ้ารวมจำนวนชานาที่ไม่มีนาของตนเองจาก 2 กลุ่มนี้มีจำนวน 25 ราย หรือประมาณร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่าง

เปรียบเทียบเนื้อที่ถือครองทั้งหมดที่บ้าน พื้นที่นาที่ชานายังถือครองอยู่มีประมาณ 619 ไร่ พื้นที่นาที่เป็นนาเช่ามีประมาณ 718 ไร่ ซึ่งมีสัดส่วนมากกว่าเนื้อที่ถือครองที่เป็นของตนเอง

จากการสัมภาษณ์พบว่าพื้นที่นาส่วนหนึ่งในเขตบ้านหอรบั้งเป็นของคนจากต่างถิ่น ชาวบ้านมักจะเรียกกันว่า “คนกรุงเทพ” มาซื้อไว้ มีประมาณ 100 – 200 ไร่ นอกจากนี้กลุ่มของข้าราชการ ก็มาซื้อที่นาในเขตนี้ไว้ด้วยเช่นกันอีกประมาณ 100 ไร่ นอกจากนี้ยังมีที่ดินของนายทุนเงินกู้รายใหญ่ในเขตตำบลซึ่งชาวบ้านประมาณว่าที่ดินของนายทุนเงินกู้รายนี้ประมาณ 100-200 ไร่ และหากนับรวมทั้งตำบล มีประมาณ 500 ไร่ ที่ดินเหล่านี้เจ้าของจะให้ชาวบ้านในเขตนี้เช่าทำนา

การเช่านา อัตราค่าเช่านาจะตกที่ประมาณ 15 – 20 ถึงต่อไร่ ขึ้นอยู่กับความสนิมสนมกันของผู้เช่ากับผู้ให้เช่า ถ้าเป็นคนรู้จัก สนิทสนมกัน ก็จะคิดที่ประมาณ ไร่ละ 15 ถึง แต่ถ้าไม่ค่อยสนิทกันก็จะคิดที่ 20 ถึงต่อไร่ การให้เช่าที่นามักจะเป็นลักษณะของการ “ขายปี” คือคนให้เช่าขายขาดไปเลย 3 - 4 ปี คิดราคาเท่าไร ผู้เช่าก็จ่ายเงินให้ก่อนแล้วจึงเริ่มทำนา ส่วนใหญ่คนต่างก็ต้องการเช่านา ดังที่ชาวบ้านบอกว่าเจ้าของนาไม่ต้องง้อคนเช่าสักเท่าใด ชาวบ้านเล่าว่ามีชานาบางรายที่ขายที่นาตนเองไปแล้วและยังคงเช่านาแปลงนั้นทำนาต่อไป

การขายที่นา ผู้ให้ข้อมูลหลายรายพูดตรงกันว่าเหตุที่ตัดสินใจขายที่นาเพราะต้องการนำเงินมาใช้หนี้สิน จากการทำการเกษตร ที่สะสมมาเรื่อยๆ ราคาที่นาที่ซื้อขายกันในเวลานี้เริ่มตั้งแต่ 90,000 บาทต่อไร่ขึ้นไป หากเป็นนาติดถนน ติดคลอง ก็จะประมาณ 150,000 – 200,000 บาทต่อไร่ เมื่อจะขายที่ดินส่วนใหญ่ก็จะบอกขายกับญาติพี่น้องก่อน แต่ก็มีที่บอกขายผ่านนายหน้า

บ้านดอนพุทรา ตำบลหนองแขง อำเภอหันคา

สภาพทั่วไปที่บ้านดอนพุทรา ตำบลหนองแขง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 135 ครัวเรือน จำนวนประชากรประมาณ 551 คน มีเนื้อที่ประมาณ 1,050 ไร่ หรือร้อยละ 1.31 เมื่อเทียบกับเนื้อที่ทั้งตำบลประมาณ 80,448 ไร่ และหมู่บ้านยังมีพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านอีกประมาณ 74 ไร่ พื้นที่สาธารณะนี้มีคนจากหลายหมู่บ้านในเขตนี้เข้ามาทำกิน อาชีพของคนแถบนี้คือทำนา ทำไร่อ้อย และไร่มันสำปะหลัง นอกจากนี้ก็มีงานรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างตามไร่นา รับจ้างก่อสร้าง รับจ้างเลี้ยงวัว รับจ้างทำก้านรูป ฯลฯ

เขตบ้านดอนพุทราเป็นที่ราบลุ่ม ในอดีตเคยมีน้ำหลากมาจากทางป่า ในช่วงเดือน 11- 12 แต่เมื่อมีการสร้างคลองชลประทานเมื่อราว 30 กว่าปีก็ไม่มีน้ำหลากท่วมอีกเลย ก่อนจะมีชลประทาน ในเขตนี้ก็ทำนาปี ปลูกข้าวพันธุ์พื้นบ้าน เช่น ข้าวพันธุ์นางมล พันธุ์ขาวตาแห้ง และได้เปลี่ยนมาทำนาปรังเมื่อราว 20 กว่าปีที่ผ่านมา ชาวนารุ่นปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่สามารถระบุชื่อพันธุ์ข้าวพื้นบ้านได้แล้ว สมัยก่อนนอกจากทำนาแล้ว ครัวเรือนส่วนใหญ่จะเลี้ยงวัวควมคู่กันไปด้วย ปัจจุบันมีบางรายเท่านั้นที่ยังเลี้ยงวัว แต่ก็ยังมีจำนวนค่อนข้างมากคาดว่าประมาณ 4-5 พันตัว โดยส่วนมากเป็นของคนมีฐานะดี เช่นกลุ่มข้าราชการ และจ้างคนในหมู่บ้านคอยเลี้ยงให้ คิดเป็นเดือนๆ ละ 3,000 บาท เนื่องจากพื้นที่ที่จำกัดมากขึ้น การเลี้ยงวัวส่วนใหญ่จึงเลี้ยงกันตามแนวคลองชลประทาน และมีการแบ่งเขตเลี้ยงของใครของมัน

ประสบการณ์ของชาวนาที่นี่ก็ไม่ต่างกับชาวนาในเขตเกษตรสมัยใหม่ของภาคกลางที่อื่นๆ คือทำนาลงทุนสูง ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในธนาคาร เช่น ชาวนารายหนึ่งมีที่ดิน 200 ไร่ ได้นำไปกู้เงินกับธนาคารหมดทุกแปลง เมื่อราวสิบกว่าปีที่ผ่านมาเพื่อปลูกอ้อย แต่กลับขาดทุน ปัจจุบันที่ดินส่วนหนึ่งยังอยู่ในธนาคารและส่วนหนึ่งอยู่กับกองทุนฟื้นฟูฯ

ในเขตนี้ชาวบ้านเริ่มเอาที่นาไปกู้เงินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เมื่อราว 20 กว่าปีที่ผ่านมา ในช่วงแรกๆนั้น จะเป็นเฉพาะที่นาเพราะธนาคารไม่เอาที่บ้าน แต่หลังๆมานี้มีทั้งที่บ้านและที่นา

เมื่อจะแบ่งมรดกโดยธรรมเนียมนะแบ่งให้ลูกทุกคน แต่คนไหนที่ดูแลพ่อแม่อาจจะได้มากกว่าคนอื่น ๆ หากมีที่ดินน้อยลูกชายก็อาจจะไม่ได้ เพราะถือว่าพ่อแม่บวชให้แล้ว เติบโตให้แล้ว หรือว่าแต่งงานให้แล้ว

เมื่อจะขายนาจะถามในกลุ่มญาติพี่น้องก่อน แล้วจึงค่อยบอกขายให้กับคนจากภายนอก ปัจจุบันราคาที่ดินแถบนี้ประมาณไร่ละ 130,000 – 150,000 หากเป็นที่นาติดถนนติดคลองชลประทาน จะราคาสูงขึ้น การขายที่ดินยังมีอยู่เรื่อยๆ ชาวบวรราชที่สูญเสียนาไปแล้วส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสมีที่นาในชุมชนตนเอง หลายครัวเรือนทำงานรับจ้างในชุมชน บางรายเช่านาตนเองทำนา เอกสารสิทธิ์ที่ดินในเขตนี้เป็น โฉนดที่ดิน กรมที่ดินมีการออกโฉนดมาแล้วประมาณ 5 ปี ก่อนหน้านั้นเป็น น.ส.3 ก. จากข้อมูลชาวบ้าน ที่ดินเขตนี้หากรวมทั้งตำบล เป็นของนายทุนเงินกู้ และเจ้าของโรงสี รวมแล้วประมาณ 2,000 ไร่ และยังมีคนต่างถิ่นที่ชาวบ้านเรียกว่า “คนกรุงเทพฯ” ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกข้าราชการ มาซื้อที่ดินไว้ในเขตนี้ประมาณ 400-500 ไร่ ให้คนเช่าทำนาและจ้างคนในพื้นที่คอยดูแลและเก็บค่าเช่านา สำหรับอัตราค่าเช่านาในพื้นที่นี้เริ่มที่ 15 – 20 ถึงต่อไร่ ซึ่งชาวบ้านบอกว่ามีหลายรายที่เก็บอัตรา 20 ถึงต่อไร่

การถือครองที่ดินทำกินของชาวบ้านดอนพุทรา

จากการสอบถามตัวแทนครัวเรือนจำนวน 124 ครัวเรือนจาก 135 ครัวเรือนของทั้งหมดหมู่บ้าน หรือประมาณ ร้อยละ 91.85 ของครัวเรือนทั้งหมดบ้านการถือครองที่ดินสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

- 1). ชาวนาที่มีนาของตนเองและทำนาของตนเองไม่ได้เช่า หรืออาจจะให้ชาวบวรราชอื่นเช่า มีจำนวน 45 ราย หรือร้อยละ 36.29 รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น 1118 ไร่ ทั้งนี้อาจจะมีบางรายที่มีที่นาในเขตหมู่บ้านอื่นร่วมด้วย ในกลุ่มนี้มีบางรายที่ไม่ได้ทำนาแต่ให้คนอื่นเช่าทำนา รายที่ถือครองน้อยที่สุดจำนวน 3 ไร่ รายที่ถือครองมากที่สุด 200 ไร่ รายนี้มีที่ดินหลายแปลงและบางแปลงอยู่ในเขตบ้านอื่น คนที่ถือครองน้อยกว่า 10 ไร่ มีจำนวน 8 ราย คนที่ถือครองระหว่าง 10 – 19 ไร่ มีจำนวน 18 ราย คนที่

ถือครองมากกว่า 20 ไร่ มีจำนวน 19 ราย ในกลุ่มนี้ยังมีบางรายที่มีฐานะดีและมักจะซื้อที่ดินเพิ่ม
เรื่อยๆ

2). ชาวนาที่มีนาของตนเองและเช่านาอีกบางส่วน มีจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 14.52 รวม
เนื้อที่เป็นของตนเอง ประมาณ 108 ไร่ และเนื้อที่นาเช่าอีกประมาณ 162 ไร่ รายที่ถือครอง
น้อยที่สุด 5 ไร่ (มีจำนวน 2 ราย) เช่านา 20 ไร่ รายที่ถือครองมากที่สุด 33 ไร่ เช่านาอีก 60
ไร่ คนที่ถือครองระหว่าง 5 – 10 ไร่ มีจำนวน 7 ราย คนที่ถือครองระหว่าง 11 – 20 ไร่ มี
จำนวน 5 ราย และคนที่ถือครองตั้งแต่ 20 ไร่ ขึ้นไปมีจำนวน 5 ราย พิจารณาจากพื้นที่นา
เช่า รายที่เช่า นาน้อยกว่า 10 ไร่ มีจำนวน 2 ราย คนที่เช่าระหว่าง 10 – 19 ไร่ มีจำนวน 2
ราย และส่วนใหญ่ จะเช่ามากกว่า 20 ไร่ มีจำนวน 14 ราย หากรวมกลุ่มที่มีนาของ
ตนเองและทำนาของตนเองไม่ได้เช่าหรืออาจจะให้คนอื่นเช่ากับกลุ่มที่มีนาของตนเองและ
เช่าอีกบางส่วนจะมีจำนวน 63 ราย หรือร้อยละ 50.81 ที่มีที่นาของตนเอง รวมเนื้อที่
ประมาณ 1226 ไร่

3). ชาวนาที่ไม่มีที่นาเป็นของตนเองและเช่านาทั้งหมด มีจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 4.03
รวมพื้นที่นาเช่าประมาณ 133 ไร่ พื้นที่เช่า น้อยที่สุด 20 ไร่ พื้นที่นาเช่ามากที่สุด 30 ไร่ มี
จำนวน 2 ราย

4). ชาวนาที่ไม่มีมีนา และไม่เช่าแต่หารายได้ทางอื่น มีจำนวน 56 ราย หรือร้อยละ 45.16
ในจำนวนนี้มี 3 รายเป็นคนแก่ที่ยกที่นาให้ลูกหลานแล้ว ชาวนาที่ไม่มีที่นาบางรายก็
ทำงานรับจ้างทั่วไปตามไร่นา บางรายก็ไปทำงานรับจ้างในโรงงาน และมีบางรายที่ค้าขาย
เล็กๆน้อยๆในชุมชน

ถ้ารวมจำนวนคนที่ไม่มีที่นาทั้งที่เช่านาและไม่เช่านาแต่หารายได้ทางอื่นจะมีจำนวนรวม
61 ราย หรือประมาณร้อยละ 49.19 ของกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบพื้นที่ถือครองที่ชาวนา
ในหมู่บ้านยังถือครองอยู่ประมาณ 1,226 ไร่ และเนื้อที่นาเช่าอีกประมาณ 295 ไร่

จังหวัดสุราษฎร์ธานี สภาพการถือครองที่ดิน ในระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหมาก(ชุมชนสันติพัฒนา) หมู่บ้านน้ำแดง

หมู่บ้านหมาก (ชุมชนสันติพัฒนา)

บ้านหมาก หรือชุมชนสันติพัฒนา อยู่ที่ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง มีจำนวน 700 ครัวเรือน 1,500 คน รายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 43,427 บาทต่อปี รายได้หลักของชาวบ้านที่นี้มาจากภาคแรงงานถึงร้อยละ 73.79 อันดับที่สองเป็นรายได้จากการทำสวนปาล์ม น้ำมันและยางพารา ร้อยละ 19.36 และรายได้อื่น ๆ ร้อยละ 6.82 (ข้อมูลกชช.2ค.ปี 2552)

ในอดีตหมู่บ้านหมากอยู่ในเขตอำเภอไชยริง ในปีพ.ศ.2518 สภาพพื้นที่ยังเป็นป่าสมบูรณ์มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 30 หลังคาเรือน ต่อมาในปี 2524 เพิ่มขึ้นเป็น 60 หลังคาเรือน ลักษณะการถือครองที่ดินในอดีตไม่มีการจับจองพื้นที่ทำกินเป็นของตนเองชัดเจน อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ชาวบ้านมีอาชีพหาของป่า เช่น หวาย น้ำมันยาง น้ำผึ้งและสัตว์ป่า และร่วมกันถางป่าเพื่อทำไร่หมุนเวียนปลูกข้าวไร่ และมันสำปะหลัง โดยเฉลี่ยแต่ละครอบครัวจะมีพื้นที่ทำกินประมาณ 5 ไร่

สภาพการถือครองที่ดินในชุมชนบ้านหมาก

จากเอกสารสรุปจำนวนผู้แจ้งเสียภาษีที่ดิน ของอบต.บางสวรรค์ในปี 2552 พบว่าชุมชนบ้านหมาก หมู่ที่ 6 มีผู้ยื่นเสียภาษีทั้งหมด 309 ราย รวมเนื้อที่เสียภาษี 13,981 ไร่ หากคำนวณเฉลี่ยผู้ยื่นเสียภาษีทั้งหมดจะพบว่าเนื้อที่เฉลี่ยการถือครองถึงร้อยละ 45.25 ไร่ เมื่อย้อนกลับไปดูรายละเอียดจากข้อมูลการเสียภาษีบำรุงท้องที่ของอบต.บางสวรรค์ ประจำปี 2549 – 2552 ที่เรียกเก็บภาษีในอัตรา 5 บาทต่อไร่ พบว่ามีผู้เสียภาษีทั้งหมด 151 ราย รวมเนื้อที่ 10,187 ไร่ พบการถือครองที่ดินในบ้านหมาก หมู่ 6 นั้น มีการกระจุกตัวอยู่มาก มีผู้มีที่ดินตั้งแต่ต่ำกว่า 1 – 5 ไร่ จำนวน 45 ราย ตั้งแต่ 5 – 20 ไร่ จำนวน 73 ราย และผู้มีที่ดินตั้งแต่ 20 – 77 ไร่ จำนวน 30 ราย

โดยมีนิติบุคคล 2 ราย ได้แก่ บริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด ซึ่งถือครองที่ดิน 4,454 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.86 ของพื้นที่เสียภาษีทั้งหมด และบริษัทสวนสุราษฎร์ จำกัด ถือครองที่ดิน 2,415 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.27 ของพื้นที่เสียภาษีทั้งหมด มีนิติบุคคล 1 ราย ได้แก่ นายวิโรจน์

นนทเพชร คิดเป็นร้อยละ 0.92 ของพื้นที่เสียหายทั้งหมด เมื่อรวมผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไปในทั้ง 3 รายนี้ พบว่าถือครองที่ดินถึงร้อยละ 50.05 ของพื้นที่เสียหายที่ดินทั้งหมดของชุมชน

ตารางที่ 12 แสดงผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ในพื้นที่ชุมชนบ้านหมาก หมู่ 6 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่	ชื่อ	เอกสารสิทธิ์	เนื้อที่ / ไร่	การทำประโยชน์
1	บริษัทอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด	โฉนดที่ดิน	2,672	ปาล์ม
2	บริษัทสวนสุราษฎร์ จำกัด	นส.3 ก.	1,449	ปาล์ม
3	นายวิโรจน์ นนทเพชร	นส.3 ก.	130	ปาล์ม

ที่มา: ข้อมูลสรุปพื้นที่ที่มีการยื่นชำระภาษีที่ดิน อบต. บางสวรรค์ อ.พระแสง จ.สุราษฎร์ธานี ประจำปี 2549 - 2552

นอกจากนี้เมื่อตรวจสอบข้อมูลผู้ยื่นเสียภาษีทั้งหมด 309 ราย เนื้อที่ 13,981 ไร่ พบว่ามีผู้มาเสียภาษีที่ดินจริงเพียง 151 ราย รวมเนื้อที่ 10,187 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48.86 ของจำนวนรายผู้เสียภาษีทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 72.86 ของจำนวนเนื้อที่ยื่นเสียภาษีทั้งหมด โดยยังมีผู้ที่ไม่ได้มาเสียภาษีอีกจำนวน 158 ราย รวมเนื้อที่ 3,797 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.14 ของจำนวนรายผู้เสียภาษีทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 27.14 ของจำนวนเนื้อที่ยื่นเสียภาษีทั้งหมด ซึ่งหากพิจารณาจากจำนวนเนื้อที่เสียภาษีซึ่งมีน้อยสวนทางกับจำนวนรายที่มีมาก อาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่ไม่มาเสียภาษีนั้นเป็นผู้ถือครองที่ดินจำนวนน้อยและมีฐานะยากจน

ซึ่งข้อมูลข้างต้นสอดคล้องตรงกันกับข้อมูลที่ได้จากเวทีประชุมกลุ่มย่อยกับชาวบ้าน เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2553 ที่ได้ทำการประเมินสัดส่วนการถือครองที่ดินของชุมชนบ้านหมากในปัจจุบันว่า คนในชุมชนร้อยละ 85 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และร้อยละ 15 เป็นผู้ไร้ที่ดิน ในจำนวนผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 80 ถือครองที่ดินน้อยกว่า 5 ไร่ ร้อยละ 10 ถือครอง 5-10 ไร่ ร้อยละ 10 ถือครองที่ดินตั้งแต่ 10 ขึ้นไป

นอกจากนี้ข้อมูลแวดล้อมการเข้ามาถือครองที่ดินของนายทุน รอบๆ หมู่ 6 บ้านหมากนี้คือทั้งตำบลบางสวรรค์ ปัจจุบันมีนายทุนสวนปาล์มขนาดใหญ่เข้าไปมาครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินทั้งหมด 8 บริษัท คือเป็นเนื้อที่ถือครองรวมกันไม่ต่ำกว่า 40,000 ไร่ โดยขนาดการถือครองที่ดินต่ำสุด 400 ไร่ และสูงสุดถึง 15,000 ไร่ คือ

- 1). บริษัทผาทองคอนกรีต จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ต.บางสวรรค์ ถือครองที่ดินประมาณ 400 ไร่
- 2). บริษัทบางสวรรค์น้ำมันปาล์ม จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ต.บางสวรรค์ ถือครองที่ดินประมาณ 800-1,000 ไร่
- 3).บริษัทสวนสุราษฎร์ จำกัด ตั้งอยู่หมู่ 11 ต.บางสวรรค์ ถือครองที่ดินประมาณ ไร่ 3,168 ไร่
- 4).บริษัทแสงสวรรค์น้ำมันปาล์ม จำกัด ตั้งอยู่หมู่ 9 และหมู่ 5 ต.บางสวรรค์ ถือครองที่ดินประมาณ 15,000 ไร่
- 5).บริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ต.บางสวรรค์ ถือครองที่ดินประมาณ 3,300 ไร่
- 6).นายทุนไม่ทราบชื่อ ถือครองที่ดินในเขตทุ่งเลี้ยงสัตว์สาธารณะเดิม ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ต.บางสวรรค์ เนื้อที่ประมาณ 300-400 ไร่
- 7).บริษัทภูสวัสดิ์ จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 ต.บางสวรรค์ ถือครองที่ดิน(ป่าสงวน) ประมาณ 700 ไร่
- 8). บริษัทสวนปาล์ม จำกัด ตั้งอยู่หมู่ 11 ต.บางสวรรค์ ถือครองที่ดินประมาณ 400 ไร่

สืบเนื่องมาจากในปี 2519 รัฐเปิดสัมปทานป่า และปี 2520 – 2521 มีบริษัทเอกชนหลายรายเข้ามากว้านซื้อที่ดินจากชาวบ้าน ด้วยการไล่ซื้อที่ดิน เพื่อทำธุรกิจสวนปาล์ม เมื่อกินจำนวนมากหลายสภาพเป็นของนายทุน ชาวบ้านเจ้าของที่ดินเดิมที่ได้สูญเสียที่ดินไปแล้ว ประมาณร้อยละ 15 ของชุมชน ได้กลายเป็นแรงงานรับจ้างในแปลงสวนปาล์ม ทำหน้าที่ถางหญ้า ฉีดพ่นยาปราบวัชพืช ขุดหลุม ใสปุ๋ย ตกแต่งเกี่ยวทางปาล์ม และเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งในอดีต ปี 2520 ได้ค่าแรงวันละ 15-35 บาท

แรงงานรับจ้างยังเป็นคนในชุมชน ต่อมาปี 2532 เมื่อสวนปาล์มเริ่มให้ผลผลิต กลุ่มชาวบ้านได้พยายามต่อรองกับบริษัทขอรับเหมารวมทุกอย่างทำเป็นล๊อค ทำให้ตัวแทนบริษัทไม่พอใจการกระทำดังกล่าวของกลุ่มชาวบ้าน และทางบริษัทได้ตัดสินใจเอาคนในพื้นที่ออกและหาคนงานจากนอกพื้นที่มาทำ โดยให้เหตุผลว่าทำงานไม่เรียบร้อย เช่น เอาผลผลิตที่เกี่ยวข้องเสร็จแล้วขึ้นรถไม่หมด

ปี 2535 มีคนงานจากภาคอีสานเข้ามารับจ้างแทนคนงานในพื้นที่จนเกือบหมด ทำให้คนในชุมชนที่ไม่มีที่ดินทำกินต้องออกทำงานรับจ้างกับชาวบ้านทั้งในและนอกพื้นที่ และประมาณปี 2545 เริ่มมีแรงงานต่างด้าวเข้าไปทำหน้าที่แทนคนอีสาน สักส่วนคนงานในสวนปาล์มปัจจุบัน

แรงงานต่างด้าว(พม่า) ร้อยละ 60 แรงงานจากภาคอีสาน ร้อยละ 35 แรงงานที่เป็นคนในพื้นที่ ร้อยละ 5 โดยปัจจุบันบริษัทได้จ่ายค่าแรงคนงานไทย 165 บาทต่อวัน ค่าแรงคนงานต่างด้าว 80-100 บาทต่อวัน

ปี 2546 สมาชิกของชุมชนบ้านหมาก (สันติพัฒนา) บางส่วนได้เข้าร่วมกับเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยได้ร่วมตรวจสอบเรื่องการใช้ประโยชน์ในที่ดินของบริษัท นายทุนสวนปาล์มทำให้ได้นำประสบการณ์ขับเคลื่อนดังกล่าวมาใช้ เพราะเมื่อประมาณปี 2548 – 2550 สมาชิกชุมชนบ้านหมากได้แยกตัวออกมาจากเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน และตั้งเครือข่ายองค์กรชุมชนใหม่ ในชื่อ สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สกต.) โดยมีการรวมตัวประชุมกันเดือนละ 1 ครั้งทุกวันที่ 20 ของเดือน

ปี 2550 ได้มีการรวมตัวกันของชาวบ้านหมู่ 6 ชุมชนบ้านหมากหรือสันติพัฒนา ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นคนยากจนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือมีแต่ไม่เพียงพอ และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ทำสวนปาล์ม ยางพารา และสวนผลไม้ สำหรับกระบวนการจัดการภายในกลุ่มองค์กรชาวบ้านในปัจจุบัน มีสมาชิกจำนวน 101 ครอบครัว มีเงื่อนไขว่าผู้เข้ามาเป็นสมาชิกต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันก่อน มีการจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยให้สมาชิก 1 ไร่ต่อครอบครัว รวม 101 ไร่ แปลงเกษตรรวม 80 ไร่ พื้นที่สาธารณประโยชน์ ส่วนกลาง 30 ไร่ ที่ดินทำกิน 10 ไร่ต่อครอบครัว รวม 1,000 ไร่ พื้นที่ป่าชุมชน ป่าใช้สอย 15 ไร่

ชาวบ้านจำนวน 100 คน ของชุมชนบ้านหมากได้เข้ารายชื่อกันเพื่อยื่นเรื่องให้รัฐบาล จัดสรรที่ดินทำกินให้และได้ร่วมกันตรวจสอบการถือครองที่ดินของบริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด เนื้อที่ 3,392 ไร่ และบริษัทสวนสุราษฎร์ จำกัด เนื้อที่ 1,883 ไร่ ในปี 2550 ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีคำสั่งที่ 88/2550 และ 157/2550 แต่งตั้งตัวแทนระดับจังหวัด โดยมีองค์ประกอบจากสำนักงานที่ดินจังหวัด นายอำเภอ โดยมีข้อสรุปว่า ที่ดินบางส่วนของบริษัท สหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด ที่ครอบครองใช้ประโยชน์ปลูกปาล์มน้ำมันอยู่ เป็นการถือครอง โดยมีขอบด้วยกฎหมายมีบางส่วนอยู่ในเขตป่าไม้ถาวรบางส่วนอยู่ในกรรมสิทธิ์ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน(สปก.)

เดือนกันยายน 2550 ชาวบ้านชุมชนสันติพัฒนา(บ้านหมาก) 100 ครอบครัว ได้มีมติเข้าไปตั้งชุมชนในที่ดินที่อยู่ในกรรมสิทธิ์ของสปก.ซึ่งบริษัทได้เข้าไปบุกรุกปลูกปาล์มน้ำมันมานานกว่า 20 ปี โดยทางสปก.ไม่ได้ดำเนินการตามกฎหมายกับบริษัทแต่อย่างใด ในขณะที่ชาวบ้านได้ทำ

หนังสือร้องเรียนไปยังหน่วยงานรัฐหลายหน่วยเช่น สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฯลฯ

ต่อมาบริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มได้ดำเนินคดีกับชาวบ้านใน 3 ช่วงเวลา ช่วงแรกเมื่อเดือนธ.ค 2551ฟ้องชาวบ้านจำนวน 4 คน คดีแพ่งจับไล่และเรียกค่าเสียหายมูลค่า 5.3 ล้านบาท อ้างว่าพื้นที่ที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์จำนวน 1,400 ไร่ เป็นที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ น.ส.3.ก ในของชื่อบริษัท 10 แปลง รวมเนื้อที่ 325 ไร่ ส่วนที่เหลืออ้างว่าอยู่ระหว่างการออกเอกสารสิทธิ

วันที่ 25 มี.ค 2552 บริษัทได้ฟ้องชาวบ้านชุมชนสันติพัฒนาเพิ่มอีก 12 รายเรียกค่าเสียหายจำนวน 10 ล้านบาทและขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวให้จำเลยทั้งหมดรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปจากที่ดิน น.ส.3.ก เลขที่ 731,732,733 หมู่ 6 ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง จ.สุราษฎร์ธานี โดยโจทก์อ้างว่าชุมชนตั้งอยู่บนที่ดินที่บริษัทครอบครองอยู่ และให้ศาลออกหมายจับจำเลยทั้งหมดอ้างว่าขัดคำสั่งศาลไม่ยอมรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไป

เดือนเมษายน 2552 ทางบริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด ได้แจ้งความดำเนินคดีอาญาในข้อหาบุกรุกกับชาวบ้านกลุ่มเดิม ที่สถานีตำรวจภูธรพระแสงจังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งนี้ได้ส่งหมายเรียกผู้ต้องหาทางไปรษณีย์ให้ไปพบพนักงานสอบสวนในวันที่ 27 เมษายน 2552 ซึ่งในวันเดียวกันนี้ผู้ต้องหาทั้ง 12 คนได้ไปยื่นหนังสือขอพบพนักงานสอบสวนแต่ทางพนักงานสอบสวนไม่อยู่ทางรองผู้กำกับขอรับหนังสือไว้แทน ต่อมาในวันที่ 16 พฤษภาคม 2552 สิ่งที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นเมื่อกำลังตำรวจหลายร้อยนายนำหมายจับผู้ต้องหาในคดีนี้เข้าไปในชุมชน จับผู้ต้องหาได้หนึ่งคนคือ นายสุเทพ ชันธุทธิ์ ส่งศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้เงินสดกลุ่มออมทรัพย์ของสมาชิกจำนวน 90,000 บาทประกันตัวออกมา

ทราบภายหลังจากการตรวจสอบเอกสารของทนายฝ่ายจำเลยว่า หมายจับที่พนักงานสอบสวนขอออกจากศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานีลงวันที่ 27 เมษายน 2552 ซึ่งวันเดียวกับวันที่พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหาไปพบ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ(DSI) ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงพร้อมลงพื้นที่เมื่อวันที่ 3-4 พฤศจิกายน 2552 ที่ผ่านมายืนยันจากการดูแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ 2518 พบว่าในพ.ศ 2519 เอกสารสิทธิในที่ดิน

น.ส. 3ก ของบริษัท ที่ใช้อ้างในคำฟ้องคือแปลงเลขที่ 731,732,733 ทั้ง 3 แปลงออกทับพื้นที่ป่าถาวร ไม่มีร่องรอยการทำประโยชน์ จึงสรุปได้ว่า น.ส.3ก ออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ศาลก็ยังใช้ข้อกล่าวอ้างนี้มาออกหมายบังคับคดีให้รื้อย้ายชุมชนออกไปให้พื้นที่ที่พิพาทตามที่บริษัท สหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มมหาชนจำกัดกล่าวอ้างในคำฟ้อง

ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีคำสั่งให้กรมที่ดินทำแผนที่พิพาทร่วมกันทั้งทางฝ่ายโจทก์ จำเลย แต่เจ้าหน้าที่กรมที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่รังวัดเจาะจงพื้นที่น.ส.3กทั้ง3แปลง จึงไม่สามารถชี้ชัด พิกัดของที่ดินแปลง 731,732,733 เป็นเหตุให้ไม่สามารถรังวัดรายแปลงได้ และนำไปแถลงต่อศาล ในวันที่ 18 ธันวาคม 2552

คดีความที่บริษัท สหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มมหาชน จำกัด ฟ้องร้องทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ยังดำเนินต่อไปในศาล แม้มีข้อมูลหลักฐานที่ชัดเจนแล้วก็ตาม ตลอดระยะเวลาเกือบ 1 ปี เดิมทีชาวบ้าน ชุมชนบ้านหมากต้องเผชิญกับการข่มขู่คุกคามหลายเหตุการณ์ จากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมมือกับ นายทุนกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน แต่ชาวบ้านกลุ่มนี้ก็ยังยืนต่อสู้ขอใช้สิทธิใน ที่ดินผืนนี้ต่อไป

บ้านน้ำแดง หมู่ 5

บ้านน้ำแดง หมู่ที่ 5 ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี จ.สุราษฎร์ธานี ชุมชนขนาด 129 ครัวเรือน มีจำนวน ประชากร 466 คน ที่อาศัยอยู่จริง ณ วันสำรวจ แยกเป็นหญิง 205 คน ชาย 261 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อ คน 41,348 บาทต่อปี โดยมีรายได้หลักจากการทำสวนปาล์มน้ำมัน และยางพารา ร้อยละ 73 รายได้ จากภาคแรงงาน ร้อยละ 23 และรายได้อื่นๆ ร้อยละ 6 สำหรับด้านรายจ่ายในครัวเรือน ร้อย 88.41 เป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าข้าวสาร และค่าเดินทาง ฯลฯ อีกร้อยละ 11.59 เป็นค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช ค่าสารเคมี ค่าแรงงาน และค่าเครื่องจักร (ข้อมูล จปฐ.ปี 2552)

จากคำบอกเล่าของนายเนื่อม เพชรบ้านนา อายุ 76 ปี ชาวบ้านน้ำแดง เกิดและอยู่อาศัยใน ชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2480 ซึ่งแต่เดิมบ้านน้ำแดงขึ้นกับหมู่ที่ 4 ต่อมาแยกออกมาเป็นหมู่ที่ 5 สภาพ พื้นที่ตั้งชุมชนดั้งเดิมเป็นป่าเก่าแก่ ที่มีไม้ยูง และไม้ยางขึ้นอยู่หนาแน่น วิธีการผลิตของชาวบ้านคือ

การทำไร่หมุนเวียน ปลูกข้าวไร่ พืชผัก ปลูกมันสำปะหลัง เลี้ยงหมู และการเลี้ยงสัตว์ในทุ่งเลี้ยง สัตว์สาธารณะ จนกระทั่งปี 2505 ได้เกิดวาทภัยใหญ่บริเวณแหลมตะลุมพุก กินบริเวณกว้างจาก จังหวัดนครศรีธรรมราชมาถึง ต.คลองน้อย สุราษฎร์ธานี ทำให้ต้นไม้ขนาดใหญ่ หักล้มและโค่น ตามแรงลมและแรงน้ำ สภาพพื้นที่จึงเปลี่ยนแปลงไป หลังจากไม้ใหญ่ล้ม เกิดเป็นทุ่งหญ้าคา ได้มี โรงเลื่อย ในจังหวัดสุราษฎร์เข้ามาทำไม้ ที่ชาวบ้านรู้จักในนามบริษัทอีสเอเชียติก ซึ่งเป็นธุรกิจของ กลุ่มนักธุรกิจชั้นนำของจังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือกลุ่ม 5 เสือ

สภาพการถือครองที่ดินในชุมชนบ้านน้ำแดง

จากข้อมูลการยื่นเสียภาษีของอบต.คลองน้อย ประจำปี 2549-2552 พบว่ามีบุคคลและนิติบุคคลที่มี เอกสารสิทธิที่ดิน น.ส.3 ก. และภบท. 5 ยื่นเสียภาษีที่ดินในอบต. จำนวนทั้งหมด 148 ราย จำนวน รวมเนื้อที่ 6,217 ไร่ มีค่าเฉลี่ยการถือครองที่ดิน 42 ไร่ต่อราย โดยแบ่งเป็นบุคคล 146 ราย เนื้อที่ 2,380 ไร่ นิติบุคคล 2 ราย ได้แก่ บริษัทไทยบุญทอง จำกัด เอกสารสิทธิ น.ส.3 ก. เนื้อที่ 1,555 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.01 ของพื้นที่เสียภาษีทั้งหมด และบริษัทเวลฟูด จำกัด (อันกัก แซ่ลิ้ม) เอกสารสิทธิ น.ส.3 ก. เนื้อที่ 2,282 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36.7 ของพื้นที่เสียภาษีทั้งหมด รวมทั้งสองบริษัทถือครองที่ดินรวมกัน 3,837 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61.71 ของพื้นที่เสียภาษี ทั้งหมดของชุมชน

ในขณะที่เดียวกันที่ดินส่วนที่เหลือซึ่งเป็นของเกษตรกรรายย่อย จำนวน 146 ราย เนื้อที่ 2,380 ไร่ มีสัดส่วนการถือครองที่ดินร้อยละ 38 ของพื้นที่เสียภาษีทั้งหมดของชุมชน มีผู้มีที่ดิน ตั้งแต่อย่างน้อยกว่า 1 - 5 ไร่ จำนวน 35 ราย ตั้งแต่ 5-20 ไร่ จำนวน 64 ราย ผู้มีที่ดินตั้งแต่ 20-75 ไร่ จำนวน 47 ราย มีค่าเฉลี่ยการถือครองประมาณ 16.3 ไร่ต่อราย

ในช่วงปี 2519 – 2520 ทางบริษัทสากลการลงทุน จำกัด ต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นบริษัท สากลทรัพยากรพัฒนา จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทของนายลิ้ม ฉันทัก นายทุนชาวสิงคโปร์ ซึ่งชาวบ้านจะ รู้จักกันดีในชื่อว่า “โกลิ้ม” ได้เข้ามาทาบทามขอซื้อที่ดินจากชาวบ้านเพื่อปลูกสวนปาล์ม โดยบริษัท ได้ว่าจ้างนายหน้า คือนายวินัย และนายประเสริฐพร โดยร่วมมือกับผู้อิทธิพลและนักการเมืองใน ท้องถิ่น คือ ครูประจวบ ทองศล กับผู้ใหญ่ชม สุขแพะ ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 บ้านบางหอย เป็นตัวแทนบริษัท โดยได้มีการนัดหมายกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่างๆในพื้นที่ให้ไปประชุมร่วมกัน

ในเมือง และในเวลาต่อมามีการซื้อขายที่ดิน โดยกลุ่มชาวบ้านที่มีความสนิทสนม กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะขายที่ดินให้ทางบริษัทก่อน ครอบครัวยุค 2-3 ไร่

ปี 2524 มีการเรียกประชุมชาวบ้าน ในพื้นที่ จากการประชุมมีมติให้ขายที่ดินให้กับบริษัท สากลฯ โดยทางบริษัทบอกว่าจะขอมาเช่าซื้อ ครบ 20 ปี แล้วจะคืนให้ โดยตั้งราคาขายที่ไร่ละ 100 บาท แต่ถ้ามีเอกสารสิทธิ นส.3 ก็จะขายได้ราคา ไร่ละ 300 บาท ทางบริษัทฯ ได้อ้างว่าจะเข้ามาดูแล เรื่องถนนหนทาง และรักษาโรคให้กับชาวบ้าน ในขณะเดียวกันนายหน้าของบริษัท คือ นายคลัง สุขแพ ได้ไปวาทะปราศกับชาวบ้านว่าที่ดินดังกล่าวทางรัฐได้ให้บริษัทเช่าแล้วเป็นเวลา 20 ปี

วิธีการที่บริษัทเข้าซื้อที่ดินของชาวบ้าน คือ ตัดถนนผ่านที่ดินของชาวบ้าน แล้วบอกชาวบ้านว่า บริษัทมาทำถนนให้ โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนร่วมมือด้วย การซื้อขายที่ดินในสมัยนั้น เป็นการซื้อขายปากเปล่า ชาวบ้านส่วนใหญ่จะจำยอมขายที่ดินให้บริษัท เพราะถูกข่มขู่ เกรงกลัวอิทธิพลและ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในยุคนั้นทางบริษัทได้ร่วมมือกับคนมีอิทธิพลในพื้นที่ซื้อ โกงที่ดินของชาวบ้าน ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การกดราคาที่ดิน การสัญญาว่าจะจ่ายให้ชาวบ้านครอบครัวละ 10,000 บาท โดยให้เงินมัดจำไว้ 100 บาท แต่สุดท้ายชาวบ้านก็ไม่ได้รับเงินที่เหลือแต่อย่างใด และทำใบระวาง ปลอม เป็นต้น นอกจากนี้บริษัทได้เข้าบุกรุกครอบครองออกเอกสารสิทธิทับพื้นที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ สาธารณะของชุมชน จนทำให้ชาวบ้านขาดที่ดินเลี้ยงสัตว์

นายเนื่อม เพชรบ้านนา เล่าว่า ตนเองได้ต่อต้านบริษัทกลุ่มนี้มาตลอด ตั้งแต่จำความได้ที่ดิน แปลงนี้ไม่มีเอกสารสิทธิใดๆ ทั้งสิ้น ที่ดินส่วนหนึ่งเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ส่วนรวมที่ชาวบ้านทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 2 หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 7 และหมู่ 9 ได้ใช้พื้นที่ร่วมกัน

กรณีตัวอย่างของชาวบ้านที่ได้ขายที่ดินให้บริษัทโดยไม่เต็มใจ คือนายจรัส อินทร์เอียด ชาวบ้านหมู่ 7 ต.คลองน้อย ได้บอกเล่าว่า “ตนเองเป็นผู้หนึ่งที่ถูกหลอกขายที่ดินโดยไม่รู้ตัว ซึ่งแต่เดิมมีที่ดินที่ จับจองไว้ประมาณ 100 ไร่ มาตั้งแต่ปี 2510 และได้ขายให้กับ บริษัทพันธ์ศรี จำกัด (บริษัทย่อยของ บริษัทสหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด) ในปี 2530 ประมาณ 30 ไร่ ราคาไร่ละ 300 บาท ที่ดินอยู่ในเขตหมู่ 7 ปัจจุบันมีที่ดินเหลืออยู่ประมาณ 20 ไร่ หลังจากแบ่งที่ดินบางส่วนให้ลูก 6 คนไปแล้ว”

ในปี 2522 ภายหลังจากบริษัทได้กว้านซื้อที่ดินได้จำนวนหนึ่งประมาณ 3,000 ไร่ บริษัทจะเริ่มต้นบุกเบิกพื้นที่ โดยนำรถแทรกเตอร์มารื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง และพืชไร่ของชาวบ้านเพื่อทำสวนปาล์ม โดยว่าจ้างชาวบ้านในพื้นที่ ชุกหลุมและปลูกปาล์มน้ำมัน ในราคาต้นละ 5 บาท โดย 1 ไร่ ปลูกปาล์มได้ 22 ต้น ชาวบ้านจะได้ค่าแรงควันละประมาณ 40-50 บาท และได้ว่าจ้างชาวบ้านใส่ปุ๋ย ฉีดพ่นยา ตัดหญ้า และดูแลต้นปาล์ม ชาวบ้านประมาณ 100 คน คิดเป็น 10 เปอร์เซ็นต์ ของชุมชน ที่ขายที่ดินให้บริษัทและไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง จึงเป็นแรงงานรับจ้างให้กับบริษัท หลังจากปลูกปาล์มได้ 3 ปี ต้นปาล์มจึงเริ่มให้ผลผลิต สำหรับพันธุ์ปาล์มน้ำมัน มีการนำเข้ามาจากประเทศมาเลเซีย

ประมาณปี 2525 ขณะนั้นตรงกับช่วงที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ได้แผ่ขยายเข้ามาในพื้นที่ ผู้จัดการบริษัทชื่อนายลุย ได้เรียกค่าคุ้มครองจากชาวบ้าน โดยอ้างว่าพรรคคอมมิวนิสต์ฯ เรียกเก็บค่าคุ้มครอง จนกระทั่งความทราบถึงคนของพรรคคอมมิวนิสต์ฯ ผู้จัดการของบริษัท 3 คน จึงถูกบุกยิงอย่างอุกอาจต่อหน้าต่อตาชาวบ้านที่เป็นแรงงานสวนปาล์ม หลังจากนั้นมีการยิงกันอีกหลายครั้ง มีคนตายจากความขัดแย้งในพื้นที่นี้ประมาณ 30 คน จนทำให้บริษัทตัดสินใจว่าจ้างทหารพรานเข้ามาควบคุมพื้นที่

ต่อมาในช่วงปี 2530 บริษัทได้หยุดดำเนินกิจการ ปล่อยให้สวนปาล์มทิ้งร้างอยู่นานถึง 22 ปี ซึ่งสภาพสวนปาล์ม เป็นสภาพของสวนที่กร้าง และต้นปาล์มไม่ได้รับการบำรุงรักษาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามมีผลผลิตปาล์มบางส่วนที่ยังให้ผลผลิตอยู่ โดยมีทั้งผู้ใหญ่บ้าน นายตำรวจ และชาวบ้านทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาเก็บเกี่ยวผลผลิตในส่วนปาล์มออกไปขายมาโดยตลอด จนกระทั่ง เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ปี 2551 บริษัทได้เริ่มเข้ามาอ้างสิทธิในพื้นที่สวนปาล์มอีกครั้ง โดยมีการก่อสร้างกองสี (ที่พักคนงาน) หลังใหม่ ขณะที่ชาวบ้านในพื้นที่เองเห็นว่าพื้นที่สวนปาล์มดังกล่าว ถูกปล่อยให้ร้างไม่มีการทำประโยชน์มาเป็นเวลานานกว่า 20 ปี แล้วด้วยพื้นที่กว่า 2,000 ไร่ จึงทำให้ชาวบ้านน้ำแฉงที่ไร้อำนาจที่ดินทำกินและคนต่างถิ่นจำนวนหนึ่งได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่สวนปาล์มดังกล่าวเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2552 ซึ่งเป็นช่วงรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประกาศจัดที่ดินให้กับคนจน มีชาวบ้านทยอยเดินทางเข้ามาเรื่อยๆ ปัจจุบันชุมชนน้ำแฉงมีสมาชิก 170

ครอบครัว 206 คน โดยจัดตั้งเป็นชุมชน มีสมาชิก ประมาณ 60 เปอร์เซนต์ เป็นคนในชุมชน ที่เหลือเป็นคนไร้ที่ดินมาจากชุมชนอื่นๆทั้งในภาคใต้ ภาคอีสานและภาคกลาง

สำหรับการบริหารจัดการภายในชุมชน ได้ดำเนินการรูปแบบของคณะกรรมการ ส่วนของที่ดิน มีการใช้ประโยชน์ในที่ดินร่วมกัน โดยแบ่งเป็นพื้นที่สำหรับสร้างที่อยู่อาศัย ครอบครัวละครึ่งงาน รวมเป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 100 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรรวม 50 ไร่ พื้นที่ปลูกป่า 50 ไร่ และพื้นที่ปลูกสร้างอาคารเอนกประสงค์ 2 ไร่ รวมทั้งหมด 202 ไร่ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวยังมีปัญหาข้อพิพาท ดังนั้นชุมชนยังไม่ได้ทำการตัดฟันหรือโค่นต้นปาล์มออกแต่อย่างใด รูปแบบการผลิตที่พอจะทำได้ก็คือ การปลูกผัก การเลี้ยงไก่ และเลี้ยงหมูหลุมเล็กน้อยในบริเวณที่รอบบ้านเรือน และแปลงรวม

หลังจากชาวบ้านได้เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่สวนปาล์มไม่นาน ในเดือนพฤษภาคม 2552 นายมาโนชญ์ ช่วนาค ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ต.คลองน้อย และจำสิบเอกเสนอ แก้วนนท์ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรชัยบุรี อ้างว่าเป็นตัวแทนของบริษัทสากลการลงทุน จำกัดที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ดังกล่าว เข้ามาข่มขู่ และขับไล่ชาวบ้าน และได้แจ้งความดำเนินคดีกับชาวบ้าน 7 คน ในฐานความผิดร่วมกันบุกรุกในที่ดินของบริษัท และในเดือนสิงหาคม 2552 นายมาโนชญ์ ได้นำเจ้าพนักงานที่ดินมาเดินสำรวจรังวัดเพื่อขอออกโฉนดในพื้นที่จำนวน 57 แปลง ทางชาวบ้านจึงยื่นคัดค้านไปยังศูนย์อำนวยการเดินสำรวจฯ ต่อมาได้มีหนังสือแจ้งจากศูนย์สำรวจฯว่าได้ตรวจสอบแล้วที่ดินตามที่ขอคัดค้านไม่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและป่าไม้ถาวร หากชาวบ้านเห็นว่าตัวเองมีสิทธิมากกว่าบริษัทที่ยื่นก็สามารถดำเนินการฟ้องร้องเพื่อแย่งสิทธิครอบครองตามกฎหมายได้

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่าสภาพการถือครองที่ดินในระดับหมู่บ้านที่ทำการศึกษาวิจัยทั้งสองจังหวัดนี้ต่างประสบปัญหาด้านที่ดินทำกินอันเนื่องมาจากความยากจน และถูกกลุ่มผู้มีผลประโยชน์บีบบังคับให้ยอมขายที่ดินของตนเอง และสิ่งที่ชาวบ้านทั้งสองแห่งประสบและต้องการเรียกร้องจากภาครัฐคือการจัดสรรที่ดินและปฏิรูปที่ดินให้กับเกษตรกรและคนไร้ที่ดินทำกิน

จังหวัดชัยนาท ผืนนาเกือบทั้งจังหวัดมีน้ำชลประทานตลอดปี ทำนาได้มากกว่าปีละ 2 ครั้ง แต่กลับพบว่าชาวนามีปัญหาหนี้สินและปัญหาที่ดินทำกิน ที่ดินจำนวนมากไปตกอยู่ในมือกลุ่มทุนใหญ่ เช่น นักการเมือง เจ้าของโรงสี นายทุนเงินกู้ ดังจะเห็นได้ดังนี้

สัดส่วนของการถือครองที่ดินจำแนกตามประเภทที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชน

สัดส่วนของที่ดินของรัฐ ที่เป็น ที่ดินราชพัสดุ ที่ดินสาธารณะ ประโยชน์ ที่ดิน ส.ป.ก. ใน ส่วนที่เป็นที่ดินของรัฐและที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีเนื้อที่รวมกันทั้งสิ้น 134,831.75 ไร่ หรือประมาณ ร้อยละ 8.73 เมื่อเทียบกับเนื้อที่ทั้งจังหวัดโดยประมาณ

สัดส่วนของที่ดินเอกชนที่เป็น โฉนดที่ดิน تراจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว นส 3 ก นส 3 ที่ดิน สปก. ที่เป็นของเอกชน มีเนื้อที่รวมกันทั้งสิ้น 1,290,032 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 83.57 เมื่อเทียบกับเนื้อที่ทั้งจังหวัดโดยประมาณ

รวมที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชนจังหวัดชัยนาทประมาณ 1,424,863.75 ไร่ และมีเนื้อ ที่ที่ยังไม่ทราบสถานะอีกประมาณ 118,727.38 ไร่ เทียบจากเนื้อที่รวมทั้งจังหวัดโดยประมาณ 1,543,591.13 ไร่

สัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร

การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่การเกษตรประมาณ 1,221,304 ไร่ จำแนกเป็น พื้นที่อยู่อาศัย 77,368.78 ไร่ พื้นที่สาธารณะ 48776.93 ไร่ และพื้นที่อื่นๆอีก 196,141.23 ไร่ เมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งจังหวัดมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 79 ร้อยละ 5 ร้อยละ 3 และ ร้อยละ 13 และพื้นที่การเกษตรประมาณ 777,991 ไร่ อยู่ในเขตชลประทานเขื่อนเจ้าพระยา

สัดส่วนการถือครองที่ดินแยกตามเอกสารสิทธิ์ที่ดิน

ข้อมูลสัดส่วนการถือครองที่ดินแยกตามเอกสารสิทธิ์ที่ดินตั้งแต่ปี 2548 – 2552 มีรายงาน

ไว้ในฐานข้อมูลของจังหวัดสามารถสืบค้นได้จากเว็บไซต์ของจังหวัดชัยนาท จากรายงานของ

จังหวัด ข้อมูลปี 2552 สัดส่วนการถือครองที่ดินแยกตามเอกสารสิทธิ์มีดังนี้

โฉนดที่ดิน มีจำนวน 204,927 แปลง พื้นที่ 1,168,635 ไร่ การเพิ่มขึ้นของโฉนดที่ดินอยู่ที่ประมาณ ร้อยละ 5 ต่อปี

เอกสารสิทธิ์ตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว มีทั้งสิ้น 546 แปลง มีพื้นที่รวม 8,665 ไร่

หนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส.3 ก. มีทั้งสิ้น 6,483 แปลง เนื้อที่ 70,465 ไร่

หนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส. 3 มีจำนวน 2,174 แปลง เนื้อที่ 26,373 ไร่
 ที่ดินราชพัสดุ มีจำนวน 308 แปลง เนื้อที่ 9,103 ไร่
 ที่ดินสาธารณะประโยชน์ มีจำนวน 511 แปลง เนื้อที่ 28,206 ไร่
 พื้นที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน ประเภทที่ดินของรัฐ ส.ป.ก. ชัยนาท มีเนื้อที่ 60,546 ไร่ และพื้นที่
 ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินประเภทที่ดินเอกชน มีเนื้อที่ 15,894 ไร่
 พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ประมาณ 36,976.75 ไร่ มี 2 แห่ง คือ ป่าสงวน
 แห่งชาติป่าเขาช่องลม และป่าเขาหลัก อยู่ในเขตอำเภอหนองมะโมง และป่าสงวนแห่งชาติ
 ป่าเขาราวเทียน อยู่ในเขตอำเภอนาคูและอำเภอนินขาม

ตารางที่ 13

จำนวนแปลงและขนาดการถือครองที่ดินแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ของจังหวัดชัยนาท

ประเภทเอกสารสิทธิ์	จำนวน			
	แปลง	ไร่	งาน	ตารางวา
โฉนด	212,875	1,189,572	1	21.9
นส.3ก.	9,200	86,697	2	55.5
นส.3	8,685	78,319	3	71.7
ห้องชุด	0	0	0	0
รวมทั้งหมด	230,760	1,354,589	3	149.1
	230,760	1,354,589	9	149.1

สัดส่วนการถือครองของบุคคลและนิติบุคคลที่มากกว่า 100 ไร่

ข้อมูลจากสำนักงานที่ดินจังหวัดชัยนาท ข้อมูลบุคคลและนิติบุคคลบางรายที่ถือครองที่ดินเกิน 100 ไร่ ในจังหวัดชัยนาท จำนวน 9 ราย เนื้อที่ถือครองรวม 5,494 ไร่ เจ้าของที่ดินเหล่านี้ เป็นกลุ่มทุน นักการเมือง เจ้าของโรงสีข้าว และนายทุนเงินกู้ของจังหวัด ส่วนนิติบุคคล เป็นบริษัทที่ดำเนิน ธุรกิจด้านการปลูกไม้เศรษฐกิจ และ บริษัทด้านอสังหาริมทรัพย์

การศึกษาการถือครองที่ดินของเกษตรกรในระดับหมู่บ้าน กรณีศึกษาบ้านหอรหมิง ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี และบ้านคอนพุทรา ตำบลหนองแซง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

หมู่บ้านหอรหมิงสัดส่วนของผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินมีสัดส่วนที่ร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่เนื้อที่ถือครองของชาวนาในกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่าเนื้อที่นาเช่า เกือบร้อยละ 100 คือมีสัดส่วนที่ ประมาณ 619 และ 718 ไร่ ตามลำดับ

หมู่บ้านคอนพุทรา สัดส่วนของผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินประมาณร้อยละ 49.19 ของกลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ถือครองที่ยังเป็นของชาวนาประมาณ 1226 ไร่ (ทั้งนี้จะมีหลายครัวเรือนที่มีที่นาหลายแปลง) และเนื้อที่นาเช่าอีกประมาณ 295 ไร่ ครัวเรือนที่ถือครองที่นาส่วนใหญ่ยังมีที่นามากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป

การเข้าถึงข้อมูลด้านการถือครองที่ดินของหน่วยงานราชการ

หน่วยงานราชการในจังหวัดหลายหน่วยงานมีการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้มากมาย เช่น สัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร จำนวนประชากรภาคเกษตร จำนวนครัวเรือนเกษตรกร รายได้ครัวเรือน สามารถสืบค้นได้จากเว็บไซต์

http://www.chainat.go.th/sub/moac/DataLand/moac_cnt_land_21.htm

แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลจากบางฐานก็ไม่สอดคล้องกัน เช่น ตัวเลขพื้นที่อำเภอหันคาตามรายงานของสำนักงานเกษตรจังหวัดไม่สอดคล้องกับตัวเลขเนื้อที่ที่ออกเอกสารสิทธิของกรมที่ดินเป็นต้น

การศึกษานี้ สามารถเข้าถึงข้อมูลการถือครองที่ดินแยกตามเอกสารสิทธิของจังหวัดชัยนาท ตามเอกสารสิทธิ ดังนี้คือ โฉนดที่ดิน ตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว หนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส.3 ก หนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส.3 ที่ดินราชพัสดุ ที่ดินสาธารณะประโยชน์ ข้อมูลในส่วนนี้สามารถติดต่อสอบถามจากสำนักงานที่ดินของจังหวัดและอำเภอ นอกจากนี้ยังสามารถสืบค้นได้จากเว็บไซต์ของจังหวัดคือ ที่มา

http://www.chainat.go.th/sub/gov_office/poc/45/45_18.htm สำหรับข้อมูลที่ดิน สปก. สามารถติดต่อขอข้อมูลได้โดยตรงจากสำนักงาน สปก. ของจังหวัดชัยนาท ส่วนข้อมูลพื้นที่ป่าสงวน

แห่งชาติของจังหวัดชัยนาทสามารถสืบค้นได้จากรายงานของจังหวัด การศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถค้นหาข้อมูลการออกเอกสารสิทธิของจังหวัดชัยนาท ซึ่งถือเป็นประโยชน์ในการประเมินสถานะการถือครองที่ดินของทั้งจังหวัด อย่างไรก็ตาม การสืบค้นข้อมูลลักษณะนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หลายภาคส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำ ชายฝั่งและความหลากหลายทางชีวภาพ แต่เรากลับพบว่าหลายพื้นที่ที่มีการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทับซ้อนกับที่ทำกินของชาวบ้าน อีกทั้งนโยบายเปิดสัมปทานพื้นที่ดินให้เอกชนเช่าราคาถูกเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยเฉพาะยางพาราและปาล์ม เป็นเหตุให้เกิดธุรกิจข้ามชาติที่เข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อถือสิทธิครอบครองที่ดินแปลงใหญ่ แน่นอเนวการกว้านซื้อที่ดินเหล่านี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อชาวบ้านรายย่อยผู้ถือครองที่ดินทำกินไม่เกินคนละ 50 ไร่ ดังจะเห็นสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรของสุราษฎร์ธานี จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ามีพื้นที่ทางการเกษตรของจังหวัดจำนวน 4,863,085 ไร่ โดยจะเห็นได้ว่าการใช้พื้นที่มากกว่าพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 59.4 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด และพบว่ามีพื้นที่รกร้างว่างเปล่า จำนวน 1,651,358 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35 ของพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรของจังหวัด

ซึ่งหากแยกตามสัดส่วนพืชที่ปลูกพบว่า มีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นเศรษฐกิจมากที่สุด ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว กาแฟ จำนวน 4,035,908 ไร่ หรือ ร้อยละ 82.99 เป็นพื้นที่ ทำนา ปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และ ไม้ดอกไม้ประดับ 222,646 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 4.57 และเป็นพื้นที่การเกษตรอื่นๆ 356,248 ไร่ หรือ ร้อยละ 7.32

สัดส่วนการถือครองที่ดินแยกตามเอกสารสิทธิที่ดิน

1. ที่ดินเอกสารสิทธิ จำนวนเอกสารสิทธิซึ่งของสำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีออกให้ทั้งจังหวัดมีจำนวน 4 ประเภท ได้แก่ โฉนดที่ดิน , นส.3, นส.3 ก, ใบจอง และ สค.1 ทั้งนี้ไม่รวมภบท. 5 หรือเอกสารการเสียดำรงที่อู่ที่กับทางอบต. จำนวน 519,534 แปลง รวมเนื้อที่ 2,399,290 – 0 66.4 ไร่ (ยกเว้น เกาะสมุย เกาะพะงัน) แยกออกเป็น

โฉนดที่ดิน 332,111 แปลง เนื้อที่ 1,280,873-3-01.3 ไร่

นส.3 42,210 แปลง เนื้อที่ 193,684-1-55.3 ไร่

นส.3 ก 119,276 แปลง เนื้อที่ 826,277-0-82.8 ไร่

ใบจอง 563 แปลง เนื้อที่ 7,052 -0-72 ไร่

สค.1 25374 แปลง เนื้อที่ 91,399-2-55 ไร่

จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของเอกสารสิทธิในรูปแบบโฉนดที่ดิน มีเนื้อที่มากที่สุดร้อยละ 53 รองลงมาคือ นส.3 ก. มีเนื้อที่ร้อยละ 34 อันดับสาม คือ นส.3 มีเนื้อที่ร้อยละ 8 ของเนื้อที่ที่ได้รับเอกสารสิทธิของจังหวัด

ตารางที่ 14

จำนวนแปลงและขนาดการถือครองที่ดินแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประเภทเอกสารสิทธิ	จำนวน			
	แปลง	ไร่	งาน	ตารางวา
โฉนด	330,883	1,362,912	0	36.9
นส.3ก.	69,294	451,021	2	29
นส.3	24,388	169,963	0	80.1
ห้องชุด	0	0	0	0
รวมทั้งหมด	424,565	1,983,896	3	146.0
	424,565	1,983,896	5	146.0

2.ที่ดินสาธารณประโยชน์

-มี หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) 1,001 แปลง เนื้อที่ 102-598-1-91.6 ไร่

-ไม่มี นสล. 225 แปลงเนื้อที่ 572,433-3-84.9 ไร่

3. ที่ดินราชพัสดุ

จำนวน 1,016 แปลง เนื้อที่ 1,009,935-5-94.02 ไร่ แบ่งออกเป็นสวนราชการใช้ประโยชน์ 1,011 ราย เป็นที่ดิน เนื้อที่ 989,106-2-84.2 ไร่ เป็นอาคาร 7,790 หลัง และจัดให้ราษฎรเช่า จำนวน 4,834 ราย เนื้อที่ 20,829-3-09.8 ไร่ เป็นอาคารให้เช่า 458 หลัง

4. ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก.)

สำนักงานปฏิรูปที่ดิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับมอบพื้นที่ จากหน่วยงานต่างๆ (ที่สาธารณประโยชน์, พื้นที่ป่าไม้) รวม 1,904,694.25 ไร่ โดยประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน 2,416,312 ไร่ และมีการมอบ สปก.4-01 ให้แก่เกษตรกรไปแล้ว 56,105 ราย 74,868 แปลง เป็นพื้นที่ 1,018,258.99 ไร่ โดยเฉลี่ย เกษตรกร จะได้รับพื้นที่ สปก.4-01 คนละประมาณ 18 ไร่

5. ที่ดินรัฐที่อนุญาตให้เอกชนเช่า

ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่อนุญาตให้เอกชนเช่า จำนวน 43 ราย ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 9 แห่ง เป็นจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 126,753 ไร่ 3 งาน 5 ตารางวา ซึ่งในนี้เป็นที่ราชพัสดุ ของเอกชน 5 ราย พื้นที่ 33,429 ไร่

6. สัดส่วนการถือครองที่ดินของเกษตรกร

ประชากร ที่เป็นเกษตรกร มี 373,281 คน คิดเป็นร้อยละ 46.19 ของประชากรจังหวัด (ข้อมูลตามโครงการพัฒนาศูนย์ข้อมูลกลาง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ณ เดือน ธันวาคม 2551) ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 8 สุราษฎร์ธานี ในปี 2549 ระบุว่า พื้นที่ถือครองของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 2,721,645 ไร่ ถือครองโดยครัวเรือนการเกษตร 105,076 ครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.86 ของเนื้อที่ซึ่งสามารถถือครองได้ทั้งจังหวัด โดยมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย ครัวเรือนละ 25.90 ไร่

7. สัดส่วนการถือครองของบุคคลและนิติบุคคลที่มากกว่า 100 ไร่

การถือครองที่ดินของบุคคล พบบุคคลที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่เกินกว่า 100 ไร่ ในจังหวัด

สุราษฎร์ธานี จำนวน 9 ราย รวมเนื้อที่ถือครองทั้งหมด 2,482 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกสวน
ปาล์มและยางพารา จำนวน 8 ราย และนักการเมืองระดับชาติ 1 ราย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ศึกษาไม่
สามารถเข้าถึงข้อมูลสารบบที่ดินของสำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ อย่างไรก็ตามได้
มองเห็นว่าทางการเข้าถึงข้อมูลการถือครองที่ดินในระดับตำบลก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่น่าสนใจ แต่
อาจจะต้องใช้ระยะเวลาและทรัพยากรที่มากขึ้น

การถือครองที่ดินของนิติบุคคล พบนิติบุคคล จำนวน 17 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริษัทสวนปาล์ม
น้ำมัน(ยกเว้นบริษัทศรีสุพรรณฟาร์ม) มีเนื้อที่ถือครองทั้งหมดที่มีเอกสารสิทธิ การเช่าพื้นที่ป่าและที่
ราชพัสดุของรัฐทั้งหมดสัญญาและไม่หมดสัญญา การบุกรุกและครอบครองโดยผิดกฎหมาย
รวมกันทั้งหมดรวม 125,814 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.12 ของเนื้อที่การเกษตรของจังหวัด

ตารางที่ 15 แสดงสรุปจำนวนรายของบุคคลและนิติบุคคลที่ถือครองที่ดินในจังหวัดชัยนาทและจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประเภท/ จังหวัด	ประเภทบุคคล					ประเภทนิติบุคคล				
	แปลง	จำนวนราย	ไร่	งาน	ตาราง วา	แปลง	จำนวน ราย	ไร่	งาน	ตารางวา
โหนด										
ชัยนาท	208,443	252,878	1,149,270	3	80	4,469	4,458	38,051	3	4
สุราษฎร์ธานี	318,947	353,357	1,285,499	2	95	11,996	11,983	73,895	3	94
นส.3										
ชัยนาท	7,446	9,491	72,074	3	62.9	1,219	1,222	6,286	0	84.7
สุราษฎร์ธานี	22,797	26,712	159,441	0	72.4	1,490	1,490	9,860	0	51.2
นส.3ก.										
ชัยนาท	6,561	8,888	61,401	2	77.6	312	312	4,490	3	32
สุราษฎร์ธานี	64,054	70,792	394,075	0	32.7	5,243	5,300	56,954	2	22.5

ที่มา : ข้อมูลถือครองที่ดินจากกรมที่ดิน ณ วันที่ 1 เมษายน 2554

บทที่ 5

บทสรุป

ผลของการศึกษา สถานภาพการถือครองที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดชัยนาทและสุราษฎร์ธานี โดยมีพื้นที่ศึกษาจังหวัดละ 2 หมู่บ้านคือ จังหวัดชัยนาท หมู่บ้านหอรบะนัง ต.บางซุด อ.สรรคบุรี และหมู่บ้านดอนพุทรา ต.หนองแซง อ.หันคา และ จังหวัดสุราษฎร์ธานี หมู่บ้านหมาก (ชุมชนสันติพัฒนา) ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง และหมู่บ้านน้ำแดง ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี พบว่าการถือครองที่ดินของเอกชนยังไม่ได้รับเปิดเผยกับสาธารณะอย่างชัดเจน และมีเกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีภาระหนี้สิน และที่ดินส่วนใหญ่กลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของอุตสาหกรรมเกษตรขนาดใหญ่และนายทุนต่างชาติที่กว้านซื้อที่ดินเพื่อลงทุน ซึ่งมีผลกำไรจากธุรกิจทางการเกษตร ส่งผลให้นักธุรกิจทั้งในและต่างประเทศพยายามถือครองที่ดินเพิ่มมากขึ้น เกิดการกว้านซื้อที่ดินจากชาวบ้านในพื้นที่ที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งการเปิดพื้นที่สัมปทานให้เอกชนเช่าราคาสูงเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจของรัฐ

งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการอธิบายข้อมูลพื้นฐาน เหตุและที่มาของปัญหาในพื้นที่ศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีการเปิดเผยการถือครองที่ดินทั่วประเทศ ซึ่งถือว่าการจัดการที่ดินในสังคมไทยเป็นปัญหาเรื้อรังยาวนาน การกระจุกตัวของการถือครองที่ดินในบางกลุ่มคนและการทิ้งร้างไม่ทำประโยชน์ การขาดแคลนและสูญเสียที่ดินทำกินของเกษตรกรการเข้าไปทำประโยชน์ในพื้นที่ของรัฐและเอกชน ล้วนเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข รวมถึงการสร้างระบบกฎหมายเพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมในระบบการจัดการที่ดินให้เกิดขึ้น

จากการศึกษาสถานภาพการถือครองที่ดินของจังหวัดชัยนาทและสุราษฎร์ธานี ในปี 2552 พบข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลการถือครองที่ดินจึงทำให้งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้มีข้อมูลเพียงบางส่วนที่ได้จากกรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานที่ดินจังหวัดและข้อมูลการเสียดำเนินที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ไม่อาจสะท้อนสถานภาพการถือครองที่ดินของทั้งจังหวัดได้ตามเป้าหมาย โดยมีผลสรุปดังนี้

ประเทศไทยมีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรรวมทั้งประเทศ 181,948,486 ไร่ พื้นดังกล่าวอยู่ใน
เขตจังหวัดชัยนาทมีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรสูง 575,328 ไร่ มีความเหมาะสมปานกลาง
873,910 ไร่ และมีความเหมาะสมเล็กน้อย 25,338 รวมพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรในจังหวัด
ชัยนาท 1,474,576 ไร่

เขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรสูง แต่มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับ
การเกษตรปานกลาง 4,056,665 ไร่ และมีความเหมาะสมเล็กน้อย 652,633 ไร่ รวมพื้นที่ที่เหมาะสม
สำหรับการเกษตรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 4,709,298 ไร่

ขณะที่ทั้งประเทศไทยมีเนื้อที่ ที่ถูกเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ ที่เหมาะสมสำหรับ
การเกษตรถึง 16,128,702 ไร่ อยู่ในเขตจังหวัดชัยนาท 145,491 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับ
การเกษตรสูง 78,381 ไร่ เหมาะสมปานกลาง 65,377 ไร่ และเหมาะสมเล็กน้อย 1,733 ไร่

เขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีพื้นที่ที่ถูกเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมทั้งสิ้น 230,825 ไร่
แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมปานกลาง 192,428 ไร่ และเหมาะสมเล็กน้อย 38,397 ไร่

ขณะที่ในช่วงปี 2550 – 2551 เรามีพื้นที่ที่ทิ้งร้าง ได้แก่ พื้นที่ที่ไม่ได้ทำประโยชน์ พื้นที่ใช้ประโยชน์
ไม่ได้และพื้นที่ลุ่ม ในจังหวัดชัยนาท 2,870 ไร่และที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี 398,500 ไร่

โดยเนื้อที่ครอบครองทั้งหมดในชัยนาทมีถึง 1,543,591.13 ไร่ มีผู้ถือครองที่ดินเกิน 200 ไร่ทั้ง
จังหวัดอยู่ถึง 233 ราย รวมเนื้อที่ 104656.6 ไร่ ทั้งนี้รวมถึง โฉนด นส.3ก นส.3

ขณะที่สุราษฎร์ธานีมีเนื้อที่ครอบครองทั้งหมดถึง 1,983,896 ไร่ มีผู้ถือครองที่ดินเกิน 200 ไร่ทั้ง
จังหวัดอยู่ถึง 193 ราย รวมเนื้อที่ 116710.7 ไร่ ทั้งนี้รวมถึงโฉนด นส.3ก. นส.3

ตารางที่ 16 แสดงพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรของจังหวัดชัยนาทและสุราษฎร์ธานี

หน่วย / ไร่	รวมทั้งประเทศ	ชัยนาท	สุราษฎร์ธานี
พื้นที่เหมาะสมทางการเกษตร	181,948,486	1,474,576	4,709,298
เหมาะสมสูง		575,328	-
เหมาะสมปานกลาง		873,910	4,056,665
เหมาะสมเล็กน้อย		25,338	652,633
พื้นที่ถูกเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตร	16,128,702	145,491	230,825
เหมาะสมสูง		78,381	-
เหมาะสมปานกลาง		65,377	192,427
เหมาะสมเล็กน้อย		1,733	38,397
พื้นที่ทิ้งร้าง(2550-2551)	6,370,693	2,870	398,500

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน : 2552

จังหวัดชัยนาท การถือครองที่ดินในพื้นที่วิจัย พบข้อมูลบุคคลและนิติบุคคลบางรายที่ถือครองที่ดินเกิน 100 ไร่ จำนวน 9 ราย เนื้อที่ถือครองรวม 5,494 ไร่ เจ้าของที่ดินเหล่านี้ เป็นกลุ่มนายทุน นักการเมือง เจ้าของโรงสีข้าว และนายทุนเงินกู้ของจังหวัด ส่วนนิติบุคคลเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านการปลูกไม้เศรษฐกิจ และบริษัทด้านอสังหาริมทรัพย์

ส่วนพื้นที่ศึกษาวิจัย สองหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาทเราพบว่า กลุ่มชาวนาที่มีปัญหานี้สิน และที่ดินกำลังจะหลุดมือ คือ หมู่บ้านหระฉัง สักส่วนของผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินมีถึงร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่เนื้อที่ถือครองของชาวนาในกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่าเนื้อที่นาเช่า ส่วนหมู่บ้านดอนพุทรา สักส่วนของผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินร้อยละ 49.19 ของกลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ถือครองยังเป็นของชาวนาประมาณ 1,226 ไร่ และเนื้อที่นาเช่า 295 ไร่ คราวเรือนที่ถือครองที่นาส่วนใหญ่ยังมีที่นามากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป โดยสรุปทั้งสองหมู่บ้าน สักส่วนของชาวนาที่มีที่ดินทำกินแต่ไม่เพียงพอ/ไม่

มีที่ดินทำกิน/เช่าที่นา ร้อยละ 60 ,มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองร้อยละ 40 ,มีหนี้สินในระบบเฉลี่ย
ครอบครัวละ 350,000 บาท เป็นหนี้นอกระบบ 75,000 บาท

ส่วนการถือครองที่ดินในจังหวัดสุราษฎร์ธานี การถือครองที่ดินของบุคคลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้
พบว่า ผู้ที่ครองที่ดินขนาดใหญ่เกินกว่า 100 ไร่ ของสุราษฎร์ธานีมีจำนวน 9 ราย รวมเนื้อที่ถือครอง
ทั้งหมด 2,482 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกสวนปาล์มและยางพารา จำนวน 8 ราย และ
นักการเมืองระดับชาติ 1 ราย การถือครองที่ดินของนิติบุคคล จำนวน 17 ราย ส่วนใหญ่เป็นบริษัท
สวนปาล์มน้ำมัน ยกเว้นบริษัทศรีสุพรรณฟาร์ม มีเนื้อที่ถือครองทั้งมีเอกสารสิทธิ การเช่าพื้นที่ป่า
และที่ราชพัสดุของรัฐทั้งที่หมดสัญญาและไม่หมดสัญญา การบุกรุกและครอบครองโดยผิด
กฎหมาย รวมทั้งหมด 125,814 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4012 ของเนื้อที่การเกษตรของจังหวัด

ส่วนพื้นที่ศึกษาวิจัย 2 หมู่บ้านของสุราษฎร์ธานี พบว่า เป็นพื้นที่มีปัญหาพิพาทที่ดินกับ
เอกชน ที่เช่าพื้นที่ทำสวนปาล์มน้ำมันและออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ ได้แก่ บ้านหมาก หรือชุมชน
สันติพัฒนา ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง การถือครองที่ดินของเกษตรกรรายย่อยในชุมชนร้อยละ 85 มี
ที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และร้อยละ 15 เป็นผู้ไร้ที่ดิน

ในจำนวนผู้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองร้อยละ 80 ถือครองที่ดินน้อยกว่า 5 ไร่ ร้อยละ 10 ถือครอง
5 – 10 ไร่ ร้อยละ 10 ถือครองที่ดินตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป

บ้านน้ำแดง ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี เกษตรกรรายย่อย จำนวน 146 ราย เนื้อที่ 2,380 ไร่
สัดส่วนการถือครองที่ดินร้อยละ 38 ของพื้นที่เสียหายทั้งหมดของชุมชน มีผู้มีที่ดินตั้งแต่ น้อยกว่า
1 – 5 ไร่ จำนวน 35 ราย , 5 – 20 ไร่ จำนวน 64 ราย , 20 – 75 ไร่จำนวน 47 ราย มีค่าเฉลี่ยการถือ
ครองประมาณ 16.3 ไร่

ข้อเสนอแนะ

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ระบบการจัดการที่ดินถือเป็นปัญหาสำคัญของไทยมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การกระจุกตัวของการถือครองที่ดินในบางกลุ่มและการทิ้งร้างไม่ทำประโยชน์ การขาดแคลนและการสูญเสียที่ดินทำกินของเกษตรกร การเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ของรัฐและเอกชน ล้วนเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข รวมทั้งการสร้างระบบกฎหมายเพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมในระบบการจัดการที่ดินของประเทศ

สภาพการถือครองที่ดินโดยเอกชนของไทยสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบการจัดการที่ดิน โดยรัฐภาพสะท้อนการถือครองที่ดินจำนวนมากในกลุ่มคนจำนวนน้อยไม่เพียงแต่สองกรณีศึกษา เช่น การถือครองที่ดินของชนชั้นนำในสังคมไทย เช่นนักการเมืองที่ปัจจุบันต้องเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินต่อสาธารณะ หรือข้าราชการระดับสูงที่ข้อมูลยังไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ อีกทั้งยังมีแหล่งทุนต่างๆ ที่เข้ามาลงทุนธุรกิจทางการเกษตรและอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งมีความแตกต่างกับการถือครองที่ดินของเกษตรกรไทย โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่ต้องใช้ที่ดินเป็นฐานทรัพยากรสำคัญในการผลิตเพื่อดำรงชีพ ที่นับวันกลุ่มคนกลุ่มนี้มีปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ระบบเกษตรกรรมของไทยยังเต็มไปด้วยปัญหามานานปีการ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มากกว่าร้อยละ 70 มีปัญหาหนี้สินและยากที่จะมีโอกาสปลดปล่อยให้เบาบางลงได้ ความแตกต่างทางเศรษฐกิจของเกษตรกรกับประชาชนในภาคการผลิตอื่นๆ เหลื่อมล้ำกันมากกว่า 10 เท่าตัว มีเกษตรกรมากกว่า 1.5 ล้านครอบครัวทั่วประเทศที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ความอ่อนแอของระบบเกษตรกรรมส่งผลให้ชุมชนและชนบทล่มสลาย เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาทั้งปัญหาของชุมชนในชนบทและสังคมเมือง

นอกจากนี้เรายังพบการถือครองที่ดินจำนวนมากที่ถูกทิ้งร้างโดยไม่ทำประโยชน์ ทำให้เกิดการสูญเสียเปล่าทางเศรษฐกิจโดยใช่เหตุ ซึ่งที่ดินเหล่านั้นเกิดจากการกว้านซื้อเพื่อเก็งกำไร โดยไม่ต้องการทำประโยชน์จากผืนดินนั้นโดยตรง แม้รัฐบาลหลายชุดในอดีตพยายามแก้ปัญหาในด้าน

ต่างๆ เช่น ปัญหาที่ดิน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาสารพิษตกค้างในอาหาร ฯลฯ กลับพบว่า ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ นอกจากไม่บรรเทาเบาบางลงแล้ว กลับเพิ่มมากขึ้น และมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งหมายถึง ความยากลำบากที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ ทำให้มีการ เปลี่ยนพื้นที่เกษตรเป็นพื้นที่ในเชิงพาณิชย์และการท่องเที่ยว รวมทั้งพื้นที่อุตสาหกรรมมากขึ้น ในขณะที่เรายังมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นระบบทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดังกล่าว เพิ่มขึ้นมากอีก การกระจุกตัวของ การถือครองที่ดิน จะมีภาวะขึ้นลงรวดเร็วตามภาวะเศรษฐกิจ มีการเก็งกำไรที่ดินและออกเอกสารสิทธิที่ดิน โดยขาดการตรวจสอบจึงทำให้เกิดการออกเอกสาร สิทธิที่ดินอย่างผิดกฎหมายและปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า ซึ่งทำให้สูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ปัญหาการแย่งชิงที่ดิน การละเมิดสิทธิในที่ดินของชุมชนและประชาชน ทำให้เกษตรกร รายย่อยและประชาชนทั่วไปต้องเผชิญกับปัญหาความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินและมีผลทำให้เกิดการ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติตามมา

เมื่อประชาชนรากหญ้ากลุ่มหนึ่งรวมตัวผู้เดือดร้อนในเรื่องที่ดินทำกิน นับตั้งแต่กรณีที่ทำ กินไม่เพียงพอ คนไร้ที่ดิน คนไร้บ้าน คนไร้สิทธิ และคนจนที่ถูกกรุกรานสิทธิ ผู้คนเหล่านี้รวมตัวกัน เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยและรักษาสิทธิของเกษตรกร ด้วย การเสนอนโยบายการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ผลักดันให้มีการรับรองการปฏิรูป ที่ดินโดยชุมชน จัดตั้งกองทุนธนาคารที่ดิน และจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า ข้อเสนอทาง นโยบายเหล่านี้ คือทางออกของการแก้ไขปัญหาที่ดินในระดับโครงสร้าง เพื่อให้เกษตรกรที่ประสบ ปัญหาที่ดินทำกินได้รับการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาไปพร้อมๆ กัน

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยชิ้นนี้ ต้องการเสนอการเปลี่ยนมิติการมองที่ดิน จากทรัพย์สิน ส่วนตัว มาเป็นต้นทุนทางสังคม การใช้ประโยชน์ในที่ดินและการถือครองที่ดิน ต้องคำนึงถึง ประโยชน์ของสังคมและความเป็นธรรมเข้ามากำกับ การถือครองที่ดินไม่อาจอนุญาตให้เกิดขึ้นได้ อย่างเสรีภายใต้การแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว เป้าหมายของการใช้กฎหมายใน การกำกับระบบการจัดการที่ดิน ต้องดำเนิน ไปภายใต้วัตถุประสงค์สำคัญ คือการกระจายการถือ ครองที่ดินและการสร้างความมั่นคงในการถือครองที่ดินให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม โดยเฉพาะอย่าง

ยังกับชนชั้นรากหญ้า ซึ่งสามารถกระทำได้ด้วยการใช้มาตรการหลายด้านประกอบกัน นับตั้งแต่การใช้ระบบภาษีที่ดินแบบอัตราก้าวหน้า เพื่อทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินจากคนส่วนน้อยในสังคมและทำให้ที่ดินไม่อยู่ในการแสวงหาประโยชน์ด้วยการเก็งกำไร หากสามารถทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินออกมาได้ จะทำให้รัฐสามารถนำที่ดินเหล่านี้ไปกระจายสู่เกษตรกรหรือผู้ขาดแคลนที่ดินทำกินได้มากขึ้น จากเดิมที่ต้องอาศัยที่ดินของรัฐเป็นหลัก

การแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินทำกิน ต้องสร้างแนวทางใหม่เพื่อตอบ โจทย์เรื่องการถือครองที่ดิน คือ

- การรับรองสิทธิของประชาชนที่จะทำกินในพื้นที่ที่ดินของรัฐตามสถานะต่างๆอย่างเป็นธรรม
- การรับรองหน่วยของผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายในรูปของกลุ่มหรือชุมชน
- การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดินออกเป็นเขตต่างๆ ตามศักยภาพและความสามารถในการรองรับของที่ดินในแต่ละพื้นที่
- การมีส่วนร่วมของประชาชนและของชุมชนในการเข้ามาดำเนินการกำหนดและจัดสรรที่ดิน การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล
- การปฏิรูประบบกฎหมายทั้งระบบเพื่อวางระบบการบริหารจัดการการกระจายการถือครองที่ดิน
- การปฏิรูประบบการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการกระจายการถือครองและทำประโยชน์ในที่ดิน
- การวางระบบการคุ้มครองการใช้ประโยชน์ในที่ดินประเภทต่างๆ อย่างเข้มงวดและจริงจัง

ดังนั้นเราอาจกล่าวโดยสรุปว่า การที่ประชาชนจำนวนมากหรือเกษตรกรไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินได้เป็นเพราะโครงสร้างการถือครองที่ดินของประเทศไทยนั้นถูกทำให้บิดเบือนด้วยโครงสร้างความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของไทย หากพิจารณาโครงสร้างรายได้ของคนไทยจะพบว่าการกระจายรายได้ของคนไทยเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมาก สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะการดำเนินธุรกรรมที่ขาดการแข่งขันทำให้มีการกระจุกตัวของกำไรหรือรายได้ในธุรกิจบางประเภท ดังที่เราทราบดีว่า ร้อยละ 90 ของคนไทยมีที่ดินถือครองไม่ถึง 1 ไร่ ในขณะที่คนกลุ่มที่เหลืออีกร้อยละ 10 ถือครองที่ดินคนละมากกว่า 100 ไร่

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงบันไดขั้นแรกที่หวังจะส่งผลให้ม้งานศึกษาวิจัยที่สามารถ
ครอบคลุมปัญหาสถานภาพการถือครองที่ดินของประเทศทั้งหมด เพื่อสะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำ
ในการถือครองที่ดินและเพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรรายย่อยของไทย.

บรรณานุกรม

- เจมส์ ซี อินแกรม .การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในประเทศไทย 1850 – 1970 :พิมพ์ครั้งแรก.
กรุงเทพฯ : มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.2552
- ปราณี ทินกร.ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในช่วงสี่ทศวรรษของการพัฒนาประเทศ 2504 - 2544: เอกสารประกอบการประชุมวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(เอกสารอัดสำเนา).2545
- วิฑูร เลี่ยนจำรูญ และคณะ. จากปฏิวัติเขียวสู่พันธุวิศวกรรม : .พิมพ์ครั้งแรก.กรุงเทพฯ : มุลนิธิชีว
วิถี. 2551.
- ชาลวิทย์ เกษตรศิริและธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์.ปฏิวัติ 2475 :พิมพ์ครั้งแรก.กรุงเทพฯ: มุลนิธิ
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.2547
- สมภพ มานะรังสรรค์. โลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ . พิมพ์ครั้งแรก.ชุดภูมิปัญญาลำดับที่ 29.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิถิทรศน์,2545
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์.ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึงพ.ศ.2484.
กรุงเทพฯ.มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2527
- ชวลิต วายุภักดิ์.การปฏิรูปเศรษฐกิจในประเทศไทยพ.ศ. 2475 – 2485.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2527
- ผาณิต ทรงประเสริฐ.นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงครามตั้งแต่พ.ศ.
2481 – 2487.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2527
- พรณี บัวเล็ก. การพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทย. ฐานข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ สำนัก
วิทยากร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (online). 2543 .แหล่งที่มา : <http://www.library.uru.ac.th>
(28 พฤษภาคม 2550)

นายกรัฐมนตรี. สำนัก. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการศึกษาผลกระทบจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจที่มีต่อครัวเรือน พ.ศ.2544 ทั่วประเทศ. (มปท.),2545

ชิกษารุ ทานาเป้. การชลประทานเพื่อการเกษตรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย. ในวารสาร
ธรรมศาสตร์ 5 : 2 (ตุลาคม 2518 – มกราคม 2519) , หน้า 85 – 94

สุนทรี่ อาสะไวทย์. ประวัติคลองรังสิต : การพัฒนาที่ดินและผลกระทบต่อสังคม พ.ศ. 2431 – 2457. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.2530.

Ellen Meiksins Wood (2002) **The Origins of Capitalism : A Longer View**. London : Verso,p.2

Mueller-Joekel, R. German Land Readjustment – Ecological, Economic and Social Land
Management. Proceedings in FIG Working Week. Seoul. May 8-10, 2001

_____. Land Evaluation in Urban Development Process in Germany. Proceedings in
FIG XXII International Congress. Washington D.C. April 19-26, 2002.

_____. Land Readjustment – A Win-Win-Strategy for Sustainable Urban
Development. Proceedings in FIG Working Week 2004, Athens, May 22-27, 2004.

Stadtvermessungsamt Frankfurt am Main. Umlegungsgebiet.

<http://www.frankfurt.de/sixcms/detail.php?id=3025>. Retrieved on September 20, 2008, online.

Yomralioglu, T., Tuedes, T., Uzun, B. and Eren, E. Land Readjustment Implementations in
Turkey. Proceedings XXIVth International Housing Congress, Ankara pp.150-161.

Posted by lonewolf at 8:54 PM

เวปไซต์

<http://www.chainat.go.th>

<http://www.thaireform.in.th>

<http://www.isaranews.org>

<http://manager.co.th>

<http://prachatai3.info>

<http://www.jadroob.com>

เอกสาร รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงการลงพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพัทลุง โดย
กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม พฤศจิกายน 2552

สัมภาษณ์บุคคล

ชุมชนน้ำแดง ต.คลองน้อย อ.ชัยบุรี จ.สุราษฎร์ธานี

1. นายเนื่อม เพชรบ้านนา
2. นายจรัล อินทร์เอียด
3. นายเฟื่อน อินทร์โตรม
4. นายสัญญา กลับนุ้ย

ชุมชนบ้านหมาก (สันติพัฒนา) ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง จ.สุราษฎร์ธานี

ชุมชนบ้านหอรระฆัง ต.บางซุด อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท

ชุมชนบ้านดอนพุทรา ต.หนองแขง อ.หันคา จ.ชัยนาท

ภาคผนวก

การถือครองที่ดิน(โฉนด)ตั้งแต่ 200 ไร่ ของจังหวัดชัยนาท					
ลำดับ	เนื้อที่				ประเภท 1=บุคคล , 2=นิติบุคคล
	แปลง	ไร่	งาน	ตารางวา	
1	521	11,959	0	17.0	2
2	78	2,227	3	10.0	2
3	33	1,301	2	59.0	1
4	73	1,097	2	9.6	1
5	88	1,091	3	74.7	2
6	25	888	1	63.0	1
7	32	887	1	50.6	2
8	45	832	0	88.0	1
9	65	831	2	26.0	1
10	65	831	2	26.0	1
11	65	831	2	26.0	1
12	56	830	0	6.8	1
13	19	803	3	26.0	1
14	54	742	2	88.0	1
15	774	741	0	71.0	2
16	61	714	2	86.4	2

17	51	713	1	49.0	1
18	19	709	2	79.0	2
19	32	662	1	21.3	2
20	152	643	0	50.6	2
21	54	633	2	99.0	1
22	30	623	3	6.6	1
23	20	622	3	34.0	2
24	51	603	1	22.5	1
25	14	594	0	46.0	1
26	14	594	0	46.0	1
27	31	590	1	86.6	1
28	17	587	1	99.0	1
29	82	578	0	29.2	1
30	53	572	0	43.0	1
31	70	571	2	77.2	2
32	33	562	0	82.0	1
33	20	557	1	34.6	1
34	43	547	0	53.0	1
35	43	547	0	53.0	1
36	43	547	0	53.0	1
37	68	541	1	16.9	1

38	42	537	1	22.0	1
39	5	526	2	95.0	1
40	8	525	3	68.5	2
41	57	523	2	43.7	1
42	16	511	2	19.0	1
43	41	508	3	57.0	1
44	43	497	2	80.4	1
45	11	493	1	2.0	1
46	11	493	1	2.0	1
47	11	493	1	2.0	1
48	11	493	1	2.0	1
49	13	491	1	22.0	1
50	86	487	1	59.9	1
51	15	485	0	3.0	1
52	37	474	2	69.0	1
53	39	473	3	12.0	1
54	16	472	1	63.0	1
55	36	467	3	74.0	1
56	40	460	3	48.0	1
57	29	458	0	15.0	1
58	1	452	0	39.0	1

59	67	442	0	21.8	1
60	25	439	3	96.0	1
61	21	431	3	65.6	1
62	55	429	0	37.8	1
63	13	424	2	62.0	1
64	36	422	1	54.0	1
65	23	409	0	26.0	1
66	13	403	1	40.0	1
67	25	393	2	53.6	1
68	53	391	3	22.9	1
69	192	379	3	90.0	1
70	30	370	2	81.0	1
71	27	368	0	73.0	1
72	25	366	2	75.6	1
73	14	365	2	66.0	1
74	26	360	3	60.0	1
75	36	358	2	53.4	1
76	35	357	0	25.0	1
77	16	351	1	52.8	1
78	25	350	0	77.4	1
79	18	348	2	6.0	1

80	15	345	2	19.0	1
81	23	344	0	85.9	1
82	29	341	3	36.0	1
83	11	341	0	79.0	1
84	42	340	0	95.0	1
85	35	339	3	81.5	1
86	18	336	0	37.3	1
87	52	333	1	92.9	1
88	30	332	2	42.2	1
89	11	330	2	84.0	1
90	86	330	3	25.0	2
91	1	329	0	52.8	1
92	18	329	1	75.0	1
93	17	326	0	29.8	1
94	26	321	0	54.0	1
95	1	321	0	49.0	1
96	12	318	0	10.0	1
97	11	316	0	39.0	1
98	12	312	2	1.0	1
99	16	312	0	4.3	1
100	10	311	0	82.0	1

101	18	310	2	42.0	1
102	30	310	2	69.0	1
103	15	309	1	33.6	1
104	12	308	2	45.0	1
105	12	305	2	35.0	2
106	12	303	2	86.0	1
107	15	303	0	3.7	1
108	11	303	2	20.0	1
109	11	302	3	6.0	1
110	9	298	0	15.9	1
111	16	297	2	59.0	1
112	13	295	1	76.0	1
113	5	295	3	80.0	1
114	8	294	3	7.0	1
115	38	294	3	83.3	1
116	15	293	0	30.0	1
117	13	293	3	0.3	1
118	17	292	0	95.2	1
119	34	290	3	24.3	1
120	18	286	2	20.4	1
121	52	285	0	74.9	1

122	20	281	1	80.0	1
123	1	280	1	55.0	1
124	25	279	3	93.4	1
125	15	279	3	23.8	1
126	41	276	3	75.0	1
127	8	275	1	36.6	1
128	43	274	2	53.0	1
129	6	273	3	43.0	1
130	9	272	3	10.0	1
131	11	272	0	80.0	2
132	43	271	0	87.7	1
133	18	271	0	28.0	1
134	17	264	3	63.0	1
135	8	263	1	85.0	1
136	20	262	3	34.7	1
137	9	262	2	81.7	1
138	6	261	1	36.0	2
139	11	260	0	78.5	1
140	1	258	2	17.7	1
141	21	257	3	33.0	1
142	14	256	2	98.1	1

143	11	254	3	5.0	1
144	25	253	2	85.0	1
145	13	251	1	36.0	1
146	17	251	3	50.4	1
147	13	248	2	87.0	1
148	4	247	3	83.0	1
149	25	246	1	31.9	1
150	10	246	2	81.0	1
151	10	245	3	92.0	1
152	23	244	0	92.0	1
153	19	244	2	1.0	1
154	16	243	1	34.0	1
155	12	242	2	14.0	1
156	12	242	1	7.0	1
157	8	242	2	58.0	1
158	11	240	0	21.0	1
159	11	240	1	56.4	1
160	8	238	1	80.0	1
161	5	238	3	87.0	1
162	16	236	0	40.0	1
163	18	235	0	47.2	1

164	34	235	0	44.0	1
165	15	234	2	21.1	1
166	2	233	0	84.0	1
167	17	233	3	79.0	1
168	3	233	2	32.0	2
169	14	232	3	88.7	1
170	3	232	1	6.0	1
171	26	230	0	61.0	1
172	10	230	0	74.0	1
173	9	230	0	51.0	2
174	20	229	0	87.0	1
175	11	228	1	53.9	1
176	20	227	1	4.0	1
177	3	226	3	56.0	1
178	14	226	0	26.7	1
179	10	223	3	49.0	1
180	1	223	2	14.0	1
181	11	223	2	7.9	1
182	8	223	0	24.0	2
183	11	222	3	43.0	1
184	19	222	1	72.2	1

185	7	222	3	14.0	2
186	10	221	2	15.0	1
187	20	221	3	97.5	1
188	11	221	2	57.0	1
189	21	219	1	16.0	1
190	11	218	2	41.0	1
191	12	218	2	76.0	2
192	24	217	2	39.0	1
193	14	216	0	12.0	1
194	17	213	0	59.6	1
195	19	212	2	54.0	1
196	11	211	0	77.0	2
197	16	209	1	97.0	1
198	26	209	2	41.9	1
199	14	209	0	66.0	1
200	25	208	2	94.2	1
201	33	208	1	40.0	1
202	13	208	0	90.0	1
203	27	207	2	23.0	1
204	8	205	1	63.0	1
205	11	205	2	83.8	1

206	11	205	0	57.5	1
207	9	205	2	31.0	2
208	10	204	3	70.7	1
209	12	204	1	64.0	1
210	11	204	3	14.0	1
211	5	202	3	69.0	1
212	13	202	1	21.4	1
213	5	202	3	69.0	1
214	5	202	3	69.0	1
215	13	202	2	69.1	1
216	3	201	0	66.0	1
217	6	200	3	36.0	1
218	6	200	3	36.0	1
		93,519	318	10819.6	

การถือครองที่ดิน(โฉนด)ตั้งแต่ 200 ไร่ ของจังหวัดสุราษฎร์					
ลำดับ	เนื้อที่				ประเภท
	แปลง	ไร่	งาน	ตารางวา	1=บุคคล , 2=นิติบุคคล
1	561	10,428	3	50.8	2
2	2	4,824	1	0.0	1
3	289	4,611	2	90.1	2
4	444	2,777	2	51.5	1
5	138	2,166	3	42.6	2
6	333	2,120	3	10.3	2
7	168	1,722	1	79.0	2
8	127	1,528	1	42.0	2
9	212	1,504	0	76.0	2
10	55	1,482	1	1.4	2
11	87	1,411	1	72.3	2
12	70	1,390	2	84.6	2
13	344	1,365	2	73.9	1
14	89	1,359	1	66.0	2
15	117	1,345	3	94.6	1
16	293	1,303	2	55.4	1
17	47	1,295	1	10.4	2
18	75	1,186	3	33.0	2

19	10	1,178	1	55.0	2
20	189	1,171	0	84.0	2
21	165	1,153	2	80.0	2
22	247	1,134	3	56.3	1
23	62	1,108	2	59.6	2
24	172	1,006	1	80.8	1
25	197	978	0	67.6	1
26	61	975	0	0.6	1
27	25	905	1	24.0	2
28	181	898	3	7.0	2
29	47	891	2	2.0	1
30	170	864	0	42.0	1
31	35	863	3	21.9	2
32	72	856	2	11.5	1
33	38	831	1	27.3	2
34	1	813	0	55.0	1
35	13	804	3	19.0	2
36	95	753	3	35.9	1
37	58	733	1	19.0	1
38	44	731	3	28.3	2
39	841	720	2	33.8	2

40	29	670	2	78.0	2
41	86	652	1	51.1	1
42	141	640	1	34.1	1
43	145	633	0	31.0	2
44	33	625	2	89.0	2
45	47	621	0	46.9	1
46	54	589	2	94.0	1
47	57	573	0	2.0	1
48	33	567	0	34.0	2
49	40	553	1	81.0	2
50	62	546	1	49.9	1
51	132	529	3	32.6	1
52	57	517	2	60.4	1
53	42	505	0	52.4	1
54	138	501	2	55.2	1
55	24	500	3	1.3	1
56	42	496	0	82.7	1
57	47	490	3	74.0	2
58	149	487	2	18.6	1
59	41	477	0	88.1	1
60	42	476	1	76.4	1

61	38	466	1	55.0	1
62	18	448	1	93.0	1
63	50	445	3	50.0	2
64	41	440	2	24.4	1
65	790	438	1	28.1	1
66	107	433	1	31.3	2
67	21	430	0	91.3	1
68	17	427	3	1.0	1
69	26	422	1	11.1	1
70	22	420	2	7.6	1
71	27	420	3	95.8	1
72	20	414	0	53.4	1
73	27	410	2	97.9	1
74	83	408	0	34.8	1
75	15	406	0	25.0	1
76	24	395	1	74.4	1
77	27	388	3	75.0	1
78	66	386	2	58.4	1
79	19	379	0	18.5	2
80	9	372	3	61.6	1
81	12	371	2	98.0	2

82	50	367	0	89.8	2
83	13	362	2	9.0	2
84	13	359	3	60.3	1
85	16	356	1	80.8	2
86	10	356	2	73.1	1
87	40	355	0	74.3	1
88	3	354	2	49.5	1
89	26	351	2	26.0	2
90	10	351	2	63.9	1
91	38	350	2	54.8	1
92	6	349	0	55.0	1
93	36	340	2	41.8	1
94	107	338	2	86.0	1
95	33	336	2	77.0	2
96	79	334	1	99.5	1
97	18	333	2	52.0	1
98	58	330	0	32.2	1
99	41	326	3	68.7	2
100	25	319	3	2.5	2
101	30	318	0	26.8	1
102	11	317	0	29.0	1

103	32	317	0	92.6	1
104	62	316	3	48.0	1
105	14	313	2	12.6	1
106	30	312	2	61.2	1
107	1	312	0	0.0	1
108	122	311	3	90.0	1
109	31	307	0	56.3	1
110	23	304	1	9.0	1
111	23	303	3	25.5	1
112	14	302	0	18.6	1
113	1	297	0	39.0	2
114	7	293	2	75.0	1
115	29	288	0	25.5	1
116	5	287	2	85.7	1
117	55	286	1	37.8	1
118	30	283	2	54.5	1
119	14	282	0	43.1	1
120	15	280	1	96.0	1
121	46	279	0	84.4	1
122	16	277	3	71.1	1
123	41	273	1	76.5	1

124	4	271	2	41.6	1
125	72	269	2	98.4	1
126	46	260	0	43.6	1
127	81	257	0	76.1	1
128	15	256	0	84.7	1
129	8	256	3	58.3	1
130	17	254	2	24.9	1
131	30	254	3	47.2	1
132	20	254	3	99.1	1
133	13	254	3	67.3	1
134	54	252	2	13.4	1
135	41	252	0	98.3	1
136	62	249	3	79.9	1
137	56	245	1	14.2	1
138	26	243	3	60.0	1
139	21	242	2	69.0	2
140	9	236	2	16.0	1
141	6	235	2	2.9	1
142	1	233	2	45.0	1
143	25	231	0	71.8	1
144	11	230	1	78.0	2

145	8	229	2	22.3	1
146	34	229	1	92.1	1
147	4	228	1	78.0	1
148	16	224	1	35.0	1
149	9	221	0	0.5	2
150	30	221	0	29.7	1
151	8	220	0	4.8	2
152	14	216	1	71.8	1
153	124	216	3	34.0	1
154	1	215	2	63.0	1
155	1	215	2	63.0	1
156	120	214	3	50.0	1
157	144	214	0	49.0	1
158	2	211	0	80.0	2
159	39	210	0	79.0	1
160	79	210	2	87.3	1
161	66	209	0	10.1	1
162	6	206	0	91.0	1
163	35	205	0	20.3	1
164	13	204	1	41.9	1
165	68	203	3	9.0	2

166	40	203	0	92.9	1
167	13	202	0	54.0	1
168	25	201	0	73.3	1
169	10	201	0	50.3	1
170	12	200	3	52.5	1

107,729   240   8741.7

การถือครองที่ดิน(นส.3ก.)ตั้งแต่ 200 ไร่ ของจังหวัดชัยนาท					
ลำดับ	เนื้อที่				ประเภท 1=บุคคล , 2=นิติบุคคล
	แปลง	ไร่	งาน	ตารางวา	
1	3	2,962	0	80.0	1
2	55	1,458	2	74.0	1
3	50	1,174	0	76.0	1
4	23	869	2	69.0	1
5	21	787	2	59.0	1
6	19	732	0	68.0	1
7	12	589	2	30.0	2
8	20	545	3	8.0	1
9	39	423	3	23.0	1
10	23	418	3	10.0	1

11	11	371	1	87.0	1
12	14	369	1	2.0	1
13	14	369	1	2.0	1
14	13	366	1	61.0	2
15	10	324	3	58.0	1
16	7	310	0	97.0	1
17	54	304	2	4.0	2
18	7	298	2	99.0	1
19	7	285	1	81.0	1
20	8	282	2	49.0	1
21	7	280	2	16.0	1
22	10	279	1	57.0	1
23	56	272	2	65.0	1
24	7	271	1	13.0	1
25	13	243	1	90.0	1
26	6	238	2	80.0	1
27	2	237	3	16.0	1
28	6	228	2	17.0	2
29	6	223	0	80.0	1
30	9	212	1	19.0	1
31	5	203	1	4.0	1

32	6	202	1	87.0	1
33	4	200	0	0.0	1

16,323 48 1581.0

การถือครองที่ดิน(นส.3ก.)เนื้อที่ตั้งแต่ 200 ไร่ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี					
ลำดับ	เนื้อที่				ประเภท
	แปลง	ไร่	งาน	ตารางวา	1=บุคคล , 2=นิติบุคคล
1	209	3,954	2	80	2
2	109	2,771	1	64	2
3	258	2,510	2	7	2
4	78	2,437	0	4	2
5	91	1,890	3	74	2
6	68	1,825	1	86	2
7	62	1,819	2	48	2
8	105	1,727	0	79	2
9	62	1,548	0	91	2
10	152	1,449	1	43	2
11	99	1,346	2	37	2
12	35	1,293	3	28	2
13	183	1,221	1	29	1
14	31	1,158	1	40	1

15	60	1,117	3	9	1
16	38	952	3	11	2
17	54	950	1	25	2
18	24	929	0	2	2
19	37	923	3	92	1
20	35	856	3	14	1
21	36	853	3	28	1
22	54	846	1	69	2
23	25	820	3	85	2
24	45	786	3	54	2
25	86	714	0	14	1
26	30	714	1	31	2
27	37	712	1	2	1
28	96	706	0	52	2
29	46	706	0	97	1
30	27	694	0	2	1
31	38	667	2	47	1
32	26	663	1	79	2
33	25	658	2	42	1
34	47	648	2	90	2
35	23	595	1	44	2

36	2	549	2	87	1
37	51	513	2	72	1
38	85	482	2	35	1
39	38	481	2	38	1
40	13	465	1	54	2
41	11	455	3	13	1
42	19	448	1	1	1
43	20	436	3	55	1
44	20	436	3	55	1
45	13	425	0	11	1
46	27	408	1	32	2
47	11	404	2	0	1
48	65	396	3	1	2
49	10	391	2	80	2
50	21	385	0	92	1
51	13	371	2	29	1
52	11	371	0	14	1
53	12	367	0	55	1
54	55	365	1	8	1
55	56	356	2	31	1
56	44	355	2	42	2

57	22	355	2	81	2
58	5	352	0	13	1
59	33	349	1	25	1
60	18	348	0	66	1
61	45	343	3	81	1
62	10	342	1	32	2
63	12	340	1	20	1
64	40	338	0	89	2
65	19	336	1	64	2
66	8	321	3	93	1
67	8	321	3	93	1
68	8	321	3	93	1
69	2	320	2	12	1
70	8	319	1	92	1
71	20	314	3	37	2
72	14	314	3	68	1
73	17	313	0	79	2
74	31	309	2	23	1
75	18	304	3	20	1
76	32	303	3	52	2
77	8	303	3	40	2

78	17	301	3	14	1
79	22	293	2	76	1
80	18	293	3	67	1
81	19	290	3	76	1
82	8	286	3	51	1
83	23	285	3	87	1
84	13	282	1	66	1
85	1	281	1	84	2
86	10	280	2	68	1
87	3	280	1	13	1
88	18	279	1	85	2
89	30	272	0	25	1
90	2	271	3	16	2
91	6	270	1	99	1
92	15	269	2	23	2
93	10	266	3	82	1
94	16	264	3	51	1
95	17	258	1	29	1
96	20	252	2	19	1
97	9	252	1	92	2
98	11	251	1	43	1

99	13	250	3	34	1
100	19	249	3	44	2
101	26	248	2	57	1
102	9	243	1	64	1
103	8	243	1	0	2
104	7	240	0	45	1
105	7	240	0	45	1
106	7	240	0	45	1
107	7	240	0	45	1
108	7	240	0	45	1
109	7	240	0	45	1
110	9	237	0	27	1
111	25	230	0	21	2
112	13	230	3	74	1
113	8	229	3	55	2
114	6	229	1	32	2
115	2	229	2	93	1
116	155	225	3	42	1
117	12	225	0	88	1
118	6	225	2	55	1
119	23	223	2	58	1

120	9	222	1	4	2
121	21	220	1	34	1
122	10	218	2	64	1
123	23	217	2	63	2
124	14	217	2	16	1
125	47	214	3	8	1
126	18	214	0	24	1
127	6	214	3	9	1
128	7	212	1	69	1
129	10	210	2	0	1
130	15	209	0	76	1
131	17	204	1	52	2
132	15	204	2	92	1
133	52	203	1	11	1
134	11	203	1	98	1
135	7	203	3	86	1

73,295   215   6463

การถือครองที่ดิน(นส.3)เนื้อที่ตั้งแต่ 200 ไร่ ของจังหวัดชัยนาท					
ลำดับ	เนื้อที่				ประเภท
	แปลง	ไร่	งาน	ตารางวา	1=บุคคล , 2=นิติบุคคล

1	1,003	3337	3	49.0	2
2	34	1411	1	40.0	1
3	32	1317	0	40.0	1
4	295	1170	1	63.0	1
5	194	803	2	89.3	1
6	11	445	3	14.0	2
7	13	349	1	64.0	2
8	5	250	0	0.0	2
9	23	245	2	29.0	1
10	89	223	3	43.0	1
11	5	211	1	56.0	1
		9761	17	487.3	

การถือครองที่ดิน(นส.3)เนื้อที่ตั้งแต่ 200 ไร่ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี					
ลำดับ	เนื้อที่				ประเภท 1=บุคคล , 2=นิติบุคคล
	แปลง	ไร่	งาน	ตารางวา	
1	42	2,253	3	85.0	2
2	52	953	1	1.2	2
3	33	606	1	96.0	1
4	61	583	0	67.0	2
5	53	519	0	40.0	2

6	2	496	1	96.0	1
7	88	483	0	59.0	1
8	84	482	1	12.0	1
9	46	377	3	85.5	1
10	59	352	1	27.0	1
11	23	318	2	82.0	2
12	48	287	0	6.0	1
13	48	287	0	6.0	1
14	12	258	3	84.0	2
15	53	255	3	27.0	2
16	8	253	2	89.0	1
17	41	229	0	47.0	1
18	4	218	2	16.0	1
19	6	214	0	20.0	2
20	18	212	0	2.0	1
21	38	207	3	87.0	1
22	11	204	3	93.0	1
23	7	203	1	44.0	1

10,249   30   1171.7

เปิด 580 นักการเมือง “ถือครองที่ดิน” อื้อ 7 หมื่นไร่ พรรคพท. มากสุด 172 คน 2.1 หมื่นไร่ มูลค่า 4.7 พันล้านบาท / 25 มิถุนายน 2553 มติชนออนไลน์

เปิดข้อมูลการถือครองที่ดินของนักการเมืองไทย จากสภากลางถึงสภาสูง ตะลึง! ส.ส. ส.ว. 580 คน สะสมที่ดินเกือบ 7 หมื่นไร่ มูลค่ากว่า 2.4 หมื่นล้านบาท พรรคเพื่อไทย 172 คน 2.1 หมื่นไร่ ภายหลังเหตุการณ์เผาเมือง เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 ประเด็นหนึ่งที่หลายฝ่ายเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นหนึ่งในหลายเหตุผลที่ทำให้ชาวบ้านจำนวนไม่น้อยออกมาร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อโค่นล้มรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ คือความยากจนอันเนื่องมาจากความเหลื่อมล้ำระหว่าง

“คนรวย” กับ “คนจน”

ความเหลื่อมล้ำที่ว่าสะท้อนผ่านการ “ถือครองที่ดิน” ผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ปี 2549 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่า ร้อยละ 40 ของครัวเรือนภาคเกษตร ไม่มีที่ดินเลย หรือถือครองที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ และจำนวนครัวเรือนที่ไม่ได้ถือครองที่ดินเลยนับวันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากพื้นที่ทางการเกษตรส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตอย่างแท้จริง แต่เป็นการซื้อที่ดินของนายทุนเพื่อเก็งกำไร

งานวิจัยเรื่อง นโยบาย เศรษฐกิจที่ดินของไทยในศตวรรษใหม่ ของ “ปรีชา วัทธัญญ์” ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านเศรษฐกิจที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2544) ระบุว่า ร้อยละ 10 ของคนทั้งประเทศเป็นผู้ถือครองที่ดินมากกว่า 100 ไร่ ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 90 เป็นผู้ถือครองที่ดินน้อยกว่า หรือ เท่ากับ 1 ไร่ เท่านั้น

ล่าสุดวันที่ 24 มิถุนายน 2553 มีการจัดเวทีเสวนาประชาชน เรื่อง “การจัดการที่ดินเพื่อความเป็นธรรม” ขึ้นที่ทำเนียบรัฐบาลโดยมีนาย อภิสิทธิ์ เป็นประธานกล่าวเปิดงาน

แน่นอนว่า ประเด็นการถือครองที่ดิน (ที่ไม่เป็นธรรม) ถูกผู้ร่วมเสวนาหยิบยกมากล่าวถึงอีกครั้ง แม้มิได้กล่าวถึงบุคคลใดเป็นการเฉพาะ แต่ย่อมมีกลุ่มนักการเมืองคิดร่างเหตุอยู่ด้วยอย่างแน่นอน จากกรณีดังกล่าว “มติชนออนไลน์” ตรวจสอบการถือครองที่ดินผ่านบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พบข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

สมาชิก สภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา ทั้งสองสภา รวม 630 คน ในจำนวนนี้ 580 คน ถือครองที่ดินรวมกัน 69,942-2-67 ไร่ รวมมูลค่า 24,760 ล้านบาท (มูลค่า ตามราคาประเมินของกรมที่ดินขณะนั้น) รองลงมาประชาธิปไตย สมาชิกวุฒิสภา ภูมิใจไทย และ พรรคการเมืองอื่น

พรรคที่ถือครองที่ดินมากที่สุดคือ พรรคเพื่อไทย โดยมี ส.ส.แจ้งว่าเป็นเจ้าของที่ดิน 172 คน รวมเนื้อที่ 21,042-2-40 ไร่ มูลค่า 4,755.9 ล้านบาท ในจำนวนนี้ ผู้ถือครองที่ดินตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไปมีทั้งสิ้น 39 คน

10 อันดับแรก

นายอำนาจ คลังผา ส.ส.ลพบุรี และนางละมัย คู่สมรส 206 แปลง เนื้อที่ 2,095-2-96 ไร่ มูลค่า 60.3 ล้านบาท

นายนิยม วรปัญญา ส.ส.ลพบุรี 399 แปลง เนื้อที่ 1,446-2-50 ไร่ มูลค่า 160 ล้านบาท (ไม่รวมโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้าง 57.8 ล้านบาท)

นายอัสนี เจริญชัย ส.ส.โคราช และนางลินดา คู่สมรส 114 แปลง เนื้อที่ 1249-2-78 ไร่ มูลค่า 94.8 ล้านบาท

นายอดิศักดิ์ โภคกุลกานนท์ ส.ส.สัดส่วน และนางเกศสุดา คู่สมรส 104 แปลง เนื้อที่ 1,197-1-10 ไร่ มูลค่า 195.6 ล้านบาท

นายชูชาติ หาญสวัสดิ์ ส.ส.ปทุมธานี 131 แปลง เนื้อที่ 1,059-0-39 ไร่ มูลค่า 250.8 ล้านบาท

นายมณฑล ไกรวัตนุสสรณ์ ส.ส.สมุทรสาคร และนางพรใจ คู่สมรส 95 แปลง เนื้อที่ 761-3-23 ไร่ มูลค่า 168 ล้านบาท

นายวุฒิพงศ์ ฉายแสง ส.ส.ฉะเชิงเทรา 29 แปลง เนื้อที่ 559-0-78 ไร่ มูลค่า 34.2 ล้านบาท

นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ส.ส.ขอนแก่น 60 แปลง เนื้อที่ 507-0-07 ไร่ มูลค่า 22.4 ล้านบาท

นายสุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์ ส.ส.เพชรบูรณ์ และนางพาพิศ คู่สมรส 8 แปลง เนื้อที่ 394-0-42 ไร่ มูลค่า 32.5 ล้านบาท

นายสุรจิตร ยนต์ตระกูล ส.ส.มหาสารคาม และนางจารุวรรณ คู่สมรส 33 แปลง เนื้อที่ 346-0-03 ไร่ มูลค่า 46.7 ล้านบาท

รองลงมา

นายวัลลภ สุปรียศิลป์ ส.ส.น่าน นางอันธิกา คู่สมรส 33 แปลง เนื้อที่ 318-2-79 ไร่ มูลค่า 42.6 ล้านบาท

พล.ต.อ.วิรุพห์ พิณแสน ส.ส.สัดส่วน และนางเบญจา คู่สมรส 29 แปลง เนื้อที่ 300-0-01 ไร่ มูลค่า 46.5 ล้านบาท

นายชูวิทย์ พิทักษ์พรพัสลลภ ส.ส.อุบลราชธานี และ นางจันทนา คู่สมรส 42 แปลง เนื้อที่ 294-3-48 ไร่ มูลค่า 116.4 ล้านบาท

นางสิรินทร รามสูต ส.ส.น่าน และ นางทรงยศ คู่สมรส 27 แปลง เนื้อที่ 281-2-18 ไร่ มูลค่า 11.6 ล้านบาท

นายไพจิต ศรีวรขาน ศ.ส.นครพนม และนางสุจินดา คู่สมรส 70 แปลง เนื้อที่ 271-1-49 ไร่ มูลค่า 14.1 ล้านบาท

นาย อนันต์ ผลอำนวย ศ.ส.กำแพงเพชร นางสุพรรณิ คู่สมรส 18 แปลง เนื้อที่ 266-3-06 ไร่ มูลค่า 10.7 ล้านบาท

นายเรืองเดช สุพรรณฝ้าย ศ.ส.ขอนแก่น และนางปราณี คู่สมรส 33 แปลง เนื้อที่ 256-3-58 ไร่ มูลค่า 27.1 ล้านบาท

นางดวงแข อรรถนพพร ศ.ส.ขอนแก่น นายพงศกร คู่สมรส 77 แปลง เนื้อที่ 248-3-56 ไร่ มูลค่า 141 ล้านบาท

นายปวิณ แซ่จิ่ง ศ.ส.ศรีสะเกษ และ นางผ่องศรี คู่สมรส รวม 73 แปลง 195-2-09 ไร่ มูลค่า 30.7 ล้านบาท

นายสุรสิทธิ์ วงศ์วิทยานันท์ ศ.ส. สักสวน และ นางโชติมา คู่สมรส 26 แปลง เนื้อที่ 189-0-84 ไร่ (เฉพาะ 19 แปลง ไม่รวมบ้าน 7 แปลง) มูลค่า 17.8 ล้านบาท

นางอนุสรายังตรง ศ.ส.สมุทรปราการ และนาย น.พ.วัลลภ คู่สมรส 47 แปลง เนื้อที่ 185-3-15 ไร่ มูลค่า 170.4 ล้านบาท

นายประเสริฐ ชัยกิจเด่นภาลัย ศ.ส.สมุทรปราการ 4 แปลง เนื้อที่ 169-2-33 ไร่ มูลค่า 15.8 ล้านบาท

ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ศ.ส. สักสวน และนางลำเนา คู่สมรส 18 แปลง เนื้อที่ 166-2-52 ไร่ มูลค่า 78.6 ล้านบาท

นายบุญเลิศ ทรุทขุนทด ศ.ส.นครราชสีมา และนางวรากร คู่สมรส 6 แปลง เนื้อที่ 160-3-28 ไร่ มูลค่า 6.5 ล้านบาท

นายพีระเพชร ศิริกุล ศ.ส.กาฬสินธุ์ และนางจินดา คู่สมรส 29 แปลง เนื้อที่ 158-1-54 ไร่ มูลค่า 3.9 ล้านบาท

นายสุณัย จุลพงศธร ศ.ส.นครสวรรค์ และนางเสาวลักษณ์ คู่สมรส 26 แปลง เนื้อที่ 154-0-75 ไร่ มูลค่า 43.7 ล้านบาท

นายณรงค์กร ขวาลันติ ศ.ส.เพชรบูรณ์ และ นางเจริญศรี คู่สมรส 14 แปลง เนื้อที่ 146-1-60 ไร่ มูลค่า 9.6 ล้านบาท

นายธเนศ เครือรัตน์ ศ.ส.ศรีสะเกษ 14 แปลง เนื้อที่ 142-0-71 ไร่ มูลค่า 26.4 ล้านบาท

นายนิยม ช่างพินิจ ศ.ส.พิษณุโลก นางกัญญาพัชร คู่สมรส 37 แปลง เนื้อที่ 138-0-84 ไร่ มูลค่า 16.5 ล้านบาท

นายเกษม อุประ ศ.ส. สกลนคร 6 แปลง เนื้อที่ 137-2-57 ไร่ มูลค่า 6 ล้านบาท

นายศักดิ์ดา คงเพชร ศ.ศ. ร้อยเอ็ด และนางจิตรา คู่สมรส 18 แปลง เนื้อที่ 135-3-84 ไร่ มูลค่า 20 ล้านบาท

นายภูมิ สารผล ศ.ศ.ขอนแก่น และ นางอรอนงค์ คู่สมรส 16 แปลง เนื้อที่ 132-3-84 ไร่ มูลค่า 17.5 ล้านบาท

นายสมพล เกยุราพันธุ์ และบุตรนอกสมรส 127 แปลง 132-2-88 ไร่ มูลค่า 53 ล้านบาท

นายสุรพงษ์ อึ้งอัมพรวิไล ศ.ศ.ปทุมธานี (ย้ายมาจากชาติไทย) 15 แปลง เนื้อที่ 109-2-06 ไร่ มูลค่า 140.1 ล้านบาท

นาง นันทนา ทิมสุวรรณ ศ.ศ.เลย และนายชนเทพ ทิมสุวรรณ คู่สมรส 56 แปลง เนื้อที่ 110-1-19 ไร่ มูลค่า 36.3 ล้านบาท

นายวีระพล จิตสัมฤทธิ์ ศ.ศ.ศรีสะเกษ รวม 20 แปลง เนื้อที่ 105-2-10 ไร่ มูลค่า 16.7 ล้านบาท

นายจิรพันธ์ ธิมสกุลศิริรัตน์ ศ.ศ.สมุทรปราการ 8 แปลง 104-3-71 ไร่ มูลค่า 7.6 ล้านบาท

นาย สุทธิชัย จรุงเนตร ศ.ศ.อุบลราชธานี และ น.ศ.นาคยา โภคกุลกานนท์ คู่สมรส 22 แปลง เนื้อที่ 104-2-76 ไร่ มูลค่า 19.1 ล้านบาท

นายประเสริฐ จันทรวงทอง ศ.ศ.นครราชสีมา นางวิภา คู่สมรส 16 แปลง เนื้อที่ 102-2-65 ไร่ มูลค่า 11.1 ล้านบาท

ถือครอง ที่ดินต่ำกว่า 100 ไร่ แต่มากกว่า 50 ไร่ จำนวน 31 คน

นายวุฒิชัย กิตติชนเสวร นางกอบแก้ว ชีระกุล คู่สมรส 14 แปลง เนื้อที่ 98-0-48 ไร่ มูลค่า 13.8 ล้านบาท

นางบุญรัตน์ ศรีธเรศ 17 แปลง เนื้อที่ 96-3-47 ไร่ มูลค่า 18.1 ล้านบาท

นายวราพงษ์ พันธุ์ศิลา 29 แปลง เนื้อที่ 96-3-58 ไร่ มูลค่า 13.3 ล้านบาท

นายพงษ์ศักดิ์ บุญศล นางอนรรักษ์ คู่สมรส 36 แปลง เนื้อที่ 92-0-68 ไร่ มูลค่า 43.2 ล้านบาท

นายสงวน พงษ์มณี นางมะลิวัลย์ คู่สมรส 19 แปลง เนื้อที่ 90-0-90 ไร่ มูลค่า 23.9 ล้านบาท

ร.ต.ท.เชาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ นาง จรียา คู่สมรส 20 แปลง เนื้อที่ 87-2-79 ไร่ มูลค่า 16.6 ล้านบาท

นายกิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์ นาง สรียา คู่สมรส 10 แปลง เนื้อที่ 86-2-78 ไร่ มูลค่า 21.1 ล้านบาท

นายสุพล ฟองงาม และนางสายฝน คู่สมรส 10 แปลง เนื้อที่ 85-1-70 ไร่ มูลค่า 39 ล้านบาท

นายอนันต์ ศรีพันธุ์ นางรัตติยา คู่สมรส 7 แปลง เนื้อที่ 83-2-43 ไร่ มูลค่า 4.8 ล้านบาท

นายประเกียรติ นาสิมมา และ นางกฤษณา คู่สมรส 36 แปลง 79-1-72 ไร่ มูลค่า 82.6 ล้านบาท

นาย ไพโรจน์ อิศรเสริพงษ์ 3 แปลง เนื้อที่ 78-2-94 ไร่ มูลค่า 5.4 ล้านบาท

นาย สัญชัย วงษ์สุนทร 10 แปลง เนื้อที่ 77-0-74 ไร่ มูลค่า 5.1 ล้านบาท

นายประสิทธิ์ วุฒินันชัย (หม้าย) 17 แปลง เนื้อที่ 76-2-03 ไร่ มูลค่า 20 ล้านบาท

นาย สุรเชษฐ์ ชัยโกศล นางประทุม คู่สมรส 6 แปลง เนื้อที่ 76-0-12 ไร่ มูลค่า 6.3 ล้านบาท
นาย พรศักดิ์ เจริญประเสริฐ นางลดาวัลย์ คู่สมรส 19 แปลง รวม 76-0-16 ไร่ มูลค่า 12 ล้านบาท
นายปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข และนางเปล่งมณี คู่สมรส 24 แปลง เนื้อที่ 74-0-17 ไร่ มูลค่า 11.1 ล้านบาท

นาย วิชัย สามิตร นางประครอง คู่สมรส 5 แปลง เนื้อที่ 73-3-08 มูลค่า 4.7 ล้านบาท
นาย สุรสิทธิ์ เขียมวิจักขณ์ นางขนิษฐา คู่สมรส 19 แปลง เนื้อที่ 71-1-71 ไร่ มูลค่า 18.5 ล้านบาท
นายประชาประสพดี และนางนันทวรรณ คู่สมรส 12 แปลง 67-3-60 ไร่ มูลค่า 135.5 ล้านบาท

21 เศรษฐีพรรคชาติไทยพัฒนาครองที่ดิน 2,541 ไร่ “ศิลปะอาษา” เหมมา 7 จว.ภาคกลาง 2พันไร่ 2 พันล้าน

28 มิถุนายน พ.ศ. 2553 มติชนออนไลน์

เปิดข้อมูลการถือครองที่ดินของนักการเมืองพรรคชาติไทยพัฒนา พรรคอันดับ 3 ในสภาฯ ส.ส. 21 คนจาก 25 คนถือครองที่ดินรวม 2541 ไร่ แต่น้อยกว่า ตระกูลศิลปอาษา แลนด์ลอร์ดสุพรรณบุรีตัวจริง “มติชนออนไลน์” เปิดข้อมูลการถือครองที่ดินของนักการเมืองพรรคชาติไทยพัฒนา พรรคอันดับ 3 ในสภาฯ ส.ส. 21 คนจาก 25 คนถือครองที่ดินรวม 2541 ไร่ แต่น้อยกว่า ตระกูลศิลปอาษา แลนด์ลอร์ดสุพรรณบุรีตัวจริง

พรรคชาติไทยพัฒนา มีส.ส. ทั้งสิ้น 25 คน แจกถือครองที่ดินจำนวน 21 คน รวมเนื้อที่ 2541-0-89 ไร่ ในจำนวนนี้ถือครองตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไปจำนวน 8 คน

นางกรรณิการ์ เจริญพันธ์ ส.ส.สุรินทร์ และ นายสมศักดิ์ คู่สมรส 63 แปลง เนื้อที่ 510-1-40 ไร่ มูลค่า 28.3 ล้านบาท

นายนิอรวิศ เจตาทิวัฒน์ ส.ส.นราธิวาส 12 แปลง เนื้อที่ 435-1-53 ไร่ มูลค่า 11.2 ล้านบาท

นางปรีณา ไกรคุปต์ ปาจริยางกูร ส.ส.ราชบุรี และนายอุปกิต คู่สมรส 80 แปลง เนื้อที่ 425.0-58 ไร่ มูลค่า 115.7 ล้านบาท

พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ ส.ส.สัดส่วน และนางฉวีวรรณ คู่สมรส 33 แปลง เนื้อที่ 330-1-37 ไร่ มูลค่า 47.1 ล้านบาท

นายพีระเดช ศิริวันสามนต์ ส.ส.นครสวรรค์ นางน้ำฝน คู่สมรส 38 แปลง เนื้อที่ 187-3-94 ไร่
มูลค่า 54.1 ล้านบาท

นายชาดา ไทยเศรษฐ์ ส.ส.อุทัยธานี 21 แปลง เนื้อที่ 153-0-09 ไร่ มูลค่า 15 ล้านบาท

นายอดุลย์ เหลืองบริบูรณ์ ส.ส.อุทัยธานี 36 แปลง เนื้อที่ 141-0-36 ไร่ มูลค่า 96 ล้านบาท

น.ส.พัชรี โพธิ์สุชน ส.ส.สุพรรณบุรี 7 แปลง เนื้อที่ 115-2-11 ไร่ มูลค่า 7.5 ล้านบาท

ต่ำกว่า 100 ไร่ แต่มากกว่า 50 ไร่ 1 คน คือ นายเกื้อกูล ด่านชัยวิจิตร ส.ส. พระนครศรีอยุธยา และ
นางนลินี คู่สมรส 6 แปลง เนื้อที่ 62-1-43 ไร่ มูลค่า 24.2 ล้านบาท

ต่ำกว่า 50 ไร่ แต่ มากกว่า 10 ไร่ จำนวน 6 คน ได้แก่

นายต๋น จินตะเวช ส.ส.อุบลราชธานี โดย นางอรนุช คู่สมรส 15 แปลง เนื้อที่ 42-2-75 ไร่ มูลค่า
10.8 ล้านบาท

นายอารยะ ชุมดวง ส.ส.สุโขทัย 17 แปลง เนื้อที่ 42-1-43 ไร่ มูลค่า 20.6 ล้านบาท

นายอัศวิน วิภูศิริ ส.ส.สัปดาห์ 15 แปลง 35-1-67 ไร่ มูลค่า 18.6 ล้านบาท

น.ส.มัลลิกา จิระพันธุ์วานิช ส.ส.ลพบุรี 6 แปลง เนื้อที่ 21-2-98 ไร่ มูลค่า 3.6 ล้านบาท

นายเชวงศักดิ์ เร่งไพบูลย์วงษ์ ส.ส.ชัยภูมิ 2 แปลง เนื้อที่ 15-1-79 ไร่ มูลค่า 2.3 ล้านบาท

นายศิริวัฒน์ ขจรประศาสน์ ส.ส.พิจิตร 10 แปลง เนื้อที่ 10-1-20 ไร่ มูลค่า 9.1 ล้านบาท

ต่ำกว่า 10 ไร่ จำนวน 3 คน

นายวิจิตร พรพฤทธิพันธุ์ ส.ส.เพชรบูรณ์ และนางธีรพร คู่สมรส 5 แปลง เนื้อที่ 4-1-75 ไร่ มูลค่า
9.8 ล้านบาท

นางอุคร จินตะเวช ส.ส.อุบลราชธานี โดยนายศักดิ์ชัย คู่สมรส 3 แปลง เนื้อที่ 3-2-57 ไร่ มูลค่า 9
แสนบาท

นายเจรจา เทียงธรรม ส.ส.สุพรรณบุรี 6 แปลง เนื้อที่ 2-1-37 ไร่ มูลค่า 6.8 ล้านบาท

ต่ำกว่า 1 ไร่ จำนวน 3 คน

นายนพดล มาตรศรี ส.ส.สุพรรณบุรี โดยนางวาสนา คู่สมรส 2 แปลง เนื้อที่ 0-3-09 ไร่ เนื้อที่
150,000 บาท

นายวัชร ขาวหะชัน ส.ส.นราธิวาส 1 แปลง เนื้อที่ 0-1-76 ไร่ มูลค่า 530,000 บาท

และ นายนิโรธ สุนทรเลขา ส.ส.นครสวรรค์ 1 แปลง เนื้อที่ 0-0-50 ไร่ มูลค่า 4 แสนบาท

แจ้งว่า “ไม่มีที่ดิน” 4 คน ได้แก่ นายภราดร ปริศนานันทกุล ส.ส.อ่างทอง ,นายนิวัติวัฒน์ จันทร์สว่าง ส.ส.สุพรรณบุรี ,นายชาญชัย ประเสริฐสุวรรณ ส.ส.สุพรรณบุรี และ นายภคิน ปริศนานันทกุล ส.ส.อ่างทอง

อย่างไรก็ตาม การถือครองที่ดินทั้ง 21 คนของ พรรคชาติไทยพัฒนาารวมกัน ยังไม่เท่าครอบครัว นายบรรหาร ศิลปอาชา อดีตหัวหน้าพรรคชาติไทย (หัวหน้าพรรคชาติไทยพัฒนาตัวจริง?)

ทั้งนี้ เมื่อครั้งเข้ารับตำแหน่ง ส.ส. วันที่ 22 มกราคม 2551 นายบรรหาร แจ้งว่ามีที่ดิน 201 แปลง เนื้อที่ 1,657-3-30 ไร่ มูลค่า 1,707.4 ล้านบาท (ไม่รวม โรงเรือนและสิ่งปลูกสร้าง มูลค่า 73 ล้านบาท) คุณหญิงแจ่มใส ที่ดิน 42 แปลง เนื้อที่ 257 -2-60 ไร่ มูลค่า 354.8 ล้านบาท

รวม 2 คน 243 แปลง เนื้อที่ 1,915-1-90 ไร่ มูลค่า 2,062.2 ล้านบาท

ที่ดินของนายบรรหาร อยู่ใน ย่านถนนจรัญสนิทวงศ์ บางยี่ขัน เขตบางกอกน้อย 20 แปลง ,ถนนวิภาวดีรังสิต ลาดยาว จตุจักร 3 แปลง , ถนนบรมราชชนนี บ้านไทร เขตตลิ่งชัน 6 แปลง , ถนนบรมราชชนนี ต.ศาลาธรรมสพน์ เขตตลิ่งชัน 9 แปลง ,ถนนวิสุทธิกษัตริย์ บางขุนพรหม 44 แปลง ,ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 15 แปลง , อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 8 แปลง , นิคมอุตสาหกรรมบางปู ต.แพรक्षा จ.สมุทรปราการ 1 แปลง ,ต.ขุนแก้ว อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม 1 แปลง ,ต.หนองปรือ อ.เลาขวัญ จ.กาญจนบุรี 6 แปลง , ต.หาดท่าเสา อ.เมือง จ.ชัยนาท 26 แปลง ที่เหลืออีก 61 แปลง อยู่ใน อ.บางปลาหมอ อ.เมือง และ อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี

ที่ดินแปลงมูลค่าสูงสุดอยู่บริเวณถนนจรัญสนิทวงศ์ มูลค่า 176 ล้านบาท ,ถนนบรมราชชนนี 180 ล้านบาท และ บริเวณ อ.ปากเกร็ด 850 ล้านบาท ที่ดินของคุณหญิงแจ่มใส 42 แปลง อยู่ใน อ.บางปลาหมอ 26 แปลง ต.เชิงรอกใหญ่ อ.สามโคก จ.ปทุมธานี

ปชป."เศรษฐีที่ดิน" ทรัพย์สิน! 160 คน 1.5 หมื่นไร่ 5.8 พันล้าน กลุ่มทุนเมืองหลวง-ภาคใต้ ยึดถือปเห็น 27 มิถุนายน 2553 มติชนออนไลน์

เปิดการถือครองที่ดินนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ เศรษฐีทรัพย์สิน 160 คน 1.5 หมื่นไร่ เจ้าพ่อเครื่องจักรแชมป์ กลุ่มทุนกรุงเมืองหลวง ภาคใต้ พาเหรดยึดถือปเห็น ในขณะที่นักการเมืองพรรคเพื่อไทยเป็นเจ้าของที่ดิน 172 คน รวมเนื้อที่ 21,042-2-40 ไร่ มูลค่า 4,755.9 ล้านบาท

พรรคเก่าแก่อย่างประชาธิปไตยซึ่งมีสมาชิกอันดับ 2 ในสภาผู้แทนราษฎร 173 คนก็มีอัตราการถือครองที่ดินมากเป็นอันดับ 2 ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ จากการตรวจสอบพบการถือครองที่ดินของ ส.ส. ประชาธิปไตย จำนวน 160 คนมีที่ดินรวม 15,181-0-25 ไร่ มูลค่า 5,829,647,600 บาท เมื่อเจาะลึกลงไปพบว่าถือครองตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไปมีจำนวน 39 คน มากสุด 10 อันดับแรก

นายอนุชา นूरพชัยศรี ส.ส.กรุงเทพฯ (เจ้าของธุรกิจกลุ่มเครื่องจักรกล) และนางสุภารัตน์ คู่สมรส 60 แปลง เนื้อที่ 1,284-0-45 ไร่ มูลค่า 220 ล้านบาท

นายทศพร เทพบุตร ส.ส.ภูเก็ต และนางอัญชลี คู่สมรส 69 แปลง เนื้อที่ 1,095-0-17 ไร่ มูลค่า 240 ล้านบาท

นายอรรถวิชัย สุวรรณภักดี ส.ส.กรุงเทพฯ 113 แปลง เนื้อที่ 1,078-3-45 ไร่ มูลค่า 106.8 ล้านบาท

นายสุทธิ ปัญญาสกุลวงศ์ ส.ส.กรุงเทพฯ 149 แปลง เนื้อที่ 526-3-05 ไร่ มูลค่า 78.7 ล้านบาท
นายปารเมศ โพธารากุล ส.ส.กาญจนบุรี และ นางสุมล คู่สมรส 10 แปลง เนื้อที่ 519-2-46 ไร่ มูลค่า 29.7 ล้านบาท

นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ส.ส.กระบี่ และนางลลิตา คู่สมรส 22 แปลง เนื้อที่ 508-1-89 ไร่ มูลค่า 66.1 ล้านบาท

นายอภิวัฒน์ เงินหมื่น ส.ส.อำนาจเจริญ 62 แปลง เนื้อที่ 492-0-30 ไร่ มูลค่า 39 ล้านบาท
นายไพฑูรย์ แก้วทอง ส.ส.สัคส์วัน และนางอัจฉราภรณ์ 50 แปลง เนื้อที่ 485-2-59 ไร่ มูลค่า 104.5 ล้านบาท (ไม่รวมโรงเรียนและสิ่งปลูกสร้าง 123.1 ล้านบาท)

นายสาคร เกี้ยวข้อง ส.ส.กระบี่ 72 แปลง เนื้อที่ 434-1-61 ไร่ มูลค่า 803.6 ล้านบาท (มีมูลค่ามากสุดในประชาธิปไตย)

นายสกล ม่วงศิริ ส.ส.กรุงเทพฯ 30 แปลง เนื้อที่ 413-2-93 ไร่ มูลค่า 46 ล้านบาท

รองลงมา ได้แก่

นายพีรพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค ส.ส.กรุงเทพฯ นางสุนงค์ คู่สมรส และบุตร 33 แปลง เนื้อที่ 335-0-57 ไร่ มูลค่า 477 ล้านบาท

นายวิชชัย อานามพงษ์ ส.ส.จันทบุรี และ นางกณิกา คู่สมรส 23 แปลง เนื้อที่ 325-1-12 ไร่ มูลค่า 45.6 ล้านบาท

พล.ต.ต.วีระ อนันตกุล ส.ส.ชลบุรี 16 แปลง เนื้อที่ 276-3-15 ไร่ มูลค่า 99.5 ล้านบาท
นายสงกรานต์ จิตสุทธิภากร ส.ส.นครสวรรค์ และ นางมัทนา คู่สมรส 43 แปลง เนื้อที่ 262-3-50 ไร่ มูลค่า 8.4 ล้านบาท
นายสุรเชษฐ์ มาศดิตถ์ ส.ส.นครศรีธรรมราช 27 แปลง เนื้อที่ 242-0-25 ไร่ มูลค่า 22.8 ล้านบาท
นายยุคล ชนะวัฒน์ปัญญา ส.ส.จันทบุรี และ นางวรรณวิสา คู่สมรส 17 แปลง เนื้อที่ 229-1-58 ไร่ มูลค่า 19.2 ล้านบาท
นายสมควร โอบอ้อม ส.ส. นครสวรรค์ และ นางณัฐธร คู่สมรส 51 แปลง เนื้อที่ 224-2-32 ไร่ มูลค่า 21.9 ล้านบาท
นายพิรยศ ราฮิมมูลา ส.ส.สัดส่วน และ นางสุไบฎีส คู่สมรส 10 แปลง เนื้อที่ 219-1-91 ไร่ มูลค่า 6.6 ล้านบาท
นายเชน เทือกสุบรรณ ส.ส.สุราษฎร์ธานี 4 แปลง เนื้อที่ 213-2-14 ไร่ มูลค่า 20 ล้านบาท (ไม่รวม โรงเรือน 15.5 ล้านบาท)
นายวิลาศ จันทรพิทักษ์ ส.ส.กรุงเทพฯ และ นางรัตนา คู่สมรส 6 แปลง เนื้อที่ 203-2-51 ไร่ มูลค่า 91 ล้านบาท
นายเฉลิมชัย ศรีอ่อน ส.ส.ประจวบคีรีขันธ์ และ นางชัชยวีร์ คู่สมรส 18 แปลง เนื้อที่ 192-2-96 ไร่ มูลค่า 34.5 ล้านบาท
นางนาถยา เบญจศิริวรรณ ส.ส.กรุงเทพฯ และ นายสิรินทร์ คู่สมรส 7 แปลง เนื้อที่ 185-3-81 ไร่ มูลค่า 37.9 ล้านบาท
นายอาคม เองจ้วน ส.ส.กระบี่ และ นางปราณี คู่สมรส 25 แปลง เนื้อที่ 180-0-66 ไร่ มูลค่า 38.9 ล้านบาท
นายกรณ์ จาติกวณิช ส.ส.กรุงเทพฯ นางวรรกร คู่สมรส 18 แปลง เนื้อที่ 178-0-51 ไร่ มูลค่า 121.1 ล้านบาท
นายธีระ สลักเพชร ส.ส.ตราด และ นางกรพินธ์ คู่สมรส 8 แปลง เนื้อที่ 173-1-73 ไร่ มูลค่า 12.8 ล้านบาท
นายธนา ชีรวินิจ ส.ส.กรุงเทพฯ และ นางสาวลักขณ์ คู่สมรส 22 แปลง เนื้อที่ 164-1-94 ไร่ มูลค่า 18.9 ล้านบาท
นายนิพนธ์ บุญญามณี ส.ส.สงขลา และ นางกัลยา คู่สมรส 34 แปลง เนื้อที่ 160-1-89 ไร่ มูลค่า 75.2 ล้านบาท (ไม่รวม โรงเรือน 51.9 ล้านบาท)

นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ ส.ส.นครศรีธรรมราช และนางจิรารัตน์ คู่สมรส 14 แปลง เนื้อที่ 150-0-39 ไร่ มูลค่า 15.5 ล้านบาท

นายสมเกียรติ ฉันทวานิช ส.ส.กรุงเทพฯ และ นางลลินดา คู่สมรส 85 แปลง เนื้อที่ 148-1-71 ไร่ มูลค่า 157.1 ล้านบาท

นายอิสระ สมชัย ส.ส.อุบลราชธานี และ นางนวลนภา คู่สมรส 20 แปลง เนื้อที่ 145-2-88 ไร่ มูลค่า 11.5 ล้านบาท

นายไตรรงค์ สุวรรณศิริ ส.ส.สงขลา และ นางนุช คู่สมรส 19 แปลง เนื้อที่ 138-2-41 ไร่ มูลค่า 74.1 ล้านบาท

นายเทอดพงษ์ ไชยน์นันทน์ ส.ส.สัปดาห์ และ นางจันทิพา คู่สมรส 25 แปลง เนื้อที่ 132-2-12 ไร่ มูลค่า 3.5 ล้านบาท

นายสุทัศน์ เงินหมื่น ส.ส.สัปดาห์ และ นางมลวิทย์ คู่สมรส 21 แปลง เนื้อที่ 125-1-69 ไร่ มูลค่า 11.2 ล้านบาท

นายชุมพล กาญจนะ ส.ส.สุราษฎร์ธานี และ นางโสภา คู่สมรส 31 แปลง เนื้อที่ 121-0-78 ไร่ มูลค่า 75.7 ล้านบาท

นายธานี เทือกสุบรรณ ส.ส.สุราษฎร์ธานี และ นางชุตินา คู่สมรส 11 แปลง เนื้อที่ 111-0-49 ไร่ มูลค่า 11.1 ล้านบาท

นายประเสริฐ พงษ์สุวรรณศิริ ส.ส.ยะลา และ นางกมลรัตน์ คู่สมรส 58 แปลง เนื้อที่ 107-3-06 ไร่ มูลค่า 47.9 ล้านบาท

นายประมวล พงศ์ถาวราเดช ส.ส.ประจวบคีรีขันธ์ และ นางละไม คู่สมรส 25 แปลง 105-2-27 ไร่ มูลค่า 18.2 ล้านบาท

นายจตุติ ไกรฤกษ์ ส.ส.พิษณุโลก และ นางสาวมานจิตต์ คู่สมรส 7 แปลง เนื้อที่ 104-1-22 ไร่ มูลค่า 4.2 ล้านบาท

นายเจริญ คันธวงศ์ ส.ส.สัปดาห์ และ นางเพ็ญธิรา คู่สมรส 60 แปลง เนื้อที่ 102-2-39 ไร่ มูลค่า 118 ล้านบาท

ต่ำกว่า 100 ไร่ลงมาถึง 50 ไร่ จำนวน 24 คน

นายสัมพันธ์ ทองสมัคร ส.ส.นครศรีธรรมราช และ นางจันทรา คู่สมรส 20 แปลง เนื้อที่ 96-0-06 ไร่ มูลค่า 18.5 ล้านบาท

นายเชิษฐชัย สุวรรณเพ็ญ ส.ส.ตาก และนางชนิดา คู่สมรส 26 แปลง เนื้อที่ 91-1-85 ไร่ มูลค่า 57.8 ล้านบาท

นายชยัน วิพรหมชัย ศ.ส. ลำพูน และ นางจารุวรรณ คู่สมรส 32 แปลง เนื้อที่ 91-1-15 ไร่
มูลค่า 26.9 ล้านบาท

นางนิภา พริ้งศุลกะ ศ.ส.สุราษฎร์ธานี และนายกำธร คู่สมรส 15 แปลง เนื้อที่ 89-2-50 ไร่
มูลค่า 67.8 ล้านบาท

นายลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ ศ.ส.สงขลา และนางสุไหม คู่สมรส 29 แปลง เนื้อที่ 84-1-19 ไร่
มูลค่า 38.9 ล้านบาท

นายวิทยา แก้วภราดัย ศ.ส.นครศรีธรรมราช และ นางจิระประไพ คู่สมรส 28 แปลง เนื้อที่
80-3-10 ไร่ มูลค่า 11.3 ล้านบาท

นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ศ.ส.สงขลา และนางเฟื่องฟ้า คู่สมรส 65 แปลง เนื้อที่ 83-0-94 ไร่ มูลค่า
22.5 ล้านบาท

นายประพนธ์ นิลวัชรเมณี ศ.ส.สุราษฎร์ธานี และนางไขนภาคู่สมรส 19 แปลง เนื้อที่ 79-2-74
ไร่ มูลค่า 35.1 ล้านบาท

นางอานิก อมระนันท์ ศ.ส.สัปดาห์ และนายปิยะสวัสดิ์ คู่สมรส 17 แปลง เนื้อที่ 76-0-14 ไร่
มูลค่า 206.7 ล้านบาท

นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ ศ.ส.สัปดาห์ และนางวัลลภา คู่สมรส 27 แปลง เนื้อที่ 69-2-28 ไร่
มูลค่า 4.5 ล้านบาท

นายภูซงค์ รุ่งโรจน์ ศ.ส.ชลบุรี และ นางถนอมรักษ์ คู่สมรส 35 แปลง เนื้อที่ 68-3-27 ไร่ มูลค่า
41.8 ล้านบาท

นายวิชัย ล้ำสุทธิ ศ.ส.ระยอง 40 แปลง เนื้อที่ 66-0-21 ไร่ มูลค่า 29.7 ล้านบาท

นายไกรศักดิ์ ชุมพะวัน ศ.ส.สัปดาห์ 22 แปลง เนื้อที่ 64-1-73 ไร่ มูลค่า 129.7 ล้านบาท

นางสุดดี ตามไท ศ.ส.สัปดาห์ และนายบัณฑิต ตามไท คู่สมรส 221 แปลง เนื้อที่ 64-0-96 ไร่
มูลค่า 121.1 ล้านบาท

นางเจิมมาศ จึงเลิศศิริ ศ.ส.กรุงเทพฯโดยนายเอก คู่สมรส 9 แปลง เนื้อที่ 62-0-06 ไร่ มูลค่า 18
ล้านบาท

นายสรวุฒิ เนื่องจางค์ ศ.ส.ชลบุรี 6 แปลง เนื้อที่ 61-2-32 ไร่ มูลค่า 25 ล้านบาท

นายวุฒิพงศ์ สงวนวงศ์ชัย ศ.ส.สัปดาห์ และ นางมณฑนา คู่สมรส 12 แปลง เนื้อที่ 59-3-30
ไร่ มูลค่า 7.4 ล้านบาท

นายนราพัฒน์ แก้วทอง ศ.ส.พิจิตร 17 แปลง เนื้อที่ 58-3-69 ไร่ มูลค่า 12.8 ล้านบาท

นายวิฑูรย์ นามบุตร ส.ส.สัดส่วน และนางสุจรรยา คู่สมรส 8 แปลง เนื้อที่ 57-1-08 ไร่ มูลค่า 62.5 ล้านบาท

นายสรรเสริญ สมะลาภา ส.ส.กรุงเทพฯ 8 แปลง เนื้อที่ 56-1-39 ไร่ มูลค่า 34.4 ล้านบาท

ม.ล.อภิมงคล โสณกุล ส.ส.กรุงเทพฯ 17 แปลง เนื้อที่ 53-2-07 ไร่ มูลค่า 4.9 ล้านบาท

นางอรนงค์ คล้ายนก ส.ส.กรุงเทพฯ และนายสุพิน คู่สมรส 21 แปลง เนื้อที่ 53-0-29 ไร่ มูลค่า 58.5 ล้านบาท

คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช ส.ส.กรุงเทพฯ และนายโชติ คู่สมรส 9 แปลง เนื้อที่ 52-3-11 ไร่ มูลค่า 69.1 ล้านบาท

นายเจือ ราชสีห์ ส.ส.สงขลา และนางสมพิว คู่สมรส 10 แปลง เนื้อที่ 50-0-94 ไร่ มูลค่า 15.1 ล้านบาท

ที่เหลือต่ำกว่า 50 ไร่

อย่างไรก็ตามมี นักการเมืองประชาธิปไตย จำนวน 11 คน อ้างว่า “ไม่มี” ที่ดิน ได้แก่ นายโกวิท ธารณา ส.ส.กรุงเทพฯ นางสาวรัชดา ธนาดิเรก ส.ส.กรุงเทพฯ ,นายมานิตย์ ภาวสุทธิ ส.ส.ชลบุรี , น.ส. พิมพ์ภัทรา วิชัยกุล ส.ส. นครศรีธรรมราช , นายอันวาร์ สาและ ส.ส.ปัตตานี , นายจุฑาธิ์ ลักขณวิศิษฏ์ ส.ส.พังงา , น.ส.ณิรัฐกานต์ ศรีลาภ ส.ส.ยโสธร , นายชารา ปิตุเตชะ ส.ส.ระยอง , นายครรชิต ทับสุวรรณ ส.ส.สมุทรสาคร , นายนิสิตย์ เลิศไกร ส.ส.สุราษฎร์ธานี และ นายวุฒิ พงษ์ นามบุตร ส.ส.อุบลราชธานี

การปฏิรูปที่ดินในสังคมไทย ตอน 1 : มลเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่ดิน / 17 กรกฎาคม 2551

ประเทศไทย

ปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งเรื่องที่ดิน

มูลเหตุความขัดแย้งในการจัดการที่ดินสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้จากปัจจัยสำคัญ ทั้งในด้าน

เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งเกิดจากการขาดความยุติธรรมในการกระจายผลประโยชน์

ทางด้านเศรษฐกิจของคนในสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์โครงสร้างการกระจาย

ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก ทั้งนี้ ปัญหาการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เป็น

ธรรม ถือเป็นสิ่งที่สำคัญอันดับแรกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

การกระจายผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบการจัดสรรผลประโยชน์จากสินค้าและบริการต่างๆ ที่สังคมได้ผลิตขึ้นมา รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรของสังคมนั้นๆ ด้วย การขาดความเสมอภาคในการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนในสังคม จึงเป็นต้นเหตุของความแตกต่างในฐานะความเป็นอยู่ หรือช่องว่างของคนในสังคม โดยทั่วไปโครงสร้างการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ กลไกทางด้านเศรษฐกิจ และกลไกทางการเมือง

1) กลไกทางด้านเศรษฐกิจ สินค้าและบริการต่างๆ ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อการซื้อขาย แลกเปลี่ยนกันในสังคมนั้นจะถูกแจกจ่ายหรือกระจายแก่ประชาชนโดยอาศัยกลไกทางด้านเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำคัญ ทั้งนี้ จะต้องวัดจากรายได้ของคนในสังคม ผู้มีรายได้มากย่อมเข้าถึงสินค้าและบริการมากกว่าคนมีรายได้น้อย ดังนั้น ถ้าหากเราต้องการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือสร้างความเป็นธรรมทางสังคมแล้ว เราจะต้องทำการกระจายรายได้ของสังคมแก่ประชาชนทุกคนอย่างยุติธรรม โดยการกระจายรายได้ สามารถทำได้โดยวิธีการจัดเก็บภาษีอากร และการใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ ซึ่งวิธีการกระจายรายได้ที่ดีที่สุด ขึ้นอยู่กับการจัดสรรรากฐานในการก่อให้เกิดรายได้ให้ประชาชนแต่ละคนอย่างมีความยุติธรรม ได้แก่ การกระจายความเป็นเจ้าของในปัจจัยการผลิต และการกำหนดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ปัจจัยการผลิต อย่างไรก็ตามความเป็นจริงในปัจจุบันได้บอกเราอย่างชัดเจนแล้วว่า ในสังคมทุนนิยม นายทุน ผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจำนวนมาก ได้เข้าไปมีส่วนในการบริหารจัดการทางการเมือง การจัดการรายได้ของสังคม ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะดำเนินการในเรื่องดังกล่าวข้างต้น

2) กลไกทางการเมือง กลไกทางการเมืองถือเป็นเครื่องมือสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ที่มีผลกระทบต่อกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนในสังคม เนื่องจากการบริหารจัดการทางการเมือง ย่อมส่งผลต่อความเป็นไปทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ หากผู้กุมอำนาจทางการเมืองเป็นเพียงคนชั้นนำเพียงหยิบมือเดียว ก็ย่อมจะกำหนดนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชนชั้นของตนเองเท่านั้น

ปัญหาเรื่องความยากจน และความเดือดร้อนของเกษตรกร ชาวไร่ ชาวนา ถือเป็นปัญหาเรื้อรังที่เกิดขึ้นมาโดยตลอด และมีแนวโน้มจะเกิดวิกฤตขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ ในช่วงระยะที่ผ่านมาผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง ไม่ได้มีมาตรการแก้ไขปัญหาที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาด เป็นเพียงการบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าใน

บางกรณีเท่านั้น ทั้งนี้ จะเห็นว่าต้นเหตุของความขัดแย้งดังกล่าว เกิดจากการที่ชาวนาหรือคนส่วนใหญ่ของประเทศถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนส่วนน้อยในสังคม ดังจะเห็นได้จากในช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา การต่อสู้ของชาวนา ชาวไร่ มีข้อเรียกร้องสำคัญคือ การกระจายสิทธิในการถือครองที่ดิน ซึ่งได้แก่ การปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเป็นการกระทำหรือตัดสินใจทางการเมือง เพื่อหวังผลประโยชน์ในการรักษาหรือช่วงชิงอำนาจทางการเมืองเป็นสำคัญ

อย่างที่กล่าวแล้วว่า ความไม่พอใจ หรือความเดือดร้อนที่ชาวนาได้รับนั้น สืบเนื่องมาจากความยากจน และการเอารัดเอาเปรียบอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเรียกร้องความเป็นธรรม และเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีกว่า มูลเหตุข้างต้นจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งมีประเด็นพิจารณาดังต่อไปนี้

1) ความยากจนและความอยู่ดีศรีธรรมในสังคม ในชีวิตสังคมแบบทุนนิยม ชาวนา ชาวไร่มักจะตกเป็นเบี้ยล่างให้คนอื่นดูถูกและเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ หากพิจารณาในด้านเศรษฐกิจ การที่ครอบครัวหนึ่งๆมีรายได้ น้อยหรือยากจนนั้น การออมและการลงทุนของเขาก็จะมีน้อยหรือไม่มีเลย เพราะรายได้ส่วนใหญ่ที่ได้มาจะใช้จ่ายหมดในการบริโภคของครอบครัว เมื่อขาดการลงทุนปรับปรุงผลผลิต กำลังความสามารถในการผลิต หรือประสิทธิภาพในการผลิตย่อมลดลง ซึ่งเป็นเหตุต่อเนื้องให้รายได้น้อยลง และหากสังคมนั้นเต็มไปด้วยการแข่งขัน คนยากคนจนก็จะเสียเปรียบในการแข่งขัน ในที่สุดจะถูกทำลายและเป็นผู้รับใช้ของผู้ที่มีกำลังทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า ดังจะเห็นได้จากชาวนาที่ยากจนมักจะสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตน เปลี่ยนฐานะจากการเป็นเจ้าของที่ดิน กลายเป็นผู้เช่าที่ หรือเป็นกรรมกรรับจ้างนายทุนในที่สุด

2) ความไม่ยุติธรรมทางเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการผลิตโดยรวมของสังคมแล้ว คนร่ำรวยสามารถช่วงชิงส่วนเกินของสังคมได้มากกว่าคนอื่น จึงทำให้เขาเหล่านั้นได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่ากำลังความสามารถที่เขาผลิตขึ้นมา ตรงกันข้ามชนชั้นที่ยากจน นอกจากจะมีความสามารถในการผลิตต่ำแล้ว ยังมีผลสืบเนื่องโดยตรงกับการเอารัดเอาเปรียบของคนส่วนน้อย การถูกเอารัดเอาเปรียบของชาวนานั้น สามารถพิจารณาได้จากลักษณะการถือครองที่ดินในประเทศนั้นๆ ทั้งนี้ ที่ดินถือเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในสังคมเกษตรกรรม การถือครองที่ดินเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถานภาพของบุคคล คนที่มีที่ดินมากย่อมมี

อำนาจทางเศรษฐกิจและทางการเมืองมากด้วย ดังนั้น ผู้ที่ร่ำรวยและมีอำนาจจะแสวงหาที่ดินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่เดียวกัน ชาวนาก็จะสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินไปเรื่อยๆเช่นกัน
ความไม่พอใจและความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นขัดสนของชาวนา จะเป็นปัจจัยสำคัญในการลุกขึ้นสู้เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ของชาวนาจะต้องอาศัยการสนับสนุนจากภายนอก เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านความรู้ และประสบการณ์ ทั้งบรรดานักวิชาการนักเคลื่อนไหวทางสังคม และนักพัฒนา เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อยกระดับทั้งในด้านทักษะการต่อสู้ การจัดตั้งองค์กรชาวนา ทฤษฎีและอุดมการณ์ทางสังคมให้เกิดความชัดเจน เป็นเอกภาพต่อไป

หมายเหตุ

ข่าวความเคลื่อนไหวในช่วงปี พ.ศ. 2551 เครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน ได้มีการปรึกษาหารือ เพื่อพัฒนาแนวทงนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์การทำงานของเครือข่ายให้มีความเป็นจริงมากขึ้น โดยจัดระบบการทำงานเป็น 9 โชน มีคณะประสานงานเครือข่ายเป็นกลไกหลักในการผลักดัน และสนับสนุนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนารูปธรรมการปฏิรูปที่ดินภาคประชาชนให้ปรากฏเป็นจริงในพื้นที่ต่างๆของเครือข่าย ทั้งนี้ พวกเราได้ให้นิยาม ความหมายการปฏิรูปที่ดิน คือ การปฏิรูประบบการถือครองที่ดินและระบบการผลิตที่เป็นธรรมและยั่งยืน โดยประชาชน ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ไปถึงการจัดการที่ดินอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม การสร้างความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งกล่าวให้ถึงที่สุดคือ การสร้างความเป็นธรรมทางสังคมนั่นเอง
ในด้านความเคลื่อนไหวของประชาชนพื้นที่ต่างๆ มีมากมายหลากหลาย ทั้งการติดตามปัญหาให้เกิดความคับหน้ไป เช่น พื้นที่นองเลขร่วมติดตามปัญหากับผู้ว่าราชการจังหวัด พื้นที่นองชัยภูมิ ขึ้นหนังสือต่อรัฐบาล กรณีปัญหาที่ดินทั้งหมดที่ไม่มีความคับหน้ พื้นที่นองเพชรบูรณ์ร่วมกันรังวัดพื้นที่ และจัดกิจกรรมรณรงค์วันคืนกล้วยไม้สุป่า โดยเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดเข้าร่วมกิจกรรมด้วย พื้นที่นองภูผาเหล็กรังวัดจำแนกพื้นที่ใกล้เสร็จสมบูรณ์แล้ว แต่มีปัญหบบางส่วนในเขตบ้านภูตะคาม อำเภอส่องดาว สกลนครที่เจ้าหน้าที่อ้างว่ามีแหล่งโบราณวัตถุ ทำให้ยังคงทับซ้อนกับที่ดินของพื้นที่นองอยู่ พื้นที่นองร้อยเอ็ด ช่วงนี้เน้นการจัดตั้งทางเศรษฐกิจ ทำนารวมไปแล้ว 56 ไร่ ปีหน้าส่งขายให้พื้นที่นองชุมชนแออัดได้อย่างแน่นอน ส่วนทาง โชนบุรีรัมย์ เตรียมการสำหรับการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ภายหลังหมดอายุสัญญาเช่า ล่าสุดพวกเราได้มีการประชุมกันที่ร้อยเอ็ด เพื่อร่วมแลกเปลี่ยน ติดตาม วางแผนงาน ในระยะปี พ.ศ. 2551 ซึ่งมีพื้นที่นองจากกรุงเทพฯเข้าร่วม นับว่าเป็นเวทีที่ได้สาระความรู้ตามสมควร

สำรวจที่ดินทรัพย์สินรัฐมนตรี 4 รัฐบาล พบ 40 รัฐมนตรีมีที่ดินครอบครองเกิน 100 ไร่ "อุไรวรรณ เทียนทอง" ถือครองที่ดินถึง 1,886 ไร่ / 27 กรกฎาคม 2553 กรุงเทพธุรกิจออนไลน์

เปิดทรัพย์สิน "4 รัฐบาล" จาก ยุค "ทักษิณ ถึง อภิสิทธิ์" พบ 40 รัฐมนตรี มีที่ดินครอบครองเกิน 100 ไร่ "อุไรวรรณ เทียนทอง" แชมป์ถือครองที่ดินถึง 1,886 ไร่ ขณะที่คนไทย 90% ของประเทศมีที่ดิน เป็นของตัวเองไม่ถึง 1 ไร่

จากการสำรวจของ "กรุงเทพธุรกิจ" ว่าการถือครองที่ดินของรัฐมนตรี ใน 4 รัฐบาล ที่มาจากการ เลือกตั้ง เฉพาะที่ถือในนามบุคคล ผ่านบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ประกอบด้วย รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช รัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ มีรัฐมนตรีรวม 35 คน ถือครองที่ดินทั้งหมด 7,099 ไร่ รัฐบาลนายสมชาย มี รัฐมนตรี 36 คน ถือครองรวมกัน 6,304 ไร่ รัฐบาลนายสมัคร มีรัฐมนตรี 34 คน มีที่ดินรวมกัน 5,865 ไร่ และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ มีรัฐมนตรี 29 คน ถือครองรวมกัน 5,418 ไร่

นอกจากนี้ ยังพบว่าทั้ง 4 รัฐบาล ผู้ที่มีที่ดินครอบครองมากที่สุด คือ นางอุไรวรรณ เทียนทอง เมื่อ ครั้งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ได้แจ้งบัญชีพร้อมคู่สมรสนายเสนาะ เทียนทอง มีที่ดินทั้งสิ้น 1,886 ไร่ คิดเป็นมูลค่า 142 ล้านบาท ขณะที่ นายกันตธีร์ ศุภมงคล อดีต

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ เช่นเดียวกัน ตามมาเป็นอันดับ สอง ครอบครองที่ดิน 1,556 ไร่ แม้ว่ามีที่ดินน้อยกว่านางอุไรวรรณ แต่มูลค่าที่ดินสูงถึง 2,851 ล้าน บาท ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีที่ดินอยู่ในกรุงเทพฯ จึงมีราคาประเมินสูงกว่าที่ดินต่างจังหวัด

นอกจากนี้ รัฐมนตรีที่มีการถือครองที่ดินเกิน 1,000 ไร่ อีก 2 คน ประกอบด้วย นายพินิจ จารุสมบัติ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ครอบครอง 1,051 ไร่ และนายสมชาย สุนทรวัฒน์ อดีต รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ในรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ มีที่ดิน 1,028 ไร่ ขณะเดียวกัน ยัง มีรัฐมนตรีถึง 40 คน ที่มีที่ดินในการครอบครองเกิน 100 ไร่

เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนับว่า พ.ต.ท.ทักษิณ มีที่ดินในการครอบครอง มากที่สุด 262 ไร่ ตามมาด้วยน้องเขย นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ครอบครอง 34 ไร่ นายสมัคร 18 ไร่ และ นายอภิสิทธิ์ น้อยสุด 15 ไร่

อย่างไรก็ตาม การรวบรวมการถือครองที่ดินของนักการเมือง ในนามบุคคล ยังไม่สามารถสะท้อนได้ทั้งหมด เนื่องจากนักการเมืองหลายคนยังมีที่ดินที่ถือในนามนิติบุคคลและให้ญาติพี่น้องถือแทนอีกจำนวนมาก รวมถึงที่ดินสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่มีข่าวการบุกรุกให้เห็นอย่างต่อเนื่อง

ถือครองที่ดินตามฐานเสียงเลือกตั้ง

ขณะเดียวกัน การถือครองที่ดินของรัฐมนตรีและนักการเมือง มักจะสอดคล้องไปตามพื้นที่ตามฐานเสียงเลือกตั้ง เช่น กรณีของนางอุไรวรรณ ที่ดินในการครอบครองส่วนใหญ่ อยู่ในจังหวัดสระแก้ว นนทบุรี และ กรุงเทพฯ บางส่วน เช่นเดียวกับนายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี ที่แจ้งบัญชีทรัพย์สินว่า มีที่ดิน 967 ไร่ ทั้งหมดล้วนอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งสิ้น

เช่นเดียวกับ นายเนวิน ชิดชอบและภรรยา แจ่มมีที่ดิน 600 ไร่ มูลค่า 803 ล้านบาท ล้วนอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์และเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ของภรรยา นายเนวิน เช่นเดียวกับนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ และภรรยา ที่ดินส่วนใหญ่ก็อยู่ในฐานเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมา ส่วนพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ และคู่สมรส แจ่มทรัพย์สินมีที่ดิน 338 ไร่ นอกจากที่ดินจะกระจุกตัวแถบจังหวัดพิจิตรแล้ว ยังมีอีกจำนวนมากแถบจังหวัดนนทบุรี

นักการเมือง-นายทุนคั่นต่อเหลี่ยมล้ำ

ดร.ดวงมณี เถาวกุล อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หนึ่งในทีม policy watch ได้วิเคราะห์ไว้ว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำและการกระจุกตัวของการถือครองที่ดินในประเทศไทย ในหลายจังหวัดมีปัญหาการกักตุนที่ดินในกลุ่มของนักการเมือง หรือนายทุนต่างๆ เช่น ภูเก็ต กลุ่มคน 50 คน ถือครองที่ดินในภูเก็ตรวมกว่า 14.23% หมายถึงที่ดิน 14.23% ของทั้งจังหวัด อยู่ในมือคนเพียง 50 คน ดูจากสัดส่วนอาจมองเห็นเป็นตัวเลขไม่เยอะ แต่หากดูเป็นจำนวนที่ดินจริงๆ แล้ว ไม่น้อยทีเดียว หรือในกรุงเทพฯ ก็ดี ที่ดิน 10.07% ของทั้งหมด อยู่ในมือกลุ่มคน 50 คน เช่นเดียวกัน

ขณะที่จากการศึกษาการถือครองที่ดินของนักการเมือง ตามรายงานที่ยื่นให้แก่ ป.ป.ช. เฉพาะ 10 คน ที่มีการถือครองสูงสุด จะเห็นได้ว่านักการเมือง 10 คน มีที่ดินอยู่ในมือรวมแล้วมีมูลค่าสูงกว่า 5 พันล้านบาท ซึ่งยังไม่พุดถึงนักการเมืองคนอื่นๆ หรือแม้แต่ทรัพย์สินที่นักการเมืองใน 10 คนนี้ไม่ได้เปิดเผยอีก คาดว่าจะมีจำนวนมหาศาล

ดังนั้น หากคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทย ต้องการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างแท้จริง หัวใจสำคัญอยู่ที่ช่องว่างของรายได้ ช่องว่างเทคโนโลยี และช่องว่างที่เป็นปัญหามากที่สุดคือช่องว่างด้าน

"ทรัพย์สิน" ปรากฏการณ์ชาวบ้านในภาคอีสานเข้ายึดที่ดิน บสท. กว่า 2,900 ไร่ที่กำลังถูกรื้อถอนอยู่
วันนี้ และปรากฏการณ์ที่ชาวบ้านแถบภาคใต้เข้ายึดสวนปาล์ม เอกชน สมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ
ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี น่าจะบ่งชี้ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญนับวันยิ่งห่าง
กันมากขึ้น โดยเฉพาะที่ดินถูก "กระจุก" อยู่ในมือนักการเมือง อาศัยอิทธิพลในท้องถิ่นและเป็นผู้
ควบคุม ซึ่งออกนโยบายมีส่วนได้ส่วนเสีย

ซึ่งประชาชน 90% ถือครองที่ดินไม่ถึง 1 ไร่/ราย

ทั้งนี้ มีตัวเลขที่น่าวิตกบ่งบอกว่าประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 320 ล้านไร่ พบว่าประชาชนประมาณ
90% ของประเทศไทยมีที่ดินถือครองไม่ถึง 1 ไร่ ในขณะที่อีก 10% ถือครองที่ดินคนละมากกว่า
100 ไร่ มูลนิธิสถาบันที่ดินแห่งประเทศไทย ระบุว่า 70% ของที่ดินที่มีคนถือครอง ไม่ได้ทำประโยชน์
ส่วนใหญ่เป็นการถือครองเพื่อเก็งกำไร นำมาซึ่งความเสียหายทางเศรษฐกิจกว่า 127,000 ล้านบาท
ต่อปี

ดังนั้น เมื่อเทียบกับรายได้จากภาษีและค่าธรรมเนียมที่รัฐจะได้รับ มีการประเมินว่าในปีงบประมาณ
2552 มีจำนวนเพียง 31,725 ล้านบาท โดยเป็นการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมจากประชาชนเพียง 5.6
ล้านคนเท่านั้น เนื่องจากประชาชนประมาณ 10 ล้านคน ที่ไม่มีที่ดิน "แม้แต่ตารางนิ้วเดียว"

ทีดีอาร์ไอเผยความมั่งคั่งกระจุกตัว 10%

จากการสำรวจของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ที่สำรวจความมั่งคั่ง พบว่า
ทรัพย์สินครัวเรือนตามกลุ่มรายได้เมื่อปี 2549 แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 20% พบว่าครอบครัวรวยที่สุด
20% แรกมีทรัพย์สินถึง 69% ของทั้งประเทศ

ขณะที่กลุ่ม 20% สุดท้ายหรือที่จนที่สุด มีทรัพย์สินเพียง 1% เท่านั้น หากแบ่งเป็นสิบกลุ่มรวยสุด
สิบกลุ่ม 10% แรกจะมีทรัพย์สินมากกว่ากลุ่มรองลงมาถึงสามเท่า ดังนั้นจะพบว่าความมั่งคั่งจะ
กระจุกอยู่แค่คน 10% ของประเทศเท่านั้นเอง

ในส่วนการถือครองที่ดินก็เช่นกัน ประชาชนที่ไม่มีที่ดินเลยหรือถือน้อยกว่า 10 ไร่ คิดเป็นถึง 42%
ของประเทศ นับว่าเป็นอัตราที่สูงมาก ส่วนกลุ่มคนที่ครอบครองที่ดินเกิน 20 ไร่ มีถึง 22.73% แสดง
ถึงความมั่งคั่งในสังคมสูงอยู่ในมือคนจำนวนน้อยมาก อัตราไม่ถึง 10% ของประเทศ

หนุนใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

ดังนั้น ทางออกหนึ่งในการลดการผูกขาดการถือครองที่ดิน ตามที่นักวิชาการเสนอและ
กระทรวงการคลัง นำเข้าสู่การพิจารณาของ คณะรัฐมนตรีไปแล้ว คือการเสนอร่าง พ.ร.บ.ภาษีที่ดิน
และสิ่งปลูกสร้าง

เนื่องจากข้อบกพร่องของภาษีเดิม คือ ภาษีโรงเรือนฯ คำนวณภาษีบน "ฐานรายได้" หรือที่เรียกกัน
ว่า "ค่ารายปี" ในสัดส่วน 12.5% มิใช่บน "ฐานความมั่งคั่ง" อีกทั้ง ยังใช้ดุลพินิจ จนทำให้เกิดการ
รั่วไหลของภาษีได้ง่าย และการยกเว้นภาษีจนทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน กลายเป็นปัญหาในการ
บริหารจัดการ และอัตราภาษีที่สูงอย่างค่ารายปี 12.5% ยังทำให้เกิดการเลี่ยงภาษีมากขึ้นอีกด้วย
ขณะที่ ภาษีบำรุงท้องที่ ใช้อัตราภาษีถดถอย ถ้าราคาที่ดินยิ่งสูงขึ้น อัตราภาษีจะต่ำ ทำให้จัดเก็บ
รายได้ได้ต่ำ รวมถึงราคาปานกลางยังล้าสมัย เพราะคิดจากฐานเดิมเมื่อ 30 ปีที่แล้ว

ดังนั้น หลักการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ระบบภาษีใหม่ ภาระภาษีจะตกอยู่กับคนใน
ระดับบนมากกว่าคนในระดับล่าง ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เกิดการใช้ประโยชน์ในที่ดินให้มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น ขยายฐานภาษีรายรับเพิ่มขึ้น โดย พ.ร.บ.ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง อัตราการ
จัดเก็บเป็นเพดานสูงสุด คือ ที่ดินในเชิงพาณิชย์ อัตราไม่เกิน 0.5% ของฐานภาษี ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย
อัตราไม่เกิน 0.1% และที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อัตราไม่เกิน 0.05% ของฐานภาษี โดยจะมี
คณะกรรมการกลางประเมินอัตราภาษี ทุก 4 ปี

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการจัดเก็บภาษีแบบใหม่มีอย่างต่อเนื่อง แต่อุปสรรคสำคัญคือ
นักการเมือง ที่ไม่เห็นด้วยกับกฎหมายหลักการดังกล่าว ทำให้การพิจารณาตกไปทุกสมัย จากตัว
เลขที่นักการเมืองครอบครองที่ดิน เป็นจำนวนมากแล้ว ย่อมเป็นคำตอบได้ว่า ร่างพ.ร.บ.ที่ดินและ
สิ่งปลูกสร้าง ยากมากที่จะผ่านการพิจารณาในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี

เปิดกรูที่ดินทั่วประเทศ King power เล็งสูบทำเลทองรถไฟ / 18 สิงหาคม 2553 ผู้จัดการ 360
รายสัปดาห์

ที่ดินผืนงามของการรถไฟแห่งประเทศไทย(รฟท.) ที่มีอยู่ทั่วประเทศจำนวนกว่า 234,976 ไร่ กำลัง
จะถูกรฟท.นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อสร้างรายได้เข้าองค์กรอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย หลังจาก
ที่ก่อนหน้านี้ที่ดินหลายแปลงที่มีศักยภาพไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำให้
ไม่สามารถสร้างรายได้เข้าองค์กรมากนัก

ปัจจุบันรฟท.ใช้ที่ดินเพื่อรองรับกิจการของรฟท.จำนวนรวม 198,674 ไร่ และเป็นที่ดินที่สามารถนำมาพัฒนาเชิงพาณิชย์ได้ จำนวน 36,302 ไร่

โดยที่ดินที่สามารถนำมาพัฒนาเชิงพาณิชย์นั้น แบ่งเป็นพื้นที่บริเวณสายตะวันออกจำนวน 4,952 ไร่ สายเหนือ 4,306 ไร่สายตะวันออกเฉียงเหนือ 9,032 ไร่ สายใต้ 15,186 ไร่และพื้นที่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล 2,825 ไร่โดยที่ดินในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ มีหลายแปลงที่อยู่ในไพร้ม แอเรียสามารถนำมาพัฒนาเป็นย่านธุรกิจ หรือคอมเพล็กซ์ขนาดใหญ่ได้

อาทิ ที่ดินย่านพหลโยธิน สถานีมักกะสัน สถานีแม่น้ำ และรัชดาภิเษก ซึ่งรฟท.หมยมันป็นมือที่ที่ดินในกรุงเทพฯจะสามารถสร้างรายได้ให้กับรฟท.อย่างมหาศาล และจะสามารถลดภาระหนี้สินของรฟท.ที่มีอยู่กว่า 77,000 ล้านบาท ลงได้ ซึ่งจะเริ่มเห็นภาพชัดเจนในช่วง 4-5 ปีข้างหน้า หลังจากที่เปิดให้เอกชนเช่าและพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว

ทวิศักดิ์ สุทธิเสริม ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพย์สินการรถไฟแห่งประเทศไทย(รฟท.) กล่าวกับผู้จัดการ 360 องค์กรว่า "การนำที่ดินของรฟท.มาจัดหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ในช่วงที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะถูกคัดค้านจากสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ(สร.รฟท.) เพราะเกรงว่าภาคเอกชนจะเข้ามาหาผลประโยชน์ในรฟท.ทำให้รฟท.เสียโอกาสในการหารายได้จากที่ดินทำเลทองมานานหลายปี แต่จากนี้ไป รฟท.จะไม่ยอมเสียโอกาสทองเช่นนี้อีกต่อไป และจะนำที่ดินแปลงงามทุกแปลงออกมาให้เอกชนเช่าพัฒนา หรือร่วมทุน ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะและรูปแบบของที่ดิน รวมถึงความเหมาะสมของการลงทุน"

ปัจจุบันรฟท.อยู่ระหว่างรวบรวมที่ดินที่มีศักยภาพสูง เพื่อนำออกมาให้เอกชนเช่า ซึ่งเฉพาะในเขตกรุงเทพฯมีที่ดินแปลงใหญ่ ตั้งอยู่ในทำเลกลางเมือง 4 แปลง ได้แก่ พื้นที่บริเวณสถานีแม่น้ำ ขณะนี้กำหนด TOR เรียบร้อยแล้ว ที่ดินบริเวณพหลโยธิน ซึ่งอยู่ระหว่างการรอสนข.สรุปผลการใช้พื้นที่ของรถไฟฟ้ามหานคร สายสีแดง พื้นที่บริเวณสถานีมักกะสัน และบริเวณถนนรัชดาภิเษกซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดไม่ใหญ่มากนัก แต่มีหลายแปลง

เนรมิต"สถานีแม่น้ำ"

ศูนย์กลางเศรษฐกิจใหม่

เริ่มจากที่ดินบริเวณสถานีแม่น้ำ ซึ่งมีพื้นที่มากถึง 279 ไร่ ราคาประเมินสูงถึง 5,245.20 ล้านบาท โดย รฟท. ได้จ้างบริษัทที่ปรึกษาจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ในที่ดินและการพัฒนาสถานีแม่น้ำ ซึ่งที่ปรึกษาได้ออกแบบไว้ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางย่านเศรษฐกิจใหม่ เพราะที่ดินแปลงดังกล่าวอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีความยาวถึง 1,400 เมตร อยู่ใกล้กับเขตเศรษฐกิจเดิม คือ บริเวณช่องนนทรีและยานนาวา การเดินทางสะดวกเชื่อมต่อกับถนนและทางพิเศษ เชื่อมต่อกับศูนย์กลางทางธุรกิจและสนามบินสุวรรณภูมิ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้าใต้ดิน MRT และรถไฟฟ้า BTS ส่วนทางเรือจะเชื่อมต่อกับศูนย์กลางกิจกรรมทางน้ำของกทม.และต่างจังหวัด

ผลการปรึกษาของที่ปรึกษาจะให้พัฒนาเป็นกลุ่มค้าปลีกที่ยาวที่สุดในภูมิภาคอาเซียน ภายในโครงการจะมีทั้ง โรงแรม ภัตตาคารลอยฟ้า อาคารสำนักงานสีเขียวในอาคารสูงใช้งานแบบผสมผสาน แหล่งประชุมสัมมนาริมน้ำ ย่านการค้าและแหล่งบันเทิง สิ่งอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ที่จอดเรือสำราญ ท่าเทียบเรือสำราญ และพื้นที่ริมแม่น้ำจะเนรมิตให้อยู่ในรูปแบบของกรุงเทพฯ ยุคใหม่ในลักษณะเวนิสตะวันออก

เล็งพัฒนาอาคารสูง100 ชั้น ลบสถิติ"ไบฮกทาวเวอร์"

โดยที่ปรึกษาแบ่งการพัฒนาออกเป็น 5 โซน โซนแรกเป็นกลุ่ม LANDMARK เป็นอาคารสูงขนาดใหญ่พิเศษสูง 100 ชั้น หรือสูงถึง 350 เมตร ซึ่งเมื่อก่อสร้างเสร็จจะเป็นอาคารที่สูงที่สุดในกรุงเทพฯ สูงกว่าอาคารไบฮกที่สูงที่สุดในปัจจุบันซึ่งมีความสูงเพียง 328 เมตร อาคารดังกล่าวจะถูกใช้งานแบบผสมผสาน และในอนาคตจะเป็น LANDMARK ของกรุงเทพฯ ประกอบด้วย โรงแรมระดับ 6 ดาว อาคารสำนักงาน ศูนย์ประชุม สัมมนา ที่พักอาศัย ศูนย์กลางพาณิชยกรรมและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การแสดงสินค้าธุรกิจการค้า และพื้นที่เว้าอ่าวที่เปิดเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยารวมทั้งมีท่าเรือข้ามฟากเชื่อมไปยังพื้นที่สีเขียวบางกระเจ้า

โซนที่ 2 แบ่งเป็นกลุ่มพาณิชยกรรมค้าปลีกและศูนย์กลางกิจกรรมเชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย อาคารสูง 70 ชั้น หรือ 250 เมตร ร้านค้าริมทางเดินติดชายหาดเทียม และสระว่ายน้ำอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมค้าปลีกและศูนย์กลางกิจกรรม ทั้งด้านบันเทิง ด้านการสร้างสรรค์ ร้านอาหาร ภัตตาคาร สปาคลับ ธุรกิจทางด้านการดูแลสุขภาพแบบครบวงจร ศูนย์สุขภาพ

และอาคารใช้งานแบบผสมผสาน จะใช้ประโยชน์เป็นทั้งอาคารสำนักงาน และสถานที่บริการ ทางด้านสุขภาพและการแพทย์โรงแรม โรงแรมบนอาคารสูง มีห้องอาหารชั้นลอยฟ้าสำหรับผู้มาใช้ บริการ และนักท่องเที่ยวทั่วไป รวมทั้งที่พักอาศัย มีทางเดินริมชายหาดที่ยาวที่สุดในประเทศไทย อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ยาว 550 เมตร บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศใต้เป็นศูนย์ ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เป็นศูนย์จัดการแสดงทางวัฒนธรรมต่างๆทั้งด้านดนตรี ละคร นิทรรศการศิลปะ และเป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม

โซนที่ 3 กลุ่มพื้นที่สำหรับการค้าชุมชนและย่านการค้าบริการสังสรรค์ริมคลอง อยู่บริเวณริม คลองขุดด้านทิศเหนือ เป็นย่านที่จัดเป็นธุรกิจการค้าระดับชุมชน สินค้าหัตถกรรม สิ่งประดิษฐ์ ของขวัญของที่ระลึก ร้านอาหารตามแนวริมคลอง การล่องเรือเรือแพ และการแสดงบนแพ ฯลฯ

โซนที่ 4 กลุ่มอาคารสำหรับพักอาศัยเกรดเอ ประกอบด้วย กลุ่มคอนโดมิเนียม หรือ กลุ่มอาคาร พักอาศัยที่อยู่ใกล้คลองขุดและเชื่อม โยงไปสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

โซนที่ 5 กลุ่มเซอร์วิส อพาร์ทเมนต์และศูนย์การค้า ภายในประกอบด้วย ห้างสรรพสินค้า สำนักงาน และที่พักพักอาศัย โดยรอบมีลานกิจกรรมริมน้ำเป็นส่วนประกอบ ซึ่งสามารถพัฒนาให้ เชื่อมต่อกับบริเวณสวนหย่อม โดยรอบบึงปลายคลองขุดได้อีกด้วย

มักกะสันท่าเลทอง

แหล่งรับนักท่องเที่ยว

สำหรับพื้นที่บริเวณมักกะสันเป็นที่ท่าเลทองแห่งหนึ่งที่บรรดานักลงทุนต่างมีความพยายามที่จะเข้ามาลงทุน เพราะที่ดินตั้งอยู่กลางเมืองติดสถานีรถไฟฟ้าแอร์พอร์ต ลิงค์ มีพื้นที่มากถึง 571 ไร่ ราคาประเมินสูงถึง 22,840 ล้านบาท หากรถไฟฟ้านำที่ดินแปลงนี้ออกมาให้ภาคเอกชนประมูล รถไฟ. จะมีรายได้จากค่าธรรมเนียมได้ประโยชน์ไม่น้อยกว่า 2,971 ล้านบาท ค่าเช่าปีแรกไม่น้อยกว่า 364 ล้านบาท และจะสร้างผลตอบแทนให้ รถไฟ. รวม 12,000 ล้านบาท โดยมีอายุสัญญา 5+30+25 ปี ขณะนี้บริษัท ไทยเอเนยีเนียร์จันคอนซัลแดนทส์ จำกัด (TEC) อยู่ระหว่างปรับปรุงผลการศึกษา ซึ่งในเบื้องต้นแบ่งการพัฒนาเป็น 4 โซน โซน A มีพื้นที่ 140 ไร่ มูลค่า 8,389 ล้านบาท เป็นส่วนธุรกิจเชิง พาณิชยกรรมประกอบด้วย City Air Terminal ร้านค้าปลอดภาษี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้างสรรพสินค้า โรงแรม ศูนย์ประชุมสัมมนา อาคารสำนักงาน และอาคารที่จอดรถ

โซน B พื้นที่ 117 ไร่ มูลค่า 7,038 ล้านบาท ส่วนอาคารสำนักงานที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ ประกอบด้วยอาคารสำนักงาน สถาบันการเงิน ศูนย์ข้อมูลธุรกิจ อุตสาหกรรมของรัฐและศูนย์แสดงสินค้า

โซน C พื้นที่ 151 ไร่ มูลค่า 9,084 ล้านบาท ส่วนแสดงสินค้า (Exhibition Zone) ประกอบด้วย ศูนย์แสดงสินค้านานาชาติ เซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ โรงเรียนนานาชาติ และเอ็กซ์ฮิบิชั่นเซ็นเตอร์

โซน D พื้นที่ 88 ไร่ มูลค่า 5,314 ล้านบาท ส่วนบางกอกแฟชั่น (Bangkok Fashion Zone) ประกอบด้วย โรงแรม สำนักงาน และเซอร์วิสอพาร์ทเมนท์

"พหลโยธิน" เชื่อมจัตุจักร

ย่านธุรกิจ-แหล่งบันเทิง

สำหรับที่ดินบริเวณพหลโยธินเป็นอีกหนึ่งทำเลที่นักลงทุนสนใจเข้าลงทุน เพราะตั้งอยู่ใกล้กับสวนจตุจักร ติดกับสวนรถไฟ ถนนกำแพงเพชร 2 ทางด่วนพิเศษศรีรัช และถนนวิภาวดีรังสิต มีพื้นที่ 2,083 ไร่ ราคาประเมิน 41,660 ล้านบาท ขณะนี้อยู่ระหว่างรอสรุปผลการใช้พื้นที่รถไฟฟ้ามหานครสายสีแดงจากสนข. โดยปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวใช้ในกิจกรรมของ รฟท. ที่พักอาศัยและร้านค้าแต่รฟท. จะจัดการใช้ประโยชน์ในที่ดินใหม่ โดยจะใช้พื้นที่เพื่อรองรับกิจการของรฟท. ทั้งที่ทำการและที่พักอาศัยสำหรับพนักงาน พื้นที่เพื่อนันทนาการ ศูนย์ประชุม ศูนย์แสดงสินค้า คลับเฮาส์ โรงแรม อาคารสำนักงาน พาณิชยกรรม และอาคารที่จอดรถ

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าว จะเป็นแหล่งธุรกิจขนาดเล็ก-กลาง ในรูปแบบร้านปลีกและค้าส่ง ทั้งขายสินค้าของตกแต่งบ้าน ต้นไม้ ร้านอาหารและสถานบันเทิงต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะหมดอายุสัญญาในเดือนมีนาคม 2555

ความต้องการเช่าทำเลดังกล่าว เพราะในอนาคตอันใกล้จะทำให้ย่านพหลโยธินเป็นศูนย์กลางคมนาคมบริเวณสถานีบางซื่อ และเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินและสีเขียวบริเวณสถานีจตุจักร อีกทั้ง รฟท. ยังเห็นว่าควรมีระบบรถไฟฟ้ารางเดี่ยว (Mono Rail) เชื่อมต่อพื้นที่ทั้งหมดมีสถานีหมอชิต 2 บริเวณศูนย์พลังงานแห่งชาติ ซึ่งจะทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น

นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

ที่ดินที่ทำเลทอง

แหล่งข่าวจากวงการพัฒนาที่ดิน กล่าวว่า ด้วยทำเลที่มีศักยภาพของที่ดินหลายแปลง โดยเฉพาะแปลงมักกะสัน สถานีแม่น้ำและพหลโยธิน ทำให้นักลงทุนทั้งไทยและต่างชาติ นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ผู้ประกอบธุรกิจ โรงแรม ค้าปลีก เอ็นเตอร์เทนเมนต์ ต่างสนใจเข้าลงทุนในพื้นที่เหล่านั้นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น วิชัย รักศรีอักษร เจ้าของอาณาจักร คิง เพาเวอร์ กลุ่มบริษัท แลนด์ แอนด์ เฮาส์ กลุ่มแสนสิริ และอีกหลายกลุ่มที่หากเอ่ยชื่อขึ้นมาล้วนเป็นที่รู้จักทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแปลงมักกะสัน และพหลโยธิน ที่กลุ่มคิง เพาเวอร์มีความสนใจเข้าลงทุนอย่างมาก เพราะวิชัยเองมีธุรกิจหลายอย่างที่สามารถเข้าไปลงทุนได้ เช่น ร้านค้าปลีกปลีกค้าปลีกและโรงแรม ซึ่งที่ดินแปลงมักกะสันนั้น ในอนาคตจะเป็นย่านเศรษฐกิจแห่งใหม่ ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่กลางเมือง ซึ่งจะมีทั้งที่พักอาศัย ร้านค้าปลีกปลีกค้าปลีก โรงแรม เอ็นเตอร์เทนเมนต์ ศูนย์ประชุม สัมมนา ซึ่งล้วนแต่เป็นธุรกิจที่วิชัยมีความเชี่ยวชาญ อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้อย่างมหาศาลวิชัยจึงต้องการเข้าไปลงทุน

เช่นเดียวกับที่ดินบริเวณพหลโยธิน ย่านจตุจักร ที่ในอนาคตจะเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญ เพราะจะเชื่อมต่อกับจตุจักร และห้างเซ็นทรัล ลาดพร้าว วิชัยก็สนใจจะเข้าไปลงทุนเช่นเดียวกัน โดยวิศักดิ์ บอกว่า ปัจจุบันมีหลายสัญญาที่หมดอายุสัญญาเช่าแล้ว และบางสัญญากำลังจะครบอายุสัญญา รพท. จะนำพื้นที่มาจัดประโยชน์ใหม่ ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงที่จะพัฒนาเป็นคอมเพล็กซ์ขนาดใหญ่ มีทั้งอาคารสำนักงาน โรงแรม ศูนย์ประชุมสัมมนา ค้าปลีก และอาจจะเป็นแหล่งบันเทิงและบันเทิงด้วย

โอกาสทอง"วิชัย"

อาศัยบาร์มี "เนวิน"

โดยแหล่งข่าวบอกว่า โอกาสที่วิชัยจะเข้าไปลงทุนมีมาก เพราะปัจจุบันนี้ นอกจากกลุ่มเจริญศิริวัฒนาภักดี เข้าพอน้ำมาแล้ว กลุ่มคิง เพาเวอร์ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าจับตา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ซึ่งของวิชัยจะปรากฏขึ้นเกือบทุกครั้งว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง นั่นเป็นเพราะว่าวิชัยมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับระดับบิ๊กๆ ในรัฐบาลและบิณฑการ โดยเฉพาะเนวิน ชิดชอบ เจ้าของพรรคภูมิใจไทย ซึ่งมีเพาเวอร์สูงในรัฐบาลนี้ ที่สำคัญวิชัยเองยังมีความเชี่ยวชาญใน

ธุรกิจเหล่านั้น รวมถึงมีชื่อเสียงและมีแหล่งเงินทุนจำนวนมากพอพร้อมที่จะลงแข่งขันกับนักลงทุน
ทุกราย เพื่อให้ได้ครอบครองพื้นที่ทั้ง 2 แปลง

"ที่ดินบริเวณมักกะสัน และพหลโยธินมีศักยภาพสูง และสูงกว่าบริเวณซอยรางน้ำซึ่งเป็นที่ตั้ง
ของอาณาจักรคิง เพาเวอร์ ฉะนั้น วิจัยจะต้องชนะการประมูลแน่นอน หากรฟท.เปิดให้เอกชนเข้า
ลงทุน"แหล่งข่าวระบุ

สำหรับที่ดินของ รฟท. นั้น หากวิชัยสนใจเข้าไปลงทุนคงไม่ใช่เรื่องยากนัก เพราะ รฟท. อยู่
ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงคมนาคม ซึ่งเจ้ากระทรวงคือ โสภณ ชาร์มย์ เด็กสายตรงจากเน
วินที่ส่งมาคุมกระทรวงเกรดเอ ที่สามารถสร้างเงินเข้ากระเป๋าได้อย่างมหาศาล ไม่ใช่เฉพาะแค่ที่ดิน
ของรฟท.เท่านั้น แต่ยังมีหมายรวมถึงการเข้าลงทุนในพื้นที่บริเวณสถานีรถไฟฟ้ามหานครที่มีขึ้นในอนาคต
ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หารัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อยู่ยาวนานเท่าไร โอกาสที่วิชัย จะได้เข้ามาหา
ผลประโยชน์ในพื้นที่เหล่านั้นยังมีมาก เพราะเนวินจะคุมเกมหารายได้ของรฟท. โดยไม่ปล่อยให้
ใครเข้ามายุ่งแน่นอน

แหล่งข่าวระบุว่า บริษัทพัฒนาที่ดินหลายรายก็จ้องที่จะเข้าพัฒนาพื้นที่ทำเลทองทั้งนั้น โดย
ในช่วงรัฐบาลทักษิณ กลุ่ม แลนด์ แอนด์ เฮาส์ กลุ่มแสนสิริ และเนเชอรัล พาร์ค(N-PARK) ก็สนใจ
เข้าลงทุนในพื้นที่เหล่านั้น ซึ่งในขณะนั้น มีความสนใจเข้าลงทุนในแปลงสถานีมักกะสัน เพราะเริ่ม
มีความชัดเจนในสมัยที่สุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ เป็นรัฐมนตรีคมนาคมที่ต้องการเปิดให้เอกชนเข้ามา
ลงทุนในพื้นที่บริเวณสถานีมักกะสัน เพราะต้องการให้พื้นที่บริเวณนั้น เป็นศูนย์กลางย่านธุรกิจ
รองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยว ซึ่งตามแผนจะพัฒนาเป็นคอมเพล็กซ์ขนาดใหญ่
ประกอบด้วย โรงแรม เซอร์วิส อพาร์ทเมนต์ ศูนย์การค้า เอ็นเตอร์เทนเมนต์ และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
กับสนามบิน และนักท่องเที่ยว แต่สุดท้ายเปลี่ยนรัฐบาล โครงการจึงถูกพับเข้าลิ้นชัก ซึ่งเมื่อรฟท. นำ
ที่ดินแปลงนี้ออกมาให้ประมูล คาดว่า นอกจากนักพัฒนาที่ดินรายเดิมจะสนใจแล้ว ยังมีกลุ่มทุน
กลุ่มใหม่สนใจเข้าลงทุนจำนวนมาก

รายกลางสนที่ดินแปลงเล็ก

ย่านรัชดาภิเษกจรดพระราม 9

ส่วนที่ดินที่มีมูลค่าไม่เกิน 1,000 ล้านบาท รฟท.เตรียมจะเปิดประมูล ได้แก่ ที่ดินย่าน

รัชดาภิเษก ตั้งแต่ริมถนนวิภาวดีรังสิตไปจนถึงอาร์ซีเอ ถนนพระราม 9 เช่น แปลงที่ดินติดกับถนนวิภาวดีรังสิต ตัดรัชดาภิเษกใกล้กับเขตจตุจักร 3 แปลง แปลงละ 1 ไร่เศษ ได้แก่ แปลงที่ 4-5-6 ราคาประเมิน 151,040 ล้านบาท กำหนดค่าธรรมเนียมจัดประโยชน์ 83,500,000 บาท ค่าเช่าปีแรกไม่น้อยกว่า 13,890,000 บาท อายุสัญญา 4+30 ปี ผลตอบแทนรวม 347 ล้านบาท ,ที่ดินแปลงที่ 9 เนื้อที่ 1.09 ไร่ ราคาประเมิน 52 ล้านบาท ค่าธรรมเนียมจัดประโยชน์ 6,829,200 บาท ค่าเช่าปีแรก 837,900 บาท อายุสัญญา 4+30 ปี ผลตอบแทน 22.46 ล้านบาท, ที่ดินแปลงที่ 34 ใกล้กับสถานีตำรวจนครบาลพหลโยธินเนื้อที่ 0.91 ไร่ ราคาประเมิน 22 ล้านบาท ค่าจัดประโยชน์ 6,615,220 บาท ค่าเช่าปีแรกไม่น้อยกว่า 811,646 บาท อายุสัญญา 4+30 ปี ผลตอบแทน 9.50 ล้านบาท เป็นต้น ทั้งนี้ที่ดินที่เป็นแปลงเล็กอาจพัฒนาเป็นอพาร์ทเมนต์ให้เช่า และถัดจากถนนรัชดาภิเษกเข้าไป ทางศูนย์วัฒนธรรมจะเป็นถนนเทิดพระเกียรติแปลง 1 พื้นที่ 4 ไร่ ราคาประเมิน 175.34 ล้านบาท ค่าธรรมเนียมจัดประโยชน์ 27,808,000บาท ค่าเช่าปีแรกไม่น้อยกว่า 2,798,456 บาท อายุสัญญา 4+30 ปี ผลตอบแทน 75.75ล้านบาท พื้นที่ดังกล่าว ร.ฟ.ท. ได้กำหนดให้เป็นอาคารสูงพื้นที่ไม่เกิน 19,000 ตารางเมตร ซึ่งเน้นพัฒนาเป็น โรงแรม อาคารสำนักงาน ศูนย์การค้า ฯลฯ

ส่วนอีกแปลงคือ เทิดพระเกียรติ 2 พื้นที่ติดกับแปลง 1 พื้นที่ 5.87 ไร่ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร กำหนดให้สีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นสีน้ำเงินหรือที่ดินสำหรับกิจการของรัฐ ดังนั้นจึงเตรียมเสนอขอกทม.เพื่อขอปรับการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพื้นที่สีแดง หรือที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม ซึ่งสามารถพัฒนาเป็น โรงแรม อาคารสูง ซึ่งจะเปิดประมูลได้ในปี 2554

ที่ดินผืนงามของรฟท.ถูกร
กลุ่มทุน-การเมืองรุมทิ้ง

ทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทยมีการบุกรุกที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย มีทั้งนายทุนและประชาชนเข้ามาตั้งรกรากที่อยู่อาศัยปลูกสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างใหม่ๆจนกลายเป็นชุมชนแออัดขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน รวมถึงกรณีนักการเมืองบุกรุกยึดครองที่ดินของการรถไฟที่เขกระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งคดีนี้อยู่ระหว่างรอปปช. (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ)ลงมติ อย่างไรก็ตามล่าสุดเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา เนวิน ชิดชอบ แกนนำพรรคภูมิใจไทย ได้ฟ้องกลับ อลงกรณ์ พลบุตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ กรณีกล่าวหาว่าได้ที่ดินการรถไฟฯ เขกระโดง จ.บุรีรัมย์ มาโดยมิชอบ

ที่ผ่านมาความพยายามจะแปรมูลค่าที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของการรถไฟแห่งประเทศไทย นำมาสร้างผลตอบแทนออกมาในรูปแบบต่างๆ นับตั้งแต่โครงการของการรถไฟเอง เพื่อขยายเส้นทางใหม่ และให้เช่าที่ดิน โดยการปกครองระดับท้องถิ่น และกลุ่มทุนเอกชนที่เข้ามายึดหัวหาด เข้าประมูลจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินการรถไฟพัฒนาสร้างเป็นโครงการต่างๆ

จากที่ดินของการรถไฟในต่างจังหวัดทั่วประเทศ ที่เพื่อการหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ แบ่งเป็น สายภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 4,306 ไร่, สายตะวันออก จำนวน 4,952 ไร่, สายใต้ จำนวน 15,186 ไร่ ทั้งนี้ที่ดินของการรถไฟในจังหวัดต่างๆ กำลังรอเปิดประมูลในเร็วๆ นี้ คือ ที่ดินมหาชัย จำนวน 15 ไร่ ราคาประเมิน 154 ล้านบาท มีค่าธรรมเนียมจัดประโยชน์ไม่น้อยกว่า 25,456,070 บาท ค่าเช่าปีแรกเข้า 3,138,876 บาท อายุสัญญา 4+30 ปี ผลตอบแทน 66 ล้านบาท ,ที่ดินจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14 ไร่ ราคาประเมิน 167 ล้านบาท ค่าธรรมเนียมจัดหาประโยชน์ไม่น้อยกว่า 27,745,160 บาท ค่าเช่าปีแรกเข้า 3,407,282 บาท อายุสัญญา 3+20 ปี ผลตอบแทน 72 ล้านบาท

สำหรับพื้นที่บริเวณสถานีหัวหินรฟท.อยู่ระหว่างการปรับปรุงแผนแม่บทพัฒนาที่ดิน ซึ่งแก้ไขตามมติคณะอนุกรรมการการพัฒนาทรัพย์สิน โดยตามแผนจะพัฒนาเป็น บูติกโฮเต็ล โรงแรม กอล์ฟอินน์ ค้าปลีก สปา โครงการก่อสร้างอาคารพักอาศัยและสำนักงานการรถไฟฯ โครงการก่อสร้าง Golf Course Hotel สนามกอล์ฟหลวงหัวหิน โครงการก่อสร้างร้านอาหารและสินค้าที่ระลึก ปัจจุบัน บริษัท เซ็นทรัลหัวหินบีช รีสอร์ท จำกัด เป็นผู้เช่า โดยมีอัตราค่าเช่า 454,630 บาทต่อปี สัญญาเริ่ม 15 ม.ค.2529 สัญญาสิ้นสุด 15 ม.ค. 2559

สถานีอยุธยา ขนาดพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ โดยมีเป้าหมายจะเก็บค่าเช่าปีละ 100-150 ล้านบาท ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำเอกสารการประกวดราคา (TOR) ว่าจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาการทำโครงการพัฒนาที่ดิน และ 2. สถานีหัวหิน ขนาดพื้นที่ประมาณ 7 ไร่ อยู่ระหว่างการปรับปรุงแผนแม่บทของบริษัทที่ ซึ่งมีเป้าหมายจะเก็บค่าเช่าปีละ 150-200 ล้านบาท

ทั้งนี้ การนำที่ดินมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์โดยโครงการของการรถไฟเอง มีหลายโครงการในภาคใต้ อาทิโครงการบี๊ๆ รถไฟเส้นทางแลนด์บริดจ์เชื่อมระหว่างท่าเรือน้ำลึกปากบารา -ท่าเรือน้ำลึกสงขลาแห่งที่ 2 หรือการรื้อฟื้นรถไฟในเส้นทางสงขลา-หาดใหญ่ ซึ่งหาดใหญ่ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีชาวบ้านอยู่อาศัยทำสัญญาเช่าที่ดินในชุมชนริมทางรถไฟ 5 แห่ง คือ ชุมชนย่านรถการ ชุมชนสะพานดำ ชุมชนวัดโคกสมานคุณ ชุมชนคลังปูนและชุมชนซอยอาจารย์ทอง

บิกโพรเจกต์ไฟชนลีนค้ำ

'แลนด์บริดจ์' ภาคใต้

การนำที่ดินมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์โดยโครงการของการรถไฟเองในภาคใต้ มีการผลักดันเส้นทางรถไฟสายใหม่เพื่อขนส่งสินค้า ภายใต้บิกโพรเจกต์'รถไฟแลนด์บริดจ์' ที่วิ่งเชื่อมเส้นทางระหว่างจังหวัดสงขลา - สตูล เพื่อเชื่อมท่าเรือน้ำลึกปากบารา กับท่าเรือน้ำลึกสงขลาแห่งที่ 2 ซึ่งมีรัฐเป็นผู้ลงทุนทั้งหมด กับให้เอกชนลงทุนบางส่วน โครงการนี้จะสามารถนำที่ดินรถไฟมาใช้ประโยชน์ได้ เพราะจาก 4 แนวทางเลือกที่สำคัญนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) กระทรวงคมนาคม ศึกษาเส้นทางมีระยะตั้งแต่ 140 - 160 กิโลเมตร มีทั้งเส้นทางตัดผ่านที่ดินของรถไฟ และการเวนคืนที่ดินชาวบ้าน ซึ่งการศึกษาถึงความเป็นไปได้ใน 42 ตำบล และหลายอำเภอของ 2 จังหวัดคือ ปากบารา ควนกาหลง คลองหอยโข่ง บ้านพรุ รัตภูมิ หาดใหญ่ ควนเนียง สะเดา และอำเภอจะนะ

ความคืบหน้าของโครงการนี้อยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อสร้างเส้นทางรถไฟ และจัดสรรที่ดินสำหรับโครงการนี้ มีกำหนดใช้เวลาศึกษา 12 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2552 สิ้นสุดเดือนกันยายนี้ โดยเส้นทางที่จะพาดผ่านชุมชนจะต้องมีการศึกษาถึงผลกระทบต่อด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสังคม ขณะเดียวกันในเวทีประชาพิจารณ์ที่จังหวัดสตูล มีการแสดงความเห็นให้เส้นทางรถไฟสายนี้เป็นรถไฟโดยสารมีสถานีตามชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวด้วย

ปิดฝุ่นเส้นทางสงขลา-หาดใหญ่

ช่วง 4-5 ปีนี้มีความพยายามที่จะเปิดเส้นทางเดินรถระหว่างสถานีรถไฟสายสงขลา-หาดใหญ่ ที่ปล่อยทิ้งร้างกว่า 25 ปี ให้กลับมาเปิดบริการอีกครั้ง โดยทางจังหวัดสงขลา มีการเสนอกับการรถไฟเพื่อพิจารณาปรับปรุงสถานี และเส้นทางเดินรถซึ่งมีชาวบ้านสร้างบ้านบุกรุกอยู่แต่ผ่านมา 3-4 ปี หลังจากมีการยื่นเรื่องเสนอ การปิดฝุ่นเส้นทางรถไฟสงขลา-หาดใหญ่ จนปัจจุบันโครงการนี้ยังไม่สำเร็จ โดยสาเหตุส่วนหนึ่งเกรงว่าจะขาดทุนเพราะเป้าหมายการรื้อฟื้นโครงการนี้ขึ้นมาเพื่อเข้ามาเป็นทางเลือกในการสัญจรไปมาของคนในพื้นที่เท่านั้น

ปัจจุบันการรถไฟได้ประกาศให้พื้นที่รางรถไฟย่านสถานีสงขลา เป็นพื้นที่เลิกใช้งาน โดยขอ

อนุญาตให้ชุมชนสามารถเช่าที่ดินได้ แต่ต้องเว้นระยะร่นจากสายประธานออกมาข้างละ 5 เมตร รวมถึงเมื่อปลายปี 52 สงขลาได้มีการจัดสรรวางรถไฟที่หมดสภาพการใช้งานบริเวณชุมชน เขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จัดการให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินสำหรับชาวบ้านที่เข้ามา ปักหลักสร้างถิ่นฐานในบริเวณนี้ตั้งแต่ปี 2517 โดยมีพิธีมอบสัญญาเช่าที่ดินการรถไฟระหว่าง พอช. กับชุมชน จำนวน 5 ชุมชน และมอบเอกสารรับรองการใช้ประโยชน์ในที่ดิน (โฉนดชุมชน) ให้แก่ ผู้แทนชุมชน จำนวน 1 แปลง

การเมืองท้องถิ่น

เห็นประโยชน์ที่ดินรถไฟ

การนำกรรมสิทธิ์ของการรถไฟนำมาสร้างประโยชน์โดยการเมืองระดับท้องถิ่น ทำสัญญาเช่า ระยะยาว ที่ผ่านมามี เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยเมื่อเร็ว ๆ นี้ ไพโร พัฒน์ โฉนด 98 ล้านเช่าที่ 17 ไร่การรถไฟ สร้างแลนด์มาร์ก 'นครหาดใหญ่' ปิดฝุ่น โรงภาพยนตร์พลาซ่า สร้างหอประชุม จตุรัสนครหาดใหญ่ โครงการก่อสร้างตลาดน้ำซื่อและปรับปรุงภูมิทัศน์ริมทาง รถไฟบริเวณพื้นที่ด้านหลังตลาดสดพลาซ่า 3 จนถึงบริเวณริมทางรถไฟ ซึ่งเป็นพื้นที่ของการรถไฟ แห่งประเทศไทย เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน

ส่วนพื้นที่ภาคเหนือ ที่ดินบริเวณสถานรถไฟเชียงใหม่จำนวน 15 ไร่ จะพัฒนาในรูปแบบเชิง พาณิชยกรรมและปรับปรุงบ้านพักพนักงานให้ดีขึ้น และเมื่อเร็ว ๆ นี้การนำที่ดินของการรถไฟมาใช้ ประโยชน์ เทศบาลนครเชียงใหม่ได้เปิดสวนสาธารณะบริเวณที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งมี ส่วนการบริการทั้ง สระว่ายน้ำ ฟิตเนส ลานน้ำพุ ลานดนตรี ห้องประชุม และร้านค้า ก่อสร้างโดย ปรับปรุงตั้งแต่ปี 2548 ใช้งบประมาณในการก่อสร้างกว่า 98 ล้านบาท

กลุ่มทุนเช่าที่ดินรถไฟ

ที่ดินรถไฟที่มีการเปิดให้นายทุนเอกชนมาเช่าที่ สำหรับภาคอีสานในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา มีกลุ่ม นายทุนต่างๆ ทำสัญญาเช่าที่ดินกับรถไฟกวาดรายได้ให้กับธุรกิจ ส่วนที่มีการเช่าที่ดินการ รถไฟทางภาคอีสานของกลุ่มทุนอุดร ที่เพิ่งเปิดตัวเมื่อปีที่ผ่านมา วรพล วีระชาติยานุกูล กรรมการ ผู้จัดการ บริษัท อุดรพลาซ่า จำกัด ได้ทำสัญญาเช่าที่ดิน 25 ไร่ จากการรถไฟเป็นระยะเวลา 34 ปี เพื่อพัฒนาโครงการเอาท์ดอร์ ซุปเปอร์ มอลล์ ภายใต้ชื่อ "ยูดี ทาวน์ เดอะ ไลฟ์สไตล์ เดสทินเนชั่น" จับ

กลุ่มนักธุรกิจอุดร และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศลาว

ในส่วนที่มีข่าวความเคลื่อนไหวใน อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ คือ กลุ่มทุนจากกรุงเทพฯ โรงแรมโซฟิเทล เซนทาราแกรนด์ หัวหินเช่าที่ 100 ไร่ ค่าเช่าเดือนละ 3.8 แสนบาท และตลาดหัวหินบาร์ซาร์ โครงการสัมปทานพัฒนาที่ดินการรถไฟบริเวณสถานีหัวหิน

พลิกหน้าดินหมดสัญญา

รฟท.เตรียมแข่งล้อมใหม่!

เปิดพื้นที่ทั่วกรุงเทพฯ ทำเลทองการรถไฟแห่งประเทศไทยที่ใกล้หมดสัญญาเช่ากับเอกชน “จตุจักร พหลโยธิน รัชดาภิเษก ราชปรารภ” ใกล้หมดสัญญาในปี 2553-2555 หลายร้อยแปลง กลุ่มทุนรายใหม่ถึงเข้ายึดพื้นที่ ส่วนกลุ่มทุนเก่าถอดพื้นที่แน่น

สำหรับสัญญาเช่าระหว่างการรถไฟแห่งประเทศไทยกับผู้เช่าเอกชนและหน่วยงานต่างๆ มีทั้งหมดประมาณ 13,000 สัญญา แบ่งเป็นฝ่ายทรัพย์สินดูแล 4,445 สัญญา และฝ่ายเดินรถดูแล 9,000 สัญญา ล่าสุดมีสัญญาเช่าพื้นที่ที่ใกล้หมดสัญญาทั่วประเทศมีอยู่ประมาณ 1,000 สัญญา เฉพาะทำเลในกรุงเทพฯ มีสัญญาเช่าพื้นที่ของรฟท. ให้เอกชนเช่าที่ใกล้หมดสัญญาและยังไม่มีการต่ออายุสัญญาอยู่ระหว่างการเจรจาต่อสัญญา รวมประมาณ 519 สัญญา ได้แก่ 1. ทำเลย่านบางซื่อ-คลองตัน บริเวณที่ดินแนวรถไฟ ซึ่งองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเช่าไว้ เพื่อเป็นสถานที่จอดรถ สัญญาเช่าใกล้สิ้นสุดในวันที่ 30 กันยายน 2553 นี้

2. ทำเลย่านจตุจักร พหลโยธิน ได้แก่ อาคารเจตเจริญสุข ซึ่งปัจจุบันห้างหุ้นส่วนเจตเจริญสุข ได้เช่าพื้นที่จำนวน 8.12 ไร่ หรือ 12,992 ตารางเมตร ให้เอกชนรายย่อยหลายราย ดำเนินธุรกิจสถานบันเทิง คับ บาร์ อยู่ฝั่งตรงข้ามตลาด(อดก.) ซึ่งมีบางส่วนหมดสัญญาไปแล้ว และบางส่วนกำลังหมดสัญญาในปี 2553

นอกจากนี้ ยังมีทำเลย่านสวนจตุจักร ที่สัญญาเช่าใกล้หมดลงในวันที่ 1 มกราคม ปี 2555 ตลาดนัดชั้นเคย์ ซึ่งปัจจุบันมีบริษัท เจริญพลาซ่า จำกัด เช่าพื้นที่ 13 ไร่ เพื่อดำเนินการเช่าพื้นที่ ขณะที่ย่านราชปรารภ บริเวณที่ตั้งโรงพยาบาลพญาไท 1 สัญญาเช่าพื้นที่หมดสัญญาลง เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2553 ที่ผ่านมา ขณะนี้อยู่ระหว่างการเจรจาต่อสัญญาเช่า

3. ทำเลบริเวณรัชดาภิเษก ส่วนใหญ่จะยังไม่หมดสัญญาในปี 2 ปีนี้ เนื่องจากเป็นสัญญาระยะยาว 30 ปี และเหลืออายุสัญญาเฉลี่ย 10 ปีขึ้นไป ส่วนสัญญาที่หมดแล้วและยังไม่มีต่อการต่อสัญญา เช่น ตลาดธนบุรี หมดสัญญาไปแล้วเมื่อ ค.ศ.2552 ขณะนี้อยู่ระหว่างการเจรจาต่อสัญญาเช่า

สำหรับทำเลย่านรัชดาภิเษกนั้น ผู้อำนวยการฝ่ายทรัพย์สิน การรถไฟแห่งประเทศไทย ทวีศักดิ์ สุทธิเสริมบอกว่า ขณะนี้สัญญาเช่าที่ดินของเอกชนที่ทำสัญญาเช่ากับรฟท.บริเวณริมถนน รัชดาภิเษก มีอยู่กว่า 55 ราย หรือ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 200 แปลง โดยอยู่ระหว่างประกาศเชิญชวน 3 แห่ง เช่นที่ดินแปลง 4,5,6 หรือ 2.91 ไร่ ซึ่งอยู่ตามแนวทางรถไฟสายบางซื่อ-คลองตัน

ปัจจุบันอยู่ระหว่างการประกาศเชิญชวนเอกชนเข้ามาลงทุนในรูปแบบเชิงธุรกิจ มีการกำหนดมูลค่าโครงการที่เสนอต้องไม่น้อยกว่า 70 ล้านบาท โดยต้องก่อสร้างอาคารพื้นที่ไม่น้อยกว่า 4,500 ตร.ม พร้อมพื้นที่จอดรถตามที่กม.กำหนด และระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนนทางเท้า ท่อระบายน้ำ เป็นต้น

อีกทั้งต้องเสนอค่าธรรมเนียมจัดประโยชน์ตามพื้นที่เช่าไม่น้อยกว่า 4,227.60 บาท เป็นเงิน 19,694,280 บาท และต้องเสนอมูลค่าเช่าที่ดินเพื่อจัดประโยชน์ตามพื้นที่เช่า ปีแรก ไม่น้อยกว่า 518.70 บาทต่อปีหรือคิดเป็นเงินแรกเข้า 2,416,364 บาทและเพิ่มค่าเช่า 5% ทุกปี โดยไม่รวมภาษี เป็นต้น และอยู่ระหว่างฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากบริษัทราชการร่วมสิทธิ์ จำกัด เนื่องจากผิดสัญญาเช่า

“ทั้งนี้ สัญญาเช่าบริเวณริมถนนรัชดาส่วนใหญ่มักจะยังไม่หมดอายุสัญญาใน 1-2 ปีนี้ เพราะสัญญา มีอายุ 30 ปี ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเหลืออายุสัญญาอีกประมาณ 10 ปีขึ้นไป ส่วนการปรับราคาค่าเช่า นั้น ขณะนี้รฟท.ยังไม่แผนที่จะปรับค่าเช่าเนื่องจากยังไม่หมดสัญญาเช่า ส่วนพื้นที่ที่มีปัญหาการเก็บค่าเช่า บริเวณรัชดา นั้นไม่มีปัญหาเพราะส่วนใหญ่เอกชนที่เช่าจะเป็นสถาบันที่มียาได้มั่นคง โดยรฟท.มียาได้จากการเก็บค่าเช่าที่ดินริมถนนรัชดาตลอดอายุสัญญา รฟท.มียาได้ 150,437,289 บาท”

ส่วนที่ดินที่มีปัญหาและอยู่ระหว่างการฟ้องร้อง ได้แก่ ย่านพหลโยธิน ตลาดนัดชั้นเคย์ โดยรฟท.ยกเลิกสัญญาเช่าที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างภายในตลาดนัดชั้นเคย์กับบริษัท เจริญพลาซ่า

จำกัด ซึ่งอยู่ระหว่างฟ้องร้องค่าเสียหาย 175 ล้านบาท สาเหตุเพราะเอกชนต้องการขอต่ออายุสัญญา เป็น 30 ปี บวกอีก 4 ปี แต่รฟท. ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากสัญญาของรฟท. ระบุว่าผู้เช่าจะต้อง ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง 2 ปี และมีสัญญาเช่า 4 ปี แต่ผู้เช่ารายเดิมไม่ต้องการต่อสัญญาระยะสั้น จึงเป็น ปัญหาการราคาซึ่งอยู่ โดยปัจจุบันอยู่ระหว่างฟ้องขับไล่

ยช.ใช้ 3 กลไกแก้ปัญหาถือครองที่ดินไม่เป็นธรรม / 1 ธันวาคม 2553 ASTVผู้จัดการออนไลน์

การสัมมนาคนจนกับการเข้าถึงความเป็นธรรมในปัญหาที่ดินทำกิน นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ยอมรับว่า ปัญหาการถือครองที่ดินสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมใน สังคมได้ชัดเจนที่สุดปัญหาหนึ่ง ขณะนี้ชาวบ้านต้องบุกกรุกที่ดินของรัฐและป่าสงวน แต่กลุ่มทุนได้ ครอบครองที่ดินเป็นส่วนใหญ่อย่างถูกกฎหมาย

ทั้งนี้เห็นว่า การสร้างความเป็นธรรมการถือครองที่ดินเป็นเรื่องเร่งด่วนด้วย 3 กลไก คือ ปฏิรูป โครงสร้างการถือครองที่ดิน เพิ่มบทบาทให้ท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการที่ดิน และปฏิรูป กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้คนจนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ขณะที่ภาคประชาชน เห็นว่า ความไม่เป็นธรรมในการถือครองที่ดินเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง และการบริหารจัดการของรัฐ เช่น ทิศทางการบริหารประเทศที่กำหนดให้ที่ดินเป็นสินค้า ทำให้มี การเก็งกำไรและเกิดการกระจุกตัวของ การถือครองที่ดิน การมีเอกสารสิทธิ์หลายประเภทที่ หน่วยงานออกให้ ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยมาตรการทางกฎหมายและนโยบายของรัฐ เช่น การออกกฎหมายภาษีมรดกในอัตราก้าวหน้าตามขนาดของการถือครองที่ดิน เพื่อให้เกิดการ กระจายตัวการถือครองที่ดิน ออกกฎหมายจัดตั้งธนาคารที่ดิน ออกกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ เกษตรกรรม รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติในประมวลกฎหมายที่ดินปี 2497 เพื่อรับรอง สิทธิในที่ดินของรัฐ เอกชน และชุมชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

06 ธันวาคม 2553 สก๊อปแนวหน้า

ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของประชาชน การกักตุนที่ดิน การเก็งกำไรที่ดิน การไม่ใช้ประโยชน์ใน ที่ดิน หรือการบุกกรุกที่ดินของรัฐ เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจอย่างมากในประเทศไทย แต่เป็นที่ น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ปัญหาเหล่านี้ กลับไม่ได้รับการพิจารณาอย่างถ่องแท้เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่ดิน

ตอบปัญหาอย่าง แท้จริง หลายสิบปีที่ผ่านมารัฐบาลไทยกลับวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวอย่างผิวเผินและใช้วิธีการแก้ปัญหาการไร้ที่ดินด้วยมาตรการนำพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมาจัดให้ ประชาชน ข้อมูล จาก ดร. อติสร อิศรางกูร ณ อยุธยา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) อธิบายว่า ปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติในกรณีที่ดินเป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยง กับ ประเด็นทางเศรษฐกิจหลายประการ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การกระจุกตัวของกำไรเกิน ปกติจากการดำเนินธุรกิจ ที่ขาดการแข่งขัน การจับจองที่ดินเพื่อหวังผลประโยชน์จากการลงทุนใน โครงสร้างพื้นฐานของรัฐ หรือการดำเนินมาตรการภาษีที่ดินที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ภาษีเงินได้จาก การขายที่ดิน หรือภาษีธุรกิจเฉพาะการ ที่ประชาชนจำนวนมากหรือเกษตรกรไม่สามารถใช้ ประโยชน์ในที่ดินได้เป็นเพราะ โครง สร้างการถือครองที่ดินของประเทศไทยนั้นถูกทำให้บิดเบือน ด้วยโครงสร้างความ เหลื่อมล้ำทางรายได้ของไทย หากพิจารณาโครงสร้างรายได้ของคนไทยพบว่า การกระจายรายได้ของคนไทยเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมาก สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะการดำเนิน ธุรกิจที่ขาดการแข่งขันทำให้มีการกระจุกตัวของกำไรหรือรายได้ในธุรกิจบางประเภท จาก การที่โครงสร้างรายได้มีการกระจุกตัวในกลุ่มคนจำนวนน้อยจึงมีผลทำให้คนกลุ่ม นี้อำนาจ ชี้อสูงและนำเงินเหล่านี้มาใช้ในการกว้านซื้อที่ดินจาก เกษตรกรอย่างมากมาย ปัจจุบัน ประมาณ ร้อยละ 90 ของคนไทยมีที่ดินถือครองไม่ถึง 1 ไร่ ในขณะที่คนกลุ่มที่เหลืออีกร้อยละ 10 ถือครอง ที่ดินคนละมากกว่า 100 ไร่ รายงานนี้แสดงให้เห็นว่าปัญหาการกระจุกตัวของที่ดินในมือคนกลุ่ม น้อยเป็นผล สืบเนื่องมาจากปัญหาการกระจุกตัวของรายได้ของคนไทยนั่นเอง

การ ที่รัฐบาลละเลยการแก้ปัญหาธุรกิจผูกขาดและไม่บังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทาง การค้าทำให้ รายได้กระจุกตัวในกลุ่มธุรกิจเพียงน้อยรายนั้นได้นำไปสู่ปัญหา การกว้านซื้อที่ดินเป็นอย่างมาก ซึ่ง การกว้านซื้อที่ดินในลักษณะนี้ ทำให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรที่ดินได้ เพราะเหตุผล สองประการด้วยกันคือ

หนึ่ง การกว้านซื้อที่ดินทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นจนเกษตรกร ไม่สามารถซื้อหาที่ดิน เพื่อดำเนิน กิจกรรมทางการเกษตรได้ และ สอง การที่ที่ดินมีราคาสูงขึ้นทำให้เกษตรกรที่ถือครองที่ดินอยู่ต้อง เผชิญกับค่า เสียโอกาสของที่ดินที่มีมูลค่าสูง และทำให้เกษตรกรจำนวนมากต้องขายที่ดินที่มีอยู่ และเก็บทรัพย์สินในรูปเงิน หรือในรูปอื่นแทนเพราะไม่สามารถถือครองที่ดินที่มีมูลค่าสูงได้

ปัญหา การการกระจุกตัวของรายได้ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนปัญหาการถือครองที่ดินที่มีลักษณะ กระจุกตัวเช่นเดียวกัน จนทำให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงที่ดินได้นำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ที่สำคัญสามประการ ได้แก่

หนึ่ง กลุ่มธุรกิจการเมืองสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อเอื้อประโยชน์ด้านข่าวสารข้อมูลจาก ภาครัฐและนำไปสู่การเก็งกำไรในที่ดินรอบๆ โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ (เช่น โครงการรถไฟฟ้า หรือ โครงการสร้างถนน เป็นต้น) เมื่อมีการกว้านซื้อที่ดินรอบๆ โครงการพัฒนาของรัฐทำให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยต้องสูญเสียที่ดินในจำนวนมาก แต่ที่สำคัญคือ ประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนาของรัฐเหล่านี้จะตกกับผู้เก็งกำไรในที่ดิน มากกว่าเจ้าของที่ดินเดิมที่ขายที่ดินออกไป

สอง การใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมาย ที่เป็นสองมาตรฐานระหว่างคนรวยและคนจน นำไปสู่การออกเอกสารสิทธิที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี กว่า ในขณะที่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรที่ดินได้ และถูกจัดให้เป็น "ผู้นุกรุกที่ดินของรัฐ" อยู่ตลอดเวลา กรณีที่เป็นที่ประจักษ์ได้แก่การใช้เอกสารสิทธิ สค. เพื่อนำไปสู่การออกเอกสารสิทธิในปริมาณที่มากกว่าจำนวนที่ระบุไว้ใน สค. การใช้เอกสารสิทธิ สค. ซ้ำ หรือการออกเอกสารสิทธิในที่ดินแปลงอื่นต่างจากที่ สค. ระบุไว้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างอื่นที่แสดงให้เห็นถึงการถือครองที่ดิน โดยผู้ที่มี ฐานะทางเศรษฐกิจ ในพื้นที่ที่ไม่ควรมีการออกเอกสารสิทธิ เช่น การถือครองที่ดินบนเกาะหรือพื้นที่สูงชัน เป็นต้น

สาม การไม่ดำเนินมาตรการภาษี capital gain และเลี่ยงไปดำเนินมาตรการภาษีที่ดินที่เรียกเก็บจากฐานมูลค่าที่ดินเพราะ เกรงว่าภาษี capital gain ที่เก็บจากกำไรส่วนเกินจากการซื้อขายที่ดินจะไปกระทบผลประโยชน์ของกลุ่ม ธุรกิจการเมืองจากการกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร

การ ศึกษาชี้เสนอว่า เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่ดินได้อย่างเป็นธรรมมากขึ้น รัฐบาลควรดำเนินมาตรการที่เป็นการแก้ปัญหาที่ต้นตอดังต่อไปนี้

หนึ่ง ปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเพื่อลดปัญหาการกระจุกตัวของ รายได้ และให้มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อลดกำลังซื้อที่ดินจากการกระจุกตัวของ รายได้

สอง เร่งตรากฎหมายภาษี capital gain หรือภาษีมูลค่าเพิ่มจากการถือครองที่ดิน โดยภาษี capital gain นี้จะทำหน้าที่ถ่ายโอนกำไรส่วนเกิน จากการเก็งกำไรในที่ดินมาสู่ภาครัฐมากขึ้น และช่วยลด

การเก็งกำไรในที่สุด มาตรการภาษี capital gain นี้จะทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และช่วยลดขนาดของการสร้างหนี้สาธารณะด้วยสาม สร้างหลักธรรมาภิบาลในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลดปัญหาการเลือกปฏิบัติ หรือปัญหาสองมาตรฐานระหว่างนายทุนและประชาชนผู้มีรายได้น้อย การศึกษานี้เสนอว่า การนำพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมาจัดรูปเพื่อแจกที่ดินทำกินให้ผู้ด้อยโอกาสไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาคือรู้ที่ดินทำกินที่ถูกต้อง เพราะการแจกที่ดินไม่ได้แก้ปัญหาที่ดินของสาเหตุอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงใช้ทรัพยากรของชาติเพื่อสร้างคะแนนนิยมทางการเมืองเท่านั้น

หมายเหตุ : ข้อมูลข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งของการสัมมนาวิชาการประจำปี 2553 เรื่อง "การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ (Reducing Inequality and Creating Economic Opportunity)" ซึ่งมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันพระปกเกล้า คณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ร่วมกันจัดขึ้นเมื่อช่วงที่ผ่านมา

จดหมายเปิดผนึกกรณีเกษตรกรสุราษฎร์ 56 ราย ถูกนายทุนสวนปาล์มนำเอกสารสิทธิที่ออกโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายมาฟ้องร้องคดีความ ส่งผลให้เกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีความกว่า ล้านบาท : 22 ธันวาคม 2553 สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สกต.)

21 ธันวาคม 2553

ศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สวัสดิ์พี่น้องชาวสุราษฎร์ธานี

วันที่ 21-24 ธันวาคม นี้ พี่น้องเกษตรกรสมาชิกของสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สกต.) จำนวน 19 คน กำลังอยู่ในระหว่างการขึ้นศาล ในฐานะจำเลยในคดีความ ที่ถูกฟ้องร้องโดยนายทุนสวนปาล์ม ในข้อหาการบุกรุกพื้นที่เอกชน และถูกเรียกค่าเสียหายกว่า 15 ล้านบาท

พวกเราชาวบ้าน และเกษตรกรไร่ที่ดินทำกิน จึงขอชี้แจงข้อเท็จจริง และความเดือดร้อนของพวกเรา กับพี่น้องชาวสุราษฎร์ธานี ด้วยความสมานฉันท์ ในฐานะผู้ร่วมชะตากรรม และคนในจังหวัดเดียวกัน

นโยบายการกระจายการถือครองที่ดินในสังคมไทยมีความไม่เป็นธรรมมาโดยตลอด ที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ถึง 90% ตกอยู่ในมือคนมีเงิน-นายทุน ซึ่งเป็นกลุ่มคนเพียง 10% ของประชากรทั้งประเทศ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ 90% มีส่วนแบ่งในที่ดินเพียง 10% ของที่ดินที่เหมาะสมในการทำการเกษตร

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกปาล์มน้ำมัน - ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจหลัก แต่ที่ดินของรัฐที่สามารถใช้ทำการเกษตรได้มากกว่า 1 แสนไร่ กลับตกอยู่ในมือนายทุน โดยกลวิธีต่างๆ เช่น นายทุนเช่าที่ดินรัฐในราคาถูก หรือเมื่อหมดสัญญาแล้วไม่ถอนตัวออก ยังคงครอบครองทำประโยชน์ต่อไป เสมือนเป็นที่ดินส่วนตัว นายทุนเช่าที่ดินรัฐและบุกรุกเพิ่มเติมหรือบุกรุกทั้งแปลง โดยใช้อิทธิพลและเส้นสายทางการเมือง การออกเอกสารสิทธิ์ของนายทุน ทับลงที่ดินรัฐ เช่น พื้นที่เขตส.ป.ก. ป่าไม้ถาวร, ที่สาธารณะประโยชน์ ตลอดเวลาที่ผ่านมานี้หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ขาดความฉับไวจนไม่อาจจัดการปัญหาได้ สำหรับพื้นที่ ส.ป.ก. ซึ่งเป็นที่ตั้งชุมชนไททรงามพัฒนา คลองไทรพัฒนา อำเภอชัยบุรี และชุมชนสันติพัฒนา อำเภอพระแสง ทางสำนักงาน ส.ป.ก.ระดับชาติ ได้ฟ้องขับไล่ นายทุนบ้างแล้ว ส่วนที่ยังขาดคือ การเร่งดำเนินการปฏิรูปที่ดิน กระจายสิทธิที่ดินให้กับคนจน ตามแนวทางโฉนดชุมชน เพราะ แท้จริงแล้วกรรมสิทธิ์ในที่ดินเหล่านี้ เป็นของ ส.ป.ก.

กรณี ชุมชนน้ำแดงพัฒนา และชุมชนสันติพัฒนา มีการออก น.ส.3 ก โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ถ้ากรมที่ดินเร่งตรวจสอบและเพิกถอน น.ส.3 ก ตามที่ กรมสอบสวนคดีพิเศษส่วนกลาง ชี้มูลความผิดไว้ เมื่อสามเดือนก่อน นั่นก็จะช่วยคลี่คลายปลดปล่อยคดีความมิให้เป็นภาระกับคนจน ถ้าไม่เช่นนั้น ก็อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า กรมที่ดินพยายามถ่วงเวลาเพื่อช่วยเหลือนายทุน

การรวมศูนย์การถือครองที่ดิน โดยใช้ที่ดินของรัฐเป็นฐานการผลิตของนายทุนสวนปาล์มรายใหญ่ สร้างกำไรมหาศาล ในขณะที่เกษตรกรคนจนนับแสนคนในภาคใต้ ขาดแคลนที่ดินทำกิน ต้องกลายเป็นแรงงานรับจ้างราคาถูก ทั้งในเมือง-ชนบท

สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ เห็นว่าการจัดสรรทรัพยากรที่ดิน ที่เป็นอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่มีความเป็นธรรม จึงอาศัยบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540-2550 ว่าด้วยสิทธิของประชาชนและชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติฯ จึงเข้าปฏิบัติการตั้งชุมชนในพื้นที่ เพื่อสอบสวน

กระบวนการออกเอกสารสิทธิ และ เพื่อทำการผลิต ปลูกพืชผักอาหาร เพียงพอกิน แต่ได้นำมาสู่ การถูกดำเนินคดีแพ่งและอาญา ของสมาชิกสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ 56 คน สกต. เห็นว่าคดีความเหล่านี้เป็นผล สืบเนื่องจากความไม่เป็นธรรมในการกระจายการถือครองที่ดิน และความไม่เป็นธรรมดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิเกษตรกรและคนจน สร้างความ เดือดร้อนอย่างรุนแรง สะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงานรัฐยังไม่ยอมรับสิทธิเกษตรกร และคนจนในการ มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรฯ ส่งผลให้เกษตรกรที่ไร้อำนาจต่อรองทางการเมือง ประสบ ความทุกข์เชิงจากการถูกดำเนินคดี

ผ่านมา 2 ปี จนถึงปัจจุบัน เกษตรกรเหล่านี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีมากกว่า 1,120,000 บาท คดีความที่เกิดจากการต่อสู้เพื่อที่ดินทำกินจึงมีฐานะเป็นคดีการเมือง เรื่องความไม่เป็นธรรม เป็น การเมืองเรื่องที่ดินและชีวิตความเป็นอยู่ของคนจน

เกษตรกรเพียงต้องการปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงฐานะและชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม การ แก้ไขปัญหาของรัฐ จึงมิใช่การดำเนินคดีกับชาวบ้าน แต่ต้องปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนและสร้างความ เป็นธรรมให้เกิดขึ้น อย่างเร่งด่วน

ด้วยความสมานฉันท์เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม
เครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรภาค
สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ เครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน
สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ เครือข่ายสลัม 4 ภาค 21 ธันวาคม 2553

ขานขาลาประชาชน: โฉนดชุมชนกับการจัดการที่ดินอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน /30 มกราคม 2554

หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์

นโยบายการจัดการที่ดินและปัญหาการถือครองที่ดินของประเทศไทยนั้น มีความไม่เป็นธรรมมา ช้านาน สะท้อนได้จากความแตกต่างระหว่างเจ้าของที่ดินรายใหญ่ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยถือครองที่ดิน กว่า 90% ของที่ดินทั้งหมด ขณะที่คนส่วนใหญ่กว่า 90% ของประเทศกลับถือครองเพียง 10% ของ ที่ดินทั้งหมด ทำให้คนส่วนใหญ่กว่า 90% ของประเทศมีที่ดินไม่เพียงพอต่อการทำกินหรือไว้

ที่ดิน และสุมเสี่ยงต่อการปกป้องรักษาที่ดินของคนไม่ให้หลุดมือ ท่ามกลางกระแสการแข่งขันของ
โลกทุนนิยมเสรีในปัจจุบัน การแข่งขันในลู่วิ่งของโลกทุนนิยมเสรี ใครเข้มแข็งกว่าคือผู้ชนะ
ใครอ่อนแอคือผู้แพ้ย่าย นี่คือการเจ็บปวดของชาวนา-คนยากจนที่ถูกปล้นที่ดิน ภายใต้โครงสร้าง
เศรษฐกิจที่บิดเบือนตลอดที่ผ่านมา การต่อสู้เพื่อปกป้องผืนดินของปู่ย่าตายายไว้ให้ลูกหลานมีมา
หลายชั่วอายุสมัย ทั้งเคลื่อนไหวกว้างขวาง เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหานี้โดยเฉพาะหน้าอันเกิดจาก
การถูกฉ้อโกงบ้าง หรือถูกเอารัดเอาเปรียบเชิงนโยบาย เพื่อเรียกร้องให้รัฐกระจายการถือครองที่ดิน
ให้ประชาชนคนยากจนอย่างเป็นธรรม การสรุปบทเรียนการต่อสู้เพื่อที่ดินของขบวนการ
ประชาชนที่ผ่านมา จาก "ที่ดินต้องเป็นของผู้ถือคันไถ" "กฎหมายต้องเป็นธรรม" จนถึง
"กระบวนการทวงคืนแผ่นดินแม่ และ 99 วันสมัชชาคนจน" จนในที่สุดกระบวนการปฏิรูปที่ดิน
โดยชุมชนก็เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของจังหวัดลำพูน เชียงใหม่ การเข้าไปปฏิรูปที่ดินโดยชาวบ้าน
ในพื้นที่กว่า 426 ไร่ในบ้านไร่แดง หมู่ที่ 3 ต.น้ำดิบ บ้านหนองสมณะใต้ หมู่ที่ 12 บ้านแม่อาว หมู่ที่ 3
ต.นครเจดีย์ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 นั้น นั่นคือ ปฐมบทใหม่ของการต่อสู้
ของชาวนาชาวไร่ผู้ไร้ที่ดิน หรือมีที่ดินไม่เพียงพอต่อทำกิน โดยการเข้าไปทำประโยชน์ที่ดินที่ไม่มี
เอกสารสิทธิ์ หรือทิ้งร้างว่างเปล่า หรือสงสัยว่าจะได้โฉนดมาโดยมิชอบ 10 ปีของการต่อสู้ของ
ชาวบ้านลำพูน-เชียงใหม่ ภายใต้กระบวนการปฏิรูปที่ดินโดยชุมชน ทั้ง การต่อสู้เคลื่อนไหวกว้าง
นโยบายกับรัฐบาลนายทุน ซึ่งแม้ว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระหว่างรัฐ กับประชาชน
ขึ้นมาแก้ไขปัญหาหลายคณะ และแม้ว่าจะมีการพิสูจน์ว่าเอกสารบางแปลงได้มาโดยมิชอบ หรือ
แจกจ่ายให้กับผู้ที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสม แต่ชาวบ้านก็ต้องแลกมาด้วยอิสรภาพ ไร่สวนและถูก
จองจำ การทำงานร่วมของชาวบ้านในหลายๆ พื้นที่ ในที่สุดก็รวมตัวกันเป็นเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน
โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทำหน้าที่รับผิดชอบ การแก้ไขปัญหา ร่วมกับนักวิชาการ
และองค์กรพัฒนาเอกชน การสรุปบทเรียนจากการต่อสู้ต่อยอดไปสู่การจัดการที่ดินโดยชุมชน
ทั้งการตรวจสอบสถานะของที่ดิน การวางแผนการผลิตร่วมกันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถี
การเกษตรทางเลือก และใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน ในที่สุด เครือข่ายปฏิรูปที่ดินโดยชุมชนในพื้นที่
ลำพูน-เชียงใหม่ ก็ได้ประกาศสรุปธรรมการจัดการที่ดินในนาม "โฉนดชุมชน" อันเป็นนวัตกรรม
การต่อสู้ของประชาชนที่แลกมาด้วยหยาดเหงื่อและอิสรภาพ ซึ่งต่อมาเมื่อมีการแลกเปลี่ยนข้าม
เครือข่าย ข้ามภูมิภาค ระหว่างภาคประชาชนที่ต่อสู้เรื่องที่ดินที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมด้วยกัน ก็

ได้จัดตั้งองค์กรต่อสู้ในนาม "เครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย" "โฉนดชุมชน" เริ่มเป็นที่รู้
สนใจของสาธารณชน เมื่อ "เครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย" ได้จัดเวทีข้อเสนอต่อรัฐบาลชุด
ใหม่ เรื่องนโยบายการจัดการที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเรื่องที่ดินทำ
กิน และที่อยู่อาศัยระหว่างภาครัฐและคนจนไร้ที่ดิน เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2550 โดย
ประชาติปัทม์ได้ส่งนายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ มาเป็นตัวแทนรับนโยบายที่ลานคนเมือง ศาลา กทม.
เมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี "เครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย" ก็ได้ไป
ยื่นข้อเสนอเรื่องการแก้ปัญหาที่ดินให้รัฐบาลนำไปประกอบในการจัดทำนโยบายที่จะแถลงต่อ
รัฐสภา ต่อมา นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ก็ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 30
ธันวาคม 2551 เรื่องนโยบายเศรษฐกิจด้านเกษตร ว่า "จัดหาที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรรายจนในรูป
ของธนาคารที่ดิน และเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิให้แก่เกษตรกรรายจนและชุมชนที่ทำกินอยู่ใน
ที่ดินของรัฐที่ไม่มีสภาพป่าแล้วในรูปของโฉนดชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาการเกษตรใน
รูปของนิคมการเกษตร" นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 77/2552 ลงวันที่ 9
มีนาคม 2552 เรื่อง แต่งตั้ง คณะกรรมการอำนวยการเพื่อแก้ไขปัญหาของเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน
แห่งประเทศไทย และได้มีการประชุมของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง (ซึ่งมี
ทั้งหมด 10 ชุด) 20 ครั้งในรอบสองปีที่ผ่านมา เครือข่ายปฏิรูปที่ดินฯ รายงานความคืบหน้าว่า
นโยบายกระจายการถือครองที่ดิน หลังจากที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีโฉนดชุมชนได้
ประกาศใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2553 มีชุมชนที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการฯ ว่ามีความพร้อมที่
จะประกาศให้เป็นพื้นที่โฉนดชุมชนจำนวน 35 แห่งทั่วประเทศ และเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2553
คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน
(องค์กรมหาชน) ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญจัดทำนโยบายและมาตรการเพื่อให้เกิดการกระจายการถือ
ครองที่ดินที่เป็นธรรม รวมทั้งจัดทำร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งธนาคารที่ดินต่อไป แม้ว่า "โฉนด
ชุมชน" จะยังแก้ปัญหาให้ชาวบ้านได้ยังไม่แล้วเสร็จ แต่มีกลไกและความคืบหน้าให้ติดตามอย่าง
ต่อเนื่อง แต่การต่อสู้เรื่องโฉนดชุมชน ถึงที่สุดแล้วชุมชนก็ต้องลุกขึ้นมาจัดการด้วยตนเอง.

"ผาสุก" แลช่องว่างคน'รวย-จน'ห่าง69เท่า แลนด์ลอร์ดตัวจริง ส.ส.มีที่ดินเฉลี่ย 121ไร่ ส.ว.
อุฟุ133ไร่, 02มีนาคม 2554 มติชนออนไลน์

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดปาฐกถาเสาทหลักของแผ่นดินชุด "ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการพื้นฐานของ ประเทศไทย" ครั้งที่ 1 ณ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี ศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร ประธานศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวปาฐกถาเรื่อง "ภาพรวมของความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐานของประเทศไทย"

ศ.ดร.ผาสุก กล่าวว่า วิฤกตการเมืองไทยร่วมสมัยโยงใยกับปัญหาพื้นฐานเรื่องความลักลั่นกัน ในมิติต่างๆ เช่น ด้านรายได้ ความมั่งคั่ง อำนาจ และศักดิ์ศรี การถูกเลือกปฏิบัติ สังคมยังเข้าใจผิดว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศไทยเกิดจากปัญหา "จนแทบตาย" ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นเรื่องวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ความคาดหวังสูง ผิดหวังสะสม ซึ่งเกิดจากผลพวงของแบบแผนการพัฒนาที่เป็นลักษณะเฉพาะของไทย มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออก จนกระทั่งละเลยตลาดภายใน เน้นใช้แรงงานทักษะต่ำค่าแรงถูกทอดทิ้งการพัฒนาเทคโนโลยี ขณะเดียวกันปัญหาการปฏิรูปที่ดินไม่เคยมีนโยบายกระจายรายได้ รัฐบาลมีแนวโน้มเป็นรัฐรวมศูนย์อำนาจ ปิดกั้นขบวนการทางสังคมสู่รัฐสวัสดิการ"

ประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำ สิ่งที่เห็นชัดเจนคือสังคมมีปัญหาด้านรายได้ สินค้าสาธารณะ เช่น การศึกษา สาธารณูปโภคที่จำเป็น ยังไม่ได้รับการกระจายอย่างทั่วถึง ขณะที่เข้าถึงก็ได้รับสิทธิในคุณภาพที่ต่ำ ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสม ซึ่งรัฐบาลก็ยอมรับว่า ความเหลื่อมล้ำมีขึ้นจริง และจำเป็นต้องแก้ไข อันหมายความว่า ต้องมีการปฏิรูประบบภาษี เพื่อให้มีรายได้มาใช้จ่ายสร้างสินค้าสาธารณะเพื่อป้องกันไม่ให้ความเท่าเทียมกันเพิ่มขึ้น จากสถิติรายได้ต่อหัวประชากรในช่วงปี 2523-2548 พบว่า เฉลี่ยเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า แต่ผลของความเติบโตทางเศรษฐกิจถูกแบ่งปันอย่างลักลั่น ความมั่งคั่งกระจุกตัวสูงในกลุ่มคนจำนวนน้อย โดยส่วนแบ่งรายได้ในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (จีดีพี) ของคนรวยสุคร้อยละ 20 มีส่วนแบ่งกว่าร้อยละ 50 ขณะที่คนจนสุคร้อยละ 20 มีส่วนแบ่งน้อยกว่าร้อยละ 5

ศ.ผาสุก กล่าวว่า ไทยมีระดับความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ต่ำกว่าประเทศใหญ่ๆ ในกลุ่มอาเซียนทั้งหมด โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่าปี 2550 ช่องว่างระหว่างกลุ่มคนมั่งมีที่สุดร้อยละ 20 กับกลุ่มคนมีน้อยที่สุดร้อยละ 20 มีสูงถึง 69 เท่า

"ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ยังชี้ว่า ส.ส. และ ส.ว.เป็นกลุ่มคนที่มีการสะสมที่ดินมาก โดยปี 2553 ส.ส.ถือครองที่ดินเฉลี่ยคนละ 121 ไร่ ส่วน ส.ว. เฉลี่ย 133 ไร่" ศ.ผาสุกกล่าว

"ดังนั้นต้องคิดถึงการกำหนดเพดานการถือครองที่ดิน การออกแบบภาษีทรัพย์สินเพื่อช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้รัฐบาลท้องถิ่น และเพื่อลดการเก็งกำไรที่ดิน ซึ่งขณะนี้มีร่าง พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่กำลังได้รับการผลักดันให้ผ่านสภาฯ โดยเร็ว ขณะเดียวกันก็ต้องต่อสู้กับแรงต้านจากกลุ่มคนในพรรคการเมือง เนื่องจากคนเหล่านี้เป็นผู้ถือครองที่ดินส่วนใหญ่ในประเทศ"

นอกจากปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำ ยังมีประเด็นเรื่องประชาชนปกครองตนเอง หมายถึงส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันก็เกิดเรื่องความไม่เป็นธรรม การถูกข่มเหงโดยผู้มีอำนาจ กระบวนการยุติธรรมที่ยังเป็นปัญหาสำหรับคนระดับล่าง ระบบตำรวจซึ่งมีปัญหาเรื่องคอร์รัปชัน การรวมศูนย์อำนาจ การที่ผู้น้อยต้องส่งส่วยผู้ใหญ่ การซื้อขายตำแหน่ง ฯลฯ ประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องหนักหนาสาหัสสำหรับประเทศ ซึ่งในท้ายที่สุดยังมีความเชื่อมั่นว่า หากประเทศไทยผ่านวิกฤตเหล่านี้ไปได้ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

ศ.ผาสุกกล่าวว่า รัฐบาลต้องยอมรับและแก้ไข โดยต้องมีการปฏิรูประบบภาษี เช่น กำหนดเพดานการถือครองที่ดิน การออกแบบภาษีทรัพย์สิน ฯลฯ แต่อุปสรรคสำคัญคือ การที่บางส่วนของชนชั้นนำไทยไม่ยอมรับว่า ขณะนี้มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปสถาบันต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของพลังสังคม เพราะปัจจุบันยังมีหลายคนคิดว่าขบวนการเสื้อแดงไม่สำคัญ

ทส.ยื่นโฉนดชุมชนขอสำรวจแนวเขตผนวกแผนที่ / 28 กพ. 2554 ข่าวด่วน เนชั่น

ทส. ยื่น โฉนดชุมชนขอสำรวจแนวเขตผนวกแผนที่แนวเขตทั่วประเทศ หวัง โฉนดซื้อขายเปลี่ยนมือทำบุญกุศลเพิ่ม

ที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) นายสุรพล ปัตตานี รองปลัด ทส. เป็นประธานประชุมร่วมระหว่างแกนนำขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส.) กับอธิบดี

กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในเรื่อง โฉนดชุมชน ทั้ง 17 แห่งที่เป็นพื้นที่ของ ทส .

นายสุรพล เปิดเผยภายหลังการประชุม 2 ชั่วโมง ว่า เวลานี้ ทส . ยืนยันว่าไม่ได้นิ่งดูภายในกรณีดังกล่าวแน่นอน สำหรับข้อกังวลที่เป็นห่วงว่าทาง ทส . จะไม่ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลนั้น ตนขอยืนยันว่าในฐานะเป็นหน่วยงานรัฐ ยินดีจะปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลทุกประการ แต่เนื่องจากพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ทส . เป็นพื้นที่อ่อนไหว และมีกฎหมาย กฏระเบียบในการดำเนินการในแต่ละท้องที่ ที่แตกต่างกันออกไปและแตกต่างกับพื้นที่ในความรับผิดชอบของกระทรวงอื่น จึงต้องเข้าไปดูว่าในเบื้องต้น 17 ชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ทส . ตั้งอยู่ในบริเวณใดบ้างซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควร โดยจะเร่งให้มีการสำรวจจัดทำแนวเขตพื้นที่ทั้งหมดและนำไปผนวกเป็นแผนที่เดียวกับแผนที่แนวเขตที่ดินทั่วประเทศ ตามโครงการที่กระทรวงกำลังดำเนินการอยู่ ใช้งบกว่า 2,000 ล้านบาท ทั้งนี้ในการสำรวจข้อเท็จจริงตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งต้องยอมรับว่าการเข้าไปในแต่ละพื้นที่บางครั้งก็เกิดความยากลำบาก เพราะบางพื้นที่ชาวบ้านไม่ยินยอมให้เข้าไปสำรวจ เรื่องนี้ ขปส . ต้องชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจด้วย

นายสุรพล ยังกล่าวอีกว่า นอกจากนั้นยังพบว่าการใช้โฉนดชุมชนในบางพื้นที่ เช่น ป่าคลอง อ . กลาง จ . ภูเก็ต มีการขอพื้นที่โฉนดชุมชนเกินพื้นที่รูด้าเข้าไปในพื้นที่อนุรักษ์ที่ยัง เป็นป่าสมบูรณ์ และนอกจากนี้ยังมีคามเป็นห่วงในหลายพื้นที่ เช่น ในบางชุมชนมีการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าให้สามารถซื้อขายโฉนดได้โดยผ่านกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชน ซึ่งขัดกับหลักการว่าโฉนดชุมชนว่าห้ามซื้อขาย จึงยังมีข้อวิตกในเรื่องนี้ว่าจะทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มหรือไม่ ทั้งนี้ยังมีบางชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นๆ เช่น กรมเจ้าท่า กรมธนารักษ์ และอาจจะเหลือเพียง 13 ชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ทส . จึงจะประสานให้ทางสำนักงานโฉนดชุมชนและขปส . ทราบต่อไป

ด้านนายประยงค์ ดอกคำไย ที่ปรึกษา ขปส . กล่าว ว่า สิ่งที่ได้จากการพูดคุยในวันนี้ ยังไม่ได้เป็นการตัดสินใจในระดับรัฐมนตรี ซึ่งเรายืนยันมาตลอดว่าขอพบและเจรจากับนายสุวิทย์ คุณกิตติ รมว .

ทรัพยากรฯ ตามที่ได้ตกลงกับนายกรัฐมนตรีที่ให้เรามาเจรจากับนายสุวิทย์เพื่อหาข้อยุติ ในประเด็น ปัญหา 17 พื้นที่ และ 410 คดี ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ทส . แต่ทุกครั้งที่มากลับได้พบเพียง ระดับข้าราชการที่มาออกหน้าแทน ในขณะที่กระทรวงอื่น เช่น กระทรวงมหาดไทยก็ได้ข้อสรุปในเรื่อง โฉนดชุมชนหมดแล้ว แต่ยังคงติดขัดอยู่ที่ ทส. ซึ่งในวันที่ 28 ก . พ . นี้ ถือเป็นวันขีดเส้นตายที่เรา ต้องได้คำตอบจาก ทส . แต่ก็ไม่ได้อะไร ตนจึงได้ประสานไปยังตัวแทนเครือข่ายที่กำลังเข้าพบ นายกฯ แล้วว่าการเจรจากับ ทส. ล้มเหลว เป็นที่ชัดเจนแล้วว่านายสุวิทย์ ไม่ฟังนายกฯ เราจึงยุติทุก เรื่องกับ ทส . และให้เป็นที่หน้าทีของนายกฯ ที่จะดำเนินการกับนายสุวิทย์เองสาทิพย์ รับ"ภายในที่ดิน" ไม่ทัน อยากรได้เลือกปชป. นักวิชาการหนุน"

จดหมายตอบข้อซักถามรัฐบาล ในประเด็น "การจำกัดเขตแดนถือครองที่ดินและนิติบุคคล"

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารปฏิรูปประเทศไทย โดยสำนักข่าว สถาบันอิศรา

การจำกัดเขตแดนถือครองที่ดินและนิติบุคคล

คณะกรรมการปฏิรูป / 7 มีนาคม 2554

สืบเนื่องจากที่นายกรัฐมนตรีได้มีข้อซักถามถึงการนำมาตราการการจำกัดการ ถือครองที่ดินไม่เกิน ๕๐ ไร่ ที่คณะกรรมการปฏิรูปเสนอจะมีผลบังคับใช้สำหรับนิติบุคคลหรือองค์กร รวมถึงมีหลาย

ฝ่ายในสังคมก็ได้แสดงความเป็นห่วงเกี่ยวกับการถือครองที่ดิน สำหรับการเกษตรขนาดใหญ่

คณะกรรมการปฏิรูป จึงขอนำเสนอคำตอบข้อซักถามของนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจำกัดเขตแดนถือ ครอง ที่ดินกับนิติบุคคล เพื่อให้สาธารณชนได้รับทราบและพิจารณาไปพร้อมกันด้วย โดยคำตอบ ข้อซักถามดังกล่าวมีเนื้อหาข้อความดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ ทั้งส่วนบุคคล สหกรณ์ บุคคลที่ทำพันธะสัญญากับบริษัท และบริษัทขนาดใหญ่ รวมทั้งหน่วยงานของรัฐด้วย ซึ่งที่กล่าวมา ทั้งหมดนี้มีทั้งเป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

๒) ข้อเสนอจำกัดการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรครัวเรือนละไม่เกิน ๕๐ ไร่ มีจุดมุ่งหมายที่จะ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ที่ถือครองที่ดินทุกกลุ่มดังกล่าว ข้างต้น ได้ทำการถือครองและใช้ประโยชน์ ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการผลิต การเพิ่มผลผลิต การบริหารจัดการ ในระบบการผลิตและการตลาดที่ดี มีความก้าวหน้า มีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ

ระหว่างเกษตรกรรายย่อย เกษตรกรรายใหญ่และกลุ่มธุรกิจการเกษตรให้เหลือน้อยลง และมีความสามารถในการแข่งขัน โดย มีประสงค์ที่จะไปทำให้บุคคลหรือองค์กรกลุ่มใดต้องเสียหาย โดยเฉพาะนิติบุคคลในรูปบริษัท สหกรณ์ หรือรูปแบบอื่นๆ ที่เขาทำคืออยู่แล้ว

๓) คณะกรรมการปฏิรูปเห็นว่าขนาดการถือครองที่ดินขนาดเล็กหรือใหญ่ มีได้บ่งชี้ถึงผลผลิตทางการเกษตร และไม่ได้บ่งชี้ว่าประเทศจะขาดแคลนผลิตผลการเกษตรเพื่อส่งออกสร้างรายได้ แต่ความเข้มแข็งและความสามารถของเกษตรกรและภาคธุรกิจต่างหากที่จะนำไปสู่การ เพิ่มผลผลิตทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงทางอาหารและความมั่งคั่งของประเทศชาติในอนาคตอัน ใกล้

๔) การปฏิรูปการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรจึงมุ่งเน้นกระจายการถือครองที่ดิน เพื่อการเกษตรให้กับผู้ที่ทำการเกษตรด้วยตนเองอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ควบคู่ไปกับการส่งเสริมสนับสนุนการเกษตรทั้งระบบอย่างครบวงจรให้ประสบความสำเร็จ ด้วยการจำกัดเพดานการถือครองที่ดินให้เป็นมาตรฐานเดียว และทำให้จริงจังไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีข้อยกเว้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องครอบคลุมนิติบุคคล องค์กร บริษัทขนาดเล็กขนาดใหญ่อ่างๆ ตลอดจนหน่วยงานของรัฐด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มิฉะนั้นจะเป็นช่องว่างให้มีการ หลบเลี่ยงได้ และการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรโดยรวมประเทศก็จะไม่ได้ผล

๕) การทำการเกษตรขนาดใหญ่ในรูปสหกรณ์หรือบริษัท ซึ่งมีอยู่จำนวนหนึ่งนั้น ก็สามารถกระทำได้และพัฒนาได้ เพียงแต่จะต้องเสียภาษีในอัตราก้าวหน้า ตามที่คณะกรรมการปฏิรูปเสนอ* หรือสามารถปรับปรุงวิธีการจัดการเสียใหม่ โดยแทนที่จะถือครองที่ดินจำนวนมากแล้วใช้วิธีจ้างเกษตรกรเป็นลูกจ้างทำแทน โดยจ่ายค่าแรงราคาถูก ก็สามารถปรับเปลี่ยนมาเป็นวิธีกระจายที่ดินออกไปให้เกษตรกรรายย่อยในท้อง ถิ่นเป็นผู้ถือครองที่ดิน แล้วบริษัทใช้หลักธุรกิจในการบริหารจัดการให้เกษตรกรรวมกลุ่มกัน เสนอแผนการผลิตการตลาดที่จูงใจเกษตรกรทำการผลิต ทำสัญญาว่าจ้างที่เป็นธรรมและไม่เอารัดเอาเปรียบ และได้ผลตอบแทนจากการผลิตและการตลาดที่เป็นธรรมด้วย วิธีการใหม่นี้จะช่วยให้ทั้งบริษัทและเกษตรกรรายย่อยเป็นเจ้าของกิจการด้วย กัน ทำกิจการร่วมกัน รับภาระความเสี่ยงที่ทัดเทียมกัน และช่วยกันแก้ไขปัญหาอุปสรรค จะได้เติบโตก้าวหน้าไปพร้อมๆกัน ถึงจะเร็วบ้างช้าบ้างก็เป็นไปตามความรู้ความสามารถของตนแต่ไม่ใช้ร่ำรวย เพราะมีอำนาจเหนือผู้อื่นและใช้อำนาจนั้นอย่างไม่เป็นธรรม ในกรณีสหกรณ์ซึ่งใช้หลักการบริหารจัดการ

ร่วมกันอยู่แล้ว ก็สามารถใช้เขตแดนการถือครองที่ดินเป็นหลักในการจัดสรรที่ดินให้สมาชิกทำกินได้ ตัวอย่างเช่น หากสหกรณ์มีสมาชิกเกษตรกรทั้งหมด ๒,๐๐๐ คน แต่มีสมาชิกที่ทำกินในที่ดินด้วยตนเองจำนวน ๑๐๐ คน ต้องการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรในนามสหกรณ์ สหกรณ์ก็จะถือครองที่ดินในนามสมาชิก ๑๐๐ คนๆละ ๕๐ ไร่ รวมกันได้ไม่เกิน ๕,๐๐๐ ไร่ เป็นต้น

เกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวโดยไม่เลือกปฏิบัติลักษณะนี้เชื่อว่าจะทำให้การ เกษตรทุกกลุ่ม ทั้งรายย่อยและรายใหญ่ เติบโตได้ โดยไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เกษตรกรรายใหญ่หรือบริษัทขนาดใหญ่ไม่สามารถใช้อำนาจทุนและอำนาจรัฐเหนือใน การจัดสรรทรัพยากรและอยู่เหนืออำนาจตลาด

เกษตรกรรายย่อยมีอำนาจต่อรอง เพราะมีการกระจายที่ดินให้เกษตรกรผู้ผลิตเป็นเจ้าของที่ดิน กลุ่มธุรกิจการเกษตรหรือบริษัทการเกษตรขนาดใหญ่และเกษตรกรรายย่อยจะมีฐานะ เป็นหุ้นส่วนเพื่อนร่วมงาน ซึ่งต่างจากสภาพนายจ้างลูกจ้างในไร่นาดังที่เคยเป็น จึงเป็นการส่งเสริมรูปแบบสหกรณ์หรือความร่วมมือกันเพื่อสร้างผลผลิตสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้ทั่วถึงและเป็นธรรมทั่วหน้ากัน

ภาษีอัตราก้าวหน้า-เปิดชื่อเจ้าที่ดิน / 13 มีนาคม พ.ศ. 2554

เมื่อ วันที่ 13 มีนาคม 2554 ที่ห้องประชุมอิสรา อมมั่นคง สภาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ประเทศไทย ร่วมกับสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยและสถาบันอิสรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย จัดราชดำเนินเสวนา แนวคิดโครงการร่วมปฏิรูปประเทศไทย หัวข้อ “ปฏิรูปที่ดินปฏิรูปความเป็นธรรมในสังคมไทย” โดยมีนายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี , ผศ.ดร.อภิชาติ สถิตนิรามัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ กรรมการปฏิรูป และคุณพงษ์ทิพย์ สาราญจิตต์ ที่ปรึกษาเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย ร่วมเสวนา

โดยนายเพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ กรรมการปฏิรูป กล่าวว่า เมื่อคนชนบทแห่เข้าเมือง เหตุชุมชนล่มสลายหลายคนที่หนีเข้าป่า ตอนนี้มีข้อมูลว่ามีประชาชนที่อยู่ในเขตป่าอยู่อย่างไม่ชอบกฎหมายประมาณ 1 ล้านครัวเรือน เพราะเขาไม่มีที่ดินทำกิน แม้รัฐบาลจะตอบรับข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูปเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดิน แล้ว แต่ก็เห็นได้ว่ามีบางข้อที่ยังไม่ได้ไปด้วยกัน

โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาที่ต้องกระจายการถือครองที่ดิน เพราะมีการกระจุก จึงจำเป็นต้องกระจายด้วยการใช้มาตรการทางภาษีในอัตราสูง ให้สังคมร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปที่ดิน ทั้งฝ่ายการเมือง พรรคการเมืองและฝ่ายวิชาการ

“พรรคการเมืองต้อง รับลูก เนื่องจากปัญหานี้ต้องแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูป 5-6 ฉบับ หากพรรคการเมืองไม่รับจะปฏิรูปไม่สำเร็จ อีกทั้งพรรคการเมืองผันเปลี่ยนกันไป ส่วนนักวิชาการจำเป็นต้องออกมาแสดงความเห็น เพื่อนำข้อมูลวิชาการหรือ เพื่อใช้ข้อมูลขับเคลื่อนร่วมกัน สิ่งแรกที่สามารถทำได้ 100% คือ การเปิดเผยข้อมูล ซึ่งรัฐบาลมีข้อมูลอยู่แล้ว แต่ตอนนั้นที่เปิดเผยข้อมูลการถือครองที่ดินมีนักการเมืองเพียงกลุ่มเดียว ไม่จำเป็นต้องทำข้อมูลใหม่แต่สามารถเปิดเผยได้ด้วยการใช้รัฐธรรมนูญ เพราะการเปิดเผยข้อมูลเรื่องที่ดินถือเป็นเรื่องสาธารณะ ไม่ถือเป็นเรื่องส่วนตัว ส่วนอีกทางหนึ่งสามารถทำได้ด้วยการแก้ไขพ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มีการเปิดเผยการครอบครองที่ดิน” กรรมการปฏิรูป กล่าว

นายเพิ่มศักดิ์ กล่าวอีกว่า จากการศึกษาข้อมูลการปฏิรูปที่ดินหลายประเทศและจากประสบการณ์เรื่องที่ดินใน เมืองไทยเห็นได้ชัดว่า ปัญหาเรื่องที่ดินเกิดขึ้นจากกลไกตลาดการซื้อขายที่ดินมีความเสรี ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใครมีเงินมากก็ซื้อที่ดินมาก โดยพบว่าหลังพ.ศ. 2540 มีที่ดินเกือบ 40 ล้านไร่กลายเป็นที่ดินเนาเอ็นพีแอลและเอ็นพีเอ เมื่อกลไกตลาดบิดเบือนก็จึงไม่สามารถทำงานได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น วิธีแก้ไขต้องแทรกแซงกลไกตลาดให้ทำงานอยู่ในระดับที่รับใช้สังคม ด้วยการกระจายที่ดินออกมาให้ได้ ใช้มาตรการทางภาษีก้าวหน้าในอัตราสูง เพื่อให้ผู้ที่ซื้อที่ดินเก็บไว้เก็งกำไร ปล่อยที่ดินออกมา

“ขณะนี้ข้อมูลว่าเมื่อปี 2543 มีที่ดินหลายล้านไร่ ถูกปล่อยให้ทิ้งร้างถึง 47 ล้านไร่ แต่เมื่อปี 2550 ราคาข้าวสาคิดตัวสูงขึ้นจึงเกิดปรากฏการณ์คนแห่กลับไปสู่ภาคเกษตรทำให้เกิดการเช่าที่ดินเกิดขึ้น ก่อนหน้านี้อาณาเขตที่ดินไร่ละประมาณ 500-1,000 บาทต่อไร่ แต่ตอนนี้สูงขึ้นถึงไร่ละ 1,500-2,000 บาทหรือร้อยละ 35-40 ของต้นทุนของการทำนา เหตุการณ์แบบนี้เคยเกิดขึ้นแล้วที่ประเทศเกาหลีใต้ และได้หวั่น ต้องทำให้ภาษีที่ดินสูงในอัตราก้าวหน้าเพื่อให้การปฏิรูปที่ดินเกิดขึ้น ถ้าทำได้ผลอย่างน้อยเกษตรกรกว่า 2 ล้านครัวเรือนก็จะได้รับการดูแล เรื่องนี้อยากให้พรรคการเมืองรับลูก เพราะเขาถือเป็นฐานใหญ่ของคะแนนของพรรคการเมือง สำหรับข้อเสนอในการจำกัดการถือครองที่ดิน 50

ไว้นั้นถือเป็นเพียงเกณฑ์ที่วางไว้เท่านั้น แต่เรายังยืนยันว่าหากใครอยากจะทำอะไรก็ตามมากกว่านี้ก็ได้ แต่ต้องเสียภาษีอัตราก้าวหน้า” นายเพิ่มศักดิ์ กล่าว

ผศ.ดร.อภิชาติ สถิตนิรามัย อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่า สิ่งที่เกิดขึ้น คือ การกระจุกตัวของที่ดิน โดยเจ้าของส่วนใหญ่จะเป็นนายทุนและนักการเมืองไม่ใช่เกษตรกรที่ใช้ที่ดิน เพื่อทำการเกษตร เช่น เจ้าพ่อธุรกิจน้ำมันคนหนึ่งได้กว้านซื้อที่ดินในจังหวัดเชียงใหม่จำนวนมาก เพื่อเก็บไว้ใช้ทำอะไร ไม่มีใครรู้ ความจริงเหล่านี้ปฏิเสธไม่ได้ จากข้อเท็จจริงอีกส่วนหนึ่งคือภาคเกษตรกรรม ช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2533 - 2552 มีปัญหาพบว่าแรงงานภาค เกษตร หนุ่มสาวอายุ 15-34 ปีลดลงถึง 4.1 ล้านคน ทำให้ขาดแคลนแรงงานหนุ่มสาว เกษตรเป็นอย่างมาก จนต้องนำเทคโนโลยีด้านการผลิตมาใช้เป็นจำนวนมาก

ผศ.ดร.อภิชาติกล่าวอีกว่า ตนได้จัดแบ่งเกษตรกรออกเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มเกษตรกรมืออาชีพที่สามารถตามการ เปลี่ยนแปลงตลาดในภาคการเกษตรได้ซึ่งมีจำนวนประมาณ 5-6 แสนคนและถือครองที่ดินมากกว่า 40 ไร่ และกลุ่มเกษตรกรพอเพียงซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำการเกษตรเพื่อการเลี้ยงชีพ ตนเป็นห่วงเกษตรกรกลุ่มนี้เพราะส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวแห้วมีบุตรหลานไปทำงานในเมืองและส่งเงินกลับมาให้ทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง

คนเหล่านี้ส่วนมากเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะยากจนและมีแหล่งราย 80 % นอกเหนือจากการผลิต การเกษตร ดังนั้นหากต้องการปฏิรูปคนจนในภาคการเกษตรส่วนนี้เราต้องทำให้เขามีอำนาจในการต่อรองในตลาดด้านการเกษตรมากขึ้น เราต้องสนับสนุนในเรื่องการศึกษาและการให้ความรู้กับกลุ่มคนเหล่านี้ให้มาก เพราะตนเชื่อว่าหากเราจัดสรรที่ดินให้แรงงานภาคการเกษตรที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นกลุ่มคนเหล่านี้ก็จะไม่นำไปผลิตการเกษตรเพิ่มแต่จะเอาไปปล่อยเช่ามากกว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเราต้องผลักดันให้เกิดเรื่องสวัสดิการสังคมให้กับคนจน

“ผมเสนอทางออกเรื่องการกระจายที่ดินคือต้องเร่งปฏิรูปให้เกิดการจัดเก็บ ภาษีทรัพย์สินอัตราก้าวหน้า แทนที่จะทำการเก็บอัตรากาฬเป็น ไร่ ควรมีการเปลี่ยนรูปแบบในการจัดเก็บภาษีเป็นมูลค่า โดยนำที่ดินทุกส่วนออกมาตี มูลค่าใหม่ให้หมด เช่นหากเป็นที่ดินที่ทำกินหรือทำการเกษตรควรเก็บในราคาเท่านี้ หรือที่ดินที่เก็บไว้ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือที่ดินที่นายทุนหรือนิติบุคคลซื้อไว้ทิ้ง ถ้าเราต้องตีความเรื่องนี้ให้ ใหม่หมดเพราะที่ดินในภาคชนบทกับที่ดินในเมืองต่างกัน หากเราทำตรงนี้ได้จริงจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาล และในส่วนของภาษีมรดกเราก็ต้องทำการจัดเก็บ

เพราะภาษีที่ดินเหล่านี้จะทำให้ ต้นทุนในการถือครองที่ดินสูงขึ้นการแทรกแซงตลาดด้วยราคาภาษี จะทำให้เกิดการ กระจายที่ดินออกมาอย่างแน่นอน”นายอภิชาติกล่าว

ด้าน น.ส.พงษ์ทิพย์ ตำราญจิตต์ ที่ปรึกษาเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย กล่าวว่า ก่อนที่รัฐ จะทำการปฏิรูปที่ดินให้เกิดอย่างแท้จริงรัฐต้องทำการปฏิรูปเรื่อง ความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นใน สังคมไทยก่อนเพราะปัจจุบันนี้มีเกษตรกรรายย่อยและ ชุมชนท้องถิ่นถูกละเมิดสิทธิเป็นจำนวนมาก เพราะหากเราพูดเรื่องปฏิรูปที่ดินพูดเรื่องช่วยเหลือชาวบ้านและคนยากจน แต่ยังมีชาวบ้านและคน ยากจนจำนวนมากถูกจับกุมคุมขังอยู่ก็เป็นเรื่องที่ไม่ ถูกต้อง รัฐต้องปลดล็อกเรื่องคดีความให้กับ ชาวบ้านทั้ง 3 ส่วนคือคดีความที่อยู่ในชั้นอัยการ ชั้นศาล และอยู่ในขั้นตอนของการบังคับคดี รัฐบาลต้องมีนโยบายในการยุติและชะลอการดำเนินคดีไว้ก่อน เพราะถ้าจะสงบศึกแต่ไม่ยุติข้อ บาดหมางการดำเนินการให้เป็นรูปธรรมก็ไม่ก่อ เกิด ทั้งนี้ในส่วนของเรื่องการจำกัดการถือครอง ที่ดินเป็นนโยบายที่รัฐบาลจะต้อง รับไว้โดยเฉพาะในเรื่องภาษีอัตราก้าวหน้าเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้อง ศึกษา ร่วม กัน เราควรมีสถาบันวิจัยที่ทำการวิจัยในเรื่องภาษีอัตราก้าวหน้าอย่างเป็น รูปธรรมและ ศึกษาอย่างแท้จริงว่าควรจะมีการจัดเก็บภาษีอัตราก้าวหน้าจำนวน เท่าไรถึงจะทำให้กลุ่มนายทุนที่ ถือครองที่ดินจำนวนมากขายที่ดินเหล่านั้น ออกมา

“รัฐต้องกล้าผลักดันเรื่องภาษีอัตราก้าวหน้าเพราะปัจจุบันการจัดเก็บภาษี ที่ดินเหล่านี้ไม่ได้ ก้าวหน้าอย่างแท้จริง รัฐควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างในการดูแลในเรื่องที่ดินใหม่โดยต้องกล้า กระจาย อำนาจในการจัดการทรัพยากรลงสู่ท้องถิ่น และต้องสนับสนุนการเคลื่อนไหวของภาค ประชาชนที่สามารถสร้างอำนาจต่อรองในการ ปฏิรูปที่ดินได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง โฉนดชุมชน เรื่อง ธนาคารที่ดิน และการยกร่างพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับที่ดินที่รัฐจะดำเนินการนั้นภาค ประชาชนต้องการเข้ามาเป็นส่วน ร่วมในการจัดการ โดยต้องมีตัวแทนของภาคประชาชนเข้าไปร่วม ยกร่างด้วยเพราะทั้ง หหมดเป็นผลประโยชน์ของประชาชน” ที่ปรึกษาเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่ง ประเทศไทยกล่าว

ด้านนายสาทิพย์ วงศ์หนองเตย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า การปฏิรูปที่ดินไม่ใช่ เรื่องใหม่หากมองย้อนไปคูมติ ธรรม.ก็พบว่ามีการพูดคุยกันมานาน โดยเฉพาะเรื่องธนาคารที่ดิน เคย พูดตั้งแต่พ.ศ. 2525 ส่วนกฎหมายที่ดินคุยกันมาตั้งแต่พ.ศ. 2518 และมีกฎหมายอื่นๆ อีกมากที่พูด ถึงการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งตนเห็นงานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า การครอบครองที่ดิน มีความสัมพันธ์กับการ

เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แต่มีข้อมูลที่น่าตกใจว่า การถือครองที่ดินทางการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ยังประกอบกับพบว่ามีคนไร้ที่ดินทำกิน คนล้มละลาย โดยเป็นการบุกรุกที่ดินของรัฐอีกจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้นหากจะพูดเรื่องปฏิรูปที่ดินควรพูดให้ครอบคลุมทั้งสองประเด็นนี้

“มีข้อมูลอีกว่าที่ดินของรัฐกว่าหลายสิบล้านไร่ถูกบุกรุก โดยการบุกรุกมี 2 แบบ คือ การบุกรุกครอบครองและรัฐประกาศทับที่ดิน แต่พบว่าจำนวนที่รัฐประกาศทับที่ดินทำกินมีจำนวนที่น้อยกว่า ดังนั้นการปฏิรูปที่ดินจะต้องดูว่า มีจำนวนเกษตรกรที่ยากจนและไร้ที่ดินกินอยู่จำนวนกี่ราย และเกษตรกรที่บุกรุกที่ดินของรัฐจำนวนกี่รายแล้วบุกรุกเพื่ออะไร หากเป็นคนยากจนจริงๆ เราคงต้องหาวิธีช่วยเหลือให้เขามีที่ดินทำกิน อาจอยู่ในรูปแบบของโฉนดชุมชนที่ตอนนี้ยอมรับว่ามีปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่สามารถให้โฉนดชุมชนมีกรรมสิทธิ์ได้” นายสาทิตย์ กล่าว

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวด้วยว่า ขณะมีคนขอโฉนดชุมชนทั่วประเทศ 195 ชุมชน 36 จังหวัด หรือ 1.4 หมื่นคน โดยอนุมัติไปแล้ว 35 แปลง ได้ส่งมอบแล้ว 2 แปลง ส่วนอีก 33 แปลง นั้นยอมรับว่าปัญหาข้อกฎหมายจากหลายหน่วยงานที่จำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชุมร่วมกับสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) เพื่อออกกฎกระทรวงที่คาดว่าจะแล้วเสร็จภายใน 1 เดือน สำหรับคืบหน้าเรื่องธนาคารที่ดินนั้นขณะนี้ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อ ในการตั้งคณะกรรมการชั่วคราว ซึ่งจะนำที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์และให้ประชาชนขึ้นทะเบียนการไร้ที่ดินทำกินไว้ แล้วจากนั้นจะทำการพิสูจน์สิทธิต่อไปว่าไร้ที่ดินทำกินและยากจนจริงหรือไม่

“สิ่งหนึ่งที่รัฐบาลพยายามขับเคลื่อนในเรื่องการปฏิรูปที่ดิน คือ การผลักดันกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ตอนนี้เรื่องยังค้างอยู่ที่ กฤษฎีกา หากดูตามปฏิทินการเมืองก็คงไม่สามารถประกาศใช้ได้รัฐบาลนี้ เพราะสัปดาห์หน้าก็จะมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจและเปิดสภากลับเข้ามา ก็คงจะพิจารณาไม่ทัน เนื่องจากนายฯ บอกว่าจะมีการยุบสภาต้นเดือนมิ.ย. ก็จะยุบสภา อย่างไรก็ตามเรายืนยันว่าเรื่องนี้จะเป็นโยบายหนึ่งในการหาเสียงของพรรคประช ชารีปัดย์และหากกลับมาเป็นรัฐบาลอีกก็จะทำ ถึงแม้ว่า ส.ส.พรรคประชารีปัดย์หลายคนครอบครองที่ดินจำนวนมาก แต่ไม่มีใครคัดค้านเรื่องนี้ ความยากอยู่ที่เราต้องมีคำตอบและวิธีการที่สร้างความเป็นธรรมต่อพวกเขาเช่นเดียวกัน” นายสาทิตย์ กล่าว

นายสาทิตย์ กล่าวตอนท้ายว่า ทั้งนี้รัฐบาลมีความข้องใจต่อข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูปเรื่องการถือครอง ที่ดิน 50 ไร่และเคยทำหนังสือไปสอบถามก่อนหน้านี้ว่า นิติบุคคลจะสามารถถือครองได้หรือไม่ ซึ่งคปร.ก็ตอบกลับมา ถ้าหากคปร.ยืนยันว่านิติบุคคลสามารถถือครองได้ แต่ถ้าเห็นว่ามาตรการนี้ต้องดำเนินด้วยอัตราภาษีก็ถือว่าแนวคิดรัฐบาลกับแนว คิคคปร.ตรงกัน

“คาดว่าในกรม.จะมีพิจารณาเรื่องนี้ในอีก 2 สัปดาห์ เรื่องนี้จะมีการเสนอควบคู่ไปกับการเสนอให้เปิดข้อมูล ต้องดูว่ากระทบข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ ข้อมูลการถือครองได้พูดคุยกันว่าชื่อผู้ถือครองที่ดินจะถูกตีความว่าเป็น ข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ ซึ่งเรื่องนี้คงต้องถกเถียงกันพอสมควร รัฐบาลชุดนี้มองว่าการเปิดเผยข้อมูลก็เป็นเรื่องสำคัญและการปฏิรูปที่ดินก็เป็นเรื่องสำคัญ” นายสาทิตย์ กล่าว

“เพิ่มศักดิ์” และรัฐบาลทุ่มงบเร่งปฏิรูปที่ดินให้เสร็จใน 10 ปี ตักดวงช่วงวิกฤตอาหารโลก ปูดต่างชาติซื้อที่ดินไทยตรึม / 16 มีนาคม 2554 มติชนออนไลน์

เมื่อ วันที่ 16 มีนาคม 2554 ที่สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ คณะกรรมการปฏิรูปได้จัดสัมมนาหัวข้อ “ร่วมสร้างนโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อความเป็นธรรม” โดยมีชาวบ้านที่ถูกนายทุนและรัฐฟ้องร้องกว่า 200 คนจากหลายพื้นที่ทั่วประเทศเข้าร่วมสัมมนา

ม.ร.ว.อภิน ธิพัฒน์ ประธานอนุกรรมการปฏิรูปที่ดิน ฐานทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและน้ำ ในคณะกรรมการปฏิรูป กล่าวว่า คณะกรรมการปฏิรูปมุ่งหวังอยากจะสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ จึงได้ออกรับฟังความคิดและรับฟังประสบการณ์จากประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในพื้นที่ต่างๆ ทั้งภาคเหนือที่ อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน กรณีที่ชาวบ้านถูกนายทุนฟ้องร้องเรื่องที่ดินกว่า 15,000 ไร่ รวมถึงพื้นที่ภาคใต้หลายพื้นที่ที่ชาวบ้านได้ถูกฟ้องร้องจากเรื่องที่ดิน จากนั้นจึงได้นำเสนอต่อคณะกรรมการปฏิรูปชุดใหญ่ก็มีการแก้ไขถึง 7 ครั้ง แต่การจะแก้ไขปัญหาเรื่องนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่คนที่จะต้องได้รับความเห็น จากผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงเพื่อมาวางยุทธวิธีในการปฏิรูปที่ดินร่วมกัน เพื่อสร้างความและลดความเหลื่อมล้ำร่วมกัน จากนั้นนายเพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ กรรมการปฏิรูป ได้นำเสนอแนวคิดการปฏิรูปการจัดการที่ดินเพื่อเกษตร ของกรรมการปฏิรูปตอนหนึ่งว่า กล่าวว่า ย้อนกลับไป 50 ปีตั้งแต่ประเทศไทยมีการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจนั้น เกษตรกรไทยมีที่ดินทำกินกันอย่างถ้วนหน้า แต่เมื่อปี 2547 กลับมีข้อมูลว่า เกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน 8.8 แสนราย เกษตรกรมีที่ดินทำกินแต่ไม่เพียงพอ 5.1 ราย มีที่ดินแต่ไม่มี

เอกสารสิทธิ 8 แสนราย ขณะเดียวกันมีข้อมูลว่า มีที่ดินรกร้างว่างเปล่า 48 ล้านไร่ ทั้งนี้มองว่าหาก
ไม่มีการแก้ไขและไม่มีการปฏิรูปในอีก 10 ข้างหน้าตัวเลขเหล่านี้จะเพิ่มขึ้น

“หลังปี 2540 พบข้อมูลว่าที่ดินของเกษตรกรติดอยู่กับธนาคารเป็นเอ็นพีแอลและเอ็นพีเอเกือบ 40 ล้าน
ไร่ และมีข้อมูลอีกว่าช่วงเวลาเดียวกันนั้นมีชาวต่างชาติเข้ามาซื้อที่ดิน เป็นจำนวนมาก เพราะ
เราปล่อยให้การตลาดในที่ดินเสรี แต่ในทางตรงกันข้ามที่ดินในภาคการเกษตรกลับถดถอยมีหนี้สิน
รุงรัง เกือบ 30 ปีความมั่งคั่งในภาคเกษตรในที่ดินตกต่ำมาก ไม่ใช่ทุกคนทำเกษตรแล้วหลังหรือไม่ทัน
เทคโนโลยี แต่ความจริงรายได้จากการเกษตรแปรรูปสร้างรายได้การส่งออกค่อนข้างมาก
สังคมไทยปล่อยให้ภาคเกษตร โศดเคี้ยวและผมได้ข้อมูลจากชาวบ้านเชียงรายว่าตอน นี้พวกเขาต้อง
เช่าที่ดินทำกินถึงไร่ละ 2,500 บาทถือว่าสูงมาก ทั้งที่รายได้พวกเขาก็ไม่มากนัก โดยคนปลูก
ข้าวโพดมีการลงทุนถึงไร่ละ 4,700 บาทต่อไร่ แล้วยังจะต้องแบกรับค่าเช่าที่ดินอีก นี่คือ หัวอกของ
เกษตรกรที่แบกรับภาระต้นทุน”นายเพิ่มศักดิ์

กรรมการปฏิรูป กล่าวอีกว่า การที่ภาคเกษตรถดถอยส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของบ้านเมือง
ก่อนที่ประเทศญี่ปุ่นจะประสบวิกฤตีสึนามิก็มีข้อมูลว่าราคาอาหารแพงขึ้นอยู่ แล้ว แต่หลังจากเกิด
เหตุนี้ราคาอาหารยิ่งพุ่งขึ้น ดังนั้นคำทำนายจากองค์การอาหารและการเกษตร โลก(เอฟเอโอ)ที่ว่า
10-20 ปีข้างหน้าราคาอาหารจะสูงขึ้น 20 เท่านี้คงเป็นความจริงเร็วๆ นี้ ถือเป็นโอกาสของประเทศ
ไทยเราแล้ว เพราะเราเป็นเกษตรที่มั่งคั่งทางอาหาร แต่เราต้องหันกลับมาทบทวนให้เกษตรกรมี
ที่ดินทำกินเพื่อให้เขาเป็นที่พึ่งของ ประชากร โลกเพื่อสร้างอนาคตของประเทศไทยบนฐาน
ของการเกษตร

“รัฐบาลจะต้องเร่งปฏิรูปที่ดินให้เร็วที่สุดเพื่อเร่งสร้างฐาน การเกษตร ของประเทศ ผมได้คำนวณดู
ว่าหากช้ากว่า 10 ปีภาคเกษตรกรรมของไทยจะหมด รัฐบาลควรพิจารณาว่าอะไรสำคัญกว่ากัน
ระหว่างการเร่งสร้างเมกะโปรเจกต์ต่างๆ กับการฟื้นฟูภาคเกษตร ผมอยากให้รัฐเลิกสร้างถนนซัก 5
ปี เพื่อนำเงินมาทุ่มเรื่องกระจายที่ดินและการปฏิรูปการเกษตรด้วยกองทุนที่ดิน เพราะนี่คือ โอกาส
ประเทศในช่วงวิกฤตอาหาร”นายเพิ่มศักดิ์ กล่าวและว่าโดยระยะเปลี่ยนผ่านนี้ต้องลดความซ้ำซ้อน
ในหน่วยงานของรัฐด้วยการ มีหน่วยงานที่เป็นตัวประสานหลักเพื่อให้งานปฏิรูปมีการบูรณาการ
และให้ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วม

กรรมการปฏิรูปฯ นี้ กล่าวอีกว่า ที่ผ่านมามีคนสอบถามกันค่อนข้างมากถึงแนวคิดการห้ามถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรไม่เกิน 50 ไร่ โดยผมต้องบอกว่า เราได้นำประสบการณ์การจำกัดการถือครองต่อครัวเรือนมาจากประเทศเกาหลีที่มี การห้ามถือครอง 18 ไร่ 3 งาน ได้วัน 9-72 ไร่ ญี่ปุ่น 6 ไร่เศษ ฟิลิปปินส์ไม่เกิน 31 ไร่ ส่วนลาวนั้นการจัดการขึ้นอยู่กับจำนวนแรงงานในครอบครัว แรงงานละ 6.25 ไร่ เขาคิดเรื่องปฏิรูปที่ดินมานานและปฏิบัติได้แล้ว ส่วนประสบการณ์ในประเทศไทยนั้นเราก็มีประสบการณ์เรื่องนี้มานาน เมื่อปี 2518 มีโครงการปฏิรูปที่ดินในนิคมสร้างตนเองไม่เกิน 50 ไร่ต่อครัวเรือนและมีการจัดให้หมู่บ้านป่าไม้ทำกินไม่เกิน 15 ไร่ ต่อมาปี 2528 ก็มีออกสิทธิทำกินให้อีกไม่เกิน 25 ไร่และมีจัดการที่ดินให้หมู่บ้านสหกรณ์ตามโครงการของรัฐทั่วไปในความ เป็นจริงจัดที่ดินให้เฉลี่ยไม่เกิน 25 ไร่ เช่นกัน

“จากการวิเคราะห์ประสบการณ์การจัดการที่ดินในต่างประเทศและ ประเทศไทยจึง ทำให้แนวคิด การจำกัดการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร 50 ไร่ ส่วนคนที่อยากถือครองมากกว่านั้นต้องเสียภาษี กรรมการปฏิรูปฯ ไม่ได้ห้ามให้คนรวยหรือคนมีที่ดินเกิน 50 ไร่อยู่แล้วถือครอง แต่เขาจ่ายภาษีให้รัฐ เพื่อให้รัฐนำเงินมาบำรุงประเทศ” กรรมการปฏิรูปฯ กล่าว

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า การเสวนาในหัวข้อ “ข้อคิดเห็นต่อข้อเสนอนโยบายการปฏิรูปที่ดินของ คณะกรรมการปฏิรูปฯ” ที่มีตัวแทนภาคประชาชนจากเครือข่ายปฏิรูปชุมชนและการเมือง ตัวแทน เครือข่ายที่ได้รับผลกระทบเหมืองแร่ โรงไฟฟ้าเขตอุตสาหกรรม และตัวแทนเครือข่ายเกษตรกรรม ทางเลือก เข้าร่วมเสวนาในได้สะท้อนมุมมองที่หลากหลายกับข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูป โดยตัวแทนภาคประชาชนส่วนใหญ่มีความเป็นกังวลเรื่องอำนาจในการจัดการ กระบวนการต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมเพราะที่ผ่านมาตัวแทนภาคประชาชนจากหลากหลายส่วนได้นำเสนอข้อ คิดเห็นต่อ ภาครัฐแล้ว ถึงแม้จะได้รับการตอบรับในบางเรื่องแต่ก็ไม่มีอำนาจในการจัดการอย่างแท้จริง รวมถึง ในเรื่องข้อเสนอเรื่องการกระจายที่ดินตัวแทนภาคประชาชนเห็นว่า คณะกรรมการปฏิรูปควร กระตุ้นให้รัฐกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นเพื่อให้คนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนเองได้

โดยเฉพาะนายเหมราช ลบหนองบัว ตัวแทนเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทยภาคอีสาน ได้ นำเสนอเรื่องการจัดการ โฉนดชุมชนที่เป็นปัญหาของรัฐในเวทีเสวนาว่า เราต้องมาช่วยกันคิดว่า หลังจากทีคณะกรรมการปฏิรูปฯ นำเสนอ นโยบายต่อรัฐอย่าง เป็นทางการแล้วเราจะใช้อำนาจอะไร

ในการปฏิรูปเรามีอำนาจเพียงพอในการปฏิรูป หรือไม่และเราจะสร้างอำนาจในการปฏิรูปได้
อย่างไร หากเราไม่คิดในเรื่องนี้ให้ดี ๆ ข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูปก็จะเป็นเพียงข้อเสนอที่รัฐ
รับไว้แต่ไม่สานต่อ เพราะที่ผ่านมานโยบายเรื่อง โฉนดชุมชนรัฐก็ดำเนินการไม่ชัด การใช้อำนาจ
ของรัฐเป็นเพียงการประสานงาน รัฐไม่ได้ใช้อำนาจให้เข้าสู่รัฐสภาและดำเนินการอย่างเป็นทางการ
รูปธรรมที่มั่นคง กับชาวบ้านในรูปแบบของกฎหมายอย่างแท้จริง

เก็บ"ภาษีทรัพย์สิน"อย่างไร...ไม่โง่ !

**ภาษีที่ดินของกระทรวงการคลังยังไม่ใช่ฉบับที่ดีที่สุด เมื่อนักเศรษฐศาสตร์มองว่า เต็มไปด้วย
จุดอ่อนในการจัดเก็บภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และนวัตกรรมทางการเงินที่
สูงขึ้น**

หลายคนตั้งความหวังว่า ร่างพ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.... ที่กระทรวงการคลังกำลัง
ผลักดันจะเป็นหัวหอกสำคัญในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ เพราะจะทำให้ผู้มีที่ดินใน
มือจำนวนมาก หรือกลุ่มแลนด์ลอร์ด ต้องเสียภาษีสูงขึ้น เพื่อนำมาพัฒนาประเทศแก้ปัญหาความ
ยากจน

แต่ หลายคนอาจคนลืมนิดไปว่า ร่างพ.ร.บ.ภาษีที่ดินฯที่กำลังพูดกันอยู่นี้ เป็นโครงร่างเดิมที่มี
ความพยายามบังคับใช้กันมานานเกือบ 10 ปีแล้ว เนื้อหาบางส่วนอาจไม่ทันต่อสถานการณ์ทาง
เศรษฐกิจและนวัตกรรมทางการเงินที่ เปลี่ยนแปลงไป

โดยนายธีรณ พงศ์มพัฒน์ คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า การ
เก็บภาษีที่ดินของไทยควรพัฒนาขึ้นไปสู่การเก็บภาษีทรัพย์สิน เพราะปัจจุบันเจ้าของที่ดินรายใหญ่
ในประเทศไทย เก็บสะสมที่ดินในลักษณะของธุรกิจหรือแลนด์แบงก์ เป็นการถือในรูปแบบบริษัท
ไม่ได้ถือครองในนามบุคคล

ดังนั้น ร่างพ.ร.บ.ภาษีที่ดินเดิมของกระทรวงการคลัง อาจไม่ทันต่อเหตุการณ์ หากรัฐบาล
ออกมาเมื่อไหร่คนที่ลำบากคือคนที่มีที่ดินจำนวนน้อย แต่คนที่อยู่ในภาคธุรกิจจะสามารถคืนได้
แปลงไปในรูปแบบทรัพย์สินหรือบริษัทได้ เนื่องจากปัจจุบันทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงการถือครองได้ง่าย
มาก ต่างจากยุคก่อนที่ทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงรูปแบบยาก ไม่มีเครื่องมือทางการเงิน ไม่มีตลาดหุ้น

เหมือนสมัยนี้

นายติรณ ระบุว่า ในขณะที่เศรษฐกิจสามารถเก็บทรัพย์สินทั้งที่เป็นเงินสด เป็นหุ้น เป็นที่ดิน ทำได้หมด หากเดินตามแนวทางเดิมจะแก้ปัญหาค่าเสื่อมค่าได้น้อยมาก หรือลดการเสื่อมค่าได้แค่บางจุด แต่โครงสร้างใหญ่ทั้งประเทศอาจไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไรเลย

“ถ้าเก็บภาษีที่ดินโดยไม่คำนึงถึงภาษีทรัพย์สินอื่นๆไม่ได้ กระทรวงการคลังต้องมองทั้งวงจร เช่นเก็บภาษีการถือครองตราสารทางการเงิน ตราสารหุ้น ซึ่งเป็นทรัพย์สินของคนรวยในปัจจุบันด้วย เพราะคนรวยมากๆเดี๋ยวนี้ไม่ได้ถือครองที่ดิน แต่ถือครองตราสารที่แปลงสภาพเป็นเงินได้ และใช้ตัวแทนหรืออนามินีในการถือครองแทนได้ด้วย ทำให้มีการหลบเลี่ยงภาษีได้ไม่ยาก หากกฎหมายตามไม่ทันก็จะขยายฐานภาษียาก” นายติรณกล่าว

นอกจากนั้น ในอนาคตหากกระทรวงการคลังใช้วิธีเก็บภาษีที่ดินมากๆ คนส่วนใหญ่ที่เคยถือครองในชื่อตัวเองก็จะหันไปถือที่ดินในนามของบริษัท เพื่อหลบเลี่ยงภาษี โดยอ้างว่าไม่ใช่ที่ดินว่างเปล่า แต่เป็นที่ดินที่ใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งอาจมีการปรับปรุงที่ดินบางส่วนเท่านั้น แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเก็บไว้ใช้เพื่อเก็งกำไร

ดังนั้น การเก็บภาษีเพื่อกระจายรายได้ของรัฐบาล จึงควรในรูปภาษีทรัพย์สินดีกว่า เพราะฐานจะกว้างขึ้น ไม่แคบเหมือนภาษีที่ดินในปัจจุบัน โดยเฉพาะภาษีโรงเรือนเดิมนั้นเป็นการเก็บที่ค่อนข้างแคบ มีช่องโหว่และข้อยกเว้นในการเก็บสูงมาก

คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุว่า การเก็บภาษีที่ดินและทรัพย์สินต้องคิดอัตราเก็บที่ไม่ยาก ไม่ซับซ้อนเกินไป อาจมีอัตราเดียว เพื่อไม่ให้มีช่องโหว่ เพราะการมีหลายอัตราจะทำให้มีการโยก ซึ่งคนโยกก็คือคนรวยคนมีความรู้ คนจนไม่มีปัญญาทำได้ ไม่มีเครื่องมือการเงินที่จะโยก

“คนรวยมีบริษัทที่จะดำเนินการเรื่องที่ดินจำนวนมาก เรียกได้ว่ามีไม่รู้จักหัวและอาจมีนิติกรรมอำพรางได้” นายติรณระบุ

โดยหากเกิดช่องโหว่ในการเก็บภาษีมากๆ สุดท้ายพ.ร.บ.ภาษีที่ดินก็จะมีฐานรายได้ที่แคบและภาระตกอยู่กับคนจนและคน ชั้นกลางต้องจ่ายมากที่สุด

ทั้งนี้ ตามร่างพ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ....ที่กระทรวงการคลังเสนอ กำหนดไว้ว่าจะเก็บภาษีอัตราไม่เกิน 0.5% ของฐานภาษี ซึ่งในที่นี้ ฐานภาษี หมายถึงราคาประเมินทรัพย์สินทั้งหมด

ส่วนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง โดยไม่ประกอบเชิงพาณิชย์ เก็บ 0.1% ของฐานภาษี

ด้านอัตราภาษีสำหรับที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ในการประกอบเกษตรกรรมเก็บไม่เกิน 0.5%

ของฐานภาษี

แต่เบื้องต้นรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีแนวคิดที่จะผ่อนปรนหรือยกเว้น การเก็บภาษีให้เกษตรกรที่มีรายได้น้อย เพราะเกรงว่าจะเกิดปัญหาการ โจมตีทางการเมืองขึ้น

นายติรณ กล่าวว่า การจัดเก็บภาษีจริงๆต้องมีข้อยกเว้นให้น้อยที่สุด ควรเว้นเฉพาะที่อยู่อาศัยของรายเล็กรายน้อยเท่านั้น ขณะที่อาชีพเกษตรกรก็ควรต้องเสียด้วย เพราะจริงๆแล้วราคาที่ดินของเกษตรกรจะค่อนข้างต่ำอยู่แล้ว มูลค่าภาษีที่เสียก็จะต่ำไปด้วย

แต่ถ้าเราไปยกเว้นให้เกษตรกร ก็จะมีบรรดานายทุน นักธุรกิจ หรือบริษัทหลีกเลี่ยงภาษีโดยอ้างเรื่องเกษตรกรอีก

สิ่งที่จะเป็นประเด็นปัญหาต่อไปในการเก็บภาษีที่ดินก็คือเรื่องของ การประเมินราคาที่ดินทั่วประเทศ เพราะหากกระทรวงการคลังประเมินพื้นที่ใดสูงกว่าความจริงก็จะสร้างภาระให้ ประชาชนในเขตพื้นที่นั้นมาก แต่หากพื้นที่ใดประเมินต่ำ ก็จะทำให้รายได้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุว่า ภาษีที่ดินควรเก็บตามมูลค่าที่แท้จริง ซึ่งรัฐบาลต้องมีความพร้อมในการจัดเก็บที่ดี หลังที่ผ่านมากกระทรวงการคลังมีแต่แนวคิด แต่ไม่มีความพร้อมในการจัดเก็บจริง โดยเฉพาะการประเมินราคาที่ดินให้ยุติธรรมตามราคาตลาด หรือใกล้เคียงตลาดให้มากที่สุด

“มองว่าอาจเป็นเรื่องยากที่กระทรวงการคลังจะเป็นผู้ประเมินราคาที่ดินเอง ควรมีระบบประเมินที่น่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นอีกโจทย์ใหญ่ที่ต้องคิด”นายติรณระบุ

ร่างพ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของกระทรวงการคลังในขณะนี้ ถือว่ายัง “คิด ไม่ครบ” มองไม่รอบด้าน แต่กระทรวงการคลังก็ยังมีเวลาในการปรับปรุง เนื่องจากจะมีการเลือกตั้งใหม่ในเดือนมิ.ย.นี้ เชื่อว่ารัฐบาลที่เข้ามาก็จะผลักดันกฎหมายนี้อย่างต่อเนื่อง เพราะถือเป็นกฎหมายที่สร้างประโยชน์ในการพัฒนาประเทศมากกว่าผลลบที่จะเกิด ขึ้น

การแก้ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยจะลดลงได้มากน้อยแค่ไหน ผู้ที่อยู่ในกลุ่มใดอำนาจจะต้องหันต่อสถานการณ์ด้วย เพื่ออุดช่องโหว่ที่จะเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด!!!